

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 85 · 26. mai
Sesjonen 2019–2020

Møte tirsdag den 26. mai 2020 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 85):

1. Stortingets vedtak til lov om midlertidige endringer i plan- og bygningsloven (tiltak for å avhjelpe konsekvenser av covid-19) (Lovvedtak 92 (2019–2020), jf. Innst. 285 L (2019–2020) og Prop. 109 L (2019–2020))
2. Stortingets vedtak til lov om midlertidige endringer i utlendingsloven (tilpasninger som følge av utbruddet av covid-19) (Lovvedtak 93 (2019–2020), jf. Innst. 286 L (2019–2020) og Prop. 110 L (2019–2020))
3. Stortingets vedtak til midlertidig lov om tilpasninger i introduksjonsloven for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19 (Lovvedtak 94 (2019–2020), jf. Innst. 284 L (2019–2020) og Prop. 103 L (2019–2020))
4. Stortingets vedtak til midlertidig lov om endringer i straffegjennomføringsloven (tiltak for å avhjelpe negative konsekvenser av covid-19) (Lovvedtak 95 (2019–2020), jf. Innst. 287 L (2019–2020) og Prop. 111 L (2019–2020))
5. Stortingets vedtak til midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. (Lovvedtak 96 (2019–2020), jf. Innst. 275 L (2019–2020) og Prop. 94 L (2019–2020))
6. Stortingets vedtak til lov om endringer i friskolelova og utdanningsstøtteleven (Lovvedtak 97 (2019–2020), jf. Innst. 274 L (2019–2020) og Prop. 96 L (2019–2020))
7. Stortingets vedtak til midlertidig lov om tilpasninger i barnehageloven, opplæringslova og friskolelova for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19 (Lovvedtak 98 (2019–2020), jf. Innst. 273 L (2019–2020) og Prop. 102 L (2019–2020))
8. Stortingets vedtak til midlertidig lov om endringer i helseberedskapsloven (endringer for å avhjelpe negative konsekvenser av utbrudd av covid-19) (Lovvedtak 99 (2019–2020), jf. Innst. 282 L (2019–2020) og Prop. 104 L (2019–2020))
9. Stortingets vedtak til midlertidig lov om tilpasninger i regelverket for barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19 (Lovvedtak 100 (2019–2020), jf. Innst. 289 L (2019–2020) og Prop. 112 L (2019–2020))
10. Stortingets vedtak til midlertidig lov om billettering på ferje som følge av utbrudd av covid-19 (Lovvedtak 101 (2019–2020), jf. Innst. 290 L (2019–2020) og Prop. 114 L (2019–2020))
11. Stortingets vedtak til midlertidig lov om unntak fra krav til fysisk møte mv. i foretakslovgivningen for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19 (Lovvedtak 102 (2019–2020), jf. Innst. 283 L (2019–2020) og Prop. 115 L (2019–2020))
12. Stortingets vedtak til lov om endringer i varemerkeloven og tolloven mv. (gjennomføring av nytt varemerkedirektiv mv.) (Lovvedtak 103 (2019–2020), jf. Innst. 269 L (2019–2020) og Prop. 43 LS (2019–2020))
13. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i bioteknologiloven mv. (Innst. 296 L (2019–2020), jf. Prop. 34 L (2019–2020))
14. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nicholas Wilkinson, Audun Lysbakken, Karin Andersen og Lars Haltbrekken om å rette opp urettferdige helsekutt (Innst. 288 S (2019–2020), jf. Dokument 8:47 S (2019–2020))
15. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Ingvild Kjerkol, Tuva Moflag, Tellef Inge Mørland, Tore Hagebakken og Hege Haukeland Liadal om en opptrappingsplan for bemanning i eldreomsorgen og tiltak for å forebygge demenssykdom (Innst. 281 S (2019–2020), jf. Dokument 8:51 S (2019–2020))
16. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Bengt Fasteraune og Per Olaf Lundteigen om å leggje til rette for auka grunnbemanning og lågare vikarbruk i den kommunale helse- og omsorgstenesta (Innst. 267 S (2019–2020), jf. Dokument 8:73 S (2019–2020))
17. Redegjørelse av barne- og familieministeren om situasjonen i barnevernet
18. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i allmenngjøringsloven (innhenting av opplysninger om lønns- og arbeidsvilkår) (Innst. 293 L (2019–2020), jf. Prop. 60 L (2019–2020))
19. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i lov om Statens pensjonskasse, samordningsloven og enkelte andre lover (innfasing av nettoberegnet ektefellepensjon) (Innst. 295 L (2019–2020), jf. Prop. 71 L (2019–2020))

20. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Solfrid Lerbrekk, Freddy André Øvstegård og Karin Andersen om tydeliggjøring av folketrygdlovens regler og forpliktelser til internasjonale avtaler (Innst. 292 S (2019–2020), jf. Dokument 8:80 S (2019–2020))
21. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Årsmelding 2019 for pensjonsordninga for stortingsrepresentantar og regjeringsmedlemer (Innst. 291 S (2019–2020), jf. Meld. St. 21 (2019–2020))
22. Innstilling fra næringskomiteen om Noregs fiskeriavtaler for 2020 og fisket etter avtalane i 2018 og 2019 (Innst. 299 S (2019–2020), jf. Meld. St. 13 (2019–2020))
23. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad, Jon Engen-Helgheim, Kari Kjønås Kjos, Åshild Bruun-Gundersen, Erlend Wiborg, Hans Andreas Limi, Silje Hjemdal, Tor André Johnsen, Bård Hoksrud og Bengt Rune Strifeldt om å avvikle fylkeskommunen for å kutte byråkrati og bringe tjenestene nærmere innbyggerne (Innst. 277 S (2019–2020), jf. Dokument 8:61 S (2019–2020))
24. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Arne Nævra, Freddy André Øvstegård, Audun Lysbakken, Nicholas Wilkinson og Torgeir Knag Fylkesnes om nødvendige endringer for å kunne oppløse tvangssammenslåtte fylkeskommuner (Innst. 278 S (2019–2020), jf. Dokument 8:46 S (2019–2020))
25. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Torgeir Knag Fylkesnes og Audun Lysbakken om å evakuere barn og sårbare flyktninger fra Hellas til Norge og å støtte og bidra til den humanitære løsningen varslet av den tyske regjeringen og Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om solidaritet med Hellas og hjelp til barn som er i flyktningleirer (Innst. 298 S (2019–2020), jf. Dokument 8:85 S (2019–2020) og Dokument 8:86 S (2019–2020))
26. Referat

Presidenten: Også i dag vil presidenten minne om viktigheten av god hånd- og hostehygiene og minner også om at hver enkelt representant selv har et ansvar

for å ivareta smittevernet både i og utenfor stortings salen.

Videre vil presidenten også oppfordre de representantene som ikke deltar i debatten, til å følge sakene fra sitt eget kontor, slik at vi således unngår å sitte sammen her inne altfor lenge.

Representanten Kari *Henriksen*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger fire permisjonssøknader:

- fra Kristelig Folkepartis stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Torhild *Brandsdal* i tiden fra og med 26. mai og inntil videre
- fra representanten Anette *Trettebergstuen* om foreldrepermisjon i tiden fra og med 26. mai til og med 20. juni
- fra Senterpartiets stortingsgruppe om velferdspermisjon for representanten Willfred *Nordlund* i tiden fra og med 26. til og med 28. mai
- fra Sosialistisk Venstrepartis stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Torgeir Knag *Fylkesnes* i tiden fra og med 26. mai til og med 19. juni

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden slik:
 - For Vest-Agder: Per Sverre *Kvinlaug* 26. mai og inntil videre
 - For Hedmark: Tone Merete *Sønsterud* 26. mai til 19. juni
 - For Nordland: Kari Anne Bøkestad *Andreassen* 26.–28. mai
 - For Troms: Katrine Boel *Gregussen* 26. mai til 19. juni

Presidenten: Per Sverre Kvinlaug, Tone Merete Sønsterud, Kari Anne Bøkestad Andreassen og Katrine Boel Gregussen er til stede og vil ta sete.

Statsråd Bent Høie overbrakte 1 kgl. proposisjon (se under Referat).

Presidenten: Representanten Per-Willy Amundsen vil fremsette et representantforslag.

Per-Willy Amundsen (FrP) [10:03:06]: På vegne av stortingsrepresentantene Kari Kjønås Kjos og meg selv har jeg gleden av å fremsette et forslag om tiltak mot ungdoms- og gjengkriminalitet.

Presidenten: Representanten Åslaug Sem-Jacobsen vil fremsette et representantforslag.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [10:03:40]: På vegne av representantene Kjersti Toppe, Liv Signe Navarsete, Heidi Greni, Per Olaf Lundteigen, Sigbjørn Gjelsvik og meg selv vil jeg med alvor heller enn glede foreslå at det nedsettes et uavhengig granskingsutvalg for en helhetlig gjennomgang av barnevernet.

Presidenten: Representanten Nicholas Wilkinson vil fremsette et representantforslag.

Nicholas Wilkinson (SV) [10:04:28]: Jeg har gleden av å fremme et forslag fra Karin Andersen, Solfrid Lerbekk, Camilla Sørensen Eidsvold, Arne Nævra, Kari Elisabeth Kaski, Katrine Boel Gregussen og meg selv om sterkere rettigheter og trygghet for familier med store omsorgsbehov og familier med barn med alvorlig sykdom og funksjonsnedsettelse.

Presidenten: Representanten Karin Andersen vil fremsette et representantforslag.

Karin Andersen (SV) [10:05:20]: På vegne av representantene Nicholas Wilkinson, Camilla Sørensen Eidsvold, Lars Haltbrekken, Katrine Boel Gregussen, Kari Elisabeth Kaski, Mona Fagerås og meg sjøl vil jeg framsette et forslag om et reelt likestilt og universelt utformet samfunn.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Presidenten vil også be representantene om å bli sittende litt til ettersom det blir votering over sakene nr. 1–12 samt gjenstående saker fra forrige tirsdag nå innledningsvis.

Sakene nr. 1–12 behandles under ett. Sakene gjelder andre gangs behandling av lover og gjelder lovvedtakene 92 til og med 103.

Sak nr. 1 [10:06:17]

Stortingets vedtak til lov om midlertidige endringer i plan- og bygningsloven (tiltak for å avhjelpe konsekvenser av covid-19) (Lovvedtak 92 (2019–2020), jf. Innst. 285 L (2019–2020) og Prop. 109 L (2019–2020))

Sak nr. 2

Stortingets vedtak til lov om midlertidige endringer i utlendingsloven (tilpasninger som følge av utbruddet av covid-19) (Lovvedtak 93 (2019–2020), jf. Innst. 286 L (2019–2020) og Prop. 110 L (2019–2020))

Sak nr. 3

Stortingets vedtak til midlertidig lov om tilpasninger i introduksjonsloven for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19 (Lovvedtak 94 (2019–2020), jf. Innst. 284 L (2019–2020) og Prop. 103 L (2019–2020))

Sak nr. 4

Stortingets vedtak til midlertidig lov om endringer i straffegjennomføringsloven (tiltak for å avhjelpe negative konsekvenser av covid-19) (Lovvedtak 95 (2019–2020), jf. Innst. 287 L (2019–2020) og Prop. 111 L (2019–2020))

Sak nr. 5

Stortingets vedtak til midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. (Lovvedtak 96 (2019–2020), jf. Innst. 275 L (2019–2020) og Prop. 94 L (2019–2020))

Sak nr. 6

Stortingets vedtak til lov om endringer i friskolelova og utdanningsstøtteloven (Lovvedtak 97 (2019–2020), jf. Innst. 274 L (2019–2020) og Prop. 96 L (2019–2020))

Sak nr. 7

Stortingets vedtak til midlertidig lov om tilpasninger i barnehageloven, opplæringslova og friskolelova for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19 (Lovvedtak 98 (2019–2020), jf. Innst. 273 L (2019–2020) og Prop. 102 L (2019–2020))

Sak nr. 8

Stortingets vedtak til midlertidig lov om endringer i helseberedskapsloven (endringer for å avhjelpe negative konsekvenser av utbrudd av covid-19) (Lovvedtak 99 (2019–2020), jf. Innst. 282 L (2019–2020) og Prop. 104 L (2019–2020))

Sak nr. 9

Stortingets vedtak til midlertidig lov om tilpasninger i regelverket for barnevernet og fylkesnemnda for å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19 (Lovvedtak 100 (2019–2020), jf. Innst. 289 L (2019–2020) og Prop. 112 L (2019–2020))

Sak nr. 10

Stortingets vedtak til midlertidig lov om billettering på ferje som følge av utbrudd av covid-19 (Lovvedtak 101 (2019–2020), jf. Innst. 290 L (2019–2020) og Prop. 114 L (2019–2020))

Sak nr. 11

Stortingets vedtak til midlertidig lov om unntak fra krav til fysisk møte mv. i foretakslovgivningen for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19 (Lovvedtak 102 (2019–2020), jf. Innst. 283 L (2019–2020) og Prop. 115 L (2019–2020))

Sak nr. 12

Stortingets vedtak til lov om endringer i varemerkeloven og tolloven mv. (gjennomføring av nytt varemerke-direktiv mv.) (Lovvedtak 103 (2019–2020), jf. Innst. 269 L (2019–2020) og Prop. 43 LS (2019–2020))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Da skal Stortinget gå til votering over sakene nr. 18–23 fra møtet den 19. mai.

Votering

Votering i sak nr. 18, debattert 19. mai 2020

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siv Mossleth, Bengt Fasteraune, Geir Pollestad, Marit Knutsdatter Strand og Sigbjørn Gjelsvik om styrking av norsk anleggsbransje (Innst. 263 S (2019–2020), jf. Dokument 8:38 S (2019–2020))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt ti forslag. Det er

- forslagene nr. 1–8, fra Kirsti Leirtrø på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 9 og 10, fra Kirsti Leirtrø på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslagene nr. 9 og 10, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gå bort fra bruk av OPS (offentlig-privat samarbeid) for Sotrasambandet.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gå bort fra bruk av OPS (offentlig-privat samarbeid) for Hålogalandsveien.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 55 mot 30 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 10.10.47)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:38 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siv Mossleth, Bengt Fasteraune, Geir Pollestad, Marit Knutsdatter Strand og Sigbjørn Gjelsvik om styrking av norsk anleggsbransje – vedtas ikke.

Presidenten: Det votes alternativt mellom innstillingen og forslagene nr. 1–8, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Statens vegvesen, Jernbanedirektoratet, Bane NOR, Nye Veier, fylkeskommunene og andre relevante aktører i forbindelse med offentlige anskaffelser prioriterer å utvikle kapasitet og kompetanse i lokalt, regionalt og nasjonalt næringsliv.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det ved offentlige innkjøp er en anskaffelsesstrategi som legger til rette for lokale, regionale og nasjonale arbeidsplasser.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at kunnskap om, og erfaring fra, norske forhold, eksempelvis klima og topografi, vektlegges ved offentlige anskaffelser.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at store kontrakter etter markedsdialog deles opp i delkontrakter, i henhold til forskrift om offentlige anskaffelser § 19-4. Oppdeling av anskaffelser.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen benytte anskaffelsesstrategien vedtatt 31. mars 2020 i Innst. 216 S (2019–2020) og sørge for at Hålogalandsvegen deles opp i mindre delkontrakter, slik at norske aktører har en reell mulighet til å konkurrere om prosjektene.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen benytte anskaffelsesstrategien vedtatt 31. mars 2020 i Innst. 216 S (2019–2020) og sørge for at Sotrasambandet deles opp i mindre delkontrakter, slik at norske aktører

har en reell mulighet til å konkurrere om prosjektene.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det stilles krav om fagbrev, lærlinger og faste ansettelser på byggeplassen ved offentlige innkjøp for å sikre at seriøsitetsbestemmelsene mellom Byggenæringens Landsforening, Fellesforbundet og Norsk Arbeidsmandsforbund overholdes i praksis.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede handlingsrommet innenfor konkurranseloven med sikte på å tydeliggjøre muligheten for samarbeid for norske entreprenører i anleggsbransjen.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 44 mot 41 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 10.11.30)

Votering i sak nr. 19, debattert 19. mai 2020

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Arne Nævra, Lars Haltbrekken, Kari Elisabeth Kaski og Torgeir Knag Fylkesnes om fergealternativ på E39 (Innst. 265 S (2019–2020), jf. Dokument 8:42 S (2019–2020))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt ni forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Kirsti Leirtrø på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 2–9, fra Arne Nævra på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det voteres over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativet til å opprette et industrielt kompetansesenter på Vestlandet for maritim nullutslippsteknologi og autonome maritime transportsystemer, i nær kontakt med både forskningsmiljøene, aktuelle næringer og klynger og Statens vegvesen.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 53 mot 33 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 10.12.33)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:42 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Arne Nævra, Lars Haltbrekken, Kari Elisabeth Kaski og Torgeir Knag Fylkesnes om fergealternativ på E39 – vedtas ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingen og forslagene nr. 2–9, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en løsning med hyppige avganger med nullutslippsferger (Mortavika–Arsvågen) som et alternativ til fergefri kryssing av Boknafjorden. Utredningen skal inneholde en vurdering av både kost/nytte og klima/miljø-effekter av kryssing med nullutslippsferger sammenlignet med fergefri E39. Inntil utredningen foreligger, stilles all planlegging av kryssingen i bero.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en løsning med hyppige avganger med nullutslippsferger (Halhjem–Sandvikvåg) som et alternativ til fergefri kryssing av Bjørnafjorden. Utredningen skal inneholde en vurdering av både kost/nytte og klima/miljø-effekter av kryssing med nullutslippsferger sammenlignet med fergefri E39. Inntil utredningen foreligger, stilles all planlegging av kryssingen i bero.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en løsning med hyppige avganger med nullutslippsferger (Lavik–Oppedal) som et alternativ til fergefri kryssing av Sognefjorden. Utredningen skal inneholde en vurdering av både kost/nytte og klima/miljø-effekter av kryssing med nullutslippsferger sammenlignet med fergefri E39. Inntil utredningen foreligger, stilles all planlegging av kryssingen i bero.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en løsning med hyppige avganger med nullutslippsferger (Lote–Anda) som et alternativ til fergefri kryssing av Nordfjorden. Utredningen skal inneholde en vurdering av både kost/nytte og klima/miljø-effekter av kryssing med nullutslippsferger sammenlignet med fergefri E39. Inntil utredningen foreligger, stilles all planlegging av kryssingen i bero.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en løsning med hyppige avganger med nullutslippsferger (Festøya–Solavågen) som et alternativ til fergefri kryssing av Vartdalsfjorden. Utredningen skal inneholde en vurdering av både kost/nytte og klima/miljø-effekter av kryssing med nullutslippsferger sammenlignet med fergefri E39. Inntil utredningen foreligger, stilles all planlegging av kryssingen i bero.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en løsning med hyppige avganger med nullutslippsferger (Hareid–Sulasundet) som et alternativ til fergefri kryssing av Sulafjorden. Utredningen skal inneholde en vurdering av både kost/nytte og klima/miljø-effekter av kryssing med nullutslippsferger sammenlignet med fergefri E39. Inntil utredningen foreligger, stilles all planlegging av kryssingen i bero.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en løsning med hyppige avganger med nullutslippsferger (Molde–Vestnes) som et alternativ til fergefri kryssing av Romsdalsfjorden. Utredningen skal inneholde en vurdering av både kost/nytte og klima/miljø-effekter av kryssing med nullutslippsferger sammenlignet med fergefri E39. Inntil utredningen foreligger, stilles all planlegging av kryssingen i bero.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en løsning med hyppige avganger med nullutslippsferger (Halsa–Kanestraum) som et alternativ til fergefri kryssing av Halsafjorden. Utredningen skal inneholde en vurdering av både kost/nytte og klima/miljø-effekter av kryssing med nullutslippsferger sammenlignet med fergefri E39. Inntil utredningen foreligger, stilles all planlegging av kryssingen i bero.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 80 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 10.13.35)

Votering i sak nr. 20, debattert 19. mai 2020

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arne Nævra, Lars Haltbrekken og Kari Elisabeth

Kaski om større bruk av to- og trefelts veier i stedet for firefelts motorveier (Innst. 272 S (2019–2020), jf. Dokument 8:83 S (2019–2020))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Kirsti Leirtrø på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 2, fra Bengt Fasteraune på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 3 og 4, fra Arne Nævra på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslagene nr. 3 og 4, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stanse alle prosjekter for bygging av firefelts motorveier med ÅDT under 15 000 ved byggestart, men heller basere seg på to- og trefelts veier, fortrinnsvis med midtrekkverk.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen alltid utrede opprusting eller bygging av ny jernbane før ny firefelts motorvei dersom ny vei planlegges i korridor med gammel, ensporet jernbane.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 80 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 10.14.13)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen tilpasse fremtidig veiutbygging ut ifra ÅDT, normaliserte veistandarder, kostnader, eksisterende veikapital, jordvern, topografiske forhold og hvilke andre transportalternativer som finnes i området. Fordelingshensyn må hensynstas på samme måte som samfunnsøkonomiske analyser.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 71 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 10.14.34)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i større grad vurdere klima- og miljø- og arealhensyn ved bygging av nye veier, og ber regjeringen utarbeide nye retningslinjer der dette i større grad tas hensyn til i hele prosjektfasen, fra konseptfase til ferdigstilling.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 54 mot 32 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 10.14.54)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:83 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arne Nævra, Lars Haltbrekken og Kari Elisabeth Kaski om større bruk av to- og trefelts veier i stedet for firefelts motorveier – vedtas ikke.

Presidenten: Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 71 mot 15 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 10.15.30)

Votering i sak nr. 21, debattert 19. mai 2020

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes og Per-Willy Amundsen om å igangsette arbeidet med å realisere Nord-Norgebanen (Innst. 187 S (2019–2020), jf. Dokument 8:14 S (2019–2020))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt to forslag. Det er:

- forslag nr. 1, fra Per-Willy Amundsen på vegne av Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 2, fra Sverre Myrli på vegne av Arbeiderpartiet

Forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, lyder:

«Stortinget ber regjeringen igangsette arbeidet med å realisere Nord-Norgebanen.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:14 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes og Per-Willy Amundsen om å igangsette arbeidet med å realisere Nord-Norgebanen – vedtas ikke.

Presidenten: Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 56 mot 30 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 10.16.23)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en konseptvalgutredning (KVU) for transportløsninger i Nord-Norge på en slik måte at Nord-Norgebanen kan vurderes ved neste rullering av Nasjonal transportplan.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Rødt har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 59 mot 27 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 10.16.48)

Votering i sak nr. 22, debattert 19. mai 2020

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siv Mossleth, Bengt Fasteraune, Nils T. Bjørke, Ole André Myhrvold og Marit Knutsdatter Strand om endring av Statens vegvesens vegnormaler for gang- og sykkelveg (Innst. 185 S (2019–2020), jf. Dokument 8:23 S (2019–2020))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Kirsti Leirtrø på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet

- forslag nr. 2, fra Kirsti Leirtrø på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede mulighetene for mer kostnadseffektiv utbygging av infrastruktur for syklende og gående samtidig som hensynet til mål for sykkeltrafikk, livsløpskostnader, trafikksikkerhet, fremkommelighet og opplevelsen av trygghet styrkes. Bruk av økonomiske insentiver og endring av regelverk for syklende skal inngå i vurderingen.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 54 mot 32 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 10.17.23)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det i Statens vegvesens vegnormaler som omhandler planlegging og bygging av gang- og sykkelveger, utarbeides mer fleksible standarder som tar hensyn til at det er ulik trafikkmengde og dermed ulike behov i ulike deler av landet.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 50 mot 36 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 10.17.39)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:23 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siv Mossleth, Bengt Fasteraune, Nils T. Bjørke, Ole André Myhrvold og Marit Knutsdatter Strand om endring av Statens vegvesens vegnormaler for gang- og sykkelveg – vedtas ikke.

Presidenten: Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 76 mot 10 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 10.18.12)

V o t e r i n g i s a k n r. 23, debattert 19. mai 2020

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Marit Knutsdatter Strand, Sigbjørn Gjelsvik, Heidi Greni og Kjersti Toppe om at de selvforvaltende universitetene og høyskoler fortsatt skal eie egne bygg og eiendommer (Innst. 266 S (2019–2020), jf. Dokument 8:66 S (2019–2020))

Presidenten: Under debatten har Nina Sandberg satt frem et forslag på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprettholde eiendomsfullmakten slik at de selvforvaltende institusjonene i universitets- og høyskolesektoren fortsatt skal forvalte egne eiendommer og bygningsmasse.»

Det votes alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:66 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Marit Knutsdatter Strand, Sigbjørn Gjelsvik, Heidi Greni og Kjersti Toppe om at de selvforvaltende universitetene og høyskoler fortsatt skal eie egne bygg og eiendommer – vedtas ikke.

Presidenten: Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 46 mot 40 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 10.19.10)

V o t e r i n g i s a k e n e n r. 1–12, debattert 26. mai 2020

Presidenten: Sakene nr. 1–12 er andre gangs behandling av lover og gjelder lovvedtakene 92 til og med 103.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Stortinget fortsetter da behandlingen av sakene på dagsorden nr. 85.

Sak nr. 13 [10:19:40]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i bioteknologiloven mv. (Innst. 296 L (2019–2020), jf. Prop. 34 L (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik:

Den fordelte taletid begrenses til 1 time og 40 minutter og fordeles slik på partigruppene: Arbeiderpartiet 25 minutter, Høyre 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Senterpartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Miljøpartiet De Grønne 5 minutter og Rødt 5 minutter.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil tre replikker med svar etter partienes hovedtalere og inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [10:20:46] (ordfører for saken): Spørsmålet rundt bioteknologiloven er etisk vanskelig, men også viktig. Denne loven har stått uendret i 16 år, og det store flertallet i Stortinget ønsker derfor å modernisere den. Loven har altså ikke vært endret siden 2004. Den gangen var det John I. Alvheim som sto i front for å tillate PGD, som var helt nødvendig for å kunne gi familien til Mehmet muligheten til å hjelpe sitt 6 år gamle barn å bli frisk. Det er 16 år siden. Samfunnet har endret seg, og teknologien har blitt bedre, tryggere og mer treffsikker, men loven har ikke endret seg i takt med det.

Jeg vil med dette anbefale komiteens innstilling, og hvert parti får gjøre rede for sine standpunkter i saken.

For oss i Fremskrittspartiet har det siden Mehmet-saken i 2004 vært viktig å ta i bruk dagens medisinske metoder for å hjelpe familier og enkeltindivider innenfor etiske rammer. PGD-tilbudet som Alvheim fikk flertall for, moderniserer vi ytterligere i dag. Vi foreslår å gjøre PGD-tilbudet tilgjengelig i Norge, å avvikle nemndordningene og å sørge for at kvinner og par som er bærere av alvorlige arvelige sykdommer, og som er bekymret for at sitt kommende barn skal få et kort og smertefullt liv, nå gjennom PGD kan få lov til å få et friskt barn. Dette er i tråd med John I. Alvheims ånd, og jeg tror han ville vært stolt over at Fremskrittspartiet sørget for at hans vilje ble innført til slutt. Det er på høy tid – de siste 16 årene har nemlig muligheten til å kunne gi gravide kvinner bedre oppfølging i svangerskapet utviklet seg enormt, men loven har stått helt stille.

Fremskrittspartiet vil tillate tryggere og bedre metoder og oppfølging i svangerskapsomsorgen. Der kvinner

med risikosvangerskap fram til nå har måttet gjennomføre en fostervannsprøve for å få informasjon om sitt eget svangerskap, en prøve som i seg selv øker risikoen for spontanabort, kan man i dag ta en helt ordinær blodprøve som kalles NIPT. NIPT er risikofri både for mor og for barn, og den kan gi informasjon til gravide kvinner på en skånsom måte og tidlig i svangerskapet. Denne har fram til i dag vært forbudt, men den vil vi nå tillate i Norge.

Den første ultralyden er et magisk øyeblikk for kommende foreldre – det å få muligheten til å se det lille mennesket for første gang, få en bekreftelse på at det lever, og gjerne få skrevet ut noen bilder som man kan henge på kjøleskapet og vise fram til venner og familie. Tidlig ultralyd er ingen fiende; det er et gode. Det foreslår vi å gjøre som et fast tilbud i den offentlige svangerskapsomsorgen.

For kvinner som bærer på flerlinger, er det dessuten avgjørende å få vite det tidlig, slik at man kan få tett og god oppfølging. I enkelte tilfeller klarer man også å gi nødvendig helsehjelp til fosteret allerede i mors mage. I framtiden vil det komme enda flere behandlingsmetoder som kan redde barns liv i svangerskapet, men da må vi ha et lovverk som tillater det, og kvinner må få tilbud om tidlig ultralyd. Debatten om fosterdiagnostikk handler om hvorvidt man skal få informasjon tidlig eller sent, og hvorvidt man skal tillate nye og trygge metoder eller tviholde på gamle og risikofylte metoder. For alle de kvinnene som opplever at svangerskapet ikke er forenlig med liv, mener vi i Fremskrittspartiet at det mest etisk riktige er å la kvinnen få informasjon om det tidlig. I dag vedtar vi en lov som berører mange menneskers liv, og nettopp fordi saken er vanskelig, er den også viktig. Teknologien utvikler seg, og det er på tide at man benytter seg av 2020-teknologi og ikke 2004-teknologi.

Der familier får informasjon om at barnet kvinnen bærer i magen, har alvorlig sykdom eller en funksjonsnedsettelse, må vi som samfunn stille opp. Derfor støtter Fremskrittspartiet regjeringens likeverdighetsreform, som vil gi familien tilgang på koordinator allerede i svangerskapet, og som kan følge opp og tilrettelegge for familien. Vi skal alltid ta godt vare på familier, også i en vanskelig situasjon.

Anne Katrine har vært ufrivillig barnløs i åtte år. Hun er modig som tør å stå fram og fortelle om hvordan det er. Å få kreft i eggstokkene i en alder av 21 år og så oppleve at eggene sine blir ødelagt ville vært tøft for alle å oppleve. Anne Katrine og hennes mann får ikke hjelp til å få barn fordi det er Anne Katrine som har utfordringer med fertiliteten, og ikke mannen hennes. Sæddonasjon har vært tillatt i Norge i 90 år. Det er allment akseptert at dersom mannen i forholdet har utfordringer med fertiliteten, kan paret benytte seg av sæddonasjon, men

når kvinnen har utfordringer med fertiliteten, tillates ikke eggdonasjon. Det er egentlig ingen prinsipiell forskjell.

Fremskrittspartiet foreslår nå å tillate eggdonasjon i Norge, og vi har brukt mye tid på å lage en ramme for dette som er etisk og faglig forsvarlig. Et samlet fagmiljø og majoriteten av Norges befolkning er enig med oss.

For å få lov til å donere egg i Norge må man gjennom en psykologisk vurdering først. Kvinnen må være mellom 25 og 35 år og ikke ha arvelige sykdommer. Her er det viktig at legen gjør en grundig vurdering av alle de etiske sidene som kvinnen da må ha tenkt nøye gjennom, før det tillates å donere egg. Vi har forventning om at tilbudet om eggdonasjon skal være på plass innen 1. januar 2021. Vi foreslår å lovfeste barnets rett til å kjenne donors identitet senest fra barnet fyller 15 år. Foreldre får en lovfestet plikt til å informere om det, og vi etablerer et nasjonalt register for å holde oversikten, så det blir enkelt å få informasjon.

Fremskrittspartiet mener det er avgjørende at barnet skal ha rett til å kjenne sitt biologiske opphav, enten det er benyttet eggdonasjon eller sæddonasjon. Vi skiller lag med Arbeiderpartiet og SV når det gjelder for hvem dette tilbudet skal omhandle. Fremskrittspartiet legger vekt på at donasjon skal være et tilbud for dem som ønsker å få egne barn. Vi fremmer derfor i komiteens innstilling til I forslag om et forbud mot embryodonasjon og dobbeldonasjon. Embryodonasjon er der en familie har hatt assistert befruktning og fått de barna de selv ønsket. De befruktete eggene som var til overs, kunne i teorien ha vært donert til andre familier. Barn som blir født etter embryodonasjon, vil dermed ha genetiske helsøsken som vokser opp i flere forskjellige familier. Det mener vi i Fremskrittspartiet reiser en rekke etiske spørsmål for barna, og det er vi imot.

Fremskrittspartiet er også imot at par eller enslige skal kunne få både eggdonasjon og sæddonasjon. Barn som blir født etter en slik dobbeldonasjon, vil vokse opp i familier der de ikke har noen genetisk tilknytning til sine foreldre. Fremskrittspartiet foreslår derfor at eggdonasjon kun skal tilbys par – og kun til par som kan stille med halvparten av genmaterialet selv. På denne måten vil barnet ha en genetisk tilknytning til minst én av sine foreldre. Jeg presiserer igjen at barnet får en lovfestet rett til å kjenne donors identitet, og vi håper at regjeringspartiene dermed støtter våre forslag om en slik innramming.

Jeg håper virkelig at Norge, i likhet med de aller fleste land i Europa, vedtar å tilby eggdonasjon i Norge. For Anne Katrine og en rekke kvinner som blir rammet av alvorlig sykdom og har fått sine egg ødelagt, vil dette bety enormt mye – å få lov til å bære fram barnet til sin mann og oppfylle drømmen om å stifte familie.

Enslige skal også få assistert befruktning, og det er delte meninger om dette. Det er delte meninger i familier, det er delte meninger i samfunnet, og det er også delte meninger i de ulike politiske partiene. Det skal vi ha respekt for. Når Fremskrittspartiet i dag går inn for å tillate assistert befruktning for enslige, er det under trygge rammer som ivaretar barnets beste. Dette er ikke noe frislipp. Fremskrittspartiet rammer dette inn på en måte som er langt strengere i Norge enn i land det er naturlig å sammenligne seg med. I Norge har det vært lov for enslige å adoptere barn siden 1990-tallet. Samfunnet har akseptert at enslige kan være gode omsorgspersoner for barn, men ikke for barn de har et genetisk forhold til. Det synes jeg er paradoksalt. Enslige som ønsker å få barn, må gjennom en egnethetsvurdering. Legen skal her vurdere kvinnens økonomiske situasjon, fysisk og psykisk helse og sosialt og familiært nettverk, og dersom staten skal legge til rette for at enslige skal få bistand til å få barn, kan staten også stille noen krav.

Fremskrittspartiet foreslår at det i tillegg må avlegges en barneomsorgsattest. Denne skal avdekke om kvinnen er tiltalt, siktet eller dømt for alvorlig kriminalitet som påvirker omsorgsevnen. Denne barneomsorgsattesten skal gjelde for alle som søker om assistert befruktning i Norge i dag. Dersom man har utført alvorlig kriminalitet som påvirker evnen til å være en god omsorgsperson, skal man også avvises. Her har vi ikke flertall med Arbeiderpartiet og Senterpartiet, men søker støtte hos regjeringspartiene.

Ingen enslige kvinner vil få tilgang til eggdonasjon. Man må ha egg selv, slik at barnet har et genetisk forhold til den forelderen de vokser opp hos. Vi opprettholder forbudet mot surrogati. Barn som vokser opp, skal ha en lovfestet rett til å kjenne donors identitet fra de fyller 15 år. Fremskrittspartiet støtter derfor at enslige kan få assistert befruktning, gitt noen strenge rammer som ivaretar at barnet skal vokse opp hos trygge omsorgspersoner som de har et genetisk forhold til, og der også barnet får en lovfestet rett til å kjenne donors identitet.

Jeg vil med det ta opp det forslaget Fremskrittspartiet har fremmet i saken, og ser fram til en god debatt.

Presidenten: Representanten Åshild Bruun-Gundersen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Sveinung Stensland (H) [10:31:11]: Representanten Bruun-Gundersen har redegjort godt for partiets syn og vurderingene som er gjort. Jeg skal ikke gå inn på det, for vi har alle sammen respekt for at dette er et krevende saksfelt, både etisk og på andre måter.

Men én ting jeg lurer på, gjelder noen av disse tiltakene som representanten Bruun-Gundersen har vært opptatt av å innføre raskt, noe av det uten nærmere ut-

redning. Blant annet når det gjelder tidlig ultralyd, NIPT og annen metodikk som er ganske ressurskrevende, er det blitt antydnet ganske store summer for å få det på plass.

Når vi ser representanten Bruun-Gundersens engasjement for dette, er det slik at akkurat dette vil være den viktigste helsesaken for Fremskrittspartiet i budsjettforhandlingene? Er det dette som er det viktigste? Vil Fremskrittspartiet sette dette foran f.eks. styrket eldreomsorg i budsjettforhandlingene?

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [10:32:01]: Fremskrittspartiet er opptatt av helsepolitikk. Vi er opptatt av å følge opp gravide kvinner som har behov for informasjon om svangerskapet sitt, og jeg synes egentlig det er uverdigg hvordan representanten fra Høyre mener at man skal spare penger på å tilbakeholde informasjon for gravide kvinner som er bekymret for om barnet deres har en alvorlig sykdom. I dag tilbys ultralyd sent i svangerskapet, men ved å kunne tilby det tidlig vil kvinner få avdekket om det er liv, hvor mange liv det er, og hvilken oppfølging paret har behov for videre. Det mener vi bør være en grunnleggende rettighet: å få informasjon om sitt eget svangerskap.

Kjersti Toppe (Sp) [10:32:55]: Framstegspartiet vil foreslå assistert befruktning for einslege, og sidan surrogati er forbode i Noreg, og vil vera forbode, vil tilbudet berre gjelda for einslege kvinner. Ein set ikkje noka aldersgrense, og tilbudet, slik eg forstår forslaget, skal delvis finansierast av det offentlege. Ein argumenterer jo for eggdonasjon som ei likestillingssak, men i dette tilfellet er det jo det motsette. Mitt spørsmål til Framstegspartiet er om Framstegspartiet meiner at dette er å likestillta kvinner og menn som omsorgspersonar, når assistert befruktning til einslege berre skal gjelda for kvinner.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [10:33:49]: Fremskrittspartiet ønsker å tillate assistert befruktning for enslige i Norge i dag. Det har vært lov i Norge for enslige å få adoptere barn helt siden 1990-tallet. Jeg har ikke registrert at Senterpartiet ønsker å fjerne den ordningen. Men Senterpartiet er altså motstander av at enslige skal få lov til å være omsorgspersoner for sine genetiske barn.

Vi erkjenner at dette er en vanskelig diskusjon, men vi har iallfall foreslått å tillate dette i Norge nå, for å gjøre det mulig for kvinner å få dette tilbudet i Norge. Vi må huske på at norske kvinner reiser til Danmark hvert år for å få det samme tilbudet der. Her i Norge kan man regulere det innenfor etisk forsvarlige rammer, som ivaretar barnets beste.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [10:34:50]: Jeg registrerer at Fremskrittspartiet ønsker å innføre tidlig ultralyd. De har selv anslått at dette vil koste samfunnet rundt 100 mill. kr. Beregninger viser at det kan bli en høyere pris enn det.

Her skal man flytte ganske mye penger fra å behandle syke mennesker til å behandle friske mennesker, og det gjøres selv om Stortinget har vært med på å etablere kriterier for prioriteringer i helsevesenet. Jeg opplever at jeg ikke får et helt godt svar fra Fremskrittspartiet på hva det er som nå skal nedprioriteres, siden dette nå skal prioriteres som et tilbud til alle, også friske gravide, når man ikke engang kan dokumentere at det har en god helsegevinst? Hva er årsaken til at Fremskrittspartiet ønsker å prioritere på denne måten?

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [10:35:52]: Dette er jo et stort ønske i befolkningen vår. Ifølge den siste undersøkelsen jeg har sett for Oslo, tar ni av ti gravide kvinner allerede tidlig ultralyd fordi de ønsker en bekreftelse på om det er liv, og hvor mange liv det er. Tidlig ultralyd er helt avgjørende for at man kan avdekke flerlingsvangerskap, noe som vil være viktig for å kunne få en tett og god oppfølging, men det kan også være med på å redde liv.

Jeg registrerer at Kristelig Folkeparti tviholder på at ultralyd skal gis, men det skal gis sent i svangerskapet. Fosterdiagnostikk skal gis, men det skal gis sent i svangerskapet og med en risikofylt metode. Der er vi rett og slett bare uenige.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

Tuva Moflag (A) [10:36:46]: I dag er det en historisk dag på Stortinget. Jeg kjenner at jeg er veldig spent. Det er jeg fordi det vi skal behandle i dag, er så viktig. Forslagene vi har lagt fram, vil ha innvirkning på kvinners og familiers liv. Ja, for det er faktisk selve livet vi diskuterer her i dag.

Arbeiderpartiet har en lang tradisjon for å sette kvinners helse, svangerskapsomsorg og teknologisk utvikling på dagsordenen. De lovendringene vi fremmer her i dag, hviler på skuldrene til mange kvinner – og menn – som har banet vei for oss.

I 1986 presenterte Gro Harlem Brundtland den berømte kvinneregjeringen, og det var sosialminister Tove Strand Gerhardsen som fikk gleden av å innføre ultralyd i uke 18 som en del av den offentlige svangerskapsomsorgen. Det begynner å bli mange år siden. Landene rundt oss har gjennom mange år utvidet sitt tilbud til gravide kvinner. Norge er det mest restriktive landet i Norden når det gjelder bioteknologi. I dag skal vi endelig forandre på det.

Jeg vil redegjøre for de fire hovedtemaene som står sentralt i dagens behandling.

Eggdonasjon for enslige handler om at flere kvinner skal få muligheten til å bli mamma. Selv har jeg fire barn, og jeg forstår at det er mange kvinner som har et brennende ønske om å bære fram egne barn. Å tillate eggdonasjon handler om at par der kvinner sliter med fertiliteten, skal få samme hjelp som familier har kunnet få med sæddonasjon i 90 år.

Jeg synes det er så innmari urettferdig at kvinner nærmest skal føle seg som lovbrytere når de trenger hjelp til sin infertilitet, når vi samtidig har hatt den lange tradisjonen for å hjelpe mannen.

Vi har i mange år hatt trygge, gode metoder for å hente ut egg fra kvinner, og det er ikke lenger rasjonelle grunner for at ikke også kvinner frivillig skal kunne donere egg til andre. Argumentasjonen om at kvinner i sårbare situasjoner kan utnyttes, vil vi møte gjennom strenge restriksjoner når det gjelder kompensasjon.

Vi stiller også krav om at donor skal være ukjent, slik at man ikke kan bli utsatt for press fra eksempelvis en søster eller venninne. At kvinner for øvrig skal være i dårligere stand enn menn til å velge om de vil donere bort kjønnsceller, bunner i holdninger som Arbeiderpartiet ikke stiller seg bak.

Assistert befruktning for enslige handler om de mange hundre kvinnene som hvert år reiser til utlandet for å bli gravide. Det kan være mange grunner til at folk velger å få barn som enslige. Det er sikkert flere som fikk e-posten fra kvinnen som hadde levd mange år i et dårlig forhold. Hun ønsket seg barn, men turte rett og slett ikke å få det sammen med mannen sin. Slike historier gjør inntrykk på meg.

Da hun endelig kom seg ut av forholdet, begynte hun å få det travelt med å få barn. Hun hadde ikke funnet kjærligheten på nytt og bestemte seg for å gjennomføre assistert befruktning i utlandet.

For det er jo sånn at vi kvinner har litt dårligere tid enn menn. Fra midten av 30-årene går det ganske raskt nedover med fruktbarheten til kvinner. Derfor er jeg glad for at kvinner nå også får muligheten til å lagre sine egne ubefruktede egg. Tidligere har dette vært begrenset til kvinner som av medisinske årsaker kan bli infertile. Egenlagring av egg kan dessuten redusere behovet for eggdonasjon. Hvis man har lagret egne egg fra man var yngre, vil disse eggene ha bedre kvalitet om man skulle ha behov for assistert befruktning senere i livet.

Å kunne lagre sine egne egg fullfører også sirkelen når det gjelder kvinners kontroll over egen familieplanlegging. Kvinner kan hemme graviditet ved å bruke prevensjonsmidler. Kvinner kan avslutte graviditet gjennom å ta en abort. Nå kan kvinner også fremme gravidi-

tet ved at de får muligheten til å ta vare på sine egne unge og friske egg.

Da har vi kommet et skritt videre og kan bevege oss over på selve graviditeten. Endelig skal tilbudet Tove Strand Gerhardsen innførte i 1986, utvides, og norske kvinner skal få tilgang til tidlig ultralyd og fosterdiagnostikk. Det er mange grunner til at vi vil innføre dette. Jeg personlig vil trekke fram særlig ett punkt:

Hvert år rammes mellom 20 og 30 tvillingpar av en livstruende tilstand som kalles tvilling-tvilling-transfusjonssyndrom. I slike tilfeller overføres næring, blod og fostervann fra den ene tvillingen til den andre. Det er farlig for dem begge, og i alvorlige tilfeller er det fare for hjertesvikt og hjerneskade. Det er to hele skoleklasser som kan gå til grunne! Tidlig ultralyd redder disse barna. I tvillingsvangerskap er det nemlig viktig å få avklart tidlig om tvillingene deler morkake.

Som tvillingmamma selv har jeg fått oppleve tryggheten med jevnlig oppfølging i et risikofylt svangerskap. For meg var det viktig med tidlig ultralyd. Denne tryggheten må alle tvillingmammaer få.

Jeg vil samtidig understreke at jeg forstår at denne debatten er sår og krevende for mange. Til foreldre som har flotte unger med et utviklingsavvik eller en kromosomvariasjon, og som aldri ville vært de ungene foruten, vil jeg si:

Når jeg kjemper for retten til å vite, gjelder det også retten til ikke å vite.

Når jeg kjemper for retten til å velge, gjelder det også retten til å bære fram et barn med utviklingsavvik uten å føle at man er en byrde for samfunnet. Vi skal stille opp for dem!

Den enkelte kvinne og familie skal få ta det valget som er riktig for dem og deres liv. Samfunnets oppgave er å sørge for at familiene blir møtt med forståelse, kompetanse og tjenester som kan bidra til at barnet deres skal få god livskvalitet og livsutfoldelse. Og her har vi en del å gå på. Dette må bli den neste store likestillingskampen – en likestillingskamp som er mange år på overtid.

Det siste hovedtemaet jeg vil trekke fram, er livsviktig forskning og behandling.

Det er ikke bare ultralyd som har helsegevinst for mor og barn. Med endringene i bioteknologiloven sørger vi også for at fostre kan få den fremste medisinske behandlingen ved å oppheve forbudet mot genterapi av fostre. Det utføres i dag avansert kirurgi og annen medisinsk behandling i siste trimester. For alvorlige genetiske sykdommer vil genterapi i fosterlivet kunne være livreddende eller redusere framtidig sykdom, smerte og lidelse.

Hvordan kan man forfekte vern om det ufødte liv, når man samtidig stemmer imot at fostre skal få tilgang til best mulig behandling? Arbeiderpartiet mener at vi

må sørge for denne muligheten for våre aller minste pasienter, og vi forstår ikke at regjeringspartiene stemmer imot.

Kreftforeningen publiserte forrige uke den sterke historien om 15 år gamle Simen, som takket være en klinisk studie fikk tilgang til banebrytende behandling. Simen hadde nettopp fått beskjed om at han var kreftsyk for tredje gang. Men etter noen måneders behandling var to av tre barn som deltok i studien, kreftfrie. Simen begynner på videregående skole til høsten. Simen har livet foran seg.

De oppdateringene vi foreslår knyttet til genterapi, handler om å gjøre Norge konkurransedyktig i kampen om slike studier. For mens den teknologiske utviklingen innen genterapi har skutt fart, har den norske bioteknologiloven på dette området stått uendret. Kreftforeningen frykter at norske pasienter ikke får tilgang til behandling som vil redde liv, fordi Norge har et tregere og mer omfattende byråkrati enn andre land. Derfor forenkler og rydder vi opp i loven.

Avslutningsvis vil jeg si noe om prosessen. Solberg-regjeringen la fram evalueringen av bioteknologiloven for tre år siden, og den ble behandlet av Stortinget våren 2018. Men de bestilte lovendringene ble stoppet da Kristelig Folkeparti gikk inn i regjering og fikk vetorett i alle spørsmål om bioteknologi. Da Fremskrittspartiet senere forlot regjeringen, fikk vi muligheten til å rette opp i dette.

Nå som Høyre og Venstres primærstandpunkt ikke kommer til uttrykk, er jeg glad for at det er en bredde av partier, fra SV til Fremskrittspartiet, som fremmer disse forslagene sammen med Arbeiderpartiet. Det understreker hvor bredt forankret disse spørsmålene egentlig er, og det er en styrke for saken. Jeg vil også takke representantene Åshild Bruun-Gundersen og Nicholas Wilkinson for det gode samarbeidet.

Saken har blitt behandlet grundig i flere omganger og gjennom tre år. Det har vært flere høringer, og den offentlige debatten har pågått enda lenger.

Det uvanlige er selvsagt at lovarbeidet skjer her i Stortinget. Men å vedta en slik lov, slik Stortinget gjør nå, er faktisk lovgiverens privilegium. Det er jobben vår. Fra 20. februar og fram mot avgivelse har dessuten flertallspartiene fått lovteknisk bistand av departementet for å få kvalitetssikret paragrafendringene og helheten i lovforslaget.

Når man har tapt den politiske saken, er det siste halmstrået å rette kritikk mot prosessen. Det mener jeg er feilslått. Det som skal skje her i dag, er demokrati i praksis. I dag får vi virkelig kjenne på betydningen av at all makt er i denne sal.

Med det tar jeg opp de forslagene som Arbeiderpartiet er en del av.

Presidenten: Representanten Tuva Moflag har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Sveinung Stensland (H) [10:46:38]: Jeg skal ikke rette kritikk mot prosessen, men det er noen punkter vi mener kunne vært bedre utredet før det settes i gang, og det er jo en ærlig sak, bl.a. dette med tidlig ultralyd. Jeg leste i Bergens Tidende i går at avdelingssjefen ved Kvinneklinikken ved Stavanger universitetssjukehus, Marit Halonen Christiansen, sa at hun frykter at det nye som nå blir vedtatt med tidlig ultralyd, er svært ressurskrevende også personalmessig, og at det kan gå ut over syke kvinner ved at de blir fortrent av friske gravide. Representanten Moflag har jo engasjert seg veldig i nettopp dette spørsmålet, svangerskapsomsorgen. Så har Arbeiderpartiet reflektert noe mer rundt det, altså hvordan en rask igangsettelse av tidlig ultralyd vil påvirke kapasiteten for andre kvinner i klinikken?

Tuva Moflag (A) [10:47:31]: Ja, for Arbeiderpartiet er kvinnehelse en sak som vi ønsker å løfte på dagsordenen, derfor har vi også hatt store satsinger på det i våre budsjetter. Vi erkjenner at det vil ta noe tid å få på plass tilbudet om tidlig ultralyd, fordi det krever både innkjøp av utstyr og opplæring av personell, noe vi også har satt av penger til. Det er klart at vi må ta tiden litt til hjelp for å få alt dette på plass, men for en del av tilfellene vil det være mulig å gå i gang 1. januar. Med dette ønsker vi å signalisere at dette skal prioriteres, og vi har også bedt regjeringen om å bake dette inn i statsbudsjettet for 2021.

Kjersti Toppe (Sp) [10:48:31]: Arbeidarpartiet foreslår å tillata mitokondriedonasjon i Noreg. Dette er tilfelle i Storbritannia, men dei har ikkje undertekna biomedisinkonvensjonen, slik Noreg har. Det inneber at barnet vil kunna få DNA frå fleire personar. Metoden er veldig kontroversiell, han er ikkje rekna som trygg og forsvarleg. Det er ei teknisk moglegheit for å gjennomføra dette, men det er altså i strid med internasjonale konvensjonar. Eg synest det er oppsiktsvekkjande at Arbeidarpartiet går så langt at dei ber regjeringa om å jobba for å endra internasjonale konvensjonar for at ein skal kunna gå lenger i Noreg.

Mitt spørsmål er om det ikkje finst noka grense for Arbeidarpartiet. Er det berre teknikken som er ei grense, og ikkje etikken, når det gjeld kva som skal verta føreslått på biomedisinfeltet?

Tuva Moflag (A) [10:49:28]: Det spørsmålet kan man jo snu på hodet. Vi vet om barn som i dag lever med mye smerte, mye lidelse, nettopp på grunn av mitokondriesykdommer. Det er tilstanden, helsen og

muligheten til disse barna Arbeiderpartiet er opptatt av når vi vil se på muligheten for å tillate mitokondriedonasjon når metoden er trygg og forsvarlig i Norge. I motsetning til en del av de andre konkrete lovforslagene som vi fremmer i dag, er jo nettopp dette forslaget om mitokondriedonasjon et anmodningsvedtak, og i det ligger det også en erkjennelse av at dette ligger noe lenger fram.

For Arbeiderpartiet vil det være helsegevinst som står sentralt. Vi vet at det er mange familier som ønsker seg dette i dag, og vi vet at det er en bitte, liten del av DNA-et man vil ha fra den personen som donerer egget man henter mitokondriene fra.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [10:50:46]: Representanten Moflag pekte i sitt innlegg på at veldig mange av de forslagene som nå er fremmet, er forslag som er blitt utredet, og forslag som man har hatt i den offentlige debatten i mange år. Det er riktig at noen av de forslagene som nå blir fremmet, og som går utover proposisjonen, er forslag som ble utredet i forbindelse med bioteknologimeldingen Stortinget behandlet i 2018. Men så er det forslag som ikke har blitt utredet – tidlig ultralyd til alle gravide, NIPT-test, som blir foreslått som et tilbud til alle gravide, mitokondriedonasjon. Dette er ting som ikke har blitt utredet.

Hva er grunnen til at Arbeiderpartiet mener at så store endringer overhodet ikke trenger noen utredning, at det ikke er behov for noen høring, og at dette bare skal kjøres igjennom?

Tuva Moflag (A) [10:51:44]: Noe av dette var jeg inne på i mitt svar til representanten Kjersti Toppe. Det er jo ulik tilnærming når det gjelder hvordan vi fremmer disse forslagene. Noen fremmer vi som konkrete forslag til endringer i lovparagrafene, mens andre er anmodningsvedtak. Særlig forslaget knyttet til mitokondriedonasjon peker framover og viser til at det er mer som må på plass før denne metoden er å anse som trygg og forsvarlig og mulig å gjennomføre i Norge.

Når det gjelder tidlig ultralyd, var jeg mye inne på det i mitt innlegg – hvorfor jeg mener at det er nødvendig. Dette er noe som Arbeiderpartiet i flere år har ment har helsegevinst for mor og barn. Vi har hatt nær kontakt med fagmiljøene i vårt arbeid med å utarbeide disse forslagene, og vi er helt trygge på at tidlig ultralyd og de tilbudene som gjelder gravide kvinner, er det helt trygt og forsvarlig å innføre nå.

Presidenten: Replikkkordskiftet er omme.

Sveinung Stensland (H) [10:53:03]: I fjor fremmet de fire ikke-sosialistiske partiene en oppdatert biotek-

nologilov. Dette er den første store endringen av loven siden 2004 og en betydelig modernisering av lovverket.

Det er på høy tid med en fornyelse av bioteknologiloven. Mye har skjedd på mange områder siden loven ble til, og det er behov for å gjøre endringer på en rekke områder. Bare på den måten kan en gi pasientene bedre behandling og fagfolkene mulighet til å utvikle bedre behandlingsmetoder.

Det var vår regjering som ble enig om å endre bioteknologiloven etter 16 år med stillstand. Loven er overmoden for endring. Vi åpner opp for mer forskning, bedre pasientbehandling og mer effektiv persontilpasset medisin. Pasientene vil nå få bedre tilgang til moderne behandling, og vi forenkler ved å fjerne unødvendige byråkratiske hindre. Vi får til mange viktige endringer, som å fjerne nedre aldersgrense for assistert befruktning, utvide lagringstiden for befruktete egg og forenkle reglene for genterapi.

Bioteknologi gir mange muligheter til beste for mennesket i et samfunn der det er plass til alle. Samtidig er dette er saksfelt som reiser mange krevende problemstillinger. Genetisk og bioteknologisk kunnskap og praktisk bruk av denne innen helsetjenesten har vært en viktig del av nyvinningene innen moderne medisin. Vi får hele tiden mer kunnskap, og vi utvikler stadig bedre metoder som setter oss i stand til å avdekke og behandle sykdommer helt fra livets spede begynnelse. Det gir oss fantastiske muligheter og stiller oss overfor vanskelige valg.

Endringene regjeringen foreslår, bygger på enighet i Granavolden-plattformen. Høyre står på inngåtte avtaler og forholder seg derfor til det som ble foreslått av de fire ikke-sosialistiske partiene i regjering. Høyre er stolt av at vi, etter at ingen andre klarte det på 16 år, har fått til en modernisering av bioteknologiloven med en grundig prosess og skikkelige forarbeider. Dette er, som sagt, den første store endringen av loven siden 2004. Stillstanden under den rød-grønne regjeringen medførte forsinkelser i lovarbeidet som det ikke-sosialistiske stortingsflertallet har tatt tak i. Denne moderniseringen åpner opp for mer forskning, bedre pasientbehandling og mer effektiv persontilpasset medisin.

Vi fjerner, som sagt, nedre aldersgrense for assistert befruktning, vi utvider lagringstiden for befruktete egg, og vi endrer ordningen sånn at det blir enklere for en familie å få samme donor til alle barna. Vi sørger for at insemnasjon ikke skal regnes inn i det statlige tilbudet om tre forsøk med assistert befruktning. Vi innfører en plikt for foreldre til å informere barnet dersom det er unnfanget gjennom assistert befruktning. Vi forenkler reguleringen av genetiske tester i bioteknologisk forskning. Videre forenkler vi og rydder opp i reglene om genterapi og unntar vaksiner som brukes innen det nasjo-

nale vaksineprogrammet, for regulering av genterapi i bioteknologiloven. Vi setter ned aldersgrensen for når barnet har rett til å få vite sæddonors identitet, fra 18 til 15 år, og presiserer straffansvaret ved å teste andre, uansett privatpersoner som gjør det på vegne av og etter samtykke fra den opplysningene gjelder. I tillegg opphever vi vilkåret om at genterapi bare kan brukes til behandling av sykdommer som anses alvorlige. Så her er det en rekke endringer som kommer forskningen til gode.

Det lå mye godt i denne loven som det nye flertallet har jobbet videre med. Regelverket om bruk av lagrede befruktede egg blir enklere, og kravet til genetisk veiledning ved prediktive genetiske undersøkelser blir justert. Dagens krav om godkjenning av sykdommer som friske mennesker kan genterapi testes for, oppheves, og vi klargjør at loven bare gjelder for prosjekter der deltakerne får hjelp eller skal få individuell tilbakemelding om resultatet av prediktive genetiske undersøkelser. Vilkalet for genterapi blir presisert, og det innføres krav om politiattest og barneomsorgsattest for å bli godkjent for assistert befruktning.

Ikke alle disse endringene krever endringer i selve loven, men mye av det ligger i selve lovteksten.

I tillegg går Høyre inn i forslaget om å tillate testamentering av sæd fra avdød partner, da vi mener det er godt innrammet i den nye lovteksten. For oss virker det ikke logisk å forby dette så lenge det åpnes for assistert befruktning til enslige. Jeg kommer nok nærmere inn på det senere i debatten.

Bioteknologirådet behandlet sist uke noen av endringene Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og SV er enige om. Bioteknologirådet sier selv at de har følt seg presset til å hastebehandle disse sakene. Vi er alle klar over at det her har vært et tidspress, men vi har altså tatt utgangspunkt i den enigheten som vi har forhandlet frem gjennom lang tid.

Det er 16 år siden det ble gjort større endringer i bioteknologiloven, så dette er en historisk dag. Vi har både evaluert loven og hatt den på høring, og vi må bare innse at en del av endringene som Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og SV er enige om, nå blir vedtatt uten en ordinær høringsrunde og med en noe uklar innramming. Det vil si at de hasteinnføres uten mulighet til videre avklaring om finansiering, tilrettelegging i helsetjenesten og andre nødvendige avklaringer. Høyre mener noe av dette er uansvarlig å gjøre så lenge forskjellige nødvendige instanser ikke er hørt, bl.a. det som kom frem av replikkordskiftet, at en ikke helt vet hvordan dette skal innføres, bl.a. innenfor kvinnehelse.

Jeg vil anbefale alle å lese svarene fra Helse- og omsorgsdepartementet som er vedlagt denne saken. De gir

et godt innblikk i hvordan prosessen har forløpt, og må anses å være en del av forarbeidet til denne loven.

Så til noen av punktene, og først mitokondriedonasjon. Det er flertallet for å åpne for behandling som fører til at barn får DNA fra mer enn to personer. Det er ikke tilstrekkelig kunnskap om dette i dag, bl.a. hvilke konsekvenser det kan få dersom donerte mitokondrier fungerer dårlig sammen med DNA fra mors cellekjerne. Mitokondriedonasjon kan også medføre genetiske endringer i kjønnseller, og det er å anse som et vitenskapelig eksperiment. Norge kan ikke begynne med dette, da det er i strid med internasjonale konvensjoner. Ingen land har lyktes fullt ut med det, og nytten ser ut til å være begrenset. Hvorfor er det da så viktig å presse på?

Arbeiderpartiet og SV vil åpne for embryodonasjon og dobbeltdonasjon. Dette gjør at det skapes barn som ikke har noen genetisk tilknytning til sine foreldre, og fjerner en viktig skranke mot surrogati.

Preimplantasjonsdiagnostikk, PGD, er tillatt i Norge i dag, men søknaden fra parene som vil benytte metoden, vurderes i en nemnd bestående av fagpersoner. I evalueringen av bioteknologiloven vektla regjeringen at dersom nemndene fjernes, kan dette føre til et press på fagmiljøene om å utvide tilbudet, og at en tverrfaglig sammensatt nemnd sikrer en bred vurdering av søknadene. Høyre stiller seg bak denne vurderingen.

Om tidlig ultralyd: Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og SV vil gi tidlig ultralyd til alle gravide som et tilbud i den offentlige helsetjenesten. Det finnes sikkert argumenter for det, men det er interessant å se responsen fra faglig hold. Dette er meget ressurskrevende i en tjeneste som spesielt Arbeiderpartiet er opptatt av å påpeke er under press. Senest i Bergens Tidende i går kunne vi lese at Kvinneklinikken i Stavanger frykter at dette kan gi utilsiktede konsekvenser, der friske gravide vil bli satt opp mot kvinner som ikke har like sterke rettigheter.

Det samme gjelder for NIPT. NIPT er i dag i bruk i Norge; det er ikke noe nytt som skjer i dag. NIPT er godkjent som fosterdiagnostisk metode i Norge for bruk til å identifisere RhD-positivt foster hos RhD-negative gravide, for påvisning av trisomi 13, 18 og 21 hos fostre, for å avdekke alvorlig arvelig sykdom og for å avdekke alvorlig kjønnsbundet sykdom. Dette har vi godkjent i løpet av de siste årene. Siste godkjenning ble gjort 2. mars i år. NIPT-testen er med andre ord allerede en del av fosterdiagnostikken, men for at det skal fungere i praksis, bør vi ikke tillate at alle friske gravide får undersøkelsen. Da bruker vi ressursene feil. NIPT krever spesialisert personell og er en test som fortsatt har en viss usikkerhet og rom for tolkning.

Det ble til slutt en kort og hektisk sluttsputt i en sak som har modnet lenge. Jeg er stolt av at det er vår regjering som har fremmet en modernisert bioteknologilov,

for det har ikke latt seg gjøre på snart to tiår. Kvinners rettigheter og likestilling har vært en del av debatten, men bioteknologi handler om så mye mer. Jeg savner bl.a. barnets perspektiv oppi dette. Som en klok dame sa til meg: Ingen barn har bedt om å få komme til verden.

Jeg har respekt for at det er forskjellige meninger om denne saken. Ingen kan stille seg til doms over andre i sånne spørsmål. Skråsikkerhet er ikke på sin plass. Det som er sikkert, er at vi hadde en enighet og fikk til en revisjon av bioteknologiloven. Når et parti ikke lenger stiller seg bak enigheten, må vi ha respekt for det. Høyre holder seg til inngåtte avtaler og mener det er riktigst å stemme for den loven regjeringen la frem etter en grundig prosess. Jeg tar derfor opp de forslagene vi har fremmet til saken.

Presidenten: Da har representanten Sveinung Stensland tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Hege Haukeland Liadal (A) [11:01:58]: Jeg hører at representanten Stensland er opptatt av inngåtte avtaler. Det blir da viktig for meg å påpeke at Høyre er et ganske stort parti – ja, til og med større enn Kristelig Folkeparti og Venstre til sammen. For litt over ett år siden la Høyre ut på sine egne nettsider, hoyre.no, følgende: Høyre lover at de vil stemme for lovforslag om eggdonasjon og assistert befruktning for enslige.

Mitt spørsmål til representanten Stensland er: Hvor verdifulle er deres egne lovnader til velgerne deres? Og hvorfor i alle dager ligger dette fremdeles ute på nettsidene?

Sveinung Stensland (H) [11:02:50]: Til det kan representanten Stensland nå svare at vi har inngått en politisk avtale, og det har også andre partier gjort, til alle tider, i denne salen, for å få mest mulig gjennomslag for sin politikk. Vi har fått stort gjennomslag i Granavolden-plattformen, og dette har vært et viktig felt også for Kristelig Folkeparti. Vi har vært tydelige hele veien etter regjeringssvingningen. Hele gruppen vår har stilt seg bak Granavolden-plattformen, og den står vi på. Så det er sånn det fungerer.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [11:03:33]: Dette har jo vært en lang og grundig prosess. Veien hit startet da Fremskrittspartiet var en del av regjeringen i 2014. Den 11. april 2014 ga departementet i oppdrag til Bioteknologirådet og Helsedirektoratet å evaluere bioteknologiloven. Den grundige evalueringen, utredningen og høringene som ble gjennomført av regjeringen i perioden 2014–2017, resulterte i en sak her i Stortinget i 2017 om evalueringen. Det resulterte selvfølgelig i en rekke debatter internt i partiene. I Høyre var det vel

kvinnenettverket ved Linda Hofstad Helleland og Tina Bru som sto i front for at Høyre skulle gå inn for å tillate eggdonasjon. Nå er begge de representantene med i regjeringen og har ikke stemmerett her i denne salen, men mitt spørsmål går til Høyre: Hvor vondt er det egentlig å stemme mot disse endringene? Og hvis dere hadde stemt i tråd med egen samvittighet, hvor mange representanter hadde støttet det Fremskrittspartiet i dag har lagt fram?

Sveinung Stensland (H) [11:04:28]: Det gjør ikke vondt i det hele tatt å ha en konsistent holdning til denne saken. I januar var jo representanten Bruun-Gundersen selv veldig fornøyd med den loven som hun nå ikke er spesielt fornøyd med. Det viser at også Fremskrittspartiet inngikk ganske store kompromisser, Fremskrittspartiet stilte seg jo bak den loven som Bruun-Gundersen nå ikke synes er god nok. Jeg kan ikke svare for andre enn meg selv, men jeg synes det er helt greit at når vi har gått inn i en forhandling og blitt enige om en regjeringsplattform som hele gruppen har stilt seg bak, er det en naturlig ting å følge den avtalen. Det var også en naturlig ting for Fremskrittspartiet så lenge de satt i regjering. Så den smerten har nok representanten Bruun-Gundersen også kjent på selv i flere sammenhenger.

Kjersti Toppe (Sp) [11:05:32]: Høgre er imot å tillata assistert befruktning for einslege, men i innstillinga har de gått inn på eit forslag saman med fleirtalspartia om å tillata assistert befruktning for einslege dersom dette omhandlar ei kvinne som får assistert befruktning frå ein død donor som var ektefelle eller sambuar. Eg synest det på ein måte er litt uforklarleg korleis ein argumenterer i denne saka når ein går imot assistert befruktning for einslege, men tillèt det dersom ein er enke eller attlevande sambuar.

Sveinung Stensland (H) [11:06:22]: Jeg er ikke overrasket over at representanten Toppe avdekker den logiske bristen som hun muligens her påpeker. Det har seg sånn at når Stortinget åpner for assistert befruktning for enslige, fremstår det iallfall for meg mer logisk at en kan få det fra en avdød partner dersom denne uttrykkelig har sagt at han ønsker å donere sin sæd til sin etterlatte – heller det enn at en blir henvist til å få det fra en sædbank fra en person en ikke har noe som helst forhold til. Jeg mener at den innrammingen som er gjort i lovteksten, er såpass god at vi kan gå inn i akkurat den. Dette er et spesialtilfelle – den mye omtalte Camilla-saken er den mest kjente – men det er i et normalår snakk om om lag to tilfeller. Derfor har Høyre og meg bekjent også Venstre signalisert at en skal stemme for det for-

slaget. Men jeg har også forståelse for innvendingen fra representanten Toppe.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Kjersti Toppe (Sp) [11:07:38]: Føremålet med bioteknologilova er å sikra at medisinsk bruk av bioteknologi vert utnytta til beste for menneske i eit samfunn der det er plass til alle. Dette skal skje i samsvar med prinsipp om respekt for menneskeverd, menneskelege rettar og personleg integritet og utan diskriminering på grunnlag av arveanlegg basert på dei etiske normene som er nedfelte i den vestlege kulturarven vår. For Senterpartiet er det viktig at endringar i bioteknologilova ikkje er i strid med denne overordna målsetjinga.

Vi meiner at føre-var-prinsippet må vektleggjast i spørsmål der medisinsk behandling kan ha uheldige eller irreversible konsekvensar for etterkomarane våre. Kva som er tillate i andre land, kan ikkje vera avgjerande. Noregs regulering av bioteknologi må vurderast i lys av vårt eige syn på etikk, verdiar og kva som er ønskt nasjonal regulering og rettferdig prioritering av ressursane i helsevesenet.

Regjeringa har fremja forslag til 22 endringar i bioteknologilova, og Senterpartiet støttar i all hovudsak desse. Arbeidarpartiet, Framstegspartiet og Sosialistisk Venstreparti har i innstillinga fremja fleire nye lovforslag, som Senterpartiet i all hovudsak er ueinig i. Desse har heller ikkje vore ute på høyring.

Eg er glad for at ein samla komité står bak forslaga til vedtak om at genetisk testing av barn utanfor helsetenesta vert forbode, og at ein får ei utgreiing av marknaden for genetisk sjølvtesting med sikte på ei lovregulering av feltet. Senterpartiet støttar ny aldersgrense for at retten barn har til opplysningar om donor, vert senka til 15 år, og at det vert innført ei opplysningsplikt for foreldre. Vi støttar at det vert innført klarare og felles retningslinjer for vurdering av par si omsorgsevne ved assistert befruktning, men vi støttar ikkje krav om ein politiattest som skal visa om ein person som søker assistert befruktning, har vore sikta, tiltalt, har vedtatt førelegg eller er dømd for brot på fleire straffeføresegner, som seksualbrot, drap, narkotikabrot og valds- og ranskriminalitet. Men kven skal bestemma at tidlegare domfelte ikkje skal ha rett til helsehjelp ved infertilitet? Kva slags kriminalitet er det som ikkje lét seg foreina med det å vera foreldre? Vi meiner at kravet om politiattest går for langt. I tillegg kan det skapa falsk tryggleik.

Senterpartiet støttar lagring av egg som ikkje er befrukta, og eggstokkvev på medisinsk grunnlag, men vi er sterk motstandar av forslaget frå fleirtalet om å tillata at alle friske kvinner kan frysa ned egg utan medisinsk indikasjon. Dette trur vi vil kunna gi uheldige konsekvensar som ytterlegare å kommersialisera reproduksjonen

og ei uønskt teknologisering, og det kan skapa press mot unge kvinner for å utsetja graviditeten til seinare.

Arbeidarpartiet, Framstegspartiet og SV vil opna for mitokondriedonasjon i Noreg. Senterpartiet meiner det er etisk problematisk å opna for behandling der barn får DNA frå meir enn to personar. Vi meiner òg det er feil å innføra ein ny metode som i dag ikkje vert vurdert som medisinsk forsvarleg, og der det er manglande kunnskap om konsekvensane. Forslaget vil vera i strid med biomedisinkonvensjonen som Noreg har forplikta seg til. At Arbeidarpartiet, Framstegspartiet og SV føreslår at vi skal jobba for at biomedisinkonvensjonen skal endrast for å tillata mitokondriedonasjon i Noreg, viser kor langt desse partia er viljuge til å gå for å ta i bruk nyaste moglege teknikk uansett, sjølv om det er i strid med internasjonale konvensjonar på feltet.

Fleirtalet vil tillata eggdonasjon i Noreg. Senterpartiet har programfesta at vi ikkje ønskjer dette. Det opnar for at egg vert flytta frå kvinne til kvinne. Det er ein meir inngripande og meir belastande prosess enn for donorar av sæd, så det kan ein ikkje likestillta. Vi meiner at eggdonasjon kan føra til ytterlegare tingleggjing og teknologisering av reproduksjon, og at det er problematisk opp mot barnekonvensjonen og retten barn har til i størst mogleg grad å kjenna sine foreldre. Vi fryktar òg at ein viktig skranke mot surrogati vert fjerna om eggdonasjon vert tillate. Sidan fleirtalet har nekta å senda forslaget på høyring, er det mange spørsmål rundt innretninga som no ikkje vil verta høyrde.

Arbeidarpartiet og SV vil tillata donasjon av både egg og sæd og donasjon av ferdig befrukta egg. Slik vil ikkje barna ha nokon genetisk tilknyting til foreldra sine. Senterpartiet vil eventuelt subsidiært stemma for Framstegspartiets forslag her om ikkje å tillata dette.

Fleirtalet føreslår assistert befruktning for einslege. Senterpartiet har programfesta at vi meiner at assistert befruktning skal reserverast par. Vi har eit særskilt ansvar når vi som samfunn lagar rammer rundt statlege tilbod som angår barn. Det vert meir sårbart når eit barn skal veksa opp med berre ein omsorgsperson og i dette tilfellet utan far. For assistert befruktning for einslege vil berre gjelda for kvinner, fordi surrogati er ikkje tillate og vil heller ikkje verta det. Innfører vi assistert befruktning for einslege, bryt det med likestillingsprinsippet om at menn og kvinner ikkje skal forskjellsbehandlast som omsorgspersonar. Det bryt òg med prinsippet om at assistert befruktning skal omhandla helsehjelp ved infertilitet. Men å vera einsleg er ingen sjukdom.

Fleirtalet innfører ikkje noka aldersgrense, heller, og i prinsippet kan altså ei 18 år gamal einsleg frisk kvinne be om assistert befruktning. Eg meiner det bør finnast ei grense for kva staten skal vera med på å leggja

til rette for og finansiera. Dette handlar òg om prioritering i helsevesenet.

Fleirtalet vil avvikla preimplantasjonsdiagnostikk-nemnda og overføra ansvaret til fagmiljøa. I denne saka er vi einige med regjeringa og Bioteknologirådet, som ikkje tilrår dette. Grunngivinga er at det vil verta meir vilkårlege utfall av søknadene, og at søknadene ikkje vil verta like grundig belyst som i nemnda som har tverrfagleg samansetning.

Fleirtalet føreslår så tidleg ultralyd som eit rutinetilbod til alle friske gravide for å avdekkja alvorleg sjukdom eller skade hos fosteret, som det står. Her blandar fleirtalspartia ultralyd i vanleg svangerskapsomsorg med ultralyd som ein del av fosterdiagnostikken – det er vesentleg.

I går tok eg imot 42 000 underskrifter mot unøvdendig fosterdiagnostikk. Eg har fått mange meldingar med kritikk mot at desse forslaga vert innførte utan anna utgreiing. Senterpartiet meiner det er ingen fagleg grunn til å innføra ei masseundersøking med tidleg ultralyd av 50 000–60 000 friske gravide kvart år.

Da Kunnskapssenteret i 2012 summerte opp forskinga på dette feltet, var konklusjonen at det er ingen dokumentasjon på helsegevinst av rutinemessig tidleg ultralyd. Det har ikkje kome nye kunnskapsoppsummeringar etter dette som gir grunnlag for ein endra konklusjon. Tidleg ultralyd for alle vart heller ikkje anbefalt i retningslinene for svangerskapsomsorga som kom i 2018, som var basert på oppdatert medisinsk kunnskap om helse for mor og barn. Så kva er det Arbeidarpartiet, Framstegspartiet og SV veit som dette kunnskapsgrunnlaget ikkje har funne ut av?

Til argumentet om å oppdaga foster med misdanning: Kunnskapsinnhentinga konkluderte med at det er stor usikkerheit om diagnostisk nøyaktigheit for påvising av alvorlege strukturelle avvik, som det heiter – bl.a. hjartefeil. Etisk sett er ei slik rutineundersøking krevjande fordi ein vesentleg konsekvens av ei slik rutineundersøking er å velja bort – altså det kan vera at ein tar abort.

Så handlar det òg om prioriteringar. I BT i går stod det at forslag om tidleg ultralyd for Haukeland universitetssjukehus sin del ville føra til 5 000 ekstra ultralydundersøkingar i året, seks nye legestillingar og fire nye ultralydmaskinar til ein pris på 1,3 mill. kr. Eg fryktar kva konsekvensar dette vil få for resten av helsetenesta, og at ein prioriterer friske gravide i staden for dei som faktisk har eit behov.

Fleirtalet vil òg at ein NIPT-test skal vera primærttest ved fosterdiagnostikk, og dessutan at ein tillèt å utføra han for alle friske gravide. I ein artikkel i Tidsskrift for Den norske legeförening 15. mai i år står det at NIPT er treffsikker for trisomi, men med ein kostnad per ytterlegare oppdaga tilfelle av trisomi som ligg på omtrent

4,4 mill. kr for eitt ekstra påvist tilfelle. Dersom NIPT vert brukt som primærttest for alle gravide, vil 271 av 275 estimerte tilfelle av foster verta oppdaga, men ein vil òg få 230 falske positive prøver. Det viser at dette er ikkje eigna for ei rutineundersøking.

Eg vil med dette ta opp Senterpartiets forslag til saka.

Presidenten: Da har representanten Kjersti Toppe tatt opp de forslag hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Lene Vågslid (A) [11:18:01]: 70 pst. av alle gravide i byane tek tidleg ultralyd. Det er i dag ei sosial og geografisk forskjellsbehandling når det gjeld kven som har moglegheit til å ta tidleg ultralyd, både på grunn av kvar dei bur, og på grunn av kostnader. Eg synest det er urettferdig at mine gravide veninner heime i Vest-Telemark ikkje har dei same moglegheitene som dei som bur i ein by. Eg trudde at Arbeidarpartiet og Senterpartiet saman var opptekne av like moglegheiter for folk uansett kvar ein bur i dette landet.

Så spørsmålet mitt til representanten Toppe blir om Senterpartiet er komfortabel med denne openberre forskjellsbehandlinga mellom by og bygd som avgrensar tilgang på kunnskap og informasjon for mange gravide. Og vil representanten Toppe verkeleg seie til alle dei som ynskjer tryggleik i svangerskapet, at det ikkje er nødvendig?

Kjersti Toppe (Sp) [11:18:58]: Eg synest først og fremst at Arbeidarpartiet må slutta å feilinformera. Det er tilgang til tidleg ultralyd i den offentlege helsetenesta i dag. Det er til og med ein indikasjon som heiter «uro hos den gravide». Det vi må sørgja for, er at dette offentlege tilbodet vert ei lik moglegheit i heile landet. Det som Arbeidarpartiet føreslår, er at private skal koma og gi eit tilbod der ein ikkje veit innhaldet og ikkje veit noko om kvaliteten, og der mange gravide vert lurte til å tru at ein får meir informasjon enn dei faktisk får. Difor meiner eg at det er feil bruk av helsekronene når vi veit at den store kunnskapsinnhentinga, som sist skjedde i 2012 – og det har ikkje kome nokon ny etterpå – sa at det var ingen helsegevinst for mor eller barn ved å innføra dette som eit rutinetilbod. Men å innføra det etter indikasjon, slik det er i dag, kan ha sin klare fordel. Det er den linja Senterpartiet vil jobba for, og det gjeld sjølvsgat for heile landet.

Sveinung Stensland (H) [11:20:16]: Litt oppfølging til representanten Vågslid: Det kan synes som at Arbeidarpartiet og Senterpartiet nå er uenig om hva som er god svangerskapsoppfølging. Det har jo vært sånn at Arbeidarpartiet og Senterpartiet tidligere har knivet

om å være det partiet som er mest på hugget når det gjelder svangerskapsoppfølging.

Men hvordan skal vi tolke Senterpartiets motstand mot tidlig ultralyd? Er en mindre for en god svangerskapsomsorg enn Arbeiderpartiet, eller er det noe vi andre har misforstått? Det ordskiftet som nå foregår, er faktisk til å misforstå. Hvem vil kvinnene best?

Kjersti Toppe (Sp) [11:20:59]: Dette er eit spørsmål om å gi helseteneste etter behov, at vi skal innføre eit tilbod som gjer at mor og barn får ein helsegevinst. Så kan andre vera opptatt av at vi skal ha eit tilbod som mange ønskjer å bruka uansett. Men for meg og Senterpartiet er det viktig at ein i det offentlege helsevesenet skal gi helsetilbod som er vurdert og godkjent, at vi ikkje innfører masseundersøkingar for friske gravide som vi veit ikkje vil få ein helsegevinst. Det er det dette handlar om. Eg er overtydd om at vår linje og vårt utgangspunkt vil gi det beste tilbodet til kvinner som er gravide, fordi ein da går etter risiko, og ein innfører ikkje sånne – på ein måte – kjekt-å ha-tilbod, som folk får nytta seg av viss dei ønskjer, men det er ikkje ei offentleg oppgåve.

Nicholas Wilkinson (SV) [11:22:15]: I dag er det sånn at kvinner i sentrale strøk kjøper tidlig ultralyd, men ikkje de som bor ute i landet. Søsteren min har kjøpt det i Oslo, men det gjer ikkje de som bor i Nordland, Finnmark og Troms. SV foreslår offentlig tidlig ultralyd – offentlig.

Senterpartiets politikk skaper ulikhet mellom by og land. Hva vil Senterpartiet gjøre for at alle har samme rettighet til fosterdiagnostikk i by og land?

Kjersti Toppe (Sp) [11:22:56]: Det kan vera at kvinnene i distrikta har ei meir sunn haldning til det å ta tidleg ultralyd. Det er ikkje sånn at fordi det er mange kvinner i byane som nyttar seg av tidleg ultralyd, er det den rette måten å nytta seg av eit tilbod på. Som sagt kan kvinner få gjera akkurat det dei vil. Dei kan kjøpa seg tenester i det private, men det som skal vera eit offentleg tilbod, må vera vurdert ut frå når det har ein gevinst for å redusera sosiale helseforskjellar og gi alle eit mest mogleg likt tilbod. Vi veit at eit slikt rutinetilbod ikkje er ei løysing, fordi det vil ikkje gi helsegevinst for mor og barn som eit rutinetilbod. Men ved tilvising etter indikasjon er sjølv sagt tidleg ultralyd til nytte. Det er jo ein del av helsetenesta i dag. Det må verta meir likt i heile landet, og det er det vi ønskjer å jobba for.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Nicholas Wilkinson (SV) [11:24:26]: Denne dagen er historisk. Vi skal forbedre loven. Vi har flertall i folk-

et. Vi har flertall i de faglige miljøene, og vi har flertall på Stortinget.

SV foreslår tidlig ultralyd til alle gravide. Jeg er feminist. Jeg stoler på at kvinner skal få bestemme over egen kropp. SV vil ha god og balansert informasjon til alle gravide.

Det er ikke teknologien som er tilgjengelig, som avgjør hvilket samfunn vi får. Det styres av hvilket samfunn vi bygger. Jeg har møtt Løvemammaene. De kjemper en stor kamp for de sykeste barna. Det er en skam at det i dette landet fortsatt er nødvendig å kjempe for grunnleggende hjelp og rettigheter når man har alvorlig syke barn. Derfor fremmer SV forslag i dag om å få et reelt likestilt samfunn for alle og sterkere rettigheter og trygghet for familier med store omsorgsbehov og familier med barn med alvorlig sykdom og funksjonsnedsettelser. Jeg inviterer alle til å støtte den kampen og stemme for SVs forslag. Vi trenger ikke å skjule og gjemme informasjon. Vi trenger å bygge et godt samfunn for alle.

Denne debatten er litt rar. De konservative vil skjule informasjon for gravide. Men loven er ikke lik for alle, for de som har råd og mulighet, får tidlig ultralyd i dag. Gravide kjøper tidlig ultralyd, de reiser til Sverige eller Danmark for å få NIPT. De rike får hjelp og informasjon, men de som ikke har så mye penger, får det ikke. Min venninne Christin på Nesodden var gravid med tvillinger. De døde i magen, begge to. Med tidlig ultralyd kunne tvillingene blitt reddet. Valget står mellom å skjule informasjon og å gi god og balansert informasjon som kan redde liv. SV stemmer for å redde liv.

Kristelig Folkeparti, Høyre og Senterpartiet klager på at Stortinget endrer loven på egen hånd. Vanligvis kan vi stole på at regjeringen følger opp et flertallsvedtak i Stortinget – men ikke nå. Vi hadde flertall på Stortinget i 2018 for at enslige skulle få assistert befruktning. Men regjeringen fulgte ikke opp vedtaket, de fremmet ikke forslag til Stortinget. Vi kan ikke stole på regjeringen i denne saken. Da må vi endre lovene i dag. Enslige kan adoptere, mange familier har én forelder, og SV foreslår at også enslige skal få mulighet til assistert befruktning.

Jeg er glad for at flertallet foreslår altruistisk eggdonasjon med lav kompensasjon. Betalingen skal ikke være en motivasjon for å donere egg. Alle donorer skal få en psykologisk veiledning og vurdering og god informasjon før de treffer valget om å donere.

I 2018 fikk SV ikke flertall for aktivt å jobbe for å bekjempe utnyttelse av kvinner i den internasjonale surrogatiindustrien. I dag vinner SV denne saken. Kvinnens kropp skal aldri bli kjøpt og brukt for andre.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Erlend Larsen (H) [11:29:51]: Det kan se ut som om Stortinget er i ferd med å gjøre store endringer i bioteknologiloven med ekspressfart. Saksprosessen gikk fort etter at SV, Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet fant hverandre innenfor flere saksområder. I tilsvarende saker som har langt mindre etiske og faglige sider, har komiteen sendt spørsmål til faglig vurdering i departementet. I tillegg gir Bioteknologirådet oss gode råd og veiledninger i etisk vanskelige spørsmål som kan få langtrekkende konsekvenser. Denne gangen hoppet SV, Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet over råd fra de faglige miljøene i departementet, og de ga Bioteknologirådet tre og en halv dag, inkludert helg og 17. mai, til å gi sin uttalelse. Mitt spørsmål til representanten Wilkinson er derfor: Har den etiske og faglige debatten i innspurten vært grundig nok?

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Nicholas Wilkinson (SV) [11:30:38]: Etisk og faglig debatt har vi hatt i 16 år. Flertallet sendte brev til Helse- og omsorgsdepartementet den 20. februar, men vi fikk ikke svar. Så ja, saken kom litt sent, fordi Helse- og omsorgsdepartementet ikke har svart på et brev vi sendte før koronapandemien traff Norge.

Kjersti Toppe (Sp) [11:31:29]: I ein merknad skriv SV, saman med Framstegspartiet og Arbeidarpartiet, at dei

«ser det også som et moralsk ansvar å bidra til at mennesker kan bli født uten kjent fare for alvorlige diagnoser som ofte også medfører korte livsløp.»

Eg synest det er ein spesiell merknad å stå i av SV, men eg oppfattar at dette òg heng saman med forslaget om tidleg ultralyd, som SV vil innføre som eit rutinetilbod til alle friske kvinner. Korleis kan representanten forsvara det, når den siste store kunnskapsinnhentinga viste at det ikkje vil gi helsegevinst, men vil kunna føra til auka tal på abortar av foster med Downs syndrom, som vi òg ser er resultatet i andre land som har innført eit slikt tilbod?

Nicholas Wilkinson (SV) [11:32:27]: Jeg tror folk bør vite at rapporten som Toppe snakker om, er fra åtte år tilbake. Teknologien har endret seg veldig mye. Jeg har også sagt det her: Min venninne, Christin på Nesodden, var gravid med to tvillinger. Hvis hun hadde tvilling-transfusjonssyndrom også nå, kunne vi med tidlig ultralyd redde disse tvillingene. SV foreslår tidlig ultralyd til alle gravide fordi vi kan redde barn i magen, og det er viktig. Vi vil ikke skjule informasjon. Vi vil gi god og balansert informasjon som kan redde liv.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [11:33:30]: Først må jeg bare si at det er veldig synd at SV har sviktet i viktige etiske spørsmål. Der vi før sto sammen om å si nei til eggdonasjon, har partiet nå forlatt sitt standpunkt, vel vitende om at innfører vi eggdonasjon, fjerner vi siste skanse mot surrogati. Dette ansvaret får altså hvile på SV. Kristelig Folkeparti kjemper mot et samfunn der kvinnekroppen reduseres til en salgsvare, og det er virkelig skuffende at SV ikke gjør det samme.

Representanten Wilkinson mener forslaget til kompensasjon for eggdonasjon er altruistisk, men si meg: Hvor går grensen mellom kompensasjon og salg av kvinnekroppen? Mener ikke representanten at et beløp på 10 000 kr, som vi har hørt i debatten nå, faktisk kan være en stor sum for unge jenter, for studenter, for sårbare kvinner?

Nicholas Wilkinson (SV) [11:34:30]: Det er feil. Det er så mange merknader som er SVs merknader, for det er viktig at det er altruistisk eggdonasjon. Det skal være maksimum tre uttak. Det skal være kvinner fra 25 år til 35 år. Det skal være nøkternt. Det skal ikke være over de andre nordiske landene. Norge skal ha lavere kompensasjon enn de andre landene. Det står også i EU-forordningen at pengene ikke skal være en motivasjon for å gi egg – det skal være altruistisk.

Kristelig Folkeparti sier at det er teknologien som er veldig vanskelig, men SV har i dag to forslag for å få bedre hjelp til familier og barn. Jeg håper at Kristelig Folkeparti vil stemme for våre forslag for å hjelpe barna – ikke bare kutte i informasjonen til familiene.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Carl-Erik Grimstad (V) [11:35:53]: Man trenger ikke å være Venstre-mann her i dag for å innse at dette er vanskelige problemstillinger, men jeg må si det hjelper!

Det er mange hensyn som skal veies for og imot – hensynet til det ufødte liv, hensynet til retten til selvbestemmelse, ønsket om å være føre var, samtidig som vi ønsker innovasjon og framskritt velkommen. Det skjer fantastiske ting innen dette feltet som gagnar mennesket, eksempelvis genterapi, som gjør det mulig å utføre målrettede endringer i genene til mennesker, og som kan forhindre og kurere alvorlig sykdom. Forskingen rundt mitokondriedonasjon er også fascinerende. Slike framskritt er det spennende å følge med på. Venstres primære holdning er at vi i grove trekk er positive til disse fantastiske framskrittene, men vi må forsikre oss om at de er trygge både fra en medisinsk og en etisk side.

Selv om det har skjedd mer innen bioteknologi med Kristelig Folkeparti i regjering enn det det gjorde med Senterpartiet i sin tid, innrømmer vi at vi kunne ønsket

oss mer. At bioteknologiloven er overmoden for modernisering, er det liten tvil om. Det kom fram med tydelighet da vi behandlet evalueringen av loven i 2017.

I innstillingen kan alle lese partienes primærstandpunkter, også at Venstre er for liberalisering, som er fremmet her i dag.

Det burde også være kjent for alle som følger med i politikken, at det kreves samarbeid og et flertall for å få til noe. Venstre har mange gjennomslag i Granavolden i store og viktige saker, men der det er flere partier, skal alle også ha sine gjennomslag. Slik er kompromissene i politikken. Hadde vi vært enige om alt, hadde vi ikke trengt mer enn ett parti. Derfor må jeg si i dag at det er nederlag i politikken som vi sørger mindre over enn andre.

Å holde avtaler handler om å stemme imot det man er for – og vice versa – av og til. Samvittighet er så mangt. I dag er min samvittighet knyttet til regjeringsskjettet, slik det var det i andre saker som vi nettopp har behandlet her i denne salen. Vi kunne ha stemt for akutt- og fødetilbudet i Alta, f.eks. Vi er motstandere av Oslo universitetssykehus' gigantiske planer, men vi har altså stemt for, fordi vi er en del av en plattform som på lengre sikt gir oss større uttelling. Og ikke minst kommer vi til å være insisterende på at samholdet holder den dagen vi skal behandle rusreformen.

Det er mye som kan sies om denne loven, men tiden er altfor knapp. Så la meg bare dele et par betraktninger:

Eggdonasjon for enslige, som er lov i nesten hele EU, er det godt at vi nå kan tillate i Norge. Vi har altfor lenge fratatt en rekke barn muligheten til å kjenne sitt genetiske opphav ved at enslige har reist til utlandet for å få assistert befruktning. Der er det lov og billigere, og med anonyme donorer. Anonyme donorer blir ikke lov i Norge, heldigvis. Selv om jeg er overbevist om at ethvert barn og deres foreldre kan være like godt, eller sterkere, tilknyttet barnet selv om de ikke deler de samme genene, anerkjenner jeg at mange har behov for å kjenne sitt opphav. Men det handler om uendelig mye mer enn gener. Genetisk tilknytning gir ingen garanti for god oppvekst. Det er nok av eksempler på det motsatte, dessverre.

Det fører meg til det neste jeg vil formidle. Når det for Fremskrittspartiet er så inderlig viktig at 50 pst. av genmaterialet må tilhøre en av omsorgsforeldrene, utelukkes en rekke folk fra muligheten til å få barn. De som gjennomgår assistert befruktning, lengter etter barnet, og tilknytningen skjer gjennom svangerskapet. Det er temmelig lite logisk at en ufruktbar kvinne kun skal få hjelp til å bli gravid om hun har en partner. Er du enslig og ufruktbar, eller bærer av en alvorlig sykdom, skal du ikke få egg og sæd samtidig. Da har du valget om ikke å få barn eller ta en høy risiko for å få et sykt barn. Som et

lite apropos: Det er også slike situasjoner mitokondrie-donasjon kan bidra til å unngå, for enkelte alvorlige sykdommer.

Så: Hvilke signaler sender vi til alle adopterte barn i verden når det er så inderlig viktig å vokse opp i kontakt med genetisk opphav? Jeg mener det holder at det ikke er mulig å være anonym donor, og at barnet dermed kan få kjennskap til sitt genetiske opphav ved 15-årsalder, som er viktig for identitet.

Avslutningsvis vil jeg forsiktig si at jeg er glad for at flertallets mening vil komme til uttrykk i en ny og mer moderne bioteknologilov her i landet, og jeg er veldig glad for at Camilla, i en mye omtalt sak i Vestfold, nå kan få barn med den donerte sæden fra sin avdøde ekte-mann, i hvert fall muligheten for det.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [11:41:09]: Jeg registrerer at Venstre bruker sin taletid på å kritisere at Fremskrittspartiets innramming her ikke er liberal nok. Det er jo et paradoks, når dette faktisk er en sak som Venstre kan være med og avgjøre i dag. Venstre kan være med her i salen og avgjøre hvilken innretning for eggdonasjon eller assistert befruktning Norge skal tillate, men Venstre varsler samtidig at de kommer til å stemme imot alt, uansett. Jeg registrerer at de feller en tåre over det, men spørsmålet mitt er: Hva er det Venstre mener er så viktig i plattformen, som trumfer denne saken? Hvilken enkeltsak i Granavolden er så viktig for Venstre å skaffe et flertall for her i Stortinget at Venstre nå velger å stemme imot endringene i bioteknologiloven?

Carl-Erik Grimstad (V) [11:41:56]: Det er Granavolden-plattformen som trumfer vårt synspunkt her i salen i dag. Alle partier i dette landet – siden 1961, da ett-partistaten med Arbeiderpartiet i spissen ikke lenger var i absolutt flertall – har måttet inngå kompromisser. Og det har Venstre gjort i denne saken, og jeg er godt fornøyd med det. Selv om jeg er fortvilet over at vi ikke kunne stemme for vår primærpolitikk, innser jeg at her må vi ta et slikt standpunkt for å få gjennomslag i andre viktige saker.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [11:42:34]: Det er jo disse andre viktige sakene jeg ønsker å komme til bunns i. Venstre er altså del av en regjering som sitter i mindretall. De eventuelle gjennomslagene Venstre har i Granavolden, er det jo ikke gitt at dere får flertall for i dette stortinget, hvor flertallet er annerledes. Så jeg prøver å spørre igjen: Hvilken enkeltstående seier i Granavolden-plattformen er det som er så viktig for Venst-

re at de velger å gi Kristelig Folkeparti medhold i bioteknologisaken?

Carl-Erik Grimstad (V) [11:43:01]: Et par ord om lojalitet: Det er viktig å holde sammen i et regjerings-samarbeid. Skulle ikke det skje – og at vi opptrer som en tilfeldig sammenrasket gjeng av folk som mener forskjellige ting nå og da – er det ille ute med hele regjeringsprosjektet vårt. La meg ta f.eks. gjennomslaget vi har hatt med Lofoten, Vesterålen og Senja: Skulle da Høyre plutselig fremme et forslag, et løst forslag her i salen, om å gå til utredning av oljeboring i Lofoten, Vesterålen og Senja? – Unnskyld at jeg tar opp dette i dag, president, det er andre ting vi snakker om – og det kunne jo Høyre til og med fått flertall for her i salen. Men Høyre har forpliktet seg til dette samarbeidet, på samme måten som Venstre har forpliktet seg til det.

Nicholas Wilkinson (SV) [11:44:09]: I dag stemmer Venstre imot mange saker som de egentlig er for. Venstre har kjøpslått med kvinnens rettigheter for å få ministerposter. Representanten sa at de er lojale. Da vil jeg spørre: Er Venstre lojale mot kvinner som vil ha informasjon og rettigheter, eller er Venstre alltid lojale til Kristelig Folkeparti og Høyre?

Carl-Erik Grimstad (V) [11:44:51]: Jeg synes det var et underlig spørsmål. Vi er ikke «alltid lojale til Høyre og Kristelig Folkeparti», men vi er lojale til den regjeringsplattformen vi har inngått. Jeg mener å huske at det var et parti som demonstrerte mot sin egen regjering her ute på plenen for ikke så altfor mange årene siden, så SV har jo vært i akkurat den samme posisjonen og burde vite vel hva dette dreier seg om.

Presidenten: Replikordskiftet er slutt.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [11:45:41] (komiteens leder): I dag debatterer vi noen vanskelige og ikke minst etiske spørsmål. Dette er sårbare spørsmål, og gråsoner som vi kan bevege oss inn i, er store og til dels ukjente.

For Kristelig Folkeparti er det grunnleggende at alle mennesker har en unik verdi og en lik verdi. Et samfunn med plass til alle, likeverd for alle og rom for den enkelte snakkes det veldig mye om, og det har det også vært snakket mye om i disse dager. I dag er det det det handler om i praksis.

Bioteknologiloven, som er tema her i dag, har følgende formålsparagraf:

«å sikre at medisinsk bruk av bioteknologi utnyttes til beste for mennesker i et samfunn der det er plass til alle. Dette skal skje i samsvar med prinsipper om respekt for menneskeverd, menneskelige rettigheter og personlig integritet og uten diskriminering på grunnlag

av arveanlegg basert på de etiske normer nedfelt i vår vestlige kulturarv.»

Dette er en viktig rettesnor å ha med seg når endringer i loven skal diskuteres.

Basert på enigheten i Granavolden-plattformen har regjeringen fremmet flere forslag til endringer i bioteknologiloven. Som mange har påpekt i debatten rundt dette de siste ukene, skjer den teknologiske utviklingen på feltet raskt. Nettopp derfor er jeg glad for at det skal legges til rette for mer forskning, og at det skal utvikles spesialiserte kompetansemiljøer på dette fagfeltet. God teknologisk utvikling innenfor f.eks. kreftforskning vil være viktig i årene framover.

FNs barnekonvensjon sier at barn har rett til å kjenne sine foreldre. Derfor er det viktig at aldersgrensen for når barn har rett til å vite donors identitet, settes ned til 15 år. Alle vil ikke vite, men for dem som ønsker å vite, er dette viktig informasjon å kunne få.

Vi diskuterer flere forslag her i dag som er store endringer i hvordan vi som samfunn skal legge til rette for at barn blir til, og hva slags bånd de har til sine foreldre. Det finnes mange historier fra dem som leter etter sine foreldre eller har brukt store deler av livet på å lete etter hvor de kommer fra. Denne trangten til å kjenne sin slekt, forstå sine aner og vite at en står i en genetisk arverekke, vite hvor en kommer fra, ligger dypere i oss enn vi ofte vil innrømme. Jeg tror ikke spørsmålene menneskene til alle tider har stilt seg selv – hvem er jeg, hvor kommer jeg fra – blir borte selv om teknologien utvikler seg. Nettopp derfor er jeg bekymret for de uante konsekvensene en del av disse forslagene kan få i framtiden, ikke fordi teknologien nødvendigvis svikter oss, men fordi disse spørsmålene er større og viktigere enn hva som er teknologisk mulig, og vi må ha rom for den etiske diskusjonen rundt hva vi vil tillate.

For meg er det viktigst at samfunnet vårt har rom for alle og plass nok til at vi kan være oss selv, med alle de egenskaper, sykdommer og den funksjonsevnen vi har, i alle livets faser. Ingen er like. Ingen er perfekte, men alle mennesker er like mye verdt. Jeg er sterkt bekymret for at tidlig ultralyd til alle gravide vil skape et smalere samfunn, der ikke alle er like ønsket og velkomne, der mangfoldet ikke er like stort, og kampen for retten til å leve når man er annerledes, blir tøffere.

Se bare på Birgitte, som har fortalt sin historie de siste ukene. Hun måtte fortelle legen tre ganger at hun ikke ønsket abort da hun var gravid, fordi legen mente det var en risiko for Downs syndrom. Men lille Ida var så ønsket og så velkommen, og hun har stadig flere muligheter for et flott liv. De med Downs syndrom lever, som resten av Norges befolkning, stadig lenger. Flere av sykdommene de før døde av tidlig i livet, kan behandles av helsetjenesten, og de bryter barrierer på idrettsarenaer,

i den offentlige samtalen og mange andre steder. Tidlig ultralyd har nemlig ingen beviste helsegevinster, og i de landene som har innført dette tilbudet, brukes det hovedsakelig til å avdekke kromosomfeil som Downs syndrom.

Kristelig Folkeparti mener vi heller må rydde plass for mangfold i samfunnet vårt og ikke rydde det bort. Noen har av ulike årsaker et svangerskap der det er behov for ultralyd i løpet av de tre første månedene. Det tilbudet skal fortsatt bestå og er en viktig del av omsorgen vi gir til dem som har et risikofylt svangerskap. Men det er allerede for lite kompetanse og penger i svangerskapsomsorgen. Tidlig ultralyd til alle gravide kvinner ville dermed gå på bekostning av andre pasienter, og hvem skal vi da nedprioritere?

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Ingvild Kjerkol (A) [11:50:59]: En moderne bioteknologilov vil gi helsehjelp til flere. Det må da være bra. Mangfold og hjelp til familier med store omsorgsbehov må vi ha. Arbeiderpartiet har gått i front for alle de rettighetene de familiene har i dag. Men må det være så mye lidelse og nød? Trisomi 18 kan ikke kalles «å være litt annerledes». Trisomi 18 fører til så alvorlige misdannelser at de fleste dør innen en uke. Hvorfor vil Kristelig Folkeparti at disse familiene skal måtte leve med den usikkerheten det innebærer, den lidelsen det medfører å ikke kunne vite og få de handlingsvalgene de likevel vil få i den ordinære ultralydundersøkelsen i uke 18, som jeg hørte representanten Bekkevold argumentere for å opprettholde?

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [11:51:59]: At det for enkeltpersoner og enkeltfamilier kan oppleves som en helsegevinst å få tidlig ultralyd, skal ikke jeg benekte. I dag er det også slik at man kan be om å få tidlig ultralyd. Et av kriteriene er at man kjenner på uro, eller at man har hatt svangerskapskomplikasjoner tidligere. Dette vil vi at skal opprettholdes. Men det Arbeiderpartiet er med på å foreslå, er at dette skal gis som et tilbud til alle gravide – 60 000 kvinner. Det som bekymrer Kristelig Folkeparti, er at vi nå systematisk – fra det offentlige side, fra samfunnets side – skal begynne å lete etter det som er svakt, for å fjerne det. Den bekymringen deler vi med mange; jeg var til stede i går og mottok over 42 000 underskrifter fra mennesker som er bekymret for denne samfunnsutviklingen. Og når det heller ikke er bevist at det er noen helsegevinst ved å innføre dette for alle gravide (presidenten klubber), mener jeg at det er flere enn Kristelig Folkeparti som bør sette bremsene på.

Presidenten: Då var tida ute.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [11:53:23]: Enslige i Norge har fått lov til å adoptere barn siden 1990-tallet. I 2004 var daværende barne- og familieminister Laila Dåvøy, fra Kristelig Folkeparti, ute og jublet fordi en enslig mann for første gang fikk lov til å adoptere barn i Norge. Jeg lurer på hvorfor Kristelig Folkeparti mener at enslige kan være gode omsorgspersoner for adopterte barn, men ikke for barn de har et genetisk forhold til.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [11:53:52]: Jeg håper at representanten Bruun-Gundersen ser forskjell på det å innføre et offentlig tilbud som handler om assistert befruktning for enslige, og det som har med adopsjon å gjøre. Når det handler om adopsjon, snakker vi om barn som er født, og som trenger en trygg ramme rundt sitt liv, og da har vi sagt at også enslige gjerne må adoptere. Men det som er utfordringen med det forslaget som fremmes i dag, er at det offentlige nå skal legge til rette for at et barn blir født inn i en virkelighet der man blir mer sårbar, i og med at man bare har én forelder. Jeg mener at enslige foreldre gjør en fantastisk jobb, det er fantastiske mennesker, de er virkelig dagens helter. Men når det offentlige skal legge til rette, mener vi at vi må legge til rette for at barnet får den gode rammen rundt sitt liv, og vi mener at det er med to foreldre.

Nicholas Wilkinson (SV) [11:55:06]: Jeg har sagt det før, men min venninne Christin fra Nesodden var gravid med tvillinger, og de døde i magen begge to. Med tidlig ultralyd kunne tvillingene blitt reddet i dag. Valget står mellom å skjule informasjon og å gi god og balansert informasjon som kan redde liv. Hva vil Kristelig Folkeparti gjøre for å redde eller hjelpe gravide kvinner som kan ha tvillingtransfusjonssyndrom?

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [11:55:52]: Kristelig Folkeparti er opptatt av at vi skal ha en god fødsels- og svangerskapsomsorg i Norge. Vi må ha som målsetting å ha verdens beste. Allikevel mener jeg at det å innføre tidlig ultralyd og NIPT-test til alle friske er feil ressursbruk, og jeg er redd for konsekvensene av det.

Det er også et spørsmål om når i svangerskapet man kan gå inn og behandle de sykdommer som oppdages. Jeg vil gjerne høre representanten fra SV si noe om når i svangerskapet det skjer. Jeg vet at en del slike behandlinger skjer først etter attende uke, da man normalt har en ultralydundersøkelse i svangerskapet. Men det er konsekvensene av å innføre dette som en screening til alle som bekymrer oss.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta.

Une Bastholm (MDG) [11:57:13]: Få saker blir så personlig for mange som når det handler om møtet mellom teknologien og den spedede begynnelsen til et

nytt menneskeliv. Jeg har, som flere andre, fått mange henvendelser i det siste, med personlige historier og sterke oppfordringer. Det har jeg stor ydmykhet for, og jeg vil også takke for innspillene.

Det er kanskje fristende å plassere denne debatten som det liberale mot det konservative, som individets frihet mot en felles moral, men for meg er det en forenkling. Man trenger ikke ha et konservativt syn på familien for å være skeptisk til assistert befruktning for enslige, og på samme måte trenger man ikke å være uten engasjement for menneskeverdet for å støtte endringer som vil gi flere mødre helsetilbud og tilgang til informasjon om svangerskapet og barnet sitt. I flere av sakene vi stemmer over i dag, står vi overfor en blanding av etiske og pragmatiske vurderinger.

Miljøpartiet De Grønne stemmer i dag for eggdonasjon og for å tillate assistert befruktning for enslige. I dag er det liten risiko knyttet til eggdonasjon, og sæddonasjon har vært tillatt i mange tiår allerede. Barn som blir til gjennom assistert befruktning, er sterkt ønsket og lenge planlagt. Vi mener dessuten det er viktig å forsvare et åpent og inkluderende syn på familien. Familien er det nærmeste vi har. Omsorgsevne eller familiebandet avhenger ikke av sivil status eller økonomi, og da bør det heller ikke være et premiss for tilbudene til dem som trenger hjelp til å få barn.

Vi stemmer imidlertid også for forslaget om at ved assistert befruktning må en stille med 50 pst. av genmaterialet selv. En enslig kvinne som ønsker assistert befruktning eller donasjon, må dermed bruke egne egg. Vi mener altså, som Fremskrittspartiet, at vi ikke bør åpne for dobbeldonasjon og embryodonasjon, som har nye etiske implikasjoner. Likekjønnede par vil likevel ha muligheten nå til å velge at den ene kvinnens befruktede egg kan vokse og bæres fram i partnerens livmor.

Vi i De Grønne stemmer i dag også for å tilby tidlig ultralyd for alle gravide og å tillate blodtesten NIPT til flere. Vi mener bedre tilbud om fosterdiagnostikk er riktig for å gi en enda tryggere svangerskapsomsorg, uavhengig av hvor du bor, eller hvor mye du tjener. For foreldrene, og særlig for mor, er det viktig med tidlig informasjon når det er snakk om risikable svangerskap. Fosterdiagnostikk redder liv, og der livet ikke kan reddes, er det som regel en fordel for familien å vite det tidlig, noe som foreldrene bør kunne velge.

Når du går gravid, er du som en svamp, særlig den første gangen. De fleste som bærer et barn, søker kunnskap om den nye situasjonen, og mange rundt ønsker å gi deg gode råd på veien, gjerne med store, åpne øyne og også litt våt i blikket. I dette velmente informasjonskaoset er velferdsstaten en sterk autoritet. Hvilke signaler vi sender i svangerskapsomsorgen, er viktig.

De Grønne kjemper for et samfunn med stor aksept for mangfold og annerledeshet. Funksjonsvariasjon hos fosteret skal aldri formidles som et problem som bør velges bort. Svangerskapsomsorgen skal gi foreldre kunnskap og trygghet. Vi skal ikke gi dem økt press, verken til det ene eller det andre. Det betyr at vi har en forpliktelse både til nøytral informasjon om hva ulike funn i en tidlig ultralyd, KUB-test eller NIPT-test innebærer, og om hvor foreldrene kan finne råd og støtte.

Og ikke minst: Det betyr at vi må kunne forsikre foreldre om at velferdsstaten har et godt tilrettelagt tilbud for barna som tar høyde for barnas individuelle muligheter til utvikling og mestring, uavhengig av funksjonsvariasjon. For eksempel har ikke barn med Downs syndrom og deres foreldre i dag gode nok, faglig oppdaterte pedagogiske tilbud som gir barna de beste forutsetningene. Det skal de ha, og det er vi forpliktet til å jobbe for, også vi i Miljøpartiet De Grønne.

Jeg vil avslutte med å si at på slike dager med skarpe voteringer i viktige, personlige spørsmål for mange kjenner jeg på ydmykheten overfor tilliten jeg har fått som folkevalgt. I denne debatten er det mange verdier som vi også kan være enige om, og jeg håper vi i dag får et moderne, oppdatert lovverk som balanserer ulike hensyn på en god måte. Og jeg vil takke for debatten.

Bjørnar Moxnes (R) [12:02:26]: I dag vil Stortinget gjøre en rekke vedtak som er viktige framskritt for kvinners rettigheter, og som Rødt har kjempet for lenge. Dette er et klart svar til en regjering som flere ganger har angrepet kvinners abortrettigheter. Ultralyd, NIPT-test – det handler om kvinners rett og mulighet til å ta informerte valg. Nå skal NIPT-test bli tilgjengelig for alle gravide over 35 år, og for alle kvinner hvis det er funn på tidlig ultralyd. Sistnevnte blir også tilgjengelig for alle gravide uavhengig av kjøpekraft. Dette er viktig for å sikre rettferdighet og lik tilgang til helsehjelp. Det er viktig, fordi det er kvinnen som vet best hva som er rett å gjøre for seg og barnet hun eventuelt skal føde.

Rødt støtter også forslagene om assistert befruktning for enslige, forslagene om lagring av ubefruktede egg på ikke-medisinsk grunnlag og forslagene om forskning på befruktede egg.

Vi støtter ikke forslaget om eggdonasjon, som det foreligger. Rødt sier ja til eggdonasjon, men bare fra kvinner som gjennomgår IVF-behandling. Vi er klar over at vårt forslag ikke åpner et større marked for eggdonasjon, men standpunktet handler om at kvinner som gjennomgår IVF-behandling, allerede er i en prosess hvor eggene blir hentet ut. Til forskjell fra sæddonasjon medfører eggdonasjon en viss risiko for donoren, siden det innebærer hormonstimulering og kirurgisk inngrep.

Hvis det nå åpnes for eggdonasjon med økonomisk kompensasjon, kan det legge et uheldig press på kvinner med dårlig råd. Så sier Arbeiderpartiet, SV og Fremskrittspartiet at vi ikke skal drive opp nivået på kompensasjon i Norden. Hvis vi legger oss på samme nivå, snakker vi altså ikke om småsummer. På Island får kvinner betalt 10 000 kr per eggdonasjon. I Danmark er betalingen tilsvarende. Da de i Danmark økte kompensasjonen til dette nivået for fire år siden, fikk de også en dobling i antallet eggdonorer. Ingen partier i denne salen ønsker økonomisk motivert eggdonasjon, men det vi risikerer, er et klasseskille i hvem som utsetter kroppen for noe som kan være en helserisiko. Det er ikke sånn at eggdonasjon blir altruistisk bare fordi vi skriver i et stortingsvedtak at den skal være det – ikke hvis det samtidig gis en betaling som er mye penger for folk som har dårlig råd.

Det er bakgrunnen for at Rødt stemmer mot forslaget fra Arbeiderpartiet, SV og Fremskrittspartiet i dag. Vi gjorde det samme i denne salen for to år siden, fordi vi i likhet med deler av kvinnebevegelsen er bekymret for økonomisk motivert eggdonasjon, og fordi et informert valg forutsetter at det finnes tilstrekkelig informasjon. Som Kvinnefronten påpeker, finnes det ingen langtidsstudier på virkningene prosessen ved eggdonasjon har på kvinnekroppen. Kvinnefronten sier også at det blir umulig å unngå en situasjon hvor en del sårbare og lavtlønte eller fattige kvinner føler seg presset til å donere egg på grunn av økonomi og kompensasjonen som er planlagt gitt. Dette er bakgrunnen for at vi i stedet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med lovforslag om å tillate eggdonasjon fra kvinner som gjennomgår IVF-behandling, og som samtykker til donasjon, med samme strenge regler som for sæddonasjon. Donor skal være ukjent og ikke-anonym.»

Det var dette Bioteknologirådet gikk inn for i 2015. Det var dette SV foreslo i Stortinget for to år siden. Det var dette som var praksisen i Danmark fra 1997 til 2003, da tallene for eggdonasjon lå forholdsvis stabilt mellom 121 og 159 i året. På den bakgrunn tar jeg opp Rødts forslag.

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes har teke opp det forslaget han refererte til.

Det vert replikkordskifte.

Tuva Moflag (A) [12:06:48]: Jeg hørte representanten Moxnes si at de er for eggdonasjon, men ikke i den formen som Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og SV har foreslått. Rødt vil derimot foreslå en ordning med såkalte overskuddsegg. Men Rødt har jo fått veldig tydelige tilbakemeldinger fra fagmiljøene om at det fin-

nes ikke noe som heter overskuddsegg, for når en kvinne gjennomgår assistert befruktning, blir de eggene befruktet med mannens sæd før de fryses ned. Kan representanten Moxnes klargjøre, eller egentlig bekrefte, at Rødts ja i realiteten betyr et nei?

Bjørnar Moxnes (R) [12:07:32]: Det kan jeg jo ikke, for dette var praksisen i Danmark i perioden 1997–2003, da antallet donasjoner lå rimelig stabilt – som jeg nevnte i innlegget mitt – mellom 121 og 159 i året. Så det finnes såkalte overskuddsegg.

Da de åpnet for generell donasjon, og dermed økte kompensasjonen, var det altså en dobling i antallet donasjoner. Så det viser kanskje at vår og også Kvinnefrontens bekymring for økonomisk motivert eggdonasjon ikke er tatt helt ut av løse lufta. Det finnes klasseskiller. Det finnes også kvinner som har dårlig råd. Å tilby la oss si 10 000 kr per donasjon, som er tilfellet på Island og i Danmark, kan gi et uheldig press, som jeg tror at Arbeiderpartiet også ser når de tenker seg litt grundigere om på det punktet.

Tuva Moflag (A) [12:08:19]: Det som fagmiljøet har fortalt oss, er at praksisen fra Danmark kunne innebære at en kvinne som skulle gjennomgå assistert befruktning, fikk beskjed om at hun fikk det billigere hvis hun valgte å donere egg samtidig. Jeg mener det er en mye mer uetisk situasjon og en pressende situasjon å sette kvinner i. Hvorfor skal det være sånn at de kvinnene som selv har slitt med infertilitet, skal bære dette på sine skuldre? Ser ikke representanten Moxnes at det kan føles som et press om å skulle hjelpe dem som har det enda vanskeligere enn en selv?

Bjørnar Moxnes (R) [12:08:57]: Det vi går inn for, er nettopp en ordning som ikke har den typen økonomiske, potensielt uheldige konsekvenser som det åpnes for nå. Jeg tror ikke noe på at Arbeiderpartiet ønsker en sånn ordning, ikke i det hele tatt, men når man sier at man ikke skal drive opp nivået på kompensasjonen utover nordisk nivå, og nivået i dag er på 10 500 kr på Island og 10 000 kr i Danmark, og når vi så at innføringen av den betalingen doblet antallet donorer i Danmark, er det grunn til å være litt bekymret for at kvinner med dårlig råd, som er utsatt, kan føle et slags press.

Det finnes jo strukturer i samfunnet. Det finnes forskjeller på fattig og rik, det vet Arbeiderpartiet også, og i en sånn situasjon, i en ikke-ideell verden med store klasseskiller, kan dette være uheldig. Derfor er vi, som Kvinnefronten, bekymret for at det kan bli en konsekvens – som er utilsiktet, men en konsekvens av en generell åpning for eggdonasjon med denne kompensasjonen som det legges opp til.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Statsråd Bent Høie [12:10:16]: Den medisinske utviklingen gir oss fantastiske muligheter og stiller oss også overfor vanskelige valg. Regjeringens forslag til endringer i loven vil gi pasientene bedre behandling og fagfolkene mulighet til å utvikle bedre behandlingsmetoder. Det er på høy tid med en fornyelse av bioteknologiloven. Mye har skjedd på mange områder siden dagens lov ble til i 2003.

Mulighetene i disse årene har blitt stadig flere og stadig større, men mange av de etiske utfordringene har også blitt stadig flere og stadig større. Det handler om at bioteknologi skal utnyttes til beste for mennesker i et samfunn der det er plass til alle. Dette skal skje i samsvar med prinsipper om respekt for menneskeverd, menneskelige rettigheter og personlig integritet og uten diskriminering på grunnlag av arveanlegg basert på etiske normer nedfelt i vår vestlige kulturarv. Dermed må bioteknologi reguleres i lov. Det er for store spørsmål til bare å overlate til forskere og fagpersoner på den ene siden eller til den enkeltes valg på den andre siden, for både forskerens valg og den enkeltes valg vil kunne ha konsekvenser for hele menneskeheten hvis ikke loven setter noen grenser.

Lovforslaget som ble fremmet av regjeringen, har blitt til etter en grundig prosess, selv om det hastet med å få oppdatert loven. I 2014 ga jeg både Helsedirektoratet og Bioteknologirådet evalueringsoppdrag, og i 2017 la regjeringen fram en stortingsmelding. Med meldingen brakte vi de vanskelige temaene på bioteknologifeltet til Stortinget. Ikke bare presenterte og drøftet vi temaer som eggdonasjon og assistert befruktning for enslige, men også andre viktige spørsmål ble lagt fram – som f.eks. lagring av ubefruktede egg, fosterdiagnostikk og forenkling av loven for å gi bedre forskning. Spørsmål som hadde ligget lenge, belyste vi med siste informasjon om den faglige utviklingen og argumenter for og imot, og flere forslag ble fremmet.

I desember i fjor la regjeringen fram totalt 16 forslag til endringer i bioteknologiloven for Stortinget. Dette er endringer som vil gi pasientene tilgang til bedre behandling og fagfolkene mulighet til å utvikle bedre behandlingsmetoder.

Blant annet vil reglene for genforskning bli modernisert. Genforskning gir oss mer kunnskap om hvorfor vi blir syke, og bedre behandling når vi blir syke. Nå gjør vi det enklere å drive slik forskning.

Genterapi gir oss stadig bedre muligheter til behandling av sykdom ved å reparere gener eller erstatte gener som mangler. Dette er muligheter vi skal bruke mer. Genterapi skal nå kunne brukes ved behandling av

alle typer sykdommer, ikke bare de som karakteriseres som alvorlige.

Dagens bioteknologilov har en rigid regulering av genetiske undersøkelser. Genetiske undersøkelser er et viktig verktøy i behandling av sykdom og kartlegging av sykdomsrisiko. De gjør det mulig å skreddersy behandlingen for den enkelte pasient. Med lovendringene skal det bli lettere å bruke genetiske undersøkelser i pasientbehandlingen.

Dagens bioteknologilov krever at befruktede egg destrueres etter fem år. Det er for strengt og har ført til press på familier som har vært avhengig av assistert befruktning for å få barn. Vi opphever nå femårgrensen for lagring av befruktede egg og gir virksomhetene en plikt til å oppbevare befruktede egg til kvinnen fyller 46 år.

Dagens bioteknologilov gjør det mulig bare for kvinner som skal gjennom behandling som reduserer fruktbarheten, å lagre egg og eggstokkvev. Kvinner som mister fruktbarheten tidlig av andre grunner, har ikke hatt denne muligheten. Nå skal flere kvinner få mulighet til å lagre ubefruktede egg og eggstokkvev.

Barns stilling skal styrkes. Foreldre får en plikt til å informere barn om at de er blitt til ved sæddonasjon. I tillegg skal barn få rett til å vite donors identitet når de fyller 15 år – i dag er aldersgrensen 18 år. Mye taler for at det er positivt for barnet og familien at foreldrene er åpne overfor barnet om at det er blitt til ved hjelp av sæddonasjon. En utilsiktet avsløring kan være dramatisk, psykologisk traumatisk og ødeleggende for tilliten til foreldrene. Mange barn får ikke brukt retten til informasjon om donor fordi foreldrene ikke forteller at de har blitt til ved hjelp av donasjon.

Når vi hjelper barn til verden, må vi også gjøre det vi kan for at de skal få et trygt hjem. Par som søker assistert befruktning, skal få en plikt til å legge fram en barneomsorgsattest der det står om de er siktet, tiltalt eller dømt for alvorlige straffbare forhold, som f.eks. seksualforbrytelser, grov vold og drap.

Vi setter også en øvre aldersgrense på fylte 46 år for assistert befruktning for å hindre at behandlingen tilbys stadig eldre kvinner som har høy risiko for komplikasjoner.

De største og mest omfattende endringene i loven som gjøres i dag, som jeg nå har redegjort for, og som alle får flertall i dag, er et resultat av samarbeidet mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Debatten og avstemningen i dag vil vise om det også blir flertall for de mest omstridte og kontroversielle endringene som ofte har overskygget – og også i dag overskygger – resten av debatten om bioteknologien. Men jeg ser av innstillingen at også i disse spørsmålene er det

fortsatt et viktig skille mellom Fremskrittspartiet på den ene siden og Arbeiderpartiet på den andre siden. Dette er en viktig grense som er avgjørende for utviklingen mot å gjøre surrogati lovlig i Norge. At Fremskrittspartiet sier nei til donasjon av befruktet egg og stiller krav om at det skal være et biologisk bånd til minst én av foreldrene, er en veldig viktig grense mot surrogati som jeg også håper flertallet i Stortinget i dag slutter seg til.

Hvilke metoder som brukes til fosterdiagnostikk, er ikke regulert i loven. Jeg oppfatter at flertallet egentlig mener at alle gravide i Norge nå skal tilbys fosterdiagnostikk uten at det er noen indikasjon eller forhøyet risiko som tilsier det. Det vil kreve at kvinnene får god informasjon både i forkant av at en gjennomfører en slik undersøkelse, og i etterkant når resultatet skal formidles. Det er en omprioritering av bruk av helsepersonell fra arbeid med pasienter med behov for oppfølging til å drive med diagnostikk av friske gravide uten indikasjon på behov for dette. Det eneste formålet man kan se, er å finne så mange fostre som mulig som er annerledes. Jeg mener dette strider mot lovens formål og er også i strid med hvordan vi ellers prioriterer ressurser i helsetjenesten. Dette er et forslag som ikke er tilstrekkelig utredet. Vi vet ikke konsekvensene det vil ha for helsetjenesten. Vi vet ikke hvordan det kan gjennomføres. Og vi vet heller ikke hvilke konsekvenser disse forslagene har for tilbudet til andre pasienter. Dette er ikke en del av selve loven, for det er ikke regulert i loven. Det er et romertallsforslag som flertallet har lagt fram, og det bryter med den måten vi introduserer nye metoder og diagnostiske metoder i helsetjenesten på. Det bryter med prioriteringstenkningen, og det bryter med systemet for nye metoder.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Tuva Moflag (A) [12:18:02]: Først og fremst vil jeg takke helseministeren og departementet for den lovtekniske bistanden som partiene har fått, som har sørget for at det vi legger fram i dag, er helhetlig og grundig.

Jeg vil stille helseministeren et spørsmål om NIPT. NIPT har blitt godkjent for en rekke formål de siste årene:

- identifisere rhesus positivt foster hos rhesus negative gravide i mars 2015
- påvisning av trisomi 13, 18 og 21 hos foster, godkjent i henholdsvis mars 2017 og mars 2020
- avdekke alvorlig arvelig sykdom
- avdekke alvorlig kjønnsbundet sykdom

De to sistnevnte formålene ble godkjent i april 2018.

Kan helseministeren redegjøre for hvorfor han synes det er viktig at norske kvinner skal få tilgang til NIPT, slik som han har sørget for at de får?

Statsråd Bent Høie [12:18:56]: Ja, det er helt korrekt. Det er jeg som har godkjent innføringen av NIPT i Norge og stadig utvidet adgangen for hvem som skal ha mulighet til å bruke den. Men det er en veldig vesentlig forskjell mellom den bruken av NIPT jeg har godkjent, og den bruken som stortingsflertallet i dag kanskje går inn for. Hele hensikten med den NIPT-testingen som jeg har godkjent, handler om å gi kvinnen en mulighet til å gjennomføre den testen, slik at en kan unngå unødvendige fostervannsprøver og morkakeprøver. Det betyr at det er de kvinnene som i dag har rett på fosterdiagnostikk – av mange ulike grunner – som i Norge i dag også får tilbud om NIPT-test for å unngå fostervannsprøver. Det som flertallet her går inn for, er egentlig å tilby fosterdiagnostikk til alle kvinner uten at det er grunnlag for det eller etablert noe system for f.eks. å gi de råd og den veiledning som denne typen tester vil kunne kreve. Ingen vet heller hva NIPT-testen vil gi svar på i framtiden.

Tuva Moflag (A) [12:20:01]: Det er riktig at flertallet vil sørge for at flere kvinner får den informasjonen de ønsker.

Jeg går tilbake til helseministerens innlegg, hvor han snakket varmt om genterapi og at det skjer en del oppmykninger der, som vi alle er glade for, bl.a. at genterapi nå også kan brukes til å behandle sykdommer som ikke klassifiseres som alvorlige, slik at norske pasienter skal få tilgang til de beste behandlingsmetodene. Jeg lurer på hvorfor regjeringspartiene ikke ønsker å være med på at genterapi også skal kunne tilbys fosteret, slik at våre aller minste pasienter kan få tilgang til den beste behandlingen, noe helseministeren selv beskrev genterapi som, dersom det oppdages alvorlig genetisk sykdom hos fosteret som kan behandles i siste trimester.

Statsråd Bent Høie [12:20:55]: Det handler om usikkerheten rundt denne typen metoder og hvor langt en er kommet i det. Det er viktig når en lager lover på dette området, at en klarer balansen mellom å holde tritt med utviklingen samtidig som en har en føre-var-tenkning. Det er en av årsakene til at denne loven jevnlig bør oppdateres. Men den bør oppdateres etter grundige prosesser. Jeg mener at de aller fleste av de vedtakene som gjøres i dag, gjøres etter grundige prosesser, men spørsmålene knyttet til å ta i bruk mitokondriedonasjon, tidlig ultralyd og NIPT-test til alle kvinner er spørsmål som ikke er utredet, og som ikke har vært gjenstand for den grundige prosessen som så alvorlige spørsmål krever.

En snakker her veldig mye om informasjon og trygghet, men når informasjonen ikke kan formidles på en veldig trygg og god måte, skaper det ikke trygghet, men kanskje tvert imot usikkerhet og redsel.

Tuva Moflag (A) [12:22:02]: Til spørsmålet om mitokondriedonasjon, som helseministeren nå tok opp i sitt svar: Kan han bekrefte at når vi fremmer det som et anmodningsvedtak, vil vi få nettopp de høringene som han etterlyser i akkurat det spørsmålet?

Statsråd Bent Høie [12:22:22]: De spørsmålene vil selvfølgelig bli fulgt opp. Det som er noe av utfordringen i dag, bl.a. med mitokondriedonasjon, er at det strider mot internasjonale konvensjoner som Norge har underskrevet. Jeg forstår at flertallet ønsker at Norge skal jobbe for å endre disse internasjonale konvensjonene. Jeg oppfatter at det er relativt lite realistisk at vi har mulighet til å få til det. Men det viser også alvoret i det spørsmålet, nettopp fordi en her er inne på områder som kan ha betydning ved at en gjør endringer som kan gå i arv. Dermed kan en bidra til ikke bare å hjelpe ett menneskes muligheter, men også til å endre hele menneskeheten.

Kjersti Toppe (Sp) [12:23:21]: Vi har hatt ei stor og viktig sak til behandling i Stortinget om prioritering i helsevesenet, og no skal vi òg vente på ei sak om prioritering i kommunehelsetenesta. Eg føler at det har vore stor tverrpolitisk oppslutning om prioriteringskriteria.

Eg opplever i dag at Stortinget hoppar bukk over desse viktige prinsippa. Ein innfører nye behandlingsrettar i helsevesenet utan at ein har hatt den utgreiinga som trengst for å finna ut om dette faktisk er noko vi skal bruka offentlege helsekroner på, altså at det gir ein helsegevinst i den andre enden. Spesielt gjeld det forslaget om tidleg ultralyd, men òg forslaget om å gi ein rett til fosterdiagnostikk til alle friske gravide.

Eg vil spørja statsråden om korleis han no vil handtera desse nye forslaga, som, etter mitt syn, strider mot dei prioriteringskriteria som statsråden elles må halda seg til.

Statsråd Bent Høie [12:24:25]: Jeg mener representanten har helt rett i sin beskrivelse av dette. Vi har også sett at de som jobber med det, har uttalt seg. En kan i Stortinget veldig fort tenke at når en snakker om ressurser, handler det om penger, men det som er den knappe ressursen på dette området, er jo fagfolk som har denne typen kompetanse.

Jeg ser at flertallet også legger opp til at mye av dette skal foregå i regi av private institusjoner, og vi er da med på å skape et betydelig marked for det. Og dette er partier som vanligvis advarer veldig mot risikoen ved at den type kompetanse som vi egentlig har ganske lite av i Norge, skal bli veldig attraktiv for private helsetjenester. Det er også en risiko med den modellen flertallet her har gått inn for.

Jeg må se hva Stortinget i dag vedtar, og så må dette følges opp. Men som jeg har sagt, også i mitt innlegg: Dette er forslag som ikke er utredet. Vi vet ikke konsekvensene av det, og det vil kreve et betydelig arbeid for å gjøre det. Jeg oppfattet at Arbeiderpartiets representant også understreket det i replikkvekslingen.

Kjersti Toppe (Sp) [12:25:35]: I Bergens Tidende fekk vi litt innblikk i kva dette vil ha av konsekvensar for Kvinneklinikken. Der stod det at det ville krevja 5 000 nye ultralydundersøkingar, litt over 100 kvar dag, 6 nye legestillingar og 4 nye ultralydmaskinar, pluss at det kom fram at å læra opp ei jordmor og gi ho vidareutdanning i bruk av ultralyd ville ta eitt år.

Så veit vi at vi har hatt mange debattar om bemaning på fødeklinikkane, om barselomsorga og om manglande følgjeteneste, og at dette krev jordmødrer, både i sjukehus og i kommunar. Om dette f.eks. skal innførast frå nyttår eller innan rimeleg tid, kan eg ikkje forstå anna enn at det vil gå ut over helsetilbodet til andre kvinner i føde og barsel og innan andre kvinnesjukdomar.

Er dette noko statsråden meiner er ein reell fare ved dette forslaget?

Statsråd Bent Høie [12:26:37]: Det er det, og det som også er litt utfordrende, er at det er litt uklart i innstillingen hva flertallet egentlig mener på dette området. For hvis en mener at det skal være slik som en kanskje egentlig bør legge til grunn, nemlig at fosterdiagnostikk skal tilbys alle gravide, vil jo det kreve de ressursene som representanten var inne på. Da vil en måtte ha høyt kvalifiserte fagpersoner til å gi den type veiledning både før testen gis, slik at en vet hva en kan få svar på, og eventuelt også når svaret kommer.

Hvis flertallet mener at dette egentlig bare skal gis som i dag, på den måten at en kan kjøpe tidlig ultralyd i det private markedet, som ikke er fosterdiagnostikk, faller jo noe av argumentasjonen for dette bort, for da er ikke dette noe som skaper trygghet og forutsigbarhet. Da er dette noe som har et helt annet formål. Og en vil ikke kunne skape trygghet og forutsigbarhet uten at en gir en god veiledning både i forkant og i etterkant av denne type tester for den gravide. I motsatt tilfelle kan det føre til mer usikkerhet og risiko.

Nicholas Wilkinson (SV) [12:27:53]: Det er sagt flere ganger: Forslaget fra flertallet er at det skal være offentlig tidlig ultralyd. Det er i saken. Men en annen sak er saksgangen. Det var flertall på Stortinget i 2018. Vi prøvde å sende et forslag til regjeringen for å få en sak etterpå om assistert befruktning til enslige. Men regjeringen har ikke fulgt opp flertallets vedtak. De har ikke sendt en proposisjon til Stortinget. Da er det veldig

vanskelig for flertallet å få en høring og å snakke om å bruke de vanlige veiene til å endre loven.

Kan statsråden forstå at Stortinget ikke kan sende anmodningsvedtak til regjeringen fordi regjeringen ikke har fulgt opp flertallsvedtaket fra Stortinget?

Statsråd Bent Høie [12:29:02]: Først til spørsmålet om offentlig og privat. Jeg opplever at flertallet er veldig tydelig på at de mener at private skal tilby NIPT-testen, og en vil også at det etableres et eget system for å godkjenne private for å tilby denne testen. Dette er en test som i dag brukes i fosterdiagnostikk.

Så til det som representanten tar opp. Da er det grunn til å minne om at det var en flertallsregjering som fremmet denne lovproposisjonen som nå er til behandling i Stortinget. Den ble fremmet av en regjering der det også hadde vært forhandlinger mellom regjeringspartiene i Stortinget for å avklare hva det var flertall for. Så valgte et av regjeringspartiene å gå ut av regjering, og dermed oppsto denne situasjonen.

De aller fleste av de spørsmålene som vedtas i dag, er grundig utredet. Men det som er utfordringen, er at det er en del spørsmål som ikke er grundig utredet, heller ikke i forkant av stortingsmeldingen, som flertallet allikevel velger å gå rett på i dag, og krever gjennomføring av. Der burde en ha utredet det i forkant.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Ingvild Kjerkol (A) [12:30:29]: Bioteknologiloven regulerer veldig viktige forhold for biomedisinsk forskning og utvikling, med en enorm betydning for mange mennesker. En god lovgivning på dette feltet skal balansere viktige etiske hensyn og befolkningens rett på gode og trygge helsetjenester. Det kan framstå som et dilemma og en krevende balansegang, men historisk sett har denne balansen vist seg å være noe verden har løst på en god måte. Vi lever i dag med trygge medisinske framskritt som få ville ha vært foruten.

For Arbeiderpartiet har muligheten for å hjelpe og behandle vært førende i vår tilnærming til bioteknologiloven. Det er vår etiske forpliktelse.

Etter år med offentlig debatt vedtok faktisk et stort flertall i Stortinget våren 2018 en rekke endringer, men så fikk Kristelig Folkeparti lov til å stoppe alt. Statsminister Solberg har gitt all makt i disse spørsmålene til Kristelig Folkeparti og Kjell Ingolf Ropstad og hans 4,2 pst. av velgerne. Ropstad har varslet at Kristelig Folkeparti vil stemme i tråd med sin samvittighet i disse spørsmålene. Den samvittigheten er visst mye mer verd enn samvittigheten til det store flertallet av partiene på Stortinget og deres velgere.

Arbeiderpartiet går inn for tidlig ultralyd etter klare råd fra landets fostermedisinske fagmiljø, som har job-

bet for dette lenge. De kan nå med nye metoder behandle en rekke lidelser og tilstander i mors liv bare det oppdages tidlig nok. Norsk fostermedisin har en stolt tradisjon for å stå på fosterets side og hjelpe de aller minste pasientene.

Utviklingen innen biomedisin har dreid seg i den retning at vi ønsker å hjelpe mennesker til å leve et så godt liv som mulig ut fra sine naturlige forutsetninger. FNs tredje bærekraftsmål er god helse og livskvalitet til alle. For mennesker med arvelige alvorlige og dødelige sykdommer har det betydd nytt håp, nye muligheter for behandling og en sjanse til å bære fram egne barn uten frykt for å føre de alvorlige sykdommene videre med ny lidelse og korte liv.

Ved å ta i bruk disse metodene kan vi forhindre mye smerte. Derfor ønsker vi også å gi håp til og hjelpe dem med de sjeldne og de tunge diagnosene hvor eksperimentell behandling og genterapeutiske metoder rammet inn på en trygg måte er det eneste behandlingsalternativet.

Spørsmålet om bioteknologi er sjelden svart-hvitt, men disse endringene kommer på ingen måte for tidlig og har definitivt vært gjenstand for offentlig debatt i forkant. Jeg er glad for at Arbeiderpartiet nå bidrar til å bevege lovverket i riktig retning og gi bedre hjelp til ufriwillig barnløse og familier med arvelig alvorlig sykdom.

Da bioteknologiloven ble vedtatt i 2003, bestemte Stortinget at loven skulle evalueres etter fem års praktisering. Det skulle gå hele 17 år. Høyre regjeringen leverte meldingen om bioteknologi i juni 2017, altså i forrige stortingsperiode. Den gangen var det et mye bredere flertall for de fleste av endringene som Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og SV legger fram i innstillingen i dag. Men i dag møter vi altså med pleksiglass og teller hver stemme.

Arbeiderpartiet er glad for at vi nå passerer noen milepæler, og vi kjenner oss heller ikke igjen i beskrivelsen av at dette er veldig radikale endringer. Etter voteringen i dag, som vi alle er spent på, vil Norge være mer lik de landene vi naturlig sammenligner oss med, som har de samme etiske standardene som oss, og som vi samarbeider med gjennom vår felles helsetjeneste. For oss er det bra. Å sammenligne seg med andre land er noe vi ofte sier i negative ordelag, men vår holdning er at den nordiske samfunnsmodellen har kombinert nye metoder med god etisk refleksjon ved hver eneste korsvei.

Mari Holm Lønseth (H) [12:35:32]: Teknologien gir oss uante muligheter. Gjennom teknologiske framskritt kan vi gi folk bedre behandling enn før og avdekke nye sykdommer.

Da proposisjonen som ligger til grunn for diskusjonen i dag, ble fremmet, var det den største endringen i

bioteknologiloven siden 2004. Det ble lagt på bordet en betydelig modernisering av regelverket etter mange års stillstand under den rød-grønne regjeringen. Jeg er stolt av at vi med Høyre i regjering har fått til det Stoltenberg ikke klarte da bl.a. Jonas Gahr Støre var helseminister, nemlig en modernisering av bioteknologiloven, etter en grundig prosess med skikkelige forarbeider. Det vil bidra til bedre pasientbehandling, mer forskning og god helsehjelp for flere.

Totalt er regjeringspartiene og Fremskrittspartiet enige om 22 forslag som også moderniserer bruken av bioteknologi i helsetjenesten. Det åpnes nå for å fjerne den nedre aldersgrensen for assistert befruktning. Slik regelverket har vært i dag, må man i praksis ha fylt 25 år for å få assistert befruktning. Det betyr at unge par som ønsker å bli gravide, men som trenger assistanse, ikke lenger trenger å vente til de fyller 25 år.

Vi gjør også viktige endringer som forenkler reglene for bioteknologisk forskning, reglene for genterapi blir forenklet og ryddes opp i, og genterapi kan brukes i behandling av andre sykdommer enn de som anses som alvorlige. Genterapi bør også vurderes etter de kriteriene som gjelder for annen medisinsk behandling.

Det blir også enklere å lagre egg og eggstokkvev på medisinsk grunnlag. Mens man tidligere kun hadde rett til å lagre ubefruktede egg eller eggstokkvev på grunn av risiko for å miste fruktbarheten på grunn av medisinsk behandling, sørger Høyre nå også for at kvinner som har medisinske tilstander som kan føre til tidlig befruktningssudyktighet, skal få lov til å lagre eggene sine. Jeg ser ingen god grunn til at vi skal skille mellom en ung kvinne som risikerer å miste fruktbarheten på grunn av eggstokkreft, og en som risikerer å miste fruktbarheten på grunn av tidlig overgangsalder. De bør behandles likt, og det sikrer vi altså nå.

Derimot mener jeg at det ikke bør legges til rette for lagring av egg eller eggstokkvev uten at det har noen medisinsk begrunnelse. Vi blir eldre og eldre før vi får barn. En mulighet for å lagre ubefruktede egg uten medisinsk årsak vil kunne føre til press for at unge kvinner skal utsette graviditeten sin.

I verden ser vi også eksempler på at arbeidsgivere betaler for nedfrysing av egg. Graviditet kan da i større grad bli noe kvinner velge å utsette, må tilpasse til samfunnet rundt seg, og som utsettes og nedprioriteres, med den medisinske risikoen det også kan ha.

Jeg startet innlegget med å si at teknologien gir oss uante muligheter. Det betyr ikke at vi skal la teknologien styre fritt uten etiske vurderinger eller politiske prioriteringer. Det er fullt mulig å gi absolutt alle fosterdiagnostikk, men det handler også om prioritering. Det handler om at man flytter ressurser fra en presset helse-tjeneste som behandler syke mennesker, til å behandle

friske mennesker. Vi bruker i dag allerede f.eks. NIPT for dem som har risikosvangenskap.

I årene som kommer, kommer vi til å få enda mer avansert medisin. Flere kommer til å trenge behandling, og vi må også prioritere hvem vi skal hjelpe. Kunnskaps-senteret har sagt at tidlig ultralyd for alle kvinner ikke har noen helsemessig gevinst. Et sånt forslag vil også kreve flere tusen undersøkelser enn det som gjennomføres i dag. Det er altså ikke så enkelt å si at bare man bevilger mer penger, løser man det problemet, for dette har også en kapasitetsmessig side. Vi har mangel på helsepersonell i Norge. Det er en utfordring som Høyre også tar tak i, og som vi skal bidra til å løse, men skal vi løse kapasitetsproblemene, bør man ikke pålegge helse-tjenestene å gjennomføre flere oppgaver, som heller ikke har noen helsemessig gevinst.

Jeg er glad for at vi med regjeringens forslag i dag får til viktige endringer i bioteknologiloven som gir oss bedre behandling og forskning i årene som kommer.

Jonas Gahr Støre (A) [12:40:41]: Jeg vil takke for det brede flertallet som er på en rekke punkter i denne viktige oppdateringen av loven. Det er et kunnskapssamfunn som Norge verdig at vi kan oppdatere lover, at vi kan være i tråd med kunnskap, at vi kan gi folk behandling og trygghet, i tråd med det som er tilgjengelig.

Så vil jeg takke flertallet og kanskje spesielt saksordføreren for en veldig ryddig håndtering under uvanlige omstendigheter, og jeg vil innledningsvis si litt om det uvanlige. For nå blir det påpekt fra regjeringspartiene at det er uvanlig at et flertall, utenom regjeringen, gjør de vedtakene de gjør. Jeg synes representanten Moflag sa det veldig godt innledningsvis, at Stortinget har vært ansvarlig og tatt det ansvaret som var nødvendig å ta for å få gjennomført flertallets vilje.

Poenget er at denne saksbehandlingen kunne vært veldig vanlig hvis den hadde gjenspeilet det som er flertallet i huset, det flertallet som velgerne ga Stortinget etter valget i 2018. Dette er ikke en ny sak som de tre flertallspartiene har funnet på i de siste månedene. Arbeiderpartiet gikk til valg på dette, vi har arbeidet med det gjennom flere år, og vi kunne selvfølgelig hatt andre typer belysninger og utredninger – om det flertallet som er her i huset, hadde vist seg på vanlig måte.

For oss er det avgjørende at velferdsstaten er der når man trenger den, for alle og særlig for sårbare, og i dette tilfellet sårbare kvinner, men jeg vil også si familier og menn. For noen er alt det vi snakker om i dag, tilgjengelig, innen rekkevidde, fordi de har råd til det. De kan gå til private, de kan reise til utlandet. Vi retter opp den urettferdigheten, og vi gjør dette tilgjengelig i tråd med det som er verdier i vårt velferdssamfunn.

Jeg mener at å sikre kvinner over hele landet rett til tidlig ultralyd med blodprøve er et stort framskritt. Det er et framskritt som nå forsøkes redusert ved å si at vi ikke har kapasitet til det, at det ikke er nødvendig, og at det ikke kan prioriteres. Det er en faglig debatt om dette, og mange tunge fagfolk sier at dette er et framskritt og viktig. Vi vet at 70 pst. av kvinner i storbyene benytter seg av tidlig ultralyd. Dette bør være et tilbud til alle kvinner, gjort av fagfolk som har rett kompetanse. Det kan avdekke potensielle farer for mor og barn, og det er selvfølgelig helt sentralt å oppdage dette tidlig i svangerskapet, slik at familiene kan ta informerte valg.

Så har jeg hørt at dette er et samvittighetsvalg, og særlig de som er imot dagens flertall, sier at man må kunne stemme i tråd med sin samvittighet. Jeg vil si for min egen del at når jeg skal stemme i denne saken, er det i tråd med min samvittighet. Det er et samvittighets spørsmål om å gjøre kunnskap tilgjengelig og gjøre det på en måte som når alle. Og det som kanskje har gjort størst inntrykk på meg i oppspillet til denne saken, er alle brevene og henvendelsene vi har fått, spesielt fra kvinner som forteller om belastningen de har hatt med dagens situasjon, hvor de vet det er metoder og kunnskap tilgjengelig, men som ikke er gjort tilgjengelig for dem.

Det grunnleggende spørsmålet her er at Arbeiderpartiet har tro på at det er kvinnen og familien selv som har best grunnlag for å fatte beslutninger, at når det er tilgjengelig kunnskap, skal et opplyst samfunn som vårt gjøre den kunnskapen tilgjengelig, og at det hviler et enormt stort ansvar på besluttede politikere som sier at denne kunnskapen – som kan kurere, som kan gi muligheter for et liv som er i ferd med å komme til – skal unndras dem som er mest berørt. Det er ikke veien vi vil gå. Vi mener vi har retten til den kunnskapen, og at den må komme folk til gode.

Jeg hører også et annet argument fra denne talerstol om at det vi nå gjør, er å åpne opp for et sorteringssamfunn. Jeg vil ta sterkt avstand fra det. Vårt samfunn skal ha plass til alle – i det mangfoldet vi er i Norge – og også de som lever opp med lyter og lidelser, skal tas vare på, få støtte og få hjelp. Vi ønsker et raust samfunn med plass til alle. Men det oppnår vi ikke ved å holde tilbake informasjon til gravide kvinner. Vi gjør det ved å gi foreldre god veiledning gjennom svangerskapet, trygge dem på at de klarer oppgaven, og ved å stille opp med den hjelpen de trenger gjennom et foreldreskap som kan kreve mye.

Det er ikke monopol på samvittighet i disse spørsmålene. Denne saken er et samvittighetsspørsmål for Arbeiderpartiet. Det handler om verdier, om solidaritet og fellesskap, og et fellesskap som gir kvinner og familier hjelp til å bli gravide, informasjon i svangerskapet og

trygg oppfølging i et godt helsevesen for alle. Derfor har endringene i bioteknologiloven vært en viktig sak for Arbeiderpartiet lenge. Vi gikk til valg på det, og jeg er stolt over at vi i dag kan bidra til at dette blir gjennomført i norsk lov.

Lene Vågslid (A) [12:46:03]: Eg òg vil starte med å takke saksordføraren, som under veldig spesielle tider har gjort ein god jobb saman med eit fleirtal i Stortinget.

Eitt av sju par i Noreg er ufrivillig barnlaust. Statsministeren ber oss om å lage fleire ungar. Arbeiderpartiet har i fleire år kjempa for ein bioteknologi som er meir i takt med den tida me lever i, som er støtta av eit samla fagmiljø. Eg tenkte på denne saka i går kveld då eg song «Annes båndull» for dottera mi då ho skulle leggje seg. Mange ufrivillig barnlause i Noreg oppnår heldigvis den store gleda det er å lykkast med å få barn. Det er gode odds i Noreg, sjølv om ikkje alle lykkast. Me har gode fertilitetsklinikkar i Noreg, sterke fagmiljø, framoverlent forskning og gode ordningar. I dag blir det betre. Par der mannen har vore infertil, har i 90 år kunna fått hjelp med sæddonasjon. Det skulle berre mangle at me ikkje sørgjer for at infertile kvinner kan få den same hjelpa.

Arbeiderpartiet meiner det er på høg tid å tillate eggdonasjon i Noreg. Denne saka er gjennomdebattert, og dei som no meiner at det manglar utgreingar og tid, har dette heilt klart som vikarierande argument.

Fleirtalet har i dag også eit samla fagmiljø i ryggen – ingen ting av dette er mekka på eit bakrom. Tvert imot har fagekspertisen vore godt involvert – så godt at Øyvind Nyttun, som er overlege ved fertilitetsseksjonen på St. Olavs hospital, såg seg nøydd til rose dei partia som står bak forslaga i dag, i ein kronikk som nyleg stod på trykk i VG under tittelen «Gi oss ny bioteknologilov nå!»

Fleirtalet i salen her i dag er også større enn det me kjem til å sjå ved voteringa. Eg skulle ynskje at me i dag kunne røyste etter det partiet vårt meiner, og det samvittet seier.

Une Bastholm har heilt rett – ein føler seg litt som ein svamp når ein er gravid. Eg har teke tidleg ultralyd. Eg har teke fleire – ikkje for å leite etter noko spesielt, men eg hadde behov for å vere trygg i svangerskapet mitt. For meg var det faktisk vanskeleg å tru at det var liv i magen min. For det har vore vanskeleg å kome dit. Eg skal innrømme at eg også var redd og bekymra. Og det er ikkje spesielt gunstig tidleg i eit svangerskap. Det er mykje god helse i tryggleik, noko eg synest blir kraftig undervurdert av fleire i debatten i dag.

Det er 70 pst. som tek tidleg ultralyd i byane. Her er det tilgjengeleg, men det kostar. Eg meiner det er urettferdig at me ikkje skal gje det same tilbodet, den same tilgangen på informasjon, til dei som kjem frå der eg

kjem frå, som me gjev til dei som kjem frå denne byen. Difor meiner eg også det er eit poeng at forskjellane mellom folk i Noreg må ned, også i denne saka.

Kunnskap er ikkje farleg. Moralske peikefingrar synest eg me skal halde for oss sjølve. Me kan ikkje i fullt alvor nekte kvinner kunnskap om svangerskapet sitt. For mange er det viktig å ha tryggleik for helse, sjå fosteret, ha moglegheit for betre medisinsk oppfølging dersom ein får tidleg ultralyd i staden for å vente heilt til veke 18.

Bioteknologilova er overmoden for modernisering. I over 15 år har eg og mange andre i Arbeidarpartiet aktivt delteke i denne debatten, og i dag ser det ut til at me kan få fleirtal for viktige endringar som vil bety veldig mykje for veldig mange.

Presidenten: Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Tellef Inge Mørland (A) [12:50:28]: Jeg vil preke om sorteringssamfunnet, Kristelig Folkepartis sorterings-samfunn med sortering av meningers verdi. Senest i Fædrelandsvennen i dag bruker Kristelig Folkepartis stortingsrepresentant, Jorunn Gleditsch Lossius, begrepet «sorteringssamfunn» om de endringene Arbeiderpartiet, SV og Fremskrittspartiet foreslår i denne saken.

Jeg vil begynne i 2005, da både jeg og dagens Kristelig Folkeparti-leder, Kjell Ingolf Ropstad, var ungdomskandidater i Aust-Agder til stortingsvalget. Da tok Ropstad forsiden i Agderposten med ordene «mener det er ukristelig å stemme sosialistisk». Han advarte der kristne mot å stemme på Arbeiderpartiet og andre sosialistiske partier. Ropstad hadde ti punkt for å begrunne hvorfor han ikke kunne forstå hvordan kristne velgere kunne stemme rødt, som jeg måtte debattere med ham. I tillegg til kutt i støtten til privatskoler og bygging av gasskraftverk var nettopp det som går på bioteknologi en av begrunnelsene hans. Samtidig pågikk den såkalte Mehmet-saken – om en liten gutt med en livstruende blodsykdom som kunne bli reddet om foreldrene fikk et friskt søsken som han kunne få stamceller av. Jeg respekterer at Kristelig Folkeparti har et annet syn i spørsmålet om bioteknologi, men jeg aksepterer ikke at mitt syn er etisk mindreverdige fordi jeg har landet på en annen konklusjon.

På Facebook skrev Kristelig Folkeparti-representanten Gleditsch Lossius nylig at de liberaliseringene av bioteknologi som Fremskrittspartiet, Arbeiderpartiet og SV på en uansvarlig måte vil presse gjennom, kun vil bidra til et kaldere og fattigere samfunn uten plass til alle. Jeg kan garantere at ingen av de endringene jeg i dag kommer til å stemme for, stemmer jeg for fordi jeg ønsker eller mener vi får et kaldere samfunn – tvert imot.

Jeg har ikke problemer med å se at dette er vanskelige avveininger. For å være ærlig: Når det gjelder assistert

befruktning til enslige, ser jeg helt klart argumenter mot å gå inn for det. Jeg tror de aller fleste unger har en fordel av å ha to foreldre. Det betyr likevel ikke at jeg ikke tror at de aller fleste unger lever godt med én forelder, og derfor stemmer jeg ja i dag.

I Fædrelandsvennen 18. mai kalte parlamentarisk leder, Hans Fredrik Grøvan, forslaget om å tillate eggdonasjon «et alvorlig overgrep mot barn». Tror Grøvan virkelig at vi som går inn for denne lovendringen, har det utgangspunktet? Jeg respekterer at Grøvan er mot eggdonasjon, men igjen: Vårt moralske kompass er ikke nødvendigvis ødelagt fordi det ikke viser samme retning som Kristelig Folkepartis.

Hvorfor stemmer jeg i dag for de foreslåtte endringene? Jeg tror på at retten til å få vite for de aller fleste kommende foreldre vil bidra til en trygghet som gjør at de i enda større grad kan glede seg over å skulle bli foreldre. Jeg tror på likestilling – når sæddonasjon har vært tillatt i over 90 år, mener jeg det burde være en selvfølge at vi nå tillater eggdonasjon. Jeg tror på muligheter for å kunne redde fostre gjennom tidlig ultralyd, særlig gjelder dette tvillinger som deler morkake.

Jeg har gått søndagsskolen min, jeg også. Jeg forstår hvorfor Kristelig Folkeparti velger å stemme mot de endringene vi i dag foreslår å gjøre i bioteknologiloven. Men jeg aksepterer ikke at mine meninger skal sorteres bort fordi noen har tillatt seg å stemple dem som et kaldere samfunn eller et sorteringssamfunn.

Kari Kjønås Kjos (FrP) [12:53:52]: I dag debatterer vi en sak som har vært vurdert og debattert i veldig mange år. I dag vedtar vi noen veldig viktige og riktige endringer, endringer som land vi sammenligner oss med, har vedtatt for lenge siden. Derfor har nordmenn valfart ut av Norge. Nå kan vi tilby bedre hjelp og bedre oppfølging i vårt eget land.

Det er mye forskjellig vi skal vedta i dag, og jeg velger å ikke gå inn i noe av dette, da Åshild Bruun-Gundersen på en god måte har redegjort for det, og det også har vært veldig mange gode innlegg i debatten i ettertid. Jeg vil derfor bruke mine få minutter til å reflektere litt rundt den kampanjen som Kristelig Folkeparti, Menneskeverd og noen andre aktører har kjørt de siste dagene.

I dagevis har disse snakket ned og tråkket på mennesker med Downs syndrom. Deres påstand har vært at alle som ønsker tidlig informasjon om sitt svangerskap, gjør dette fordi de vil jakte på mennesker med Downs og sortere disse bort. Kristelig folkeparti vet faktisk ikke hva alle gravide kvinner tenker, ønsker og vil. Kristelig folkeparti forteller mennesker med Downs at folk flest ikke ønsker dem. Dette tar jeg sterkt avstand fra, og det gjør meg utrolig trist. Den gang jeg selv skulle ha min før-

ste ultralyd, hadde min mann og jeg allerede tatt en avgjørelse. Vi hadde i lang tid vært støttekontakt for en liten gutt med Downs syndrom. Vår kunnskap gjorde at vi allerede hadde bestemt oss for å beholde barnet om det viste seg at det hadde Downs syndrom.

Jeg vet at jeg ikke er alene om å ha tatt en slik avgjørelse på forhånd. Kristelig Folkeparti tar derfor feil.

Det ligger mye makt i kunnskap og god tid – ha tid til å fordøye nyheten, ha tid til å forstå hva dette vil bety for mitt barn, for vårt liv. Hvilke muligheter vi har, og hvilke rettigheter vårt barn vil få, er spørsmål de vordende foreldrene vil tumle med. Men hva vil de finne når de går hjem og googler Downs syndrom? For det er det vi mennesker gjør i stort monn i disse dager om vi lur på noe – vi googler. De vil bli nedlesset av artikler med påstander om at det i Norge finnes en jakt på downs, at flertallet ønsker å sortere eller rydde disse vekk, og at annerledeshet ikke er ønskelig.

Arbeiderpartiet har aldri brukt disse ordene, SV har aldri brukt disse ordene, og Fremskrittspartiet har aldri brukt disse ordene. Men Kristelig Folkeparti har brukt disse ordene – om igjen og om igjen.

Det hviler et stort ansvar på Kristelig Folkeparti i disse dager. Der de trodde de jobbet for sin sak, en god sak, har de tvert imot oppnådd det motsatte, og det er rett og slett bare trist.

Dette handler om kunnskap og trygghet, det handler om respekt for andre mennesker, og det handler om å redde liv.

Torill Selsvold Nyborg (KrF) [12:57:19]: Først vil eg seia at eg ikkje kjenner meg igjen i den beskrivinga som Kari Kjønaas Kjos gjev av Kristeleg Folkeparti. Eg vil berre ha det sagt frå denne talarstolen.

I dag skal vi vedta dei største endringane i bioteknologilova på mange år – dei forslaga Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Framstegspartiet i rekordfart har utarbeidd ei radikal liberalisering av, og der taparen som står igjen, er barnet. Barnet og barnet sitt rettsvern er knapt nok nemnt.

Forarbeida til gjeldande bioteknologilov understrekar:

«Den kvinnen som skal bære fram og føde et barn har en så nær biologisk tilknytning til barnet at hun (...) også må være barnets genetiske mor.»

Om ein tillèt eggdonasjon, vil denne forankringa brytast. Forslag om eggdonasjon vil altså innebera at staten vil leggja til rette for at langt fleire barn vert til utan å kjenna eller vita om sine biologiske foreldre.

Det er ikkje irrelevant korleis eit barn vert til. Vi tek på oss eit stort ansvar som samfunn når vi opnar opp for stadig nye måtar å laga menneske på. Difor ønskjer Kristeleg Folkeparti å trø varsamt i dette spørsmålet. Forsla-

get frå Arbeidarpartiet, SV og Framstegspartiet er stikk i strid med artikkel 7 i FNs barnekonvensjon, som seier at barn har rett til å kjenna foreldra sine og få omsorg frå dei. Først når dei er 15 år, skal dei ifølgje Framstegspartiet, SV og Arbeidarpartiet få lov til å vita kven som eigentleg er foreldra deira.

Eggdonasjon er ikkje problematisk berre for barna. Arbeidarpartiet, Framstegspartiet og SV vil at staten skal betala kvinna som donerer egg – vi har høyrte nemnt 10 000 kr for eit donert egg. Ei slik ordning vil føra til ei kommersialisering, og vi fryktar at å tillata eggdonasjon med statleg betaling, slik desse partia går inn for, vil bidra til å legitimera den nasjonale og internasjonale marknaden med kjøp av egg, donorar og surrogatmødrer. Og ikkje berre det: Kor mykje kostar ei nyre, ein dose sæd eller ei ryggmargcelle? Dette vil få konsekvensar for kommersialisering av kroppen til både mor og far.

Vi som trur på eit skaparverk og at alle menneske er skapte i Guds bilete, kjem ikkje til å stemma for denne kraftige liberaliseringa av bioteknologilova. Og vi har lært: Det enkle er ofte det beste, og litt kjærleik i konsepsjonsaugneblinken gjer underverk.

Sivert Bjørnstad (FrP) [13:00:50]: Jeg skal innrømme at det ikke er hver dag man føler at man virkelig gjør en forskjell i vervet som stortingsrepresentant. Ofte er det rutinepregede oppgaver, kranling partiene imellom, og ofte klarer man ikke, samme hvilken politisk side man tilhører, å løfte blikket og ta tak i de store sakene. Men av og til fatter Stortinget vedtak som har stor påvirkning på enkeltmennesker og familier. Av og til gjør Stortinget modige vedtak som forandrer folks liv. I dag er en sånn dag. Det er en gledens dag. I dag håper og tror jeg at Stortinget sier ja til både teknologiske framskritt, eggdonasjon og assistert befruktning for enslige.

Jeg respekterer at man har ulike syn i en sak, og at det er skarpe ordskifter, men noen forsøker å gjøre saken til noe den ikke er. Når man f.eks. hevder at eggdonasjon fører til at man fratar barnet kjennskap til sitt opphav, er det beviselig feil. Det står i innstillingen vi behandler i dag, at nøyaktig det samme regelverket skal gjelde for eggdonasjon som for sæddonasjon. Når man hevder at man selv er for et samfunn med plass til alle, og samtidig insinuerer at de som er uenig i politisk sak, mener noe annet, mener jeg at man krysser en moralsk linje.

Jeg er for et samfunn med plass til alle. Jeg er for at enkeltmennesker, kvinner, familier skal ha rett til så mye informasjon de kan få tak i, sånn at de kan ta kloke, veloverveide valg som passer for dem, for sin familie. Det er ingen motsetning mellom disse standpunktene.

Vanligvis heiser Kristelig Folkeparti valgfrihetsfanen for familiene høyt. Fanen fires derimot igjen når de står i fare for å ta valg Kristelig Folkeparti ikke liker – så mye for den valgfriheten. Tidlig ultralyd og NIPT-test vil gi mange familier mer og bedre informasjon om egen helse og om eget svangerskap.

I likhet med representanten Moflag mottok jeg en rørende e-post fra en dame i helgen. Hun skriver om denne valgfriheten:

Det er feil å tro at vi vil vite fordi ethvert avvik fra normalen gjør at vi vil ta abort. Det stemmer ikke. Men hver kvinne og hvert par må vurdere hva som kreves av dem, og hva de kan få til. Kanskje har de et handikappet barn fra før, kanskje ser legen at barnet vil få et liv i konstante smerter og være avhengig av omfattende hjelp døgnet rundt. Det er like mange situasjoner som det er svangerskap, men ikke tro på propagandaen om at noen av oss tar lett på å vurdere om det er riktig å abortere et sykt barn. Husk at det uansett er barnet vårt som vi har ønsket oss og drømt om.

Magne Rømmetveit hadde her teke over presidentplassen.

Per-Willy Amundsen (FrP) [13:04:18]: Saken vi behandler i dag, er viktig, og på mange punkt – de aller fleste – har jeg egentlig ikke noe problem med å stille meg bak mange av forslagene som er oppe til behandling. Jeg synes f.eks. det bør være klart at det at man ønsker informasjon så tidlig i svangerskapet – at en mor som kanskje kjenner på usikkerhet for helsetilstanden til fosteret, har mulighet til å få den informasjonen så tidlig og så godt som mulig – vil være, for meg i alle fall, veldig vanskelig å gå imot. Kunnskap er alltid en fordel når man står overfor viktige livsbeslutninger. Da tror jeg kanskje vi er inne på det det reelt handler om for mange av dem som er imot NIPT-test eller tidlig ultralyd. Det dreier seg kanskje først og fremst om en tilsørt abortdebatt. Det er ikke noe jeg har ønske om å delta i. Jeg tror det viktig at man legger til rette for at man får informasjon så tidlig som mulig.

Når det gjelder assistert befruktning for enslige, er jeg derimot av en annen oppfatning. Det handler om hvordan man skal legge til rette for at far skal være til stede under barns oppvekst. For meg handler det om familiepolitikk, og dersom Stortinget med sitt vedtak i dag nesten sier at det er likegyldig om far er til stede i sitt barns oppvekst, tror jeg vi gjør en kardinalfeil. Vi har ganske god – ikke bare ganske god, men veldig god – dokumentasjon på hvor viktig far er i barns oppvekst, som rollemodell og som farsfigur. Det er etter mitt skjønn det beste for barnet at vi lar den muligheten være til stede. Man kan ikke underkjenne millioner av år med evolusjon og biologi og tro at det er likegyldig – og at vi

som stat, som storting, sender ut et signal om at far ikke er viktig.

Når det gjelder eggdonasjon, mener jeg at med den innrammingen Fremskrittspartiet har klart å få til – og den er viktig, at man må bidra med 50 pst. av genmaterialet selv – har jeg heller ikke problem med det. Det som er viktig for meg, og det tror jeg gjelder for veldig mange i Fremskrittspartiet, er at vi ikke er på vei mot å legge til rette for surrogati. Det er ikke en ønsket utvikling for Fremskrittspartiet.

Jeg kommer til å stemme imot den delen som handler om assistert befruktning til enslige, men ellers synes jeg dette er en god lov.

Katrine Boel Gregussen (SV) [13:07:52]: Det er en viktig sak Stortinget skal ta stilling til i dag. For oss i SV handler den ikke om sorteringssamfunnet eller om at fedre er mindre viktig, sånn som enkelte representanter tar til orde for. Det synes vi er en reduksjon av en sak som for oss handler om utvikling, om kvinners rett til å bestemme over egen kropp, om å skape liv, om å redde liv og om framtiden til mange – som akkurat nå er høyst usikker.

Vi har i dag en praksis som gjør det vanskelig for mange å få barn. Vi ser at mange må reise til andre land for å få barn og må i noen tilfeller flytte til andre land for å få bedre reproduksjonsrettigheter. Mange av disse føler seg nesten som kriminelle her hjemme i Norge, kun fordi de ønsker å bli foreldre.

Det er fokusert for lite på årsaken til at mange enslige kvinner vil ha barn. Det kan handle om flere ting. For noen er det sykdom, for andre kan det være tidspress. Noen ønsker å være aleneforelder, mens andre ønsker sterkt en partner å få barn med, men har ennå ikke funnet den.

Et av forslagene vi i dag skal ta stilling til, er at enslige skal få mulighet til assistert befruktning. Statsministeren ber oss om å få flere barn. Noen prøver veldig hardt for å få det til. Forbudet mot assistert befruktning for enslige skaper forskjell på folk, og man gjør det dyrt og vanskelig for enslige å få barn. Vi i SV har fått mange tilbakemeldinger den siste tiden, og jeg skal lese opp en av dem:

Jeg er i trettiårene og har kreft. Da jeg fikk vite at jeg ble syk, hadde jeg egguttak. Da tok de ut flere velfungerende egg, og heldigvis har jeg god prognose. Jeg har begynt på cellegift og skal ha jevnlig kurer framover. Deretter skal jeg ha flere uker med stråling. Det blir tøft for kroppen, og det spørres om jeg kan få unger etter det. Jeg er singel, og jeg vet ikke om jeg finner noen som jeg ønsker å få barn med. Man må ha samboer i to år for at det skal kunne skje. Hvis det blir flertall for at single kan få assistert befruktning, vet jeg at også jeg har en mulighet

til å bli forelder. Takk for at dere vil gi meg den muligheten. Jeg er veldig heldig som hadde velfungerende egg. Mange har ikke det. Jeg håper at det blir mulighet for eggdonasjon for dem dette gjelder. Jeg håper også at man blir oppfordret til å adoptere for dem som kan det. Mange barn har behov for et hjem, men Norge har ikke avtaler med land som vil adoptere til enslige. Videre håper jeg at man kan sjekke om fosteret er i live tidlig. Det bør også sjekkes hvor mange fostre det er, og om de eventuelt har felles morkake. Hvis ikke man vet det, kan fosteret dø. Man bør også sjekke etter alvorlige og genetiske sykdommer tidlig hos fosteret for å kunne gi god nok behandling.

Det er dette det handler om for mange nå. En god mamma og en god pappa er gode foreldre, også hvis de er alene. Vi er veldig mange som har vokst opp med bare en forelder. Mammaen min var forelder nok for to. Det viktigste er at ungene har gode omsorgspersoner rundt seg, ikke hvor mange de er i antall. Og det er ikke sånn at bare fordi vi vedtar det her i Stortinget, er det en garanti for at foreldrene holder sammen under ungenes oppvekst. I mange tilfeller kan det være bedre å vokse opp med én enn med to.

Tore Storehaug (KrF) [13:11:28]: Reinholdspersonalet på Stortinget får dette til å verke som ein pitstop i eit Formel 1-løp, og det er bra at vi tek smittevern på alvor i Stortinget.

Det er éi gruppe i samfunnet som eg har spesielt stor respekt for, og det er aleineforsørgjarane: mamma eller pappa som gjer jobben for to, og som gjer han heilt aleine. For mange kan det vere i overkant krevjande å kome rundt med å amme, skifte bleie, levere i barnehagen og alt anna som skal gjerast når ein har ungar, sjølv når ein er to om det. Dei som får kvardagen til å gå opp utan ein partner, gjer ein jobb og bidrar på ein måte som det står stor respekt av.

Men det at det finst mange fantastiske aleinemammaer og aleinepappaer som på ein beundringsverdige måte klarer å følge opp barna sine, er ikkje det same som at staten skal leggje til rette for at fleire einslege skal få hjelp til å få barn. For det er meir sårbart for barn å ha éin forelder enn det er å ha to. Det bør ikkje vere oppgåva til staten å leggje til rette for den sårbare situasjonen det er for eit barn å vekse opp med berre éin forelder. Kva då, om det skjer noko med den eine forelderen?

Det er lov å ønskje seg barn, òg om ein ikkje har nokon å få barn med. Men i denne debatten må vi som lov-gjevarar og vi som storting heve blikket. Debatten kan ikkje først og fremst handle om vaksne menneske sine ønske og behov; han må handle om og ta utgangspunkt i barna. Vi må setje barna sine behov og barna sine rettar først.

Med assistert befruktning for einslege tek ein ikkje berre vekk frå barnet ein far eller ein mor; ein tek vekk eit heilt slektstre. Mange barn som lever med éin forelder fordi dei har mista eller ikkje har kontakt med den eine forelderen sin, har likevel kontakt med tanter, onklar, kusiner og fettrar. Det er ein viktig tryggleik. Om vi tillèt assistert befruktning for einslege, vil dei barna som blir til med berre éin forelder, òg miste alt dette.

Vaksne menneske har mange menneske som taler deira sak. Barn har ofte ikkje det same. Stortinget må vere seg sitt ansvar bevisst, og Stortinget må gjere det som gagnar barna. Når ein veg rettane til dei vaksne og rettane til barna opp imot kvarandre, må ein setje barna først.

Vi bør ikkje tillate assistert befruktning for einslege. Det handlar om kor langt staten skal gå for å imøtekome vaksne sine ønske og behov. Men først og fremst handlar det om barn sine rettar og barn sine oppvekstvilkår.

Ketil Kjenseth (V) [13:14:35]: Denne ettervinteren og våren har minnet oss på hvor viktig helsa vår er, og ikke minst hvilket godt offentlig helsetilbud vi har i Norge. Vi har også sett hvilket ansvar den enkelte innbygger har tatt for egen og andres helse de siste ukene. Nå sitter vi her, med pleksiglass mellom oss og samvittigheten i fanget. Kristelig Folkeparti har gått til det uvanlige skritt å kreve oppmøte for alle, i håp om å appellere til samvittigheten hos noen. Det er for meg vanskelig både å respektere og akseptere at samvittighetsfriheten bare skal få gjelde for Kristelig Folkepartis meningsfeller. Etter at jeg gikk en runde med egen samvittighet i valgets kval mellom lojalitet til en regjeringsplattform og min egen og Venstres overbevisning, har jeg valgt å varsle at jeg stemmer for endringene i bioteknologiloven i dag. Lojalitet til regjeringsplattformen veier selvsagt tungt, men det gjør også det faktum at jeg skal kunne leve med disse vedtakene som fattes her i dag, uten at det går på egen integritet og samvittighet løs.

Venstre er et radikalt parti. Vi har gjennom historien vist vei i mange vanskelige spørsmål. I saken om eggdonasjon mener jeg at tida er overmoden for å tillate dette i Norge. Dette er også en likestillingskamp – donasjon for både menn og kvinner. Jeg mener også at enslige og lesbiske skal få mulighet til assistert befruktning. Der som man ikke selv har friske egg, bør man kunne tillate at det ikke er noen genetisk tilknytning mellom barna og foreldrene, akkurat som for adopterte og fosterbarn. En mor med donert egg som føder et barn, kan bli like tilknyttet dette barnet som hvis barnet hadde samme gener.

Alle disse tilbudene mener jeg er tilbud vi skulle tilby innenfor det offentlige helsevesenet i Norge. Det er i

dag veldig mange som reiser ut av Norge for å få nettopp dette tilbudet. De kommer tilbake med svakere rettigheter og har mangelfull oppfølging i helsevesenet. Det er det ingen grunn til. Vi ser også at det er mange som tar bevisste valg om dette allerede i dag og utnytter det tilbudet som finnes i andre land. Det vil styrke norsk helsevesen å ha det tilbudet innenfor tjenesten istedenfor utenfor landet.

Til slutt vil jeg – fordi det er litt vekslende meninger i salen her i dag – komme med en stemmeforklaring når det gjelder komitéinnstillingen XIII, det gjelder NIPT. Det stemmer jeg ikke for. Det er i dag godkjent for alle som har rett til fosterdiagnostikk. En ny diagnostisk metode for alle gravide som ikke er utredet, stemmer jeg ikke for at vi skal hastevedta her i dag. Vi kan ta oss tid til å utrede det. Det handler om både økonomi og kompetanse, og det handler også om kapasitet. Vi kan ta oss litt bedre tid i det spørsmålet.

Steinar Reiten (KrF) [13:18:00]: For to uker siden sto vi her og diskuterte hvorvidt kvotemeldingen om regulering av fiskeriene var utredet godt nok. I dag diskuterer vi store endringer knyttet til barns rettigheter og bioteknologi uten at mye der har vært særlig utredet, og uten at det ser ut til å bekymre Arbeiderpartiet, SV og Fremskrittspartiet det aller minste.

Flere hevder at det er store helsegevinster ved innføring av tidlig ultralyd til alle, men det finnes ingen gjennomganger som tilsier det. I 2019 besluttet vi at når det skal tas i bruk nye metoder for diagnostikk og behandling i helsetjenesten, skal det vurderes nye metoder og nytte, altså helsegevinst, alvorlighet og ressursbruk. Her foreslås det å innføre en screeningundersøkelse av ca. 60 000 friske gravide årlig. Det er problematisk at det skal innføres uten at det organet Stortinget selv har vedtatt, skal vurdere slike undersøkelser og få gjort sin vurdering av tilbudet.

Særlig merker jeg meg at det blir henvist til det faktum at fostermedisin kan behandle alvorlige tilstander i mors liv. Det er på langt nær en tilstrekkelig begrunnelse for å rettferdiggjøre innføring av tidlig ultralyd. Det finnes vellykkede enkelttilfeller, men det er stor mangel på vitenskapelig faktagrunnlag som i sum svarer på spørsmål som:

- Hvor mange gravide og foster kan få påvist aktuelle diagnoser ved tidlig ultralyd?
- Hvor mange av disse ville uansett bli diagnostisert ved rutineultralyd under svangerskapsuke 18?
- Hvilken behandling kan gis til gravide og ufødte barn ved at diagnosen blir stilt ved tidlig ultralyd?
- Hvilke gevinster vil slik behandling lede til?
- Hvordan kan disse gevinstene kvantifiseres i form av økt overlevelse, funksjonsnivå og livskvalitet?

Dette er spørsmål vi trenger svar på når det er forelått å innføre et rutinetilbud i så stort omfang til så mange friske mennesker uten at de normale prosedyrene for innføring av nye metoder for diagnostikk og behandling er fulgt.

Til slutt noen mer filosofiske betraktninger rundt de etiske sidene ved de vedtakene som Stortinget skal gjøre i dag. Er spørsmålet om hva som er sant og rett, noe relativt som til enhver tid blir definert av 169 stortingsrepresentanter i denne salen? Blir det rett å åpne for tidlig ultralyd og blodprøver av alle gravide for å kunne finne og sortere vekk ufødte barn som ikke er helt som oss andre, bare fordi 85 av de 169 stemmer for, slik at det blir tillatt? Eller finnes det evige sannheter om menneskets ukrenkelige verdi fra unnfangelse til naturlig død, som står støtt, til tross for at flertallets meninger i parlamentet blir endret over tid?

Jeg er stolt over å tilhøre et parti som bygger sin politikk på en overbevisning om at hvert menneske er skapt i Guds bilde og omsluttet av hans kjærlighet. For min del forplikter det til ubetinget ærefrykt for menneskelivet og det stemmeløse ufødte barnet i mammas mage. Derfor stemmer jeg i dag nei til de radikale forslagene som blir fremmet av Arbeiderpartiet, SV og Fremskrittspartiet.

Hege Haukeland Liadal (A) [13:21:18]: Vi kan i dag sende folk til månen. Vi kan i dag operere inn hjerter som er laget i laboratorium. Det er jammen på tide at kvinner kan få god nok og tilstrekkelig informasjon når de skal bli mødre.

Da nyheten om endringene og forliket kom i mai, lot ikke henvendelsene til Klinikkk Hausken i Haugesund vente på seg. Mange tar kontakt – ekstremt mange – særlig én gruppe: single. La oss dvele litt ved det. Flertallet omtaler i dagens debatt denne gruppen som enslige. Jeg velger å poengtere nettopp det, for de er ikke så ensomme, men de er single. At de på en trygg og god måte kan ha mulighet for assistert befruktning i Norge, er for meg en stor motivasjon for å stemme for de endringene vi gjør i dag.

Å kunne tilby tidlig ultralyd og NIPT-test handler om å trygge svangerskap. Det er kvinnehelse og god fosteromsorg i et kinderegg. Jeg blir utrolig lei meg når Kristelig Folkeparti får dette til å handle om noe annet, skrev tysværbu Synnøve Bårdsen Lindanger til meg i går. Hun er mor til en fantastisk gutt med Downs syndrom. Synnøve er i likhet med meg opptatt av at vi skal gi mor og foreldre en god og forberedende informasjon om det som eventuelt venter dem. Det skal vi gjøre tidligst mulig. Det er mor og foreldre som skal kunne ta en viktig avgjørelse for resten av deres liv, og ikke vi politikere.

Jeg har respekt for at det er ulike syn i denne salen i dag. Men jeg har lyst til å poengtere en siste ting, og det er at jeg kjenner ingen som med lett hjerte har valgt bort et barn med ulike svakheter. Jeg kjenner flere som har fått barn med utviklingshemning, men som gjerne skulle vært forberedt på det. Det må vi legge til rette for når regjeringen ikke vil, for det handler denne debatten også om. God informasjon og trygge svangerskap er viktig, og jeg er glad for at det er et annet flertall enn for det syn regjeringen fremmer i dag.

Siv Jensen (FrP) [13:24:46]: Jeg har dyp respekt for at det er ulike syn i denne saken. Fremskrittspartiet er positiv til å bruke ny teknologi når det er til gagn for folk, men i alle slike saker kommer det også etiske dilemmaer.

Mange lever i dag lenger og har bedre liv bl.a. takket være utviklingen innen bioteknologi. Fremskrittspartiet har en positiv holdning til mulighetene som åpner seg ved forskning og bruk av bioteknologi, men det skal selvsagt være både medisinsk og etisk forsvarlig.

Mange av dere husker kanskje Mehmet, den lille gutten som var født med en arvelig blodsykdom. Mehmet kunne bli frisk hvis han fikk beinmarg fra en ufødt bror eller søster uten hans sykdom. John Alvheim tok kampen for Mehmet. Fremskrittspartiet vant og fikk myket opp bioteknologiloven i 2004, slik at Mehmet kunne få behandling.

Forskning og teknologi har utviklet seg enormt siden 2004, og vi mener at tiden igjen er moden for en modernisering av bioteknologiloven. Nå kan vi tilby ny behandling eller gi tidligere og bedre informasjon til familier, og da må også lovverket følge med på utviklingen. Informasjon og kunnskap skaper trygghet for de valg som hver enkelt familie skal ta. Om familien får vite at barn de har på vei, har en alvorlig sykdom eller vil ha behov for mer oppfølging, er det bra, særlig for dem som velger å beholde barnet. Det gjør at man kan forberede seg på det nye livet med et barn som har andre behov.

Da vi var i regjering, startet vi arbeidet med en likeverdsreform. Det handlet om å gjøre hverdagen enklere for familier som venter eller har barn med behov for sammensatte tjenester. Flere av disse familiene opplever i dag at samfunnet ikke i tilstrekkelig grad stiller opp, og mange sliter seg ut i det offentlige byråkratiet.

Ved å kunne ta tidlig ultralyd fremfor en sen ultralyd kan man få viktig informasjon tidligere. Det kan tidlig avdekkes helsetilstander som krever tett oppfølging eller behandling både av mor og barn, allerede i mors mage. Ny teknologi kan også bidra til å unngå unødvendig bruk av dagens risikofylte fostervannsprøve. NIPT-testen er helt risikofri, og man kan teste for det samme som ved fostervannsprøve, men uten å stikke en nål i livmor

for å trekke ut fostervann. Ved bruk av NIPT kan man avdekke forhold tidlig som krever ekstra oppfølging, uten å sette fosteret i unødvendig fare. God informasjon tidlig er bra for familiene, og ny teknologi gjør det mulig.

Vårt utgangspunkt er at barn har det best om de vokser opp med to gode foreldre, fortrinnsvis i en kjent familieform. Men vi ønsker også at det skal fødes flere barn. De endringene vi legger opp til nå, er godt rammet inn gjennom genetisk tilknytning, egnethetsvurdering, barneomsorgsattester osv., som gjør at vi nå får en strengere lov enn land det er naturlig å sammenligne seg med.

Erlend Larsen (H) [13:28:15]: Forslaget til endringer i lov om bioteknologi er fremmet av regjeringen etter en grundig evaluering og omfattende høring blant landets faglige eksperter. Endringene representerer den største moderniseringen av bioteknologiloven siden 2004. Den nye loven vil gi bedre behandling for pasientene, og fagfolkene får mulighet til å utvikle bedre behandlingsmetoder.

Stortinget fatter et stort antall avgjørelser som betyr mye for folk. Felles for de aller fleste av disse sakene er at de utredes, og at de som berøres, blir hørt – det være seg fagmiljøer, organisasjoner eller bedrifter. Det er en viktig sikkerhetsventil, og nå vedtar vi en lov som regulerer liv og død, uten at sikkerhetsventilen er brukt fullt ut.

Medisinsk teknologi er grenseløs. Den utvikler seg raskt og gir oss uante muligheter for å behandle kreft, hjerte- og karsykdommer og andre sykdommer. Den er også grenseløs når det kommer til DNA-et vårt, til livets tilblivelse og livets slutt. Derfor må vi noen ganger sette grenser for teknologien. Høyre vil gi pasientene bedre behandling, og vi vil gi fagfolkene mulighet til å utvikle bedre behandlingsmetoder. Regjeringens forslag til modernisering åpner opp for mer forskning, bedre pasientbehandling og mer effektiv personilpasset medisin.

På slutten av arbeidet med loven har Arbeiderpartiet, SV og Fremskrittspartiet gått sammen om å foreslå nye endringer, uten at de har blitt lagt ut på de samme høringene eller fått debattene andre store saker får i komiteen. Blant endringene Fremskrittspartiet, SV og Arbeiderpartiet jobber for, er å åpne for såkalt mitokondriedonasjon. Dette vil gjøre at barnet i praksis vil få DNA fra mer enn to personer. Det er ikke tilstrekkelig kunnskap i dag om hvilke langsiktige konsekvenser dette kan få for barna. Mitokondriedonasjon kan medføre genetiske endringer i kjønnseller og er et vitenskapelig eksperiment med menneskeheten. I ytterste konsekvens kan man risikere at menneskers arvemateriale endres, uten at man vet konsekvensene av dette.

Arbeiderpartiet og SV vil åpne for såkalt embryodonasjon og dobbeldonasjon. Dette betyr at man kan få

både eggdonasjon og sæddonasjon samtidig. Dette gjør at barna som blir til på denne måten, ikke har noen genetisk tilknytning til sine foreldre.

Det er beklagelig at disse lovforslagene kan bli vedtatt uten høring og uten offentlig debatt. Bioteknologirådet understreker at de er kritiske til den korte fristen Fremskrittspartiet, SV og Arbeiderpartiet har lagt opp til, og sier selv at de har følt seg presset til å hastebehandle disse sakene.

Camilla Sørensen Eidsvold (SV) [13:31:07]: Det er mange områder i Norges velferd hvor sosial ulikhet i helse er merkbart. For noen tjenester har det større betydning enn andre. Veldig mange av oss er privilegerte og har større mulighet til å velge og til å kjøpe tjenester. Men slik er det ikke for flertallet. For mange, og særlig kvinner, er kjøp av helsetjenester ikke en mulighet. Den økonomiske situasjonen for deltidsansatte, for lavtlønte, gjør dette til et økonomisk valg, ikke et etisk valg.

Når man oppdager at man er gravid, er det en helt spesiell følelse. For mange er det den lykkeligste dagen i deres liv. For noen kommer panikken krypende, og noen kvinner blir fylt av sorg. Uansett hvilken reaksjon man får, ønsker alle disse kvinnene, oftest i samskaping med sin partner, at valget om framtiden er deres, og deres alene.

I dag får alle tilbud fra det offentlige om ultralyd mellom 17. og 19. uke. Da har man allerede kjent de første tegnene til liv, og omverdenen er ikke lenger i tvil om at man er gravid. Etter uke 15 utvikler fostre seg ulikt, bl.a. er det forskjell på veksten. Derfor er det etter dette vanskeligere å sette riktig termin. Under denne ultralyden vil de aller fleste få beskjed om at fosteret har det bra, og alt ser fint ut. Men for noen går verden i grus. Å gå gjennom en abort etter uke 17 er en fødsel. Dette er en enorm påkjenning for kvinnen både fysisk og psykisk. Og dette kunne vært unngått. Hvis alle kvinner hadde fått tilbud om tidlig ultralyd, som denne lovendringen åpner for, ville en abort tidlig i graviditeten ført til langt mindre påkjenning. Tro aldri at en abort, uansett årsak, ikke setter spor. Det gjør det. Men beslutningen er ofte lettere å bære.

Når en tar et valg for et foster som ikke er født, tar en ikke menneskeverdet fra et barn som er født. Og hvem skal dømme en kvinnes rett til å bestemme over eget liv?

Tidlig ultralyd skal være en rett alle kvinner skal ha, uansett hvor hun kommer fra, hva hun tjener, eller hvilken beslutning hun tar. Det er likestilling i helse, og det skal vi ha i 2020.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [13:34:26]: For ca. et år siden innførte vi en lov som tok fra kvinner noe av vår frihet. Å frarøves bestemmelse over eget liv og egen kropp gjorde den dagen til en trist dag.

Nå står vi her igjen – ett år etter. I komiteen har det samlet seg et nytt flertall, og vi kan sammen bidra til igjen å gi kvinner frihet til å bestemme over egen kropp.

Dagen for ett år siden og dagen i dag viser at kvinnekampen må kjempes hver dag. De som tror at frihet er noe vi har fått, må nå våkne opp. I år er det 50 år siden forslaget om selvbestemt abort så dagens lys på kjøkkene til Grethe Irvoll i et lokallagsmøte i Ammerud arbeiderpartilag. Takk til dem som gikk foran og kjempet igjennom forslaget på Arbeiderpartiets landsmøte allerede i 1969.

Regjeringen har svekket kvinners rettigheter og oppåttil bagatellisert skrittene de har gått i feil retning – skritt som har svekket kampen for kvinners rettigheter. I dag gjør vi om på det. Vi sier ja til likestilling mellom infertile menn og kvinner. Vi sier ja til å utjevne sosiale og geografiske forskjeller. Vi sier ja til mer trygghet og kunnskap. Og vi sier nei til skam over mer kunnskap og retten til å bestemme over egen kropp.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [13:36:10]: Det beste for et barn er nok å vokse opp i en familie med to foreldre som er glad i hverandre, og som er glad i barnet. Livet tar likevel litt ulike retninger, og jeg har lyst til å bringe inn en historie om en kvinne jeg har holdt tett kontakt med det siste året – Camilla.

Camilla har mistet kjærligheten i sitt liv. Camilla og Kurt var lenge lykkelig gift og hadde framtiden foran seg. De ønsket seg barn. Dessverre ble Kurt diagnostisert med alvorlig kreft. I frykt for hva kreften kunne gjøre med Kurts fertilitet, bestemte ekteparet at Kurt skulle fryse ned en sædprøve for å kunne øke sannsynligheten for at de to kunne få et barn sammen når Kurt ble frisk. Kurt ble dessverre aldri frisk. Han tapte kampen mot kreften. I sorgen øynet likevel Camilla et håp, for Kurt hadde testamentert bort den sædprøven til Camilla, slik at hun kunne fullføre prosessen med å bære fram parets barn. Det hadde hun et høyt ønske om, men lovverket skulle imidlertid vise seg å stå i veien for det. Situasjonen til Camilla var lenge fastlåst, og hun ble en kasteball i systemet. Sykehuset kunne ikke på noe lovlig vis verken bistå med assistert befruktning eller levere ut sædprøven til Camilla så hun kunne reise til Danmark for å få assistert befruktning. Norsk helsevesen har ikke lov til å bistå norske borgere med å bryte norsk lov, og assistert befruktning for enslige er forbudt. Det har altså rammet Camilla og hennes mulighet til å bære fram barnet til sin ektemann. Barnet ville vokst opp med en stor familie med onkler, tanter, to sett med besteforeldre og en far, som riktignok ikke fikk mulighet til å være fysisk til stede, men som likevel ville vært en stor del av barnets liv.

Fremskrittspartiet foreslår å rydde opp i dette regelverket og la Camilla bære fram barnet sitt.

Høyre og Venstre har varslet at de vil støtte dette, men det forutsetter at assistert befruktning for enslige tillates, og jeg håper at Stortinget i dag gjør nettopp det. Denne saken har gjort det enklere for meg å støtte at enslige skal få assistert befruktning, og sørge for at Camilla får oppfylt sin største drøm om å bære fram barnet sammen med en ektemann, som hun dessverre har mistet i kampen mot kreft.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [13:38:58]: Jeg håper Stortinget i dag tenker seg nøye om, om man virkelig vil innføre tilbud om fosterdiagnostikk for alle gravide. Testene som foreslås innført, er målrettet for å identifisere Downs syndrom og andre arvelige tilstander, og innfører Stortinget dette, vil det sende et sterkt og veldig sørgelig signal om at noen menneskeliv er mer verd enn andre.

Kristelig Folkeparti er dypt bekymret for at innføring av denne typen screening vil lede oss mot et samfunn der foreldre kjenner seg presset til å velge bort de barna som er annerledes. Ja, Kristelig Folkeparti krever at de partiene som går i bresjen for disse forslagene, i løpet av denne debatten svarer på hvordan de forholder seg til at flere røster i samfunnet – som selv er annerledes, eller som har barn som er det – opplever at dette utfordrer deres menneskeverd.

Mange av oss kjenner historien til Birgitte. Birgitte er mamma til en nydelig, liten jente med Downs syndrom, og Birgitte kan fortelle om et helsevesen som tok det som en selvfølge at hun skulle ta abort, om leger som ba henne om å google for å få informasjon om Downs syndrom. Både direkte og indirekte opplever altså kvinner som får vite at barnet har Downs syndrom, et press om å velge abort. I mange tilfeller blir det unnlatt å informere om at disse barna faktisk har et meningsfylt, godt liv.

I stedet for å la kvinner bli stående alene med et vanskelig valg bør vi støtte ekstra opp under de kvinnene som venter barn med ekstra behov. Å innføre tidlig ultralyd til alle er å gjøre det stikk motsatte. Stortinget må ta inn over seg at i Danmark og på Island, der dette har vært praksis en stund, fødes det nesten ingen barn med Downs syndrom lenger.

Vi må erkjenne at et statlig tilbud aldri vil være nøytralt. I dag kan vi finne kromosomfeil, men med morgendagens fosterdiagnostikk kan vi finne så godt som alle sykdommer med genetisk opphav, og ulike egenskaper. Vi i Kristelig Folkeparti frykter et samfunn hvor det med tiden kan bli stilt stadig flere kriterier for det å bli født. Vi ønsker et samfunn med plass til alle, ikke bare de perfekte og planlagte, men vi står i fare for å gjøre det nåløyte stadig trangere dersom vi tillater denne typen omfattende testing av det ufødte liv.

Kristelig Folkeparti mener at et samfunn med stadig færre mennesker med såkalte utviklingsavvik er et fattigere samfunn. Så la det ikke herske noen tvil: Det å innføre tidlig ultralyd til alle vil være et dramatisk steg i feil retning.

Silje Hjemdal (FrP) [13:42:28]: Jeg er ingen radikal feminist. Jeg kan heller ikke kjenne meg igjen i mange av de karakteristikene som har haglet de siste dagene, og jeg må si meg helt enig i det oppgjøret som representanten Kari Kjønås Kjos tok med nettopp dette fra talerstolen tidligere i dag.

Jeg er stolt medlem av Fremskrittspartiet, som i dag forhåpentligvis skriver historie i denne salen. Vi er et liberalistisk parti som tar utgangspunkt i at folk selv er bedre i stand enn politikerne til å bestemme hva som er best for seg og sine. Vi tror ikke at formynderi er egnet til å skape velstand eller lykke for enkeltmennesker. Ettersom ethvert menneske er unikt og ulikt, kan man ikke finne én fellesskapsløsning som passer for alle. Vi ønsker derfor mer individuell frihet, og ansvar, for enkeltmennesker.

Frihet for enkeltmennesket forutsetter at den enkelte selv i større grad tar ansvar for seg selv og sine egne handlinger, og vårt menneskesyn baserer seg på en overbevisning om at det enkelte mennesket har evne til å styre selv og ta konsekvenser av egne valg. Generelt er det også viktig at den enkelte har en følelse av personlig ansvar for de handlingene man gjør, men det betyr at folk flest bør få større anledning til å ta vare på seg selv og sin familie med et minimum av statlig kontroll og styring.

Det er nettopp det denne saken handler om. At Kristelig Folkeparti skal tvinge kvinner til å bære fram barn med alvorlig sykdom, eller at barnløse skal nektes hjelp, er ikke det jeg forbinder med nestekjærlighet.

De siste dagene kan man kanskje si at debatten har gått over i et kvinnefiendtlig maktspill, og det er noe verken jeg eller Fremskrittspartiet har lyst til å være med på. I Fremskrittspartiet er det en selvfølge at kvinner skal ha kontroll over egen kropp, og for oss er det viktig å lage trygge og gode rammer for familien og – selvfølgelig – barna, og derfor, når vi nå foreslår å tillate eggdonasjon, gjøres det på samme vilkår som for sæddonasjon. Menn som har hatt utfordringer med fertiliteten, har i over 90 år kunnet benytte seg av sæddonasjon for å oppfylle drømmen om å stifte familie. Kvinner som har hatt eggstokkreft og dermed blitt infertile, har på sin side ikke hatt mulighet til å få hjelp til å oppfylle drømmen med å bære fram parets barn. Det er ingen prinsipiell forskjell på sæd- og eggdonasjon, og jeg er glad for at vi i dag sier nei til denne forskjellsbehandlingen på bakgrunn av kjønn.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [13:45:59]: At partiene er uenige om ulike standpunkter, er ikke noe nytt i norsk politikk, men selv om vi har våre uenigheter, har det vært noen felles prinsipper for hvordan vi får nye lover, som har vært gjeldende her til lands. Vi utreder, vi sender på høring, og vi involverer fagmiljøene og andre som kunne tenkes å ville mene noe, før vedtakene fattes.

At det ikke har vært høring om og utredning av flere av disse store etiske og faglig vanskelige spørsmålene, synes jeg er problematisk. Det gjenstår mange uavklarte spørsmål, og jeg skulle derfor ønske at flertallet kunne trå litt varsommere til de visste mer om hva konsekvensene av disse forslagene vil bli.

Å mene at alt dette er godt nok utredet tidligere, er ikke riktig. Bioteknologirådet har gjennomført to hastemøter denne våren for å rekke å ta stilling til forslagene som er under debatt i dag. Endringene som foreslås, kan ha dramatiske konsekvenser på sikt. Likevel hevder flertallet at vi har kunnskap nok – at alle forslagene er godt nok utredet. Det er ikke riktig. Forslaget om å tilby tidlig ultralyd til alle gravide er ikke utredet, det er ikke hørt. Forslaget om å tilby NIPT-test til alle gravide har heller ikke vært ute på en grundig høring, og mitokondriedonasjon er ikke utredet.

Jeg har forståelse for at flertallet etterlyser god, balansert og nøytral informasjon fra helsevesenet når de nå ønsker å innføre denne screeningen av alle gravide, men man kan jo stille spørsmålet: Hvorfor har ikke flertallet anerkjent behovet for denne informasjonen tidligere?

Bioteknologi åpner for mye ny kunnskap, men gir oss også flere vanskelige etiske dilemmaer og avveininger. Vi har tradisjon for å være særlig på vakt når lovene vi endrer, i størst grad vil ha betydning for dem som kommer etter oss. Det er et slags føre-var-prinsipp, og i slike saker bør vi aldri forhaste oss – heller ikke nå.

Kristian Tonning Riise (H) [13:48:57]: Spørsmål om bioteknologi blir ofte kalt samvittighetsspørsmål, og det er ikke så rart. Disse spørsmålene handler ikke bare om prioriteringer på et budsjett, de rokker ofte ved sterke oppfatninger den enkelte har om hva som er etisk riktig i sårbare spørsmål. Det handler om hva slags hjelp samfunnet skal kunne gi til en kvinne som så gjerne ønsker barn, det handler om hvorvidt par som elsker hverandre, og som ønsker å få felles barn, skal kunne få det via en donor hvis den ene av partene er infertil, og det handler om hva slags informasjon vi tillater at en mor skal kunne få om det barnet som vokser i hennes egen mage – for å nevne noe.

Jeg har stor forståelse for at man faller ned på ulike konklusjoner i disse spørsmålene, men jeg aksepterer

ikke at dette skulle utgjøre noen gradering av den enkeltes moral. Det er heller ingen automatikk i at de samvittighetskvalene man måtte ha, med én gitt konklusjon på den ene siden av disse spørsmålene, er noe sterkere enn hos dem som faller ned på motsatt konklusjon. Jeg kan eksempelvis forstå Kristelig Folkepartis frykt for et sorteringssamfunn, men for min del er det like mye et samvittighetsspørsmål å skulle nekte en gravid kvinne informasjon om det fosteret hun bærer i sin egen mage, informasjon som vil ha avgjørende betydning for hva slags livssituasjon hun kan forberede seg på etter fødselen. Det har heller ingenting med noen nedvurdering av den enkeltes menneskeverd å gjøre, uavhengig av hva slags sykdom eller utviklingsavvik fosteret måtte ha. Jeg tror det er svært få, om noen, som tar lett på det å avslutte et svangerskap.

Det er også verdt å merke seg at det har vært foreldre til mennesker med utviklingshemning fremme i den offentlige debatten som har argumentert for liberalisering. Jeg tror ikke de elsker barna sine noe mindre enn de som er enige med Kristelig Folkeparti, men nettopp deres erfaringer gjør kanskje at de har ekstra stor forståelse for behovet for det å kunne ta et informert valg. Det er altså ingen motsetning mellom kvinners rett til å ta et informert valg og et syn på alle menneskers like verdi.

Jeg mener det er et helt rimelig standpunkt at denne typen saker bør avgjøres av den enkelte representants samvittighet og ikke av forhandlinger mellom partiblokkene. Men da må dette i så fall være konsekvent. Jeg kommer derfor til å følge oppfordringen fra Kristelig Folkeparti og stemme etter egen samvittighet i dag.

Audun Lysbakken (SV) [13:51:58]: Det er mange som berøres av de vedtakene vi gjør i dag. Når SV stemmer for en rekke endringer i bioteknologiloven, gjør vi det fordi vi mener endringene vil gi mer trygghet og mer informasjon og sørger for at den tryggheten gjelder for alle, ikke bare for dem med lommebok til det eller gode muligheter til å finne fram i systemet. For noen vil det også kunne bety at drømmen om å få barn kan bli virkelighet.

I SV har vi diskutert disse sakene i mange år. Vi har også medlemmer som har et annet syn, og det har jeg dyp respekt for. Vi har ført denne debatten i erkjennelsen av at det er dilemmaer knyttet til å ta teknologi i bruk på noen av disse områdene, men også dilemmaer ved å la være. Og vi har ført debatten uten å rangere hverandres etiske standarder. Sånn bør det være også her i dag. Ingen partier kan kreve monopol på å representere etikken i denne debatten.

Vårt ja til tidlig ultralyd er begrunnet i helsegevinster og i å sikre at alle får et likt tilbud, uavhengig av størrelsen på lommeboken. Alle gravide kvinner i Norge

skal ha den samme muligheten til å få informasjon, og de skal selv bestemme hva slags informasjon de vil ha.

Vårt ja til at enslige skal få assistert befruktning, og til altruistisk eggdonasjon handler om at flere skal få mulighet til å få ønsket om barn oppfylt. En god far eller mor er en god forelder, også hvis det er alene med barn.

Eggdonasjon vil gi flere kvinner og par muligheten til å få egne barn, men for SV har det også vært svært viktig å sikre at eggdonasjon ikke får gå på bekostning av kvinners kontroll over egen kropp. Det må være en ideell og frivillig handling å donere egg, og derfor vil vi sikre at kompensasjonen ved eggdonasjon ikke er så høy at den er en motiverende faktor i seg selv, samtidig som kvinnen får kompensert for ulempene det fører med seg.

Til slutt til beskyldningene om sortering, som ofte kommer i disse debattene: Det er ikke i dag Stortinget bestemmer om Norge skal være et samfunn med plass for folk som er annerledes. Det avgjør vi hver gang vi tar beslutninger om hva slags rettigheter og muligheter som skal finnes, f.eks. for mennesker med funksjonsnedsettelse. Tenk om bare litt av oppmerksomheten bioteknologiloven får, kunne vært viet disse spørsmålene i stedet.

Derfor fremmer SV igjen forslag i dag knyttet til trygghet og en enklere hverdag for familier med store omsorgsbehov og om likestilling for mennesker med funksjonsnedsettelse, og så gjenstår det å se om regjeringen vil prioritere det.

Jeg er trygg på at den moderniseringen av loven som nå kommer, er riktig.

Emilie Enger Mehl (Sp) [13:55:30]: Dette er en veldig krevende debatt. Moderne utvikling er bra. Det har tatt oss mange steg i riktig retning og gjort at vi kan redde liv som vi ikke kunne redde før, og at vi kan skape liv der som det kanskje ikke kunne være liv før. Men det har også vanskelige sider, for det bidrar til en tingliggjøring av veldig grunnleggende, naturlige ting. Dette bidrar til å teknologisere reproduksjon, teknologisere ting som egentlig er det mest grunnleggende og naturgitte mennesket har, at det skal bli noe vi kan i større grad styre over. Jeg mener at det er feil, og at det går for langt i retning av å kunne designe livet og i retning av å skape nye måter å lage mennesker på.

Når jeg har hørt denne debatten, synes jeg det er veldig vanskelig, fordi det hagler beskyldninger fra begge sider mot den andre siden om at man er umoralsk, eller at man ikke har samvittighet. Jeg synes det er vanskelig å sitte og høre på en sånn type debatt – der man enten er for kvinners rettigheter eller mot kvinners rettigheter, og der man enten er for liv eller mot liv. Jeg tror alle representantene her synes at dette er vanskelige og til dels

også personlige temaer, og at man må ha en respekt for hverandre. Hvis vi ikke klarer å diskutere etisk vanskelige spørsmål på en ryddig måte, kommer vi til å slite i årene som kommer, for vi kommer til å møte vanskeligere debatter enn dem vi står i i dag. Vi kommer til å møte debatter om genmodifisering, kloning, surrogati, aktiv dødshjelp, og vi må klare å diskutere det på en respektfull måte.

Min samvittighet sier meg at det er riktig å stemme mot den liberaliseringen av bioteknologiloven som gjøres i dag, med ett unntak, og det er å tillate NIPT-testen, som jeg vil stemme for.

Jeg synes det har vært vanskelig med en behandling av en så stor liberalisering av bioteknologiloven på en så rask måte som det har blitt gjort. Dette har vært diskutert i mange år, men Bioteknologirådet sier selv at de synes det har vært vanskelig at det har gått så fort, og det er mange ting som ikke er utredet. Og når flertallet kan gå inn for f.eks. mitokondriedonasjon, som er en veldig kontroversiell medisinsk metode, på det grunnlaget som er nå, synes jeg det sier noe om den behandlingen som har vært.

Senterpartiet, og jeg selv, går imot assistert befruktning. Jeg mener det ikke er en statlig oppgave å skulle finansiere og avhjelpe barnløshet som ikke er medisinsk, eller som er uforklarlig. Vi går mot eggdonasjon. Jeg mener at det er flere spørsmål der som er etisk vanskelige, og som ikke er godt nok belyst på nåværende tidspunkt. Jeg mener også at det i spørsmålet om tidlig ultralyd er en feil framstilling. Det er tillatt og mulig i dag, men det er ikke et medisinsk begrunnet behov for at det skal bli en statlig oppgave å finansiere for alle.

Åsmund Aukrust (A) [13:58:48]: Vi legger bak oss uker hvor barn og unge har vært holdt hjemme fra skole og barnehage. Barneombudet har advart om at barna har mistet de mest grunnleggende rettigheter, og at utsatte barn har fått det verre. Vi lever i en tid der barnevernet er i en dramatisk situasjon, samtidig som de ansatte blir sendt til hjemmekontor. I denne tiden sier barneministeren at han jobber dag og natt for at norske kvinner ikke skal ha informasjon om det livet de bærer i magen. Han jobber dag og natt for at ufrivillig barnløse i Norge ikke skal få den samme hjelpen som i de andre nordiske landene. Det er prioriteringen. Det er i denne saken Kristelig Folkeparti har valgt å trykke på alarmknappen.

På et vis kan man forstå Kristelig Folkeparti, for det var dette de skulle få igjen da de valgte å bryte sitt valglofte og gikk i regjering med Fremskrittspartiet. Statsministeren og Høyre sa at Kristelig Folkeparti kunne få vettorett i en hvilken som helst sak som handlet om kvinners rettigheter og bioteknologi. Det partiet som histo-

risk sett har vært mot enhver form for framskritt, skulle nå få bestemme. Ja, Erna Solberg la til og med abortloven på bordet – bare hun fikk fortsette som statsminister.

Jeg er stolt over å være med i et parti som aldri har hatt noe å gi i disse spørsmålene, som sier at kvinners helse ikke er et forhandlingskort – på samme måte som menns helse og barns helse. Hvorfor skal vi godta at kvinners helse blir sett på som noe helt annet? Det er slik vi har behandlet disse spørsmålene. Det er bare da den moralske pekefingeren kommer, og det er det Stortinget i dag sier nei til.

Vi sier at vi vil ha mulighet til eggdonasjon, for ufri-villig barnløse bør få hjelp i Norge og ikke få beskjed om at de kan dra til utlandet.

Vi sier at kvinner og familier skal få den informasjonen som er tilgjengelig om det livet som lever i magen. I dag er det mange gravide som på ultralyd får beskjed om at det barnet de har gledet seg til å få, lever ikke lenger. Det er kunnskap regjeringen mener at de må gå halvveis inn i svangerskapet for å få – med mindre de er villig til å betale for det selv. Da blir det plutselig moralsk akseptabelt.

I disse viktige spørsmålene er det ofte sånn at politikken har gått foran. Og gjennom kamp og mobilisering har man fått på plass vedtak som har fått befolkningen med seg. Jeg tenker ofte på hvor takknemlige vi skal være overfor alle dem som har gått før oss – de som har stått i tøffe kamper. Og kvinners rett til helse og rett til å bestemme over egen kropp går som en rød tråd gjennom Arbeiderpartiets historie – fra Fernanda Nissen og hennes arbeid for fødehem og jordmorutdanning til Grethe Irvolls benkeforslag om selvbestemt abort, til gjennomføringen av Gro Harlem Brundtland og Karin Stoltenberg og til innføringen av ultralyd av Tove Strand. Vi hedrer dem som har gått før oss, og vi kjemper videre.

Men denne gangen er det annerledes. Nå trenger vi ikke lenger å gå foran, for folket er der allerede. Dette er hva de forventer av oss, og det er det vi gjør i dag når vi etter avstemningen får skrevet et nytt kapittel om norsk likestilling.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Aud Hove (Sp) [14:02:05]: Fleire har fortalt ulike historier om menneske i ulike situasjonar i dag. Eg vil fortelje om bror min, Rune, som er psykisk utviklingshemma. Han ragar 1,90 meter over bakken, han er fødd med eit kromosom mindre enn det vi såkalla normale har, og han har dårleg språk. Han er ein sosial kar, og vi feira 50-årsdagen hans for tre år sidan med musikk og dans ut i dei små timar.

Det er berre bror min og eg i syskenflokket, og i oppveksten kunne eg nok vere både irritert og lei av han, som ein vel vanlegvis kan vere av syskena sine. Samtidig utvikla eg nok eit ekstra gen for å forsvare og passe på storebror min og for å forklare kva han meinte når språket hans kom til kort.

Eg har fleire gonger kjent på at han var ei byrde og ein utgiftspost for kommunen vi voks opp i. Eigentleg utan grunn, for det var ikkje gale meint, men ressurskrevjande brukarar var stadig eit tema i samband med budsjett. Dette er eg redd for at også foreldre i dag kan kjenne på. Heldigvis har eg kjent endå meir på at lokalsamfunnet slår ring rundt han og set pris på at han er med, for han spreier glede og set pris på dei små ting i livet, som å få vere med tankbilen, bussen eller brøytebilen ein tur, eller å få stå og syngje på scena med mikrofon utan lyd på grendefesten i jula.

Han fargelegg samfunnet vårt og set det å lengte etter det perfekte litt i perspektiv.

Eg er på ein måte glad for at han kom til verda i 1967, for om vi vedtek det som fleirtalet innstiller på her i salen i dag, er det ikkje sikkert at foreldra mine ville ha teke den belastninga det er og kan vere å få eit utviklingshemma barn. Dette er vanskelege spørsmål og val, men vi har alle, uavhengig av kva vi stemmer i dag, eit ansvar for meir rausheit, inkludering og tilrettelegging, ikkje ekskludering og sortering, som det har vore sagt her. Det vil gjere samfunnet vårt fattigare.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [14:04:42]: Dette er en dag jeg har gledet meg til og jobbet for, og jeg har lyst til å takke særlig representantene Moflag, Bruun-Gundersen og Wilkinson for den jobben som de har lagt ned for å få denne saken i havn. Det er mange som har ventet på denne dagen.

Tilbudet om tidlig ultralyd har vært en viktig sak for meg lenge, og særlig etter at jeg selv fikk barn. For halvannet år siden var jeg selv i media og fortalte at jeg hadde tatt tidlig ultralyd – privat – som et stort flertall av gravide kvinner gjør i Norge, og særlig i byene.

Representanten Toppe sa tidligere i debatten at kvinner i dag får tidlig ultralyd i det offentlige på indikasjon, f.eks. ved uro hos den gravide. Vel, jeg fikk henvisning fra fastlegen min, og det handlet om mer enn uro. Jeg fikk nei av Ullevål likevel, og da ble veien kort til det private, men hadde jeg bodd i Finnmark, hvor jeg kommer fra, ville jeg ikke hatt de samme mulighetene. Vi må ikke late som om tilbudet er bedre enn det det er.

Tidlig ultralyd og NIPT-testen er et stort framskritt i svangerskapsoppfølgingen. Det handler om å gi den gravide kvinnen kunnskap, trygghet og oppfølging. Det handler om helse og det å unngå senaborter, fordi vi vet at det gir mulighet til å gi reell helsehjelp, og vi vet at det

gir mulighet til å kunne unngå å gå nesten et halvt svangerskap før det avsluttes, hvis man har et alvorlig sykt eller et ikke levedyktig foster. Det mener jeg er en helt urimelig byrde å skulle legge på kvinnen, som både kan og bør unngås. Jeg ønsker meg mer ressurser til svangerskapsoppfølging, og dagens vedtak om tidlig ultralyd og NIPT forutsetter nettopp det.

Så hører jeg flere si at dette har ikke helsevesenet ressurser til. Men da må vi sørge for det, for jeg er selv rimelig lei av at det er kvinnehelse og svangerskapsoppfølgingen som det skal salderes med. Det skjer ofte. Nå er det ærlig talt vår tur. Noen ganger må vi ta inn over oss her inne at virkeligheten er slik som den er. Hvert år reiser mange kvinner til utlandet for å bli gravide, for eggdonasjon er tillatt i nesten alle land i Europa, og assistert befruktning av enslige er tillatt i landene rundt oss. Men i Norge må disse kvinnene reise til utlandet og føle seg kriminelle fordi de så inderlig ønsker å få barn.

Vi vil jo at flere i Norge skal få barn. Fødselsraten er synkende. Så har du disse damene som ønsker et barn, og ingenting er bedre enn et barn som er ønsket, og som får kjærlighet. Jeg kan ikke skjønne at det vil være bedre å håpe at en kvinne blir i et forhold med en mann som ikke er snill. Og som kvinner all tid har fått erfare, det er aldri noen garanti for at mannen, faren, blir. Så la oss sørge for at barna som får kjærlighet og er ønsket, får den muligheten.

Cecilie Myrseth (A) [14:08:18]: Vi har i dag, og i ukene som har vært, hørt mange historier og beretninger fra mange som har stått fram med det mest personlige de kanskje kan fortelle. Dette er en alvorlig og krevende sak, men det er en utrolig viktig sak. Det er kanskje snakk om tiårets viktigste framskritt. Det handler om kvinnehelse, det handler om å ta i bruk en ny teknologi, det handler om at kvinnene og familiene skal kunne ta egne valg, som er riktige for deres familier, basert på kunnskap som er tilgjengelig. Det handler også om å få kunnskap for å kunne forberede seg. Det handler om trygghet. Det handler også om å lytte til faglige råd.

Familier og det å være foreldre – det er et stort mangfold av folk som er gode foreldre, som er én, som er to, som er forskjellige. A4-familien er heldigvis ikke sånn som den engang var. Det er en tid jeg ikke vil tilbake til. For det finnes ikke en oppskrift på å være en god familie. Det handler om å elske sine barn og ta ansvar. Det burde være standarden i 2020, og så burde politikken følge etter.

Stortinget tar forhåpentligvis nå ansvar der regjeringen så til de grader har sviktet. Det handler om å la kvinner få den nødvendige tilgjengelige informasjonen om sin egen kropp, om sitt eget svangerskap. Eggdonasjon

handler om at kvinner skal kunne gjøre det samme som menn har gjort i 90 år: Det handler om at man også skal ta på alvor kvinners infertilitet på samme måte som man har tatt hensyn til menns infertilitet. Det handler om at Norge må ta et skritt inn i framtiden. Det er et stort flertall i denne salen for å gjøre det. Det er et stort flertall i samfunnet, og jeg håper det vil vise seg.

Så må jeg si, til Kristelig Folkepartis snakk fra denne talerstolen om sorteringssamfunnet, om menneskeverd, om plass til alle, om nestekjærlighet: Det blir bare ord, men det blir veldig alvorlige ord. For er det plass innenfor Kristelig Folkepartis snevre definisjon av foreldre, av familier, av hva som er moralsk riktig, A4-riktig? Det handler om Kristelig Folkepartis verdier og program. Og historien har vist at det har vært mye fordømmelse. Det har vært påført mye skam, og det er det man fortsetter med: å stemple folk. Jeg synes det er helt uakseptabelt.

Og om samvittighet: Man kan ikke si at man skal stemme på bakgrunn av samvittighet, men at det bare skal gjelde for noen få. Jeg håper at også representantene i Høyre og Venstre lytter til Ropstads oppfordring, sånn at man kan gå inn i framtiden i stedet for å forbli ikke bare på stedet hvil, men å ta bakoverskritt.

Mona Fagerås (SV) [14:11:42]: Hvis man googler tidlig ultralyd, får man svært mange treff om hvor man kan utføre dette, til en viss kostnad. De aller fleste tilbudene er i Oslo. I Oslo tar ni av ti kvinner tidlig ultralyd, de aller fleste hos de private aktørene. For kvinner i Sandnessjøen, på Sortland og i Steigen, eller nær sagt i hele Nord-Norge, er det nesten ikke mulig å få dette tilbudet i dag. En av mine gode venninner sjekket muligheten i hele landsdelen uten å få time. Det var ikke ledig, for dette hastet jo litt. Så dette er også en distriktsfelle.

I dag får kvinner i nord også mer og tidligere info om sin kropp og sitt barn, og det er jeg veldig glad for. Det handler om at man skal få et tilbud uansett bosted og uansett hvordan størrelsen på pengeboka er.

Jeg har stor respekt og forståelse for at det er ulike meninger i denne saken, og også jeg er svært bekymret for sorteringssamfunnet. Men som min partileder var inne på i sitt innlegg, handler dette først og fremst om trygghet for familier med store omsorgsbehov, rettigheter for folk med nedsatt funksjonsevne og et universelt utformet samfunn.

Det at alle kvinner skal få tilbud om tidlig ultralyd, handler om noe mer enn sorteringssamfunnet. For det første handler det om at hver enkelt kvinne skal få ta informerte valg. Det handler faktisk om å beskytte kvinner mot å dø. For det andre handler det ikke minst om tillit til at den enkelte kan ta riktige valg på vegne av seg

selv. Og for det tredje handler tidlig ultralyd om barnet er levedyktig og i verste fall kan skade mor eller føre til at mors liv er i fare.

Ved å endre disse mulighetene for alle kvinner i Norge, uansett hvor man bor, eller uansett størrelsen på pengeboka, kan alle ta informerte valg. Det mener jeg er et viktig og historisk framskritt for alle norske familier.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Kjersti Toppe (Sp) [14:14:53]: Det er flere forslag som kan få fleirtal i dag, bl.a. forslaget om eggdonasjon. Eg meiner at vi reflekterer for lite over kva dette, samla sett, bidreg til når det gjeld reproduktiv helse.

Bioteknologirådet skriv at det er svært få kvinner «som har behov for eggdonasjon på medisinsk indikasjon», sjølv om det er det vi høyrer om i denne salen i dag. Dei skriv at behovet for eggdonasjon «i all hovudsak skyldes at kvinner i økende grad venter lenge med å forsøke å få barn».

Da bør vi spørja oss om vi gjer for lite for å leggja til rette for at unge kvinner vel å få barn tidlegare, og at vi har aller mest fokus på å leggja til rette for at kvinner kan få hjelp til å få barn seinare. Dette er jo ein sirkel som er evigvarande, men vi er nøydde til å sjå på korleis vi kan få fleire unge til å få barn tidlegare. Det er jo det opplagte svaret.

Så til tidleg ultralyd: Eg høyrer at nokre representantar fortel at ein ikkje har fått tilbodet på medisinsk indikasjon, at dette ikkje er eit tilbod alle andre plassar i landet. Men svaret på desse forskjellane er jo ikkje å innføra ei screeningundersøking av heile den friske befolkninga, og i alle fall ikkje når den siste store kunnskapsinnhentinga viste at det ville gi usikre svar både når det gjaldt hjartefeil, og når det gjaldt andre utviklingsanomaliar. Når det gjaldt tvillingtransfusjonssyndrom, kunne ein påvisa det, men om det var ein helsegevinst, var òg usikkert. Det einaste som testen er sikker på, gjeld nakkefold og trisomiar. Det må ein ta inn over seg. Difor vil eg åtvare sterkt mot å tru at eit rutinetilbod om tidleg ultralyd gir ein helsegevinst – når ein ikkje kan dokumentera det. Og eg synest det er spesielt at representant etter representant kjem opp her og kan alt det faglege rundt dette. Det synest eg ein ikkje skal vera så sikker på – ein må leggja kunnskapsinnhentinga til grunn for kva dette vil ha å bety. Det same gjeld NIPT-testen. Det er ein fantastisk test når han vert brukt ved indikasjon, han har stor treffsikkerheit og gjer at ein kan unngå ein del feiltolkningar. Men brukt som ei screeningundersøking på heile den friske befolkninga har han ein heilt annan treffverdi – ein kan få mange falske positive, som kan auka bekymringa ute. Så vi må skilja mellom helsehjelp

og screening, og det har ikkje fleirtalet her i salen gjort i dag.

Karin Andersen (SV) [14:18:22]: Det foreslås ikkje screening i dag. Det foreslås tilbod til alle, likt til alle, uavhengig av hvor du bor, hvem du er, og hvordan lommeboka di er. Så vær så snill og ikkje spre slike feilaktige forestillinger om det som foreslås i dag.

Jeg ønsker meg et samfunn der vi sier velkommen til verden til alle som blir født. Derfor har jeg fremmet forslag i dag, mange forslag, for å sikre at det skal bli mulig for foreldre å ta de frie valgene, der de vet at samfunnet stiller opp hvis en får et barn som er sykt, utviklingshemmet eller har funksjonshemninger. Vi vet alle sammen at slik er det ikke. Vi har hatt runder nå i denne stortingsperioden, der løvemammaene har måttet sittet ute i gangen her og slåss for å ha en inntekt som det går an å leve av, når man har barn som krever oppmerksomhet og omsorg døgnet rundt. Det er ingen som skal fortelle meg at det er valg som er lette å ta for dem, men vi kan gjøre mye, mye mer for å gjøre de valgene mulige å ta for alle, og det ønsker SV. Da handler det ikke om det vi snakker om nå.

Jeg har vært med helt fra abortkampen pågikk på 1970-tallet, og jeg har hørt de samme argumentene i alle saker hele veien. Jeg har aldri hatt noen tro på at det går an å nekte at folk skal få informasjon om seg sjøl, når den finnes. Jeg har ingen tro på at det går an å stoppe teknologi som utvikler seg. Da er det et spørsmål om det skal være tilgjengelig for alle, eller bare for noen.

Det jeg også har undret meg litt over i denne debatten, er at man liksom nå kommer til sorteringssamfunnet. Jeg vil bare minne om at vi i veldig mange år har hatt denne muligheten der risikoen er størst. Vi har altså systematisk lett der risikoen er størst, og det har vi gjort lenge.

Jeg har nå levd et langt liv. Jeg håper kanskje at man blir klokere med årene, men jeg er ikke så sikker på det. Jeg tror de fleste klarer å ta disse valgene sjøl, om de er under disse aldersgrensene, eller om de er over. Hvis vi ikke tillater dette, er jo konsekvensen at flere er nødt til å ta senabort. Jeg skjønner ikke at noen ser at det skal være en fordel.

I 1915 sa Katti Anker Møller, en av mine store forbilder, i talen sin Moderskapets frigjørelse, at vi elsker moderskapet og vil dets vel, men i full frivillighet. Jeg vil tillegge: med all informasjon til å kunne ta sjølstendige valg.

Geir Pollestad (Sp) [14:21:50]: La meg starta med å slå fast at eg røystar i tråd med Senterpartiet sin politikk, slik han går fram av innstillinga og i partiprogrammet.

Bioteknologi er vanskeleg – det er store spørsmål om liv, etikk, moral, biologi, rett og feil, spørsmål som gjeld helsepolitikk, likestilling, menneskesyn. Men eg vil seia at eg synest mange av dei argumenta som vert framførte frå andre standpunkt enn mine egne, er gode argument. På enkelte område skal eg til og med gå så langt som å seia at dei argumenta som vert framførte for å liberalisera, er betre enn mine egne argument for å ikkje gjera det.

Fleire har sagt i dag at dei sakene me behandlar, er krevjande. Men med det store medisinske og teknologiske framsteget som kjem dei neste åra, vil denne typen saker verta endå vanskelegare i framtida. Me må difor finna ein god måte å behandla denne typen saker på. Opptakten til dagens sak er ikkje eit føredøme for andre. Det vil bidra til auka konfliktnivå, ein dårlegare debatt og dårlegare løysningar. Desse sakene er ikkje svartkvitt. Det er f.eks. ikkje sånn at samfunnet er delt i to, mellom dei som ønskjer eit sorteringssamfunn, på den eine sida, og dei som ikkje ønskjer eit sorteringssamfunn, på den andre. Sjølv om eg røystar imot tidleg ultralyd i dag, meiner eg ikkje at dei som røystar for, er for eit sorteringssamfunn.

Kritikken min om prosessen rettar seg delvis mot Arbeidarpartiet, SV og Framstegspartiet. Men eg har forståing for at dei bruker ei moglegheit som bydde seg, så kritikken min rettar seg også mot Kristeleg Folkeparti. I sak vil eg røysta likt med Kristeleg Folkeparti i dag, men endar debatten i dag med ei liberalisering, vil Kristeleg Folkeparti måtte bera ein stor del av ansvaret for det.

Når Kristeleg Folkeparti skulle velja retning, brukte dagens leiing i Kristeleg Folkeparti, med Ropstad og Bollestad i spissen, abortloven § 2 c som ei brikke i sin eigen maktkamp i partiet for å sikra seg sjølv posisjonar i partiet og regjeringa. Med dette set Kristeleg Folkeparti ein ny standard for samfunnsdebatten om vanskelege etiske spørsmål, og det er ikkje ein gullstandard, men ein botnstandard.

Dagens debatt kan enda med at mange av sakene er tapte for oss som står på den konservative sida i bioteknologien. Dei som har tapt, men har vunne makt med dette, kan behalda sine posisjonar og privilegium etterpå. Mi oppmoding til partia er at me i denne typen saker går vekk frå absolutt og vetorett og øver på kompromiss, dialog og involvering.

Margret Hagerup (H) [14:25:11]: Bioteknologi er noe av det vanskeligste jeg har debattert. Det rokker ved det å være et menneske. Det berører mange rundt oss. Det stiller spørsmål ved våre tanker om hva som er en familie. Det utløser personlige historier, erfaringer og følelser.

Vi er enige om at de etiske vurderingene må styre teknologien og ikke motsatt. En av de mer problematiske sidene ved forslagene i dag er tilnærmingen til spørsmålet om tidlig fosterdiagnostikk.

En av metodene som gir gode svar om arvelige sykdommer, blodtypeproblem og kromosomavvik tidlig i svangerskapet, er NIPT-testen, en enkel blodprøve som kan gi omfattende informasjon om fosteret, og gjør at kvinnen kanskje slipper morkake- og fostervannsprøve. I dag er testen en del av fosterdiagnostikken.

Jeg forstår ønsket om å gi alle kvinner tilgang til denne testen, og jeg forstår at det kan være betryggende å få informasjon tidlig i svangerskapet. Jeg forstår også at det kan være belastende ikke å vite. Likevel mener jeg det finnes gode grunner for ikke å åpne for fosterdiagnostikk for alle.

Et av de viktigste hensynene bak reglene for fosterdiagnostikk er å verne mot et sorteringssamfunn. Hvis fellesskapet tillater dette for alle, forlater vi hensynet om at fostre ikke kan sorteres på bakgrunn av egenskaper. Hvis fellesskapet gir tilbudet til alle, er det en invitasjon om å benytte seg av testen, og hvis fellesskapet tillater dette, vet vi hva konsekvensene er.

Valg tas ikke i et vakuum. Hva staten legger til rette for, har betydning for valgene vi tar. Jeg ønsker ikke å la hensynet til fostre med bestemte egenskaper stå tilbake for kvinners rett til mer informasjon. Det er et etisk vanskelig spørsmål, men det er også et ærlig valg.

Vi må ikke tolke hverandre i verste mening. Tilhengerne av tidlig fosterdiagnostikk for alle ønsker ikke et mindre likestilt samfunn uten mangfold, og motstanderne av tidlig fosterdiagnostikk for alle ønsker ikke å kontrollere og bestemme over kvinners kropp.

Dette handler om å balansere ulike hensyn – på den ene siden hensynet til enkeltindividets rett og på den andre siden fellesskapets interesse av at teknologien brukes til vårt felles beste. Få vektlegger kun det ene hensynet.

Uavhengig av hvilke hensyn vi vektlegger mest, må begge sider erkjenne at standpunktet har negative konsekvenser. Motstanderne må erkjenne at individets rettigheter ikke blir utvidet, og at ikke alle får like mye informasjon tidlig. Tilhengerne må erkjenne at det vil bli født færre personer med bestemte egenskaper. Det siste er avgjørende for meg.

Camilla Strandskog (H) [14:28:24]: Jeg vil gjerne si noen ord om en sak som har forsvunnet litt i debatten i dag, men som ikke er mindre viktig av den grunn. Det gjelder genetisk selvtesting av barn utenfor helsetjenesten.

Det finnes i dag et marked for genetiske selvtester. Det er gjerne drevet av store internasjonale selskaper

med hovedkontor i utlandet. Man kan enkelt ta en vatt-pinne i munnen og sende inn sine egne gener til testing. Her kan man avdekke etnisitet og slektskap, eller man kan avdekke risikoen for framtidig sykdom.

Det er grunn til å være bekymret for den muligheten som ligger i å kommersialisere og forske på biologisk materiale som er hentet inn på denne måten. Og hva med selve testen? Hvor pålitelig er den? De som tar den, er ikke nødvendigvis omgitt av kompetent helsepersonell som kan tolke resultatene for dem. Et positivt svar kan gi helt unødvendig helseangst, og et negativt svar kan gi falsk trygghet.

Markedet for genetiske selvtester er voksende. Det er ikke sikkert et generelt forbud er riktig vei å gå, men jeg tror det er grunn til å se nærmere på hvordan vi regulerer dette markedet, og i hvert fall sørge for en mer opplyst offentlig debatt om dette, slik at flere blir klar over konsekvensene det kan ha å sende inn en slik test.

Og hva med barn? Det er i dag ikke noe forbud mot å sende inn sitt eget barns DNA. Dette åpner for et alvorlig inngrep i barns integritet. Det er ikke sikkert dette er informasjon de faktisk vil ha. Mennesker har ulikt syn på hvor mye de vil vite om sin egen framtidige helse, og man fratar med dette barna retten til å velge dette selv på et senere tidspunkt. Jeg er derfor glad for at en enstemmig komité har gått inn for å forby genetisk selvtesting av barn.

Så er det ikke gitt at det er bioteknologiloven som er rette stedet for å lovfeste dette. Derfor er det også et poeng at komiteen nå ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et lovforslag. Kanskje er det barneloven, eller kanskje er det et annet lovverk der dette egner seg best. Det viktigste er at barns integritet og rett til personvern blir ivaretatt.

Ingvild Kjerkol (A) [14:31:06]: Det har vært en debatt, og vi skal holde på en stund til. Jeg har noen kommentarer til en del ting som har blitt hevdet i debatten.

Først til det med prosess: Man kan få inntrykk av at dette er spørsmål som ikke har vært på høring. Det er helt feil. Dette har vært diskutert i mange år. Bioteknologirådet, som har et særskilt oppdrag med å drøfte denne typen spørsmål, har faktisk uttalt seg om alle de forslagene det nå står et flertall bak, og flere av dem også i flere runder – både det gamle Bioteknologirådet, som ble ledet av Kristin Halvorsen, og det nye Bioteknologirådet, som er ledet av Ole Frithjof Norheim. Flere har referert til leder Ole Frithjof Norheim om at han følte det som et hasteoppdrag da disse forslagene kom ut og Bioteknologirådet fikk anledning til å uttale seg om dem. Men man har da ikke referert vurdere Norheim riktig. Jeg hørte ham på Dagsnytt 18 den 18. mai, hvor han var veldig tydelig da han sa at regjeringen har lagt lokk på disse viktige

spørsmålene ved ikke å omtale dem i proposisjonen da den ble lagt fram i høst. Her har regjeringen vært for sen, og Stortinget har vært for rask. Man bør gjengi hele resonnementet når man bruker det til inntekt for sitt syn.

Flere har referert til tidlig ultralyd. Kjersti Toppe fra Senterpartiet gikk faktisk så langt på talerstolen som å si at det var null helsegevinst med tidlig ultralyd. Til og med Kristelig Folkepartis Geir Jørgen Bekkevold anerkjente at tidlig ultralyd kan gi helsegevinst til enkelte kvinner og familier. Fagmiljøet i Norge er imidlertid veldig klar: I en kronikk i Aftenposten beskriver 15 representanter fra landets fostermedisinske fagmiljø endringene i bioteknologiloven – som det nå er flertall for – som et framskritt for kvinnehelsen, der kunnskap tidlig i svangerskapet ikke bare kan redde liv, men kan være med og gi behandling til både foster og mor. De lister opp en rekke argumenter for det.

Til dette kunnskapsgrunnlaget fra 2012 som flere refererer til, en rapport som Kunnskapssenteret sammenfattet om gevinsten ved tidlig ultralyd: Den sa ikke som Kjersti Toppe sier, at dette gir null helsegevinst – den sa nemlig at de ikke kan påvise helsegevinst, men, og jeg har lest rapporten, den sa også at de heller ikke kan utelukke det.

Når det gjelder spørsmålet om prioritering og hva dette gjør med de økonomiske prioriteringene i helse-tjenestene, vil jeg oppfordre alle til å lese alle de forslagene Senterpartiet har kommet med i denne perioden og forrige periode, og vurdere hva de gjør med de helsemessige prioriteringene i helsetjenesten.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [14:34:37]: I 1978 var det en stortingsmelding som beskrev abort av fostre med Downs syndrom som et forebyggende tiltak. Det er egentlig ikke så veldig lenge siden. I dag diskuterer vi hvorvidt fosterdiagnostikk skal inn i den rutinemessige svangerskapskontrollen, uten at det er dokumentert at det gir en helsemessig gevinst. Det er ikke en verdinøytral beslutning. Dersom offentlig rutinemessig søken etter bestemte genetiske egenskaper kombineres med et «objektivt» syn på hva som er livskvalitet, og abort da framstår som det rasjonelle valget å ta, vil vi også ende med å benytte fosterdiagnostikk for å forebygge fødsler av barn med bestemte genetiske egenskaper. Det er et signal vi sender – det er et budskap om verdi.

De fleste mennesker ønsker seg ikke perfekte barn, de ønsker seg normale barn. Vi som samfunn er med på å definere hva som er normalt, og det er også med på å påvirke folks valg. Toleranse og mangfold er ikke verdier som oppstår i et vakuum, det oppstår fordi vi spiller oss i hverandre. Forkjemperne for tidlig fosterdiagnostikk til alle har rett i at det kan gi mer informasjon om utviklingstrekk ved fosteret, men det kan ikke gi et svar

på hvordan livet blir for familien eller for barnet, og om det blir flere gode dager enn dårlige.

Det er her vi egentlig er ved kjernen: Mange av disse spørsmålene ligger i spenningsfeltet mellom vitenskapens ønske om å gi svar på alle livets spørsmål og gjøre mennesker i stand til å styre dem, og erkjennelsen av at det såkalte perfekte liv eller perfekte menneske ikke eksisterer – at livet er uforutsigbart.

Lederen av Bioteknologirådet skriver i Aftenposten at om få år vil det ikke være mulig å bruke NIPT-testen til å analysere alle fosterets gener, og at lovforslaget som de tre partiene har snekret sammen på Stortinget, reiser store og vanskelige spørsmål ved hvor grensene skal gå. Jeg er enig i det, for hvis det er slik som Arbeiderpartiet påstår i dag, at det er en entydig seier for kvinner å få all informasjon om fosteret, hvordan skal vi da sette en grense for hvilken informasjon man bør få? Bekymringen for en skråplanseffekt er helt reell, fordi bekymringen nettopp handler om at vi som politikere, som mennesker, over tid glir i forhold til våre egne verdier – at nye eksempler gjør at vi liberaliserer enda en gang, at nye medieoppslag gjør at vi drar strikken enda litt lenger. Det er særlig lett å se for seg at vi kan gjøre det når flertallspartiene i denne saken ikke klarer å begrunne på en etisk og rasjonell måte hvorfor de setter grensen ett sted.

Det er visse representanter som har sagt at de ikke har tro på at det går an å styre teknologien, og jeg må si at det opplever jeg som en fallitterklæring i disse vanskelige etiske debattene. Historien er full av teknologiske framskritt og ideer som av gode grunner aldri ble allmannseie, og det er ikke nødvendigvis liberalt å ta irreversible valg på vegne av framtidige generasjoner, eller valg som kan og vil begrense rommet for annerledeshet i vårt samfunn. Det ufullkomne er kjernen i det å være menneskelig.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [14:38:06]: Mange har påpekt at debatten om bioteknologi har mange sider og nyanser. En nyanse som derimot ikke kommer fram så tydelig når det gjelder tidlig ultralyd, er at det er et tilbud om tidlig ultralyd. Det er et tilbud om å få det finansiert gjennom fellesskapet. Som mange andre deler av vår helsetjeneste og velferdsstat – når vi velger å finansiere det i fellesskap, kommer det som et tilbud. Det er en viktig nyanse å ha med seg, for noen ganger blir det framstilt som om dette er en bevisst sortering, men det er et ønske om at alle sammen skal få likeverdig informasjon. Vi vet allerede i dag at 70 pst. av kvinnene benytter seg av muligheten som finnes, og som vi vet finnes, men som ikke er reell for alle.

Derfor handler denne saken om tidlig ultralyd om reelt like muligheter og at alle skal kunne få planlegge sitt framtidige familieliv på samme måte, uansett hvilke

ressurser og økonomiske forutsetninger man har. Det er en veldig viktig verdi for oss i Arbeiderpartiet at retten til et familieliv slik man ønsker å ha det, skal være likeverdig for alle og ikke bare forbeholdt dem med sterke økonomiske ressurser.

I VG i dag er det en interessant sak om en far som har en sønn med stort omsorgsbehov. Han beskriver veldig klokt at han er glad for at dette blir en større mulighet for flere. Det som slår meg som et av de tunge argumentene for at tidlig ultralyd skal være en likeverdig mulighet, er at mange av de voksne personene som er uendelig glad i sine unger med store omsorgsbehov, samtidig sier at dette må det være opp til hver enkelt familie og hver enkelt mor å ta en beslutning om for sitt svangerskap.

Derfor var avslutningen til representanten Karin Andersens innlegg veldig viktig og god, for dette handler om kvinners reelle frihet. Som representanten Andersen sa: Vi elsker moderskapet, og det skal være et fritt moderskap. Det er en ærlig debatt å ta, mener jeg. Derfor er dette et framskritt for likestilling, men først og fremst for at alle skal få et likeverdig tilbud om noe vi i dag vet at mange benytter seg av, men som ikke er der i realiteten for det brede lag av befolkningen.

Silje Hjemdal (FrP) [14:41:25]: Før jeg fortsetter på innlegget mitt fra i sted, vil jeg først og fremst rette en takk til alle de menneskene og familiene der ute som har stått i kampen mye lenger enn oss politikere, og som har turt å stå fram med sine historier. Det er vi takknemlige for.

Jeg må også få lov til å påpeke at jeg har lagt merke til alle mennene som har sterke meninger i denne debatten. Som medlem i familie- og kulturkomiteen ønsker jeg selvfølgelig at engasjementet skal være like sterkt i kommende saker som gjelder familie- og likestillingspolitikk – så er det også sagt.

Det har vært tillatt for enslige å adoptere barn i Norge siden 1990-tallet. Samfunnet har også i over 20 år sagt at enslige kan være gode omsorgspersoner for adopterte barn, men ikke for barn de selv har en genetisk tilknytning til. Det er det vi på pent bergensk kaller paradoksalt. Vi vet at hundrevis av norske kvinner hvert år reiser til andre land nettopp for å få assistert befruktning, og ved å tillate assistert befruktning i Norge får vi muligheten til å lage trygge og gode rammer for kvinnene og ikke minst for barna selv.

Jeg har stor forståelse for at dette handler om krevende spørsmål for mange. Vi skal ha respekt for debatten, og vi skal ha respekt for ulike syn. For meg er det imidlertid viktig fra denne talerstolen i dag å understreke: Kristelig Folkeparti har ikke monopol på samvittighet. Man skulle tro det gikk en grense for den statlige

reguleringskåtheten til politikere overfor enkeltmennesker og familiers frihet, valg og samvittighet.

Dette handler om å gi kvinner trygghet gjennom svangerskapet og tilgang til all tilgjengelig informasjon – dersom man ønsker det. Det blir ikke riktig av verken meg eller representanter fra Kristelig Folkeparti å stå her i dag og si hva som er riktig for den enkelte. De valgene må mennesker få lov til å ta selv. Det er nettopp det vi legger til rette for gjennom å tilby NIPT-testen til kvinner med medisinsk indikasjon. Det er en risikofri blodprøve som vil kunne gjøre at man unngår unødvendig bruk av dagens risikofylte fostervannsprøve. Med andre ord har man tilgang til denne informasjonen allerede i dag, men sent i svangerskapet og på en risikofylt måte.

For Fremskrittspartiet og meg er det vanskelig å forstå hvordan Kristelig Folkeparti kan mene at kvinner ikke skal ha rett til den samme informasjonen som tilbys i dag, men på en mer forsvarlig og tryggere måte, som ikke er en risiko for verken mor eller barn.

I motsetning til Kristelig Folkeparti ønsker Fremskrittspartiet å ta i bruk 2020-teknologi til det beste for kvinners helse, og det er jeg stolt av.

Nicholas Wilkinson (SV) [14:44:54]: Det er en stor feil i debatten. De konservative sier at gravide ikke bør få god informasjon om fosteret de bærer. Det er en feil. Gravide får tidlig ultralyd, mange får NIPT i dag. Hvem får det? De rike, de som bor i byene, de som har ressurser. Forslaget vårt er at alle skal ha samme muligheter, også de som ikke har så mye penger.

Et tilbud for tidlig ultralyd er viktig for å redde barn. Venninnen min, Christin på Nesodden, mistet tvillinger. Vi kan hjelpe flere. Hvorfor skal vi stoppe hjelpen de trenger?

Det er ikke teknologien som er tilgjengelig, som avgjør hvilket samfunn vi får. Det styres av hvilke løsninger Stortinget vedtar. Hvis samfunnet hjelper flere familier, kan vi bygge opp et samfunn som har plass til alle.

Jeg er bekymret over de konservative som vil skjule og gjemme informasjon, og at de glemmer debatten om bedre hjelp etterpå – at de glemmer familier og syke barn og barn med funksjonshemning som lever i dag. SV vil ha et godt samfunn for alle. Vi foreslår en lovfestet rett til familievikar for familier med særlige omsorgsutfordringer, og vi foreslår lovendringer som gir alle foreldre som har fått påvist et foster med Downs syndrom eller annen variasjon eller sykdom, rett til oppfølging og veiledning. Vi foreslår å sikre foreldre rett til, og gi kommunene plikt til å stille opp med, fast kontaktperson eller koordinator så tidlig som overhodet mulig.

Jeg håper at de konservative ikke glemmer debatten etter dette i dag, for det kommer flere forslag. Da håper jeg at de som har sagt at det er viktig å ha et samfunn for

alle, vil jobbe med SV for å få et bedre tilbud til alle familier og også til alle syke barn.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:48:17]: Bioteknologi er et veldig viktig og utrolig krevende tema. Det er mange krevende etiske spørsmål. Det skal være plass for alle mennesker, menneskeverdet skal stå sentralt, og det skal være solidaritet med dem som er økonomisk svake i samfunnet. For meg er det utrolig viktig. Folkestyret har et spesielt ansvar for å gi disse menneskene et bedre liv. Jeg vil påstå at Senterpartiet har vært med på å styrke rettigheter og muligheter kraftig i de siste stortingsperiodene for de menneskene som har ulike krevende behov.

Vi skal ikke ha diskriminering ut fra den enkeltes arveanlegg, og summen av dette er at bioteknologien derfor må reguleres i lov. Ny bioteknologi skal ikke være sånn at det er forskerne som skal bestemme bruken av den. Det er lover som skal regulere hva vi etisk kan gjøre med det skjøre livet som kan vokse og vokser fram. Derfor er jeg veldig sjarmert av bioteknologilovens formålsparagraf, § 1-1, hvor det heter:

«Formålet med denne loven er å sikre at medisinsk bruk av bioteknologi utnyttes til beste for mennesker i et samfunn der det er plass til alle. Dette skal skje i samsvar med prinsipper om respekt for menneskeverd, menneskelige rettigheter og personlig integritet og uten diskriminering på grunnlag av arveanlegg basert på de etiske normer nedfelt i vår vestlige kulturarv.»

– En god og balansert formålsparagraf.

Når jeg leser merknadene og forslag til vedtak fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og SV, ser jeg de etiske utfordringene i forhold til bioteknologiens formål tydelig i det forslaget som lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at bioteknologiloven i fremtiden kan evalueres mer dynamisk og løpende for å holde tritt med den raske utviklingen i bioteknologien.»

– Altså, de understreker «dynamisk», «løpende» og «holde tritt med den raske utviklingen».

Når så Arbeiderpartiets hovedtalskvinne, Tuva Mo-flag, ikke engang prøvde å svare på dilemmaet mellom bioteknologiske endringer og etiske grenser i replikkordskiftet med Kjersti Toppe, forstår jeg at for bl.a. Arbeiderpartiet er det de nye teknologiske mulighetene som gis tydelig forkjørsrett.

Jeg hører med til dem som er tilhenger av et meget grundig gjennomtenkt etisk nåløye for de nye teknologiske mulighetene som åpner seg for at mennesker kan bestemme hvem som skal bæres fram til fødsel, og hvordan mennesker unnfanges med hvilke arveanlegg. Dette er helt sentralt. Og det er veldig krevende dilemmaer,

som krever en kontinuerlig opplyst samtale som gir kunnskap og dannelse av holdninger, for å takle et stadig mer krevende livsområde.

Jeg er ydmyk til livet. Jeg kjenner det fra mitt yrkesfag. Vi skal ikke klusse for mye med livet. Det er en allmenn forholdsregel – konsekvensene viser seg etter mange tiår.

Presidenten: Representanten Geir Jørgen Bekkevold har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [14:51:50]: Aller først til det som ble sagt om at tidlig ultralyd, NIPT-test, først og fremst skal være et tilbud: Jeg tror vi må erkjenne at idet vi innfører noe som en del av det offentlige helsetilbudet, vil nok mange føle at det sitter ganske langt inne å takke nei til et slikt tilbud. Det tror jeg vi må erkjenne.

Så til dem som mener at dette er en kamp om hvem som har den beste moralen: Jeg har ikke hørt at det har haglet med beskyldninger om at noen har en høyere moral enn andre. Det vi har, er uenighet. Det er det vi er – vi er uenige – også med tanke på hva konsekvensene av disse forslagene vil være. Det må man kunne få lov til å være uten at det kommer beskyldninger om at man har en dårligere eller bedre moral.

Helt til slutt: Noen vil ha det til at Kristelig Folkeparti kjemper en kamp på feil side av historien. Å kjempe for barns rettigheter og å kjempe for et samfunn med plass til alle vil aldri være en kamp på feil side av historien.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Tuva Moflag (A) [14:53:21]:

«Vi har i år opplevd to begivenheter ved norske sykehus som førte med seg en debatt om ressursbruken i helsevesenet og etiske problemstillinger ved den medisinske utvikling: den første hjertetransplantasjonen ved Rikshospitalet og nedkomsten av det første barn som var unnfanget ved prøverørsmetoden ved Regionsykehuset i Trondheim. Bak begge begivenhetene sto store og faglig høyt kvalifiserte team av helsepersonell med langvarig arbeid bak de resultater som ble oppnådd. Gjennom dette arbeidet flyttet de grensesteiner innen norsk helsevesen og åpnet nye muligheter for behandling.»

Dette er ikke mine ord. Dette er Gro Harlem Brundtlands ord i 1984, og denne talen fikk jeg av min gode kollega Svein Roald Hansen. Jeg synes det var en så god tale å trekke fram i dag, fordi vi kan trekke linjene fra 1984 og helt fram til i dag. Vi kan trekke linjene fra de kvinnene

som har stått på for disse spørsmålene i mange tiår. De resultatene vi får her i dag, hviler på skuldrene til de kvinnene og mennene som har gått foran oss.

I denne talen tar Gro Harlem Brundtland opp fødselen av det første prøverørsbarnet. Vi kaller det ikke prøverør lenger. Vi kaller det assistert befruktning nå. Jeg har hørt flere representanter i dag bruke ordet «tingliggjøring» om måten mennesker blir til på. Men var det ikke det man egentlig gjorde allerede i 1984? Var det «tingliggjøring» da vi innførte assistert befruktning i helsetjenesten?

Jeg hørte også en bekymring om måten mennesker ble til på, at det gjerne kunne være litt kjærlighet. Jeg tror ikke det var «unnfangelsen» som var ordet som ble brukt, men det var representanten som sitter rett foran meg, som sa det. Jeg tror det er så utrolig mye kjærlighet til alle disse barna uavhengig av måten de ble skapt på. En av mine aller nærmeste som jeg er mest glad i, har hatt ti forsøk med assistert befruktning for å få ett barn. Det ligger så utrolig mye kjærlighet bak det. Det er ikke unnfangelsen som setter rammene for den kjærligheten det barnet er skapt i. Det er ønskene om å få det barnet, det er det å bære det barnet fram, det er det å være mamma og pappa til det barnet.

Avslutningsvis vil jeg si at jeg egentlig synes at debatten har vært ganske ålreit. Jeg synes tonen i all hovedsak har vært god, og vi har klart å ha en verdighet i de spørsmålene som mange synes er vanskelige, og som vi er uenige om, så jeg vil egentlig takke alle sammen for en god debatt, selv om det fortsatt er noen talere igjen på talerlisten.

Heidi Nordby Lunde (H) [14:56:38]: Tidligere stortingspresident Jo Benkow blir ofte sitert på at han har sagt: «Jeg velger Høyre, fordi det er det partiet som best sikrer meg retten til å være annerledes.» Når vi setter enkeltmennesket i sentrum, sikrer vi retten til å være annerledes, og dermed et mangfoldig samfunn. Det er med dette utgangspunktet jeg har havnet på høyresiden i politikken.

Jeg anerkjenner at vi i Høyre faller ned på ulike standpunkt i saker som dem vi behandler i dag, men jeg er stolt av å tilhøre et parti som anerkjenner etiske dilemmaer og respekterer at det er vanskelige problemstillinger i denne debatten. Høyre har vedtatt eggdonasjon og assistert befruktning for enslige, men det er likevel delte meninger hos oss. De som ikke anerkjenner de etiske problemstillingene i møte mellom enkeltmenneske, teknologi og samfunn, gjør både enkeltmenneske, teknologien og samfunnet en bjørnetjeneste. Vi skal styre teknologien, ikke la teknologien styre oss.

Jeg ser på medisinsk teknologi og bioteknologi ene og alene som et instrument for å forbedre liv og livskva-

litet, og jeg vil ta sterkt avstand fra dem som snakker om sorteringssamfunn når de omtaler de vanskelige valgene en familie står overfor dersom et ønsket barn viser seg å ha diagnoser som kan være uforenlig med liv. Min rett til å være annerledes og mitt mangfold defineres ikke ut fra sykdom eller diagnoser, men respekten for alle uansett. Mangfold som forutsetter tilbakeholdelse av informasjon og tilbakeholdelse av medisinske muligheter for å redde eller forbedre liv, er ikke mitt mangfold.

For å fjerne all tvil: Jeg er for flertallet av de endringene som går igjennom i Stortinget i dag, og jeg skal være den første til å innrømme at jeg har samvittighetskvaler etter å ha vært en stemme mot endringer i abortloven og for de endringene i bioteknologiloven som vi debatterer nå, uten at jeg selv får stemme for det jeg faktisk er for. Det er resultatet av at jeg godtok resultatet av regjeringsforhandlingene om Granavolden-plattformen i januar i fjor, og forholder meg til det. Da var den politiske situasjonen litt annerledes.

Da synes jeg faktisk at Fremskrittspartiet gjør seg litt i overkant høye og mørke. Representanten Bruun-Gundersen stilte Venstre et spørsmål om hvilken enkeltstående sak i Granavolden-plattformen som er så viktig at de ikke kan bidra til flertallet i salen i dag. Jeg kunne nesten spurt Fremskrittspartiet om det samme. For hvis disse sakene hadde vært så viktige for Fremskrittspartiet under Granavolden-forhandlingene, hadde de vært i den plattformen. Men på topp over viktige gjennomslag for ny regjeringsplattform på Fremskrittspartiets nettsider ligger gjennomslag for retten til å kjøre i 120 km på norske veier og skattefradrag for bompenger.

Flere har vært inne på at denne debatten også sto stille fra 2004 og de neste åtte, rød-grønne årene. Jeg tror vi alle er tjent med litt ydmykhet i denne debatten – det fortjener den. Men jeg velger å tro at vi i løpet av de årene som har gått, faktisk vet og kan mer, og jeg synes i utgangspunktet at endringene regjeringen foreslo, var viktige og riktige, og kommer selvsagt til å støtte disse. Men kommer det oppfordringer fra denne talerstolen om å stemme i henhold til min samvittighet fra flere av de partiene som stemmer mot, gjør jeg gjerne det.

Presidenten: Presidenten vil opplyse om at voting i sak nr. 13 blir når debatten i sak nr. 13 er ferdig.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [15:00:12]: I denne debatten har vi hørt mange eksempler på hvorfor bioteknologiloven er så etisk vanskelig, men ikke minst viktig. Bioteknologi rører ved nære og viktige spørsmål for mennesker i løpet av livet. For Kristelig Folkeparti er det likevel sånn at i spørsmål om hvordan vi skal forvalte bioteknologi i framtiden, står vi støtt i å jobbe for å ivareta barns rettigheter og legge til rette for et mangfoldig samfunn. Det at FN's barnekonvensjon slår fast at

barn har rett til å kjenne sine foreldre, er sentralt. Likevel ligger det altså an til å bli et nederlag for barns rett til å kjenne sitt opphav og hvor de kommer fra.

Denne saken har skapt et enormt engasjement i samfunnet i de siste ukene. Jeg vil minne Stortinget om at spørsmålene vi i dag behandler, er med på virkelig å forme hva slags samfunn vi får i framtiden. Det er mange mennesker med ulike diagnoser og sykdommer som følger spent med på hva vi vedtar på Stortinget i dag, fordi det vi vedtar, sender signaler om hvilke mennesker som er ønsket i vårt samfunn. Det store engasjementet i denne saken viser at det er mange som deler Kristelig Folkepartis bekymring for at forslaget om tidlig ultralyd til alle gravide kan føre til et samfunn som sorterer ut dem som er annerledes.

Det norske samfunnet er forpliktet på å ivareta alle menneskers like verdi. Derfor er det svært uheldig om vi nå åpner for å lete etter stadig flere med ulike sykdommer og kromosomavvik. Hvilke signaler sender vi til dem som i dag lever med Downs syndrom eller ryggmargsbrokk, eller til dem som sitter i rullestol? Kristelig Folkeparti vil fortsette å kjempe for alles plass i samfunnet, uansett utfallet av avstemningen i dag.

Kristelig Folkeparti tar kampen for barns rettigheter og et samfunn med plass til alle på alvor. Det kan ikke være sånn at voksnes ønsker skal gå foran barns rettigheter og behov, eller at voksnes behov for kunnskap settes foran det å ivareta et samfunn med plass til dem som er annerledes. For Kristelig Folkeparti er dette en verdikamp. Det handler om hva slags samfunn vi skaper for framtiden – at det skal være et samfunn med plass til alle.

Steinar Reiten (KrF) [15:03:19]: Som vanlig i denne typen debatter kan det være klokt av oss i Kristelig Folkeparti å tegne seg for taletid sent i debatten for å kunne svare ut en del av det som kommer fra Arbeiderpartiet – så også i dag.

La meg først få gi honnør til representanten Tuva Moflag, som jeg mener har satt en standard i dagens debatt med sine saklige og tydelige innlegg. En kan være uenig i sak, men det har vært godt å høre på Moflag. Det er nok dessverre ikke alle hennes medrepresentanter i Arbeiderpartiet som har holdt samme standard.

Åsmund Aukrust mente at Kristelig Folkeparti er et parti som er imot alle framskritt, og at Arbeiderpartiet ikke har noe å gi når det gjelder bioteknologi. Det stemmer jo ikke. I årene 2005–2013 ble det heller ikke gjort endringer i bioteknologiloven. Da var det Senterpartiet som gjorde jobben, sto opp og greide å stanse Arbeiderpartiets iver etter å endre bioteknologiloven. Senterpartiet fortjener all mulig honnør for sin tydelighet i den ty-

pen spørsmål vi diskuterer i dag. Det blir verdsatt og lagt merke til av Kristelig Folkeparti.

Til representanten Cecilie Myrseth, som mente at vi er sneversynte og fremmer fordømmelse og skam: Representanten Myrseth burde kanskje ha tatt seg litt tid til å lese lederartikler i landets aviser, enten det er i VG eller i Sunnmørsposten, der hun vil se at det kommer flengende kritikk av de hastverksvedtakene om bioteknologi, med krevende etiske og folkerettslige implikasjoner, som Arbeiderpartiet sammen med fløypartiene SV og Fremskrittspartiet nå vil trumfe igjennom.

Det er langt flere enn Kristelig Folkepartis representanter og velgere som mener at det går over stokk og stein i Stortinget når bioteknologi nå blir gjort til en has-tesak der faginstanser er avskåret fra å gi uttalelser om de radikale endringene i bioteknologiloven som blir foreslått.

Bjørnar Laabak (FrP) [15:06:06]: Jeg har i denne prosessen tenkt at det er tre forhold som jeg synes er vanskelig. Det er blodprøve ganger to – én for dem som i dag har tilbud om fostervannsprøve, men også det at vi gjør det tilgjengelig for dem som i dag reiser til Sverige. Jeg kjenner ganske mange som har vært igjennom f.eks. en fostervannsprøve, og for å beskrive det litt kort: Det er – som en person fortalte – å komme inn i 16. uke, få en nål i magen og sitte hjemme og vente og kjenne barnet sparke i fire uker før det kommer et brev i posten. Da tenker jeg at NIPT er bedre for flere.

Jeg har snakket med to unge jenter – når jeg sier «unge jenter», er de under 30 år – og den ene hadde vært på ultralyd og spurt: Er det noe spesielt dere leter etter? Ja, vi prøver å gjøre en god jobb, sa de. Jo, men hvis det er to armer, to ben og hjertet slår, er jeg fornøyd, svarte hun. Men venninnen hennes reiste til Sverige. Det har noe med hvilket utgangspunkt man har, og hva vi selv ønsker å velge. Dette er vanskelig. Det er ingen som mener at dette er enkelt, tror jeg.

Jeg har lyst å lese en setning som Bent Høie kom med i forbindelse med et skriftlig spørsmål om avlastning for barn med bistandsbehov i min hjemby. Jeg skal bare lese én setning, som jeg synes er strålende med tanke på veldig mange spørsmål som kan være vanskelige.

«Forsvarlighetskravet utvikler seg i takt med anerkjent fagkunnskap, faglige retningslinjer og allmenngyldige samfunnsetiske normer og endringer i verdioppfatninger.»

Jeg synes det er godt skrevet. Det er dette vi egentlig snakker om: Hvordan utvikler vi verdinormene våre?

Min oldemor ble rapportert for å ha tatt abort på Eidsvoll i 1894. Fjorten dager etterpå satt hun uten bagasje på skipet «Island» på vei til USA. Den gangen krevde de ikke papirer for å reise, og hun snek seg sannsynligvis

med på 1. klasse, for de slapp å vise papirer ved ankomst. Den gangen var det altså så straffbart at hun fant ut at det var best å rømme. Det slipper man i dag. Men det er en kamp om holdningene – jeg skal utfordre både Kristelig Folkeparti og Høyre i min hjemkommune i tiden som kommer, når det gjelder slåsskampen foreldre og pårørende må ha for å få tjenester til barn, unge og voksne med bistandsbehov.

Jeg tror jeg avslutter der og tegner meg en gang til, for jeg har litt mer på listen min og har vel mulighet til et 3-minutters innlegg til.

Presidenten: Det har representanten mulighet til.

Marianne Synnes Emblemsvåg (H) [15:09:36]: Et av mine første oppdrag på Stortinget i 2017 gjaldt Meld. St. 39 for 2016–2017, Evaluering av bioteknologiloven. Evalueringen avdekket at dagens lov ikke lenger samsvarer med den praktiske og teknologiske virkeligheten. Dette kan føre til at regelverket ikke blir fulgt, og at det i praksis er den medisinske og teknologiske utviklingen som alene bestemmer.

Siden den gang har jeg vært invitert til svært mange fora utenfor Stortinget for å diskutere revidering av bioteknologiloven, der min fagbakgrunn innen molekylærbiologi og erfaring fra forskningsetikk har vært ansett som en styrke i så måte. Ikke minst er jeg blitt kontaktet av fortvilte par som ønsker seg barn, men der hennes egg ikke fungerer.

Hadde feilen ligget hos mannen, hadde sæddonasjon vært en mulighet. Her i Norge er tydeligvis ikke mannens biologiske bidrag like viktig som kvinnens. Sæddonasjon er derfor uproblematisk, mens eggdonasjon er utenkelig for mange. Forstå det den som kan.

Bioteknologimeldingen ble landet våren 2018. Da gikk vi i Høyre ut og forsikret våre velgere om at Høyre ville stemme for når regjeringen om kort tid skulle komme med et lovforslag om eggdonasjon og assistert befruktning for enslige, slik landsmøtet hadde vedtatt. Men da lovforslaget endelig kom, var det uten de viktigste spørsmålene, for det var allerede nedstemt av Kristelig Folkeparti i forbindelse med Granavolden-plattformen.

Jeg har lojalt sluttet opp om Granavolden-plattformen, til tross for at det har medført å svelge mange kameler mothårs og mot bedre vitende. Nå er de fire partiene som var enige om Granavolden-plattformen, ikke lenger enige, derfor faller også enigheten om bioteknologiloven. Mange har disse årene det har pågått – og det har vært lenge – påberopt seg retten til å stemme imot endringer i biologiteknologiloven av samvittighetshensyn. Også for meg er dette et samvittighetsspørsmål – et spørsmål om hvor mange ganger jeg skal kunne stå med rett rygg og stemme imot Høyres landsmøtes vedtak her

i denne sal, og imot det jeg har lovet velgerne gang på gang. Jeg ønsker derfor å stemme for eggdonasjon og assistert befruktning for enslige i dag. Det betyr ikke at jeg vil ha et sorteringssamfunn og fullt frislipp av bioteknologi, og at teknologien skal redde alle, slik som mange her hevder. Det kommer til å bli fryktelig ubehagelig for meg å hevde denne integriteten, men denne kamelen er det dessverre umulig for meg å svelge.

Carl-Erik Grimstad (V) [15:12:46]: Så sitter vi altså her, foran 75 pleksiglass, som er et skrikende symbol på at den medisinske vitenskapen egentlig ikke er kommet så veldig langt på mange områder.

Jeg har lyst til å si et par ord om det jeg er ganske komfortabel med, også sammen med Kristelig Folkeparti og Høyre, i denne saken.

Det gjelder NIPT-testen, som jeg ikke skal utdype noe særlig – det har representanten Ketil Kjenseth utmerket gjort – men den er ikke underlagt vanlige metodevurderinger.

Så gjelder det mitokondriedonasjon. Der har vi i Venstre sagt at vi er optimistiske med hensyn til teknologien, men jeg har stor sympati for dem som i dag har trukket opp vanskelighetene som dreier seg om biomedisinkonvensjonen. Leger jeg har snakket med, vurderer dette som i høyeste grad science fiction på mange områder. Og Bioteknologirådet, som behandlet denne saken i 2016, med 13 mot 1 stemme, har kalt dette noe som ligner på kloning. Man kan jo ikke på den ene siden – som representanten Kjerkol sa her nylig – omfavne det faglige miljøet og slå seg på brystet med det og i neste hånd ikke ta hensyn til fagligheten i forhold som ikke taler til deres fordel.

Så har jeg behov for å si at det har oppstått en situasjon i løpet av denne debatten når det gjelder Fremskrittspartiets mindretallsforslag nr. 1 om nytt annet og tredje ledd. Der var Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre i utgangspunktet enige om å stå inne sammen, men nå har altså Kristelig Folkeparti trukket seg fra dette av prinsipielle grunner. Det etterlater på mange måter Venstre under bussen i denne sammenhengen. Jeg kan ikke finne meg i det, og vi kommer til å stemme i henhold til vår primærpolitikk på dette feltet og stemme mot forslaget fra Fremskrittspartiet når det gjelder § 2-15, ikke minst for å illustrere at vi faktisk har en mer liberal politikk som vår primærpolitikk enn det Fremskrittspartiet har.

Liv Signe Navarsete (Sp) [15:15:42]: Ein lang debatt om viktige verdier går mot slutten i dag.

Me lever i ei tid da teknologiutviklinga går i hurtigtogs fart. Det gjer det på alle område. Me ser det innanfor forsvar – der eg har sete i ei lukka høyring i dag og ikkje

fått følgt debatten heilt ut – me ser det innanfor helse, og me ser det òg innanfor bioteknologi.

Mykje av den teknologiske utviklinga er av det gode. Mykje gjer livet betre for menneske. Mykje kan redde liv og sikre ei samfunnsutvikling som me ønskjer. Men når det gjeld bioteknologi, har det nokre aspekt. Det har det sjølv sagt òg innanfor helse totalt sett. Det har det innanfor forsvarsteknologi og teknologi på andre område, men kanskje spesielt på dette området. Og det uroar meg når fleirtalet i dag hastar gjennom vedtak som ikkje er skikkeleg gjennomarbeidde, og som ikkje er skikkeleg høyrde. Det kan synast som om dei ikkje meiner at desse forslaga står seg i ein slik prosess som så viktige vedtak burde ha.

Det uroar meg òg når fleirtalet føreslår:

«Stortinget ber regjeringen sikre at bioteknologiloven i framtiden kan evalueres mer dynamisk og løpende for å holde tritt med den raske utviklingen i bioteknologien».

Ja, dersom denne salen skal følgje og vedta det som vert utvikla i verda i dag innanfor bioteknologi i ein slik hurtigtogs fart som ein gjer i dag, vert det iallfall dynamisk. Om det vert gode vedtak, om dei vil ha dei verdiarne og den etiske tilnærminga som me ønskjer oss, er eg meir usikker på.

Det kan ikkje vere teknologiutvikling eller kva som vert tillate i andre land, som er avgjerande for kva me i Noreg skal sjå på som grunnleggjande etiske omsyn. Når eggdonasjon no antakeleg vert tillaten, dersom det vert det, og sæddonasjon er tillaten, opnar ein jo eigentleg òg for at ein kan få ungar som ikkje har noka genetisk tilknytning til foreldra. Då er vegen veldig kort til embryo-donasjon, og då er vegen veldig kort òg til surrogati – med det som skjer i dag. Dette byggjer ned ein terskel som me ikkje burde byggje ned, og eg meiner det i neste instans – dersom ein skal fortsetje på denne, eg hadde nær sagt, galeien – vil vere i strid med artikkel 7 i barnekonvensjonen, om at ungar, så langt råd er, har rett til å kjenne foreldra sine og få omsorg frå dei.

Dette handlar om verdier. Det handlar om kva me meiner om skaparverket, og kor langt ein skal gå i at ein unge skal vere fødd til deg, når det er så mange ungar som treng omsorg i verda i dag, og som òg, i min familie iallfall, har ført til utruleg mykje glede gjennom adopsjon.

Kari Henriksen (A) [15:19:34]: For meg er det sånn at alle i denne salen er utstyrt med samvittighet. Jeg kjenner ingen i denne salen som vil sortere bort barn. Det i seg selv er en uhyrlig antydning. Men det er vanskelige valg, det er vi enige om.

Hver gang det er snakk om likestillingspolitikk og kvinners rettigheter, blir det store og lange debatter.

Dorothy Sayers, som var datter av en prest, som ville jobbe etter at hun var en av de første som fikk lang utdanning, uttalte:

Det har aldri vært spørsmål om kvinners rett til å arbeide. Det gjør de hver dag, der de sliter på markene side om side med sine menn. Det er først når arbeidet blir interessant, gir høy lønn eller stor makt, at spørsmålet om kvinners rett til arbeid blir diskutert.

Menn har donert sæd i 90 år, har jeg lest – med det forbeholdet. Aldri har det vært debatt om deres intensjoner, moral, hvordan samfunnet skal bli hvis de donerer den sæden, deres etikk, deres bakenforliggende hensikter eller deres altruisme. Men når kvinnene skal gis de samme mulighetene, ja, da rører vi ved de antilikestillingsgenene som finnes i samfunnet vårt. Da må vi løfte opp moralske og etiske spørsmål, endevende dem fra side til side, og vi må snakke om ansvaret for å sortere. Meg bekjent blir kronisk sykdom og alvorlig arvelighet også et vurderingsspørsmål når menn er sæddonorer. Menn kan ta avgjørelsen selv. Det skulle bare mangle at ikke kvinner har samme moral som menn til å ta de samme avgjørelsene.

Dette er ganske gjenkjennbar politikk når vi snakker om å gi kvinner innflytelse over eget liv. Hver eneste gang den type spørsmål er oppe til debatt, er det mange andre spørsmål som blir så mye, mye viktigere.

Vi vet at Kristelig Folkeparti har vært negative til en del av kvinners selvbestemmelse over lang tid, men jeg må si at jeg er ganske overrasket over at moderne mennesker i Høyre og Venstre lar seg tvinge til veto i denne saken. Det står i hvert fall stor respekt av medlemmene fra de partiene som har stått på denne talerstolen og sagt at de også vil følge sin samvittighet.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Kjersti Toppe (Sp) [15:23:07]: Bioteknologifeltet inneheld mange dilemma. Vi må balansera mellom tilgangen til ny teknikk og dei etiske omsyna, og det trur eg vi alle gjer. Det eine standpunktet er ikkje betre enn det andre, men eg ber om respekt for kvarandre sine argument.

Når det gjeld forslaget om fosterdiagnostikk skal vera tillate for alle, er dette eit heilt nytt prinsipp på eit uoversiktleg felt. NIPT er jo ikkje ein test, men det er ein metode som snart kan avdekkja andre sjukdomar. Då synest eg det er trist at Stortinget behandlar dette nærast over bordet, utan ein ordentleg debatt, utan ei grundig utgreiing av konsekvensar både for ein sjølv og for andre.

Det eg vil framheva til slutt i mi taletid, er at her bryt ein med biokonvensjonens artikkel 28, om ein grundig debatt om slike forhold før det vert innført.

Anniken Huitfeldt (A) [15:24:29]: Det har vært en lang dag, det har vært en god diskusjon, og jeg vil påstå at ettersom disse spørsmålene har vært på dagsordenen i årevis, er det ingen uopplyst forsamling som skal stemme over disse sakene i dag. Det er riktig som Heidi Nordby Lunde sier, at det er mange som i disse sakene oppgjennom har blitt tvunget til å stemme imot sin egen overbevisning. Det er viktige og vanskelig etiske diskusjoner, men det er ingen som har monopol på hva som er etisk, og det er heller ingen – Lundteigen var inne på ydmykhet – som i denne sammenhengen har monopol på å være ydmyk. Det tror jeg vi alle sammen er.

Det jeg synes framstår som et noe underlig argument, er at disse sakene ikke har vært utredet. Hvis man ser på sakene som handlet om fosterantallsreduksjon eller reservasjonsrett, var dette saker som ble kastet inn i regjeringserklæring uten noen som helst form for grundig utredning. Så når noen i enkelte saker sier at sakene ikke har vært godt utredet, men i andre saker sier at de har vært godt utredet, framstår dette som et delvis vikarierende argument. Det gir meg noen paralleller til da vi vedtok endringer i ekteskapsloven i denne salen i 2008. Hovedargumentet mot ekteskapsloven var at saken ikke var godt nok utredet. Siden den gangen har den fått flere og flere tilhengere i denne salen.

Jeg er også motstander av å kalle fostervannsdagnostikk for et «sorteringssamfunn», for da tillegger man folk holdninger det ikke er grunnlag for. Det er tvert imot slik at etter at vi fikk mer ultralyd, tar vi i det norske samfunn bedre vare på mennesker med nedsatt funksjonsevne. Og hvis det er slik som Mathilde Tybring-Gjedde sier, at vi da er på et skråplan, er jeg uenig i den form for argumentasjon. Jeg mener at i disse etiske spørsmålene skal vi ta stilling til hvert spørsmål individuelt. Hvis dette var et skråplan, burde vi vært imot all form for ultralyd.

Et tilleggsmoment: Jeg er opptatt av at barn skal kjenne sitt biologiske opphav. Når vi tillater assistert befruktning til enslige og eggdonasjon i Norge, gjør vi dette mulig innenfor trygge rammer i Norge. Alternativet for mange av dem som ønsker barn på denne måten, er å dra til utlandet, hvor man ikke får kjenne sitt biologiske opphav. Ved å tillate den type teknologi i Norge gir vi flere muligheten til å kjenne sitt biologiske opphav når de er 18 år.

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [15:27:36]: Da jeg var gravid med datteren min for tre år siden, fikk jeg den mye omtalte NIPT-testen som vi snakker om her i dag –

ikke for å sjekke om det var kromosomavvik, men fordi jeg og datteren min, barnet i magen, hadde ulikt blod. Det kunne potensielt vært farlig for henne, men fordi teknologien hadde kommet så langt, og fordi vi har tillatt det, kunne jeg få riktig helsehjelp. Det som kunne vært farlig, ble aldri farlig, fordi teknologien og loven tillot det. Men NIPT er det ikke alle som får. Tidlig ultralyd og NIPT gir kvinner og familier retten til å vite og en like stor rett til ikke å vite for dem som ikke ønsker det. I dag stemmer vi over retten til å ta egne, opplyste valg.

Tid er ikke irrelevant i et svangerskap. Det å kunne få god informasjon tidlig i svangerskapet gjør at vi også kan forebygge senaborter, det å ikke utsette kvinner og par for mer enn de må.

I dag stemmer vi over god svangerskapsomsorg uavhengig av økonomi, om det å kunne få lik rett til hjelp ved infertilitet. I merknadene i innstillingen står det på et sted at det er en del svært vanskelige etiske problemstillinger som flertallspartiene ikke har reflektert over. Dette er sterke beskyldninger fra mine meningsmotstandere. Jeg tror ikke at det er noen i denne sal som ikke har reflektert, men jeg tror rett og slett man bare har landet på forskjellig standpunkt, at vi ikke har vektlagt det samme. I debatten har det vært framhevet at NIPT ikke er verdinøytralt – ja, det er jeg helt enig i. Det er ikke verdinøytralt å kunne få informasjon og ta selvstendige valg. For meg har det en egenverdi at kvinner vet, at kvinner kan ta egne valg, for det er hennes valg, og det er noe jeg ikke har noe med å gjøre.

Det er ikke Kristelig Folkeparti som har monopol på egenverdi. Vi er alle i denne salen for mangfold. Mangfold handler om at det skal være plass til alle, at vi har gode systemer som gjør at det ikke er en byrde å få et barn som trenger litt ekstra hjelp. Og vi har alle sammen debatten om pleiepengene friskt i minne. Dette må være en mulighet som par og kvinner har til å kunne gjøre selvstendige, frie valg selv på bakgrunn av den informasjonen man får. For meg blir det kunstig at kvinner skal få denne informasjonen bare mye senere i svangerskapet – så man da eventuelt skal måtte gå gjennom en tung, tung senabort.

I dag er en viktig dag for kvinners rettigheter.

Bjørnar Laabak (FrP) [15:31:05]: Jeg kom så langt i stad at jeg nevnte litt om hvorfor jeg hadde landet på at jeg synes det er mer positivt i dette forslaget enn jeg klarer å trekke fra. Derfor har jeg lyst til å si at det også er en vurdering knyttet til hittil ikke-dokumenterte konsekvenser av noe vi vedtar. Og det er jeg usikker på. Men jeg tror det går veldig bra.

Jeg leste på forskning.no – for som Kari Kjønnaas Kjos nevnte tidligere i dag, googler vi jo – at det er ca. 100 fødselsskader hvert år i Norge, bl.a. på grunn av manglende

fosterovervåking, feiltolkning, manglende tilkalling av kompetent personale og mangelfull kunnskap. Dette er jo det denne loven handler om: større kunnskap, kompetent personale og valg basert på fakta. Og jeg tenker at det er hele dette spekteret, også i forbindelse med fødsel, som er viktig.

Jeg ble spurt om å si noe om ombudsrollen da det nye bystyret i min hjemby trådte sammen til opplæring. Da tok jeg utgangspunkt i en bok som er skrevet av Trude Trønnes-Christensen. Hun har en bror som har en utviklingshemming. Tittelen på boka er «Jeg rekker opp hånden for deg». Da kan vi gå over til kommunene, der veldig mange av oss har vært, og er, politikere: Hvordan skal vi gjennomføre NOU-en På lik linje, om rettighetene for personer med utviklingshemming? Hvordan skal vi sørge for at foreldre ikke må bruke tiden sin på å slåss mot et system? Jo, likeverdsreformen, den skal vi klappe i hendene for. Den skal regjeringen legge fram i 2021. I tillegg tror jeg faktisk at Kari Kjønnaas Kjos har et stort poeng: Jeg tror det er mange med henne som bestemmer seg for at man bærer fram uavhengig av eventuell kunnskap om en diagnose.

Jeg tror ikke at vi får den effekten som mange er redde for, i et land med høy kunnskap, der vi søker å ta beslutningene våre basert på den kunnskapen som er tilgjengelig. Så jeg har valgt å falle ned på at jeg støtter det forslaget som ligger der, i sin helhet, uten å reservere meg mot noe, men jeg gjentar: Det er ikke lett. Jeg utfordrer, som jeg sa i stad, flere partier til å ta tak og grep, både når det gjelder likeverd, rettighetsutvalget og hverdagen for dem som har grusen under beina og kjemper mot systemet i kommunene våre.

Presidenten: Representanten Ingvild Kjerkol har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ingvild Kjerkol (A) [15:34:20]: Jeg skal bruke mitt siste minutt til å snakke om barn som fødes med mitokondriesykdom. Det er lite som rammer så hardt og brutalt som det. Disse barna blir ikke voksne. De har utsikter til et kort liv, med smerte, lidelse og tidlig død. Som Grimstad fra Venstre helt riktig påpekte, har ikke Bioteknologirådet anbefalt å åpne opp for at behandling med mitokondriedonasjon, altså å hindre at barn fødes med denne grusomme sykdommen, blir lov i Norge, men et mindretall, et kompetent mindretall i Bioteknologirådet, har sagt at de ikke ser på denne type behandling som vesentlig mer eksperimentell enn annen eksperimentell behandling vi gir til voksne pasienter. Vi mener det gir håp, og det meste av medisinsk behandling var jo på et tidspunkt eksperimentell før den ble trygg. Så vårt forslag er trygt innrammet, og vi kan

ikke forstå at hele vår felles etikk skal svekkes med å gi disse familiene håp.

Arne Nævra (SV) [15:35:51]: Ingen skal si at de spørsmålene vi diskuterer i dag, er enkle. Det er ikke noe man stemmer for eller imot på autopilot. Det må kanskje være et unntak for dem som følger en regjeringsplattform, og som stemmer imot sin overbevisning i dag.

Jeg har lyst til å lenke mitt syn og SVs syn til to viktige utgangspunkt. Det er ikke samfunnet, nemnder eller kanskje eldre menn som best kan ivareta valget for kvinner. Det er kvinnene sjøl som står nærmest. Det er de som sjølsagt er best til å vurdere om de sjøl, personlig, og familien er i stand til å bære fram og ta seg av barn som vil trenge mer omsorg enn andre, mye mer tid, kanskje, kanskje bedre økonomi, kanskje til og med en helt annen familiesituasjon enn den de er i akkurat da.

Det andre utgangspunktet er alle abortdebattene som har vært opp gjennom tiårene; jeg er så pass moden at jeg husker mange av disse debattene. Veldig ofte snakket vi om det fødte liv i forhold til det ufødte liv. Noen hadde en større tendens til å være mer opptatt av det ufødte liv enn det fødte.

Vi må ha begge tanker i hodet samtidig. Kan det f.eks. tenkes at hvis vi tar bedre vare på det fødte liv, vil vi automatisk også ta bedre vare på det ufødte liv? Det er på denne bakgrunn vi har levert vårt Dokument 8-forslag i dag, som legger opp til at vi skal ta bedre vare på, gi bedre økonomi, gi bedre velferd, gi bedre omsorg, gi bedre muligheter, rett og slett, til dem som velger å bære fram et barn som har f.eks. genetiske avvik eller kroniske sykdommer. Det er helt åpenbart og elementært for meg at det vil senke graden av behov for å be om undersøkelse på et tidlig stadium, sjekke hvordan fosteret har det, og kanskje ikke bruke de nye mulighetene som et vedtak her i dag kan gi.

Det er helt vesentlig at vi styrker økonomien og velferden og gir moren og familien muligheten til bedre omsorg, til å bruke mer tid, hvis de velger å føde et barn og ikke har sjekket hvilket stadium de er i, hvilken stand de er i, hvilken situasjon de er i, eventuelt også velger å føde og bære fram et barn som de har sett har f.eks. genetiske avvik. Dette er helt vesentlige spørsmål.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [15:39:16]: Jeg har tillit til at norske kvinner og familier er i stand til å ta gode, informerte valg på vegne av seg selv og sin familie. På samme måte har jeg tillit til at stortingsrepresentanter klarer å ta gode, informerte valg på vegne av seg og sin samvittighet. I dag er det flere modige menn og kvinner i regjeringspartiene som nettopp velger å gjøre det. Det er jeg takknemlig for.

Jeg vil avslutte med å takke for en god debatt. Som saksordfører har jeg også følt et visst ansvar for å sørge for at voteringen i denne saken går gjennom på en grei måte. Derfor har jeg noen spørsmål knyttet til det.

Vi velger avslutningsvis å votere over eggdonasjon for seg, så alle representantene kan stemme ja eller nei til det. Og som en konsekvens av det, vil det komme opp noen følgeforslag.

Når eggdonasjon blir tillatt, ønsker altså Kristelig Folkeparti ikke at det skal etableres et donorregister. Det forstår ikke jeg. Hvis man først tillater eggdonasjon, burde det være i Kristelig Folkepartis interesse å sørge for at staten også etablerer et nasjonalt donorregister, sånn at barn som blir til ved en donor, får muligheten til å oppsøke donors identitet og få kontakt med sitt biologiske opphav.

Jeg forstår heller ikke hvorfor Kristelig Folkeparti ønsker å stemme imot at det er legen som skal avgjøre hvilken donor man skal ta i bruk. Hvis Kristelig Folkeparti skulle fått viljen sin på det, hvordan skulle ellers valg av donor vært gjort hvis det ikke er behandlende lege som gjør det?

Og sist, men ikke minst til innrammingen av eggdonasjon: Fremskrittspartiet fremmer et mindretallsforslag, forslag nr. 1, om at det skal være et forbud mot embryodonasjon og dobbeltdonasjon, og det forbudet skal Kristelig Folkeparti virkelig stemme imot. Det betyr altså at Kristelig Folkeparti legger opp til en mer liberal linje enn Fremskrittspartiet i denne innrammingen. De er like liberale som Venstre og mener at det nærmest skal være et frislipp av hvem som skal ta imot eggdonasjon i Norge. Hvis man støtter Fremskrittspartiets innramming i forslag nr. 1, om å innføre et forbud mot embryodonasjon og dobbeltdonasjon – det er nettopp da man vil sikre at barnet har en genetisk tilknytning til minst en av sine foreldre. Hvis Kristelig Folkeparti virkelig vil stemme imot det, er de åpenbart mye mer liberale enn jeg hadde trodd. Da kan de like gjerne stemme for alle andre forslag også.

Karin Andersen (SV) [15:42:01]: Det er flere som tar opp dette at det er problematisk og dilemmaer uansett hvilket standpunkt man lander på, og det er jeg helt enig i. Men vi kan gjøre noe for å minske de dilemmaene. I løpet av denne siste perioden har vi hatt noen merkesteiner her i Stortinget der jeg mener flertallet har sviktet. Det gjelder menneskerettighetene til folk med funksjonsnedsettelse, det som heter CRPD. SV har foreslått at det skal inn i menneskerettighetsloven, slik som det er for andre menneskerettigheter i Norge. Det har flertallet stemt ned. Jeg vet ikke hvorfor, men det er et ganske alvorlig signal å sende at det ikke er likestilte menneskerettigheter.

Jeg kan nevne ordningen med brukerstyrt personlig assistanse, der det fremdeles er slik at det er lov å skalte og valte med den i kommunene, de kan bestemme hvordan det skal være. Regjeringen har satt seg imot å lage en forskrift, satt seg imot at ordningen bør håndteres som et hjelpemiddel under folketrygden, slik at det blir likt for dem som trenger det, uansett hvilken kommune de bor i. Det gjelder pleiepengesaken, som jeg nevnte i stad, og rett til å få bygd om boligen, hvis enten du selv eller barnet får en funksjonsnedsettelse, og rett til avlastning. Alle disse tingene tar vi opp i våre forslag, og jeg håper nå at det er et enstemmig storting som kommer til å slutte seg til de forslagene, for de er nødvendige hvis man skal oppnå det alle nå sier vi er enige om.

Men det var representanten Navarsetes innlegg som fikk meg til å ville ta ordet. Hun signaliserte at hun var bekymret for at man løpende skulle evaluere bioteknologiloven. Det er helt nødvendig, også for å kunne si hva som ikke skal være lovlig. I dag er f.eks. tidlig ultralyd lovlig, men det er noe en må sørge for å betale for sjøl. Det betyr at de teknikkene vi diskuterer i dag, er lovlige, og det har alle vært enige om, eller i hvert fall et stor flertall har vært enige om dem. Sånne dilemmaer kan vi komme til å stå overfor framover også. Skal teknikken være lovlig, eller skal den være ulovlig? Skal vi legge til rette for alle, eller skal det være et tilbud bare for dem som har penger til å betale for det? Det er helt nødvendig, for her går teknologien raskt, og det er etiske dilemmaer.

Det som jeg imidlertid er helt klar på, er at jeg tror aldri det er en farbar vei å nekte mennesker informasjon som er tilgjengelig om seg sjøl. Det tror jeg ikke er noen farbar vei for noen løsninger på de etiske dilemmaene vi står overfor. Jeg er helt overbevist om at en av våre viktige oppgaver her er å forebygge senaborter, og det gjør vi ved å stemme med flertallet i dag.

Tellef Inge Mørland (A) [15:45:17]: Navarsete sa at dette handler om verdier. Grøvan fra Kristelig Folkeparti sa at for Kristelig Folkeparti er dette en verdikamp. Jeg håper også på en forståelse og respekt for at det handler om verdier, også for oss som har havnet på den andre siden i disse spørsmålene.

Så var Reiten fra Kristelig Folkeparti inne på at bioteknologiloven ble gjort til en hastesak, og at det gikk over stakk og stein. Navarsete sa at vi skulle stemme over forslag som ikke er skikkelig gjennomarbeidet og hørt. Jeg må si at jeg har enorm respekt for de representantene fra Arbeiderpartiet, SV og Fremskrittspartiet som har vært med og snekret disse forslagene og sørget for en veldig god sjekk når det gjelder hvordan lovparagrafer skal utformes. Det er to år siden vi behandlet en melding om bioteknologiloven her i denne salen, og ingen burde

ut fra den behandlingen være overrasket over hva Arbeiderpartiets syn er her i dag. Så jeg tror ikke at en høring til hadde gjort noe for mitt partis syn. Det er et syn som har vært kjent i over to år, og vi har fått mange innspill underveis i behandlingen av disse spørsmålene.

Så snakket Grøvan fra Kristelig Folkeparti om barns rett til å kjenne sitt opphav og hvor de kommer fra. Jeg er helt enig i at det har en betydning. Men han konkluderte da med at det ligger an til et nederlag. Vel, det er hans tolkning. Men det er altså sånn at vi nå foreslår å behandle eggdonasjon på lik linje med sæddonasjon. Jeg har ikke sett eller hørt Kristelig Folkeparti ta kampen mot sæddonasjon, der det er tilsvarende utfordring. Det er sågar sånn at det er forslag i dag om å senke aldersgrensen til 15 år for dem som skulle ønske å vite hvem som var donoren, når de blir så gamle.

Så verdier i denne saken er for meg også likestilling, det er kvinnehelse, det er retten til å vite, og så er det også i noen tilfeller retten til kunnskap som faktisk kan redde livet til fosteret, slik som i tilfeller med tvilling-tvilling-transfusjonssyndrom.

For meg er ikke det dårligere verdier enn dem Kristelig Folkeparti og Senterpartiet har valgt å legge til grunn i denne saken, en sak som har mange etiske vurderinger som har vært krevende å ta stilling til. Men jeg er veldig trygg på at jeg sammen med mitt parti har valgt det som er rett ut fra vår ideologi, hva våre politiske syn skulle tilsi i saken.

Statsråd Bent Høie [15:48:12]: Det var diskusjonen om NIPT-test som gjorde at jeg har behov for å ta ordet, fordi det er åpenbart at flere tror at dagens bioteknologilov er et hinder for å tilby NIPT-test i Norge. Det er det ikke, dette er ikke et spørsmål som omfattes av loven. Det er forslaget til vedtak XIII som i tilfelle vil innføre en NIPT-test til alle gravide i Norge i dag.

Så er det viktig, fordi mange har omtalt at dette er en test som vil gi svar: Ja, dette er en test som på lik linje med alle andre tester vil gi svar. Men det er også en test med ganske store utfordringer. Den vil også gi veldig mange falske positive svar. Det vil være veldig mange gravide i Norge som gjennom NIPT-testen vil få beskjed om at de har et foster som trolig har utviklingsavvik, der dette ikke vil være tilfellet. Det betyr at når en utvider tilbudet om denne testen til å gjelde alle gravide i Norge, vil alle med positive svar enten måtte ta en beslutning på et grunnlag som er usikkert, eller så må de – som er det som er situasjonen i dag – gå videre og ta en fostervannsprøve eller en morkakeprøve for å få et sikrere svar. En morkakeprøve og en fostervannsprøve innebærer, som alle er klar over, en økt risiko for spontanabort.

Det betyr at hvis en innfører det som Stortinget foreslår i dag – i realiteten å tilby alle gravide en screening

gjennom en blodtest som gir et usikkert svar – vil det være svært mange gravide i Norge som med helt uproblematisk svangerskap vil få et svar om at fosteret har et utviklingsavvik, som igjen vil føre til en ganske intensiv test, som morkakeprøve og fostervannsprøve er, med økt risiko for abort.

Dette er et spørsmål som ikke er faglig utredet, ikke er faglig anbefalt av noen av de myndighetene som skal gjøre denne typen vurderinger. Det er verken vurdert metodemessig eller vurdert prioriteringsmessig. Stortinget går inn og gjør et verbalvedtak for å ta i bruk en metode uten den utredningen som vanligvis gjøres.

Lovendringene som vedtas i dag, er utredet. De har vært bredt diskutert, og departementet har stilt seg fullt til rådighet for flertallet i Stortinget for å gi lovteknisk bistand. Men spørsmålet om NIPT-testen er ikke utredet, og det vil kunne ha ganske store konsekvenser når en i realiteten i Norge innfører et screeningprogram for alle gravide, uten å vite konsekvensene av det.

Sveinung Stensland (H) [15:51:27]: Jeg skal ikke gå mer inn på behovet for å utrede enkelte av disse tiltakene før de settes i verk. Flere har forsøkt å takke for en lang og god debatt, det var vel Moflag som begynte med det, men jeg vil prøve igjen. Jeg opplever at debatten har belyst de forskjellige temaene innen bioteknologien. Den har vært preget av respekt og i stor grad også av anerkjennelse av de forskjellige standpunktene som de forskjellige har. Det viser styrken i demokratiet, at vi kan ta debatten – nå har vi holdt på i over fem timer – og dette er en viktig lov.

Ingen har monopol i politikken. Alle kan ha rett, og alle kan ta feil, og debatten tar selvfølgelig tak i de store uenighetene. Men vi må huske på at en rekke av endringene vedtas enstemmig, og alle er enige om at det er på høy tid at en foretar en modernisering av loven etter 16 år. Det skal vi også ta med oss, så det ikke står igjen at en bare har kranglet i fem timer.

Jeg vil gi en kort stemmeforklaring. Vi stemmer for forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, for å hindre at det åpnes for dobbeltdonasjon og embryodonasjon. Vi vil også støtte forslag nr. 4, fra Senterpartiet, som er rett fra regjeringens lovproposisjon, som det er naturlig for oss å støtte.

Bård Hoksrud (FrP) [15:53:06]: Dette er et vanskelig spørsmål. Jeg har stor forståelse for de forskjellige synene, men jeg må nok si at jeg reagerer litt når man ser det slik at de som mener noe annet, er for et sorterings-samfunn. For ca. et års tid siden sto jeg her på Downs syndrom-dagen sammen med mange unge med Downs syndrom, og det var en fantastisk opplevelse å stå her i Stortinget. Noen av dem var til og med på talerstolen, så vi var redd for at vi skulle få tilsnakk i etter-

kant fra presidenten fordi de fikk lov til å gjøre noe man vanligvis ikke får lov til å gjøre når man er i denne salen, men det var en fantastisk opplevelse. Jeg mener at alle mennesker er unike, alle mennesker skal man ha respekt for, og jeg blir litt provosert over at enkelte mener at ved å åpne for det vi nå gjør, ønsker man å sortere ut enkelte. Det er i hvert fall noe jeg tar sterkt avstand fra, som representant for et parti som er opptatt av at alle mennesker er unike, og alle mennesker skal man ha respekt for.

Så er det også litt spesielt at man oppfordrer noen til å stemme i tråd med sin egen samvittighet og overbevisning, samtidig som man sperrer andre fra den samme muligheten. Jeg synes at det er litt rart, og jeg er heller ikke sikker på at det har virket etter hensikten.

En person som har betydd mye for meg i politikken, er John Ingolf Alvheim. Da han var i dette huset, var han en ganske gammel mann – en god, eldre mann – jeg må ikke si gammel, det er jo feil, men en eldre mann. Han var også svært kristen og opptatt av verdispørsmål, men han var en av dem på dette huset den gangen som var mest opptatt av de mulighetene bioteknologiloven ga. Det synes jeg er viktig. Han var opptatt av verdispørsmål, han var opptatt av de kristne verdiene, men han mente faktisk at det handlet om å hjelpe alle mennesker på best mulig måte ved hjelp av ny teknologi. Jeg mener at bioteknologi gir mange muligheter, og jeg mener at Mehmet var et av eksemplene som viste hvor viktig det var å ta i bruk de mulighetene det gir.

Med en slik person i minne, som en av dem man har fulgt, og som man mener hadde gode verdier og gode holdninger, men også stor respekt for å bruke mulighetene som bioteknologien gir, kommer jeg til å stemme i tråd med det Fremskrittspartiet har bestemt. Men jeg er helt enig i at det er mange dilemmaer og mange utfordringer. Jeg har til slutt likevel valgt å ende der. Jeg er opptatt av at vi skal ha et samfunn hvor det er plass til alle, og det mener jeg man fortsatt kan ha med det vi gjør nå. Jeg har stor respekt for mennesker og foreldre som kan ta de riktige og gode valgene for sin framtid.

Presidenten: Representanten Carl-Erik Grimstad har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Carl-Erik Grimstad (V) [15:56:31]: Representanten Kjerkol brukte sitt siste minutt i denne debatten til å snakke om mitokondriedonasjon. Det skal også jeg gjøre. Hun sa at dette er en eksperimentell behandling, og det er jeg selvfølgelig enig i. Det er i høyeste grad eksperimentelt. Men noen vil si at det går en grense mellom å eksperimentere på vanlig medisinsk grunnlag – når det gjelder korona, for den saks skyld – og å eksperimentere med det menneskelige arvematerialet over generasjo-

ner. Og det er det det er snakk om i denne sammenhengen.

Nå trekker Arbeiderpartiet seg lite grann i denne saken ved at representanten Tuva Moflag sier at det bare er snakk om et anmodningsvedtak. Vel, det er en spesiell definisjon av anmodningsvedtak. Men jeg vil be statsråden merke seg at man på denne måten skyver dette over til regjeringen å utrede. Men da blir jo i og for seg begrepet all makt i denne sal ganske meningsløst.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [15:57:50]: Jeg sa i mitt innlegg tidligere at noen ganger må vi i denne salen ta inn over oss hvordan verden er der ute, og det vil jeg gjenta. For kvinner tar tidlig ultralyd i dag, men det tilbudet er ujevnt fordelt, og det tilbys ikke gjennom det offentlige. Men hvis vi skulle tilbydd det gjennom det offentlige, som jeg håper at vi vedtar i dag, sammen med NIPT-testen, kan vi redde liv, gi kvinnen trygghet og informasjon og spare mange kvinner for den belastningen det er med sen abort. Det betyr mye for meg.

Kvinner reiser i dag til utlandet for å få assistert befruktning og eggdonasjon, og da er det på høy tid at de får det tilbudet også i Norge, i det gode norske helsevesenet, uten å bli oppfattet som kriminelle. Gjøres det i Norge, vil barnet også få kjennskap til sine biologiske foreldre. Men det velger Kristelig Folkeparti å overse når de snakker om barns rettigheter. Det var representanten Grøvan som fikk meg til å ta ordet igjen, for han snakket om barns rettigheter. Jeg respekterer at det er ulike syn i denne saken, men jeg kan ikke la det bli stående et inntrykk av at SV ikke er opptatt av barns rettigheter, fordi vi har inntatt de standpunktene vi har her. For gjennom disse endringene åpner vi nettopp for at sterkt ønskede barn settes til verden, og det er jeg helt trygg på at er i tråd med barns rettigheter. Kampen mot det såkalte sorteringssamfunnet står altså ikke i livmoren, den bæres ikke på skuldrene til hver enkelt kvinne. Det er en kamp vi kjemper sammen i hverdagspolitikken. Og kampen for barns rettigheter, også for dem med funksjonsnedsettelse, står hver eneste dag i politikken, i samfunnet. Derfor håper jeg at Kristelig Folkeparti og de andre partiene her vil stemme for de forslagene SV i dag har fremmet om et universelt utformet samfunn.

Presidenten: Representanten Nicholas Wilkinson har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Nicholas Wilkinson (SV) [16:00:20]: Vi har hatt en god debatt, og jeg vil avslutte med å rose alle partiene her. Debatt og konflikt tar tid, men vi må ikke glemme at alle partiene i helse- og omsorgskomiteen foreslår to viktige ting sammen. Vi foreslår en utredning av markedet for genetisk selvtesting, og vi foreslår en lov som sik-

rer at genetisk testing av barn utenfor helsevesenet blir forbudt. Det er viktig, og SV er stolt og glad for at vi kan endre politikken slik at vi kan få bedre personvern i Norge.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [16:01:23]: Dette er en historisk dag. Stortinget skal nå gjøre mange viktige vedtak. Mange av disse vedtakene blir å gjelde allerede fra i sommer, som NIPT til alle.

Men det er nettopp fordi denne saken er så viktig, at jeg har lagt til grunn at alle partier faktisk setter seg inn i de ulike forslagene det skal votes over, og ettersom Kristelig Folkeparti ikke tok ordet etter mitt forrige innlegg, blir jeg nødt til å gi Kristelig Folkeparti en siste mulighet til å forklare seg. De har på inn- og utpust i dag snakket om hvor viktig det er at barn har et genetisk forhold til sine foreldre, at barn vokser opp med sine genetiske foreldre. Men når Fremskrittspartiet fremmer forslag om et forbud mot embryodonasjon og dobbeltdonasjon, stemmer Kristelig Folkeparti imot. De vil ved sin votering legge opp til nettopp det de har snakket mot gjennom hele debatten: at barn ikke skal ha noe genetisk forhold til sine foreldre, fordi de er imot det forbudet vi foreslår. Det undrer meg, og jeg vil be Kristelig Folkeparti komme og redegjøre for hvorfor de ønsker å stemme på denne måten.

Når det gjelder donasjon, foreslår Fremskrittspartiet at det skal etableres et nasjonalt donorregister. På hvilket grunnlag har Kristelig Folkeparti valgt å gå imot et nasjonalt donorregister som nettopp sørger for at barnet, senest når det fyller 15 år, kan få mulighet til å bli kjent med sin donors identitet og ta kontakt? Det virker for meg som om Kristelig Folkeparti ikke har satt seg inn i denne saken, ikke gjort nødvendige forarbeider og ikke engang vet hvordan de kommer til å votere i dag. Men dette bør de avklare nå før tiden går ut, for ellers er det dere, Kristelig Folkeparti, som er mest liberale i denne saken.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 13.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget går da til votering. Sakene nr. 1–12 er ferdigbehandlet.

Votering i sak nr. 13, debattert 26. mai 2020

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i bioteknologiloven mv. (Innst. 296 L (2019–2020), jf. Prop. 34 L (2019–2020))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt ti forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Åshild Bruun-Gundersen på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 2 og 3, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 4, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet
- forslagene nr. 5–7, fra Sveinung Stensland på vegne av Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 8, fra Bjørnar Moxnes på vegne av Rødt
- forslagene nr. 9 og 10, fra Tuva Moflag på vegne av Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti

Presidenten vil opplyse om at voteringen i denne saken vil foretas delvis tematisk, og etter ønske fra komiteen vil presidenten si fra på enkelte av temaene.

Det voteres over forslagene nr. 2 og 3, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme tiltak som kan bidra til å innskrenke muligheten nordmenn har for å benytte seg av surrogatitjenester i utlandet, og føre videre det nasjonale forbudet mot surrogati».

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å utrede hvordan straffereaksjon overfor privatpersoner som inngår avtaler om kommersiell surrogati med en surrogatmor, eller overfor en virksomhet som formidler surrogatitjenester, kan utformes for ikke å ramme barna som fødes».

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti ble med 127 mot 40 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.13.07)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

A.

L o v

om endringer i bioteknologiloven mv.

I

I lov 5. desember 2003 nr. 100 om humanmedisinsk bruk av bioteknologi m.m. gjøres følgende endringer:

§ 1-2 annet ledd skal lyde:

Loven gjelder bare for forskning dersom forskningsdeltakerne skal få helsehjelp eller individuell tilbakemelding om resultater fra genetiske undersøkelser etter § 5-1 annet ledd bokstav b. Bestemmelsene i kapittel 3 gjelder all forskning.

§ 2-2 skal lyde:

§ 2-2 *Samlivsform*

Assistert befruktning kan utføres på kvinne som er gift, samboer i ekteskapslignende forhold *eller enslig. Bare søker som bor alene, regnes som enslig.*

§ 2-3 første ledd skal lyde:

§ 2-3 *Vilkår for inseminasjon*

Inseminasjon kan finne sted når mannen er befruktningsudyktig, *ved uforklarlig befruktningsudyktighet* eller når mannen selv har eller er bærer av alvorlig arvelig sykdom, når to kvinner er gift eller samboere i ekteskapslignende forhold *eller på enslig kvinne.*

Ny § 2-3 a skal lyde:

§ 2-3 a *Aldersgrense for assistert befruktning*

Kvinne som skal motta assistert befruktning, kan ikke være eldre enn fylte 46 år ved inseminasjon eller innsetting av befruktet egg.

§ 2-4 skal lyde:

§ 2-4 *Vilkår for befruktning utenfor kroppen*

Befruktning utenfor kroppen kan bare finne sted dersom en kvinne eller en mann er befruktningsudyktig eller ved uforklarlig befruktningsudyktighet, *eller når kvinnen selv har eller er bærer av alvorlig arvelig sykdom.*

§ 2-5 skal lyde:

§ 2-5 *Informasjon og samtykke*

Kvinnen og hennes eventuelle ektefelle eller samboer skal gis informasjon om behandlingen og om de medisinske og rettslige virkninger behandlingen kan få. Informasjonen skal også omfatte informasjon om adopsjon.

Før behandlingen påbegynnes, skal behandlende lege påse at det foreligger skriftlig samtykke fra *kvinnen og hennes eventuelle ektefelle eller samboer.* Ved gjentatte behandlinger skal nytt samtykke innhentes. Bare personer over 18 år som ikke er fratatt rettslig handleevne på det personlige området, kan gi slikt samtykke.

Når behandlingen skjer ved bruk av egg fra kvinnen som er befruktet med donert sæd, og kvinnen har fått ny ektefelle eller samboer, skal samtykke til behandling gis av kvinnen og hennes nåværende ektefelle eller samboer. Det kreves ikke samtykke fra tidligere ektefelle eller samboer, heller ikke dersom kvinnen skal bruke egget til assistert befruktning som enslig.

§ 2-6 skal lyde:

§ 2-6 *Avgjørelse om behandling*

Beslutning om å foreta behandling med sikte på assistert befruktning treffes av lege. *Beslutningen* skal bygge på medisinske og psykososiale vurderinger av *kvinnen* og hennes eventuelle ektefelle eller samboer. Det skal legges vekt på *kvinnens* og hennes eventuelle ektefelle eller samboers omsorgsevne og hensynet til barnets beste.

Den som søker assistert befruktning skal legge frem en barneomsorgsattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd.

Hvis det er nødvendig for å supplere de opplysningene som gis av kvinnen eller paret selv, kan legen innhente relevant informasjon fra offentlige instanser for å foreta vurderingen av kvinnens eller parets omsorgsevne og hensynet til barnet beste etter første ledd. Slik informasjon kan blant annet være opplysninger om kvinnens eller parets helse, økonomi, bolig og hvor lenge paret har bodd sammen. Ved innhenting av opplysninger som er underlagt lovbestemt taushetsplikt, kreves samtykke fra den opplysningene gjelder.

Dersom legen er i tvil om kvinnens eller parets omsorgsevne, kan legen be om en vurdering av omsorgsevnen fra en instans bestemt av departementet. Etter å ha mottatt vurderingen, beslutter legen om kvinnen eller paret skal få behandling med assistert befruktning.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om behandlingen av søknader om assistert befruktning.

§ 2-7 skal lyde:

§ 2-7 *Foreldres opplysningsplikt og barnets rett til opplysninger om donor*

Foreldre som har fått barn ved hjelp av donert ubefruktet egg eller donert sæd, skal så snart det er tilrådelig informere barnet om dette.

Den som er født etter assistert befruktning ved hjelp av donert ubefruktet egg eller donert sæd, har ved fylte 15 år rett til å få opplysninger om donors identitet. Et donorregister skal bistå barnet med dette. Legen skal informere kvinnen og hennes eventuelle ektefelle eller samboer om fra hvilken alder barnet vil kunne få opplysninger om donors identitet.

§ 2-8 skal lyde:

§ 2-8 *Donorregister*

Departementet skal opprette register for registrering av *eggdonors* og *sæddonors* identitet, slik at barnets rett etter § 2-7 kan oppfylles.

§ 2-9 skal lyde:

§ 2-9 *Eggdonor og sæddonor*

En sæddonor skal være over 18 år og ikke fratatt rettslig handleevne på det personlige området.

En eggdonor skal være over 25 år og ikke eldre enn 35 år og ikke fratatt rettslig handleevne på det personlige området.

Donoren må gi skriftlig samtykke til at sæden eller de ubefruktede eggene kan brukes til befruktning og at hans eller hennes identitet registreres i donorregisteret. Samtykke kan tilbakekalles fram til befruktningen har funnet sted.

En sæddonor eller eggdonor skal ikke gis opplysninger om kvinnens, parets eller barnets identitet.

§ 2-10 skal lyde:

§ 2-10 *Valg av eggdonor og sæddonor*

Behandelende lege skal velge egnet *eggdonor* eller *sæddonor*. Virksomheten som utfører den assisterte befruktningen skal sørge for at nødvendige opplysninger om behandlingen registreres og meldes.

§ 2-11 skal lyde:

§ 2-11 *Lagring og import av ubefruktede egg, eggstokkvev, sæd mv.*

Virksomheter som er godkjent etter § 7-1, kan etter godkjenning importere og lagre ubefruktede egg og sæd. Godkjenning kreves også for lagring av eggstokkvev.

Lagring som ikke er særskilt medisinsk begrunnet omfattes ikke av retten til helsehjelp i pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 2 eller den offentlige helsetjenestens ansvar for å sørge for helsetjenester. Det kan kreves full egenbetaling for slik lagring.

Virksomheter som lagrer ubefruktede egg eller sæd som er donert, skal sørge for at opplysninger om eggdonors og sæddonors identitet registreres og meldes til et donorregister.

Egg eller sæd skal ikke utleveres for bruk til assistert befruktning etter givers død med unntak av befruktede egg og sæd i tilfeller omfattet av § 2-17.

Ved kvinnens død skal lagrede ubefruktede egg og lagret eggstokkvev destrueres.

§ 2-12 skal lyde:

§ 2-12 *Forskrifter*

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om organisering av *egg-* og *sædbanker*, bruk av *donoregg* og *donorsæd*, samt registrering og melding av opplysninger om *egg-* og *sæddonor*.

§ 2-14 tredje ledd skal lyde:

Ubefruktede og befruktede egg som nevnt i første og annet ledd kan bare anvendes til opplæring og kvalitets sikring etter frivillig, uttrykkelig og informert samtykke fra kvinnen eller paret som mottar fertilitetsbehandling. Frivillig, uttrykkelig og informert samtykke skal også innhentes fra sæd- eller eggdonor dersom det benyttes donorsæd eller donoregg.

§ 2-15 skal lyde

§ 2-15 *Anvendelse og innsetting av befruktede egg m.v.*

Befruktede egg kan bare settes inn i livmoren til den kvinnen som skal være barnets mor.

Ved assistert befruktning til et likekjønnet par kan et egg som er hentet ut fra en av kvinnene, settes inn i den andre kvinnens livmor etter befruktning.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om innsetting av befruktede egg i en kvinnes kropp ved befruktning utenfor kroppen.

§ 2-16 skal lyde:

§ 2-16 *Lagring av befruktede egg*

Virksomheter som er godkjent etter § 7-1 til å utføre assistert befruktning, kan etter godkjenning lagre befruktede egg.

Befruktede egg skal lagres til kvinnen egget skal settes inn i, er fylt 46 år. Kvinnen kan samtykke til en kortere lagringstid.

Virksomheten kan ut fra ressurs- og nyttehensyn fastsette en kortere lagringstid enn det som følger av annet ledd. Lagringstiden kan ikke være kortere enn fem år fra det tidspunktet egget ble befruktet, med mindre kvinnen samtykker til kortere lagringstid eller aldersgrense i annet ledd er nådd.

Når lagringstiden er ute, skal befruktede egg destrueres eller avgis til opplæring eller kvalitetssikring, jf. § 2-14 eller forskning, jf. kapittel 3.

§ 2-17 skal lyde:

§ 2-17 *Bruk av lagret sæd fra avdød eller egg som er befruktet med avdødes sæd*

Lagret sæd fra avdød, eller egg som er befruktet med avdødes sæd, kan benyttes til assistert befruktning av avdødes gjenlevende ektefelle eller samboer dersom det kan dokumenteres at det er i tråd med avdødes ønske. Gjenlevende ektefelle eller samboer må være enslig, jf. § 2-2, på tidspunktet for inseminasjonen eller innsetting av befruktet egg. De øvrige vilkår for assistert befruktning i loven må være oppfylt.

Ved bruk av befruktede egg, må egget stamme fra gjenlevende ektefelle eller samboer.

Den avdøde skal regnes som barnets far etter barnelova.

§ 2-18 skal lyde:

§ 2-18 *Forbud mot transplantasjon av organer og vev som produserer kjønnsceller*

Transplantasjon av organer og vev som produserer kjønnsceller fra en person til en annen med det formål å behandle infertilitet er forbudt.

§ 2-19 skal lyde:

§ 2-19 *Godkjenning av behandlingsformer m.m.*

Behandlingsformer som faller inn under § 2-1, import av sæd og ubefruktede egg jf. § 2-11, teknikker for behandling av sæd jf. § 2-13, samt lagring av sæd, ubefruktede egg, eggstokkvev og befruktede egg jf. §§ 2-11 og 2-16, skal godkjennes av departementet, og kan bare tas i bruk eller foretas ved virksomheter godkjent i henhold til § 7-1.

Før departementet avgjør om godkjenning skal gis, skal søknaden forelegges Bioteknologirådet.

§ 2A-1 annet og tredje ledd skal lyde:

Preimplantasjonsdiagnostikk kan tilbys par eller enslige der en eller begge er bærere av alvorlig monogen eller kromosomal arvelig sykdom og det er stor fare for at sykdommen kan overføres til et kommende barn.

Preimplantasjonsdiagnostikk kan i tillegg utføres for å undersøke vevstypen med sikte på å få et vevstypelikt barn som kan være stamcelledonor for et søsken med alvorlig, arvelig sykdom. I slike tilfeller må følgende vilkår være oppfylt:

- behandling med søskendonasjon av friske, fortlidelige stamceller med stor sannsynlighet er egnet til å kurere et sykt søsken
- hensynet til det syke barnet vurderes opp mot belastningene for et framtidig søsken
- donor født etter preimplantasjonsdiagnostikk med vevstyping ikke utsettes for uakseptable inngrep.

§ 2A-2 skal lyde:

§ 2A-2 *Samtykke*

Før preimplantasjonsdiagnostikk foretas, må kvinnen eller paret gi skriftlig informert samtykke.

§ 2A-3 skal lyde:

§ 2A-3 *Informasjon og genetisk veiledning*

Kvinnen eller paret skal motta nøytral informasjon og genetisk veiledning, herunder opplysninger om risiko forbundet med behandlingen, belastningen for kvinnen og sannsynligheten for å lykkes med behandlingen.

§ 2A-4 skal lyde:

§ 2A-4 *Generelle vilkår for assistert befruktning*

De alminnelige reglene for befruktning utenfor kroppen i kapittel 2 i loven her gjelder også for par og enslige kvinner som søker preimplantasjonsdiagnostikk. Kravet om befruktningsudyktighet i § 2-4 gjelder ikke.

§§ 2A-5–2A-7 oppheves.

Nåværende § 2A-8 blir § 2A-5.

§ 2A-9 oppheves.

§ 3-2 annet og tredje ledd skal lyde:

Forskning på befruktede egg *kan* foretas inntil 14 dager etter at egget ble befruktet. *Egget skal destrueres innen 14 dager etter befruktningen.* Den tiden befruktede egg er lagret nedfrost, medregnes ikke.

Befruktede egg som har vært gjenstand for forskning, og kjønnsceller som har vært gjenstand for forskning, må ikke settes inn i en kvinne, men skal destrueres.

§ 3-4 første og annet ledd skal lyde:

Overtallige befruktede egg kan bare anvendes til forskning og behandling etter frivillig, uttrykkelig og informert samtykke fra *kvinnen eller* paret som mottar assistert befruktning. Før samtykket avgis, skal *kvinnen eller* paret motta informasjon om hva forskningen kan innebære, hvordan den blir utført og annen relevant informasjon.

Dersom befruktning foretas med *donoregg eller donorsæd*, skal også *donor* avgis frivillig, uttrykkelig og informert samtykke. *Donors* samtykke skal innhentes i forbindelse med donasjonen.

§ 4-2 annet ledd oppheves.

§ 5-1 annet ledd bokstav a skal lyde:

a) genetiske undersøkelser *der formålet med undersøkelsen er å stille sykdomsdiagnose.*

§ 5-3 oppheves.

§ 5-5 første ledd skal lyde:

Ved genetiske undersøkelser etter § 5-1 annet ledd bokstav b, skal den som undersøkes *gis tilpasset genetisk veiledning.*

§ 5-8 skal lyde:

§ 5-8 *Forbud mot bruk av genetiske opplysninger utenfor helse- og omsorgstjenesten*

Det er forbudt å be om, motta, besitte, eller bruke *genetiske* opplysninger om en annen person som er fremkommet ved genetiske undersøkelser som omfattes av § 5-1 annet ledd bokstav b, eller ved systematisk kartlegging av arvelig sykdom i en familie. *Det samme gjelder genetiske opplysninger om risiko for fremtidig sykdom som er fremkommet ved genetiske undersøkelser som omfattes av § 5-1 annet ledd bokstav a.*

Det er forbudt å spørre om genetiske undersøkelser eller systematisk kartlegging av arvelig sykdom i en familie har vært utført.

Forbudet i første og annet ledd omfatter ikke virksomheter som er godkjent etter § 7-1 til å utføre genetiske undersøkelser som omfattes av § 5-1 annet ledd, eller

til forskningsformål. Dersom genetiske opplysninger skal benyttes til forskningsformål må den opplysningene gjelder ha gitt samtykke til dette.

Forbudet i første ledd gjelder ikke privatpersoner som opptrer på vegne av eller etter samtykke fra den personen opplysningene gjelder.

Unntatt fra forbudet i første og annet ledd er helsepersonell som trenger opplysningene i diagnostisk og behandlingmessig øyemed.

§ 6-1 skal lyde:

§ 6-1 *Definisjon*

Med genterapi menes i denne loven *legemidler som er omfattet av definisjonen i forordning om avanserte terapier (EU) nr. 1394/2007 artikkel 2, jf. direktiv 2001/83 (legemiddeldirektivet) bilag 1 del IV pkt. 2.1.*

§ 6-2 skal lyde:

§ 6-2 *Vilkår for genterapi mv.*

Genterapi kan bare benyttes for behandling *av sykdom* eller for å hindre *at sykdom* oppstår.

Genterapi og *annen overføring av genetisk materiale til humane celler*, foster og befruktede egg som *medfører* genetiske endringer *som går i arv* i kjønnsceller er forbudt.

§ 6-3 oppheves.

§ 7-1 første ledd skal lyde:

Medisinsk bruk av bioteknologi m.m. som krever godkjenning etter §§ 2-19, 3-3 annet ledd, 4-2 og *medisinsk bruk av bioteknologi etter § 5-1 annet ledd bokstav b*, kan bare finne sted ved virksomheter som er spesielt godkjent av departementet for det aktuelle formål. Det skal fremgå av godkjenningsvedtaket hvilke former for medisinsk bioteknologi virksomheten har tillatelse til å foreta eller rekvirere.

§ 7-5 nytt tredje ledd skal lyde:

Første ledd gjelder ikke for overtredelse av § 2-7 første ledd.

II

I lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. gjøres følgende endring:

§ 5-6 skal lyde:

§ 5-6 *Brukerrom*

Brukerromsordninger etablert i medhold av *brugerromsloven* er å anse som en kommunal helse- og omsorgstjeneste. Kommunen avgjør om den vil etablere en *brugerromsordning*. Kommunen kan ikke inngå avtale med private om drift av *brugerromsordning*.

Presidenten: Det votes over A I ny § 2-3 a.

Arbeiderpartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 120 mot 49 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.13.37)

Presidenten: Presidenten vil informere om at denne voteringen – og påfølgende – omhandler tillatelse til assistert befruktning for enslige.

Det voteres over A I § 2-2 og § 2-3 første ledd.

Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 89 mot 80 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.14.17)

Presidenten: Denne voteringen omhandler assistert befruktning for enslige.

Det voteres alternativt mellom innstillingens A I § 2-6 første, tredje, fjerde og femte ledd og forslag nr. 4, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«§ 2-6 skal lyde:

§ 2-6 Avgjørelse om behandling

Beslutning om å foreta behandling med sikte på assistert befruktning treffes av lege. *Beslutningen* skal bygge på medisinske og psykososiale vurderinger av paret. Det skal legges vekt på parets omsorgsevne og hensynet til barnets beste.

Hvis det er nødvendig for å supplere de opplysningene som gis av paret selv, kan legen innhente relevant informasjon fra offentlige instanser for å foreta vurderingen av parets omsorgsevne og hensynet til barnet beste etter første ledd. Slik informasjon kan blant annet være opplysninger om parets helse, økonomi, bolig og hvor lenge paret har bodd sammen. Ved innhenting av opplysninger som er underlagt lovbestemt taushetsplikt, kreves samtykke fra den opplysningene gjelder.

Dersom legen er i tvil om parets omsorgsevne, kan legen be om en vurdering av omsorgsevnen fra en instans bestemt av departementet. Etter å ha mottatt vurderingen, beslutter legen om paret skal få behandling med assistert befruktning.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om behandlingen av søknader om assistert befruktning.»

Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Senterpartiet ble innstillingen bifalt med 91 mot 78 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.15.37)

Presidenten: Det voteres over A I § 2-6 annet ledd om assistert befruktning for enslige.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 101 mot 68 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.16.08)

Presidenten: Det voteres over A I § 2-5 første og andre ledd, tredje ledd siste punktum og § 2-14 tredje ledd – også om assistert befruktning for enslige.

Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 89 mot 80 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.16.44)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 7, fra Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Ny § 2-20 skal lyde: Ubefruktede egg og eggstokkvev kan bare lagres når lovens vilkår for assistert befruktning er oppfylt, eller dersom en kvinne har en medisinsk tilstand som kan føre til tidlig befruktningssudyktighet eller skal gjennomgå behandling som kan skade befruktningssudyktigheten.»

Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti ble med 89 mot 80 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.17.54)

Presidenten: Presidenten vil opplyse om at denne voteringen omhandler å tillate eggdonasjon.

Det voteres over A I § 2-18.

Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 94 mot 75 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.18.26)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 8, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med lovforslag om å tillate eggdonasjon fra kvinner som gjennomgår IVF-behandling, og som samtykker til donasjon, med samme strenge regler som for sæddonasjon. Donor skal være ukjent og ikke-anonym.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Rødt ble med 168 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.18.47)

Presidenten: Stortinget fortsetter å votere over temaet eggdonasjon.

Det voteres over A I § 2-4 og § 3-4 annet ledd.

Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 92 mot 77 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.19.18)

Presidenten: Det voteres over A I § 2-8, § 2-9, § 2-10, § 2-12 og § 2-19 – også om eggdonasjon.

Høyre, Senterpartiet, Venstre, Kristelig Folkeparti og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 93 mot 76 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.19.56)

Presidenten: Stortinget fortsetter med tema knyttet til eggdonasjon, og det voteres alternativt mellom innstillingens A I § 2-7 og forslag nr. 5, fra Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«§ 2-7 skal lyde: § 2-7 Foreldres opplysningsplikt og barnets rett til opplysninger om sæddonor Foreldre som har fått barn ved hjelp av donorsæd, skal så snart det er tilrådelig informere barnet om dette. Den som er født etter assistert befruktning ved hjelp av donorsæd, har ved fylte 15 år rett til å få opplysninger om sædgivers identitet. Et donorregister skal bistå barnet med dette. Legen skal gi par

som mottar assistert befruktning med donert sæd informasjon om fra hvilken alder barnet vil kunne få opplysninger om donors identitet.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 92 mot 77 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.20.36)

Presidenten: Stortinget fortsetter å votere over temaet eggdonasjon.

Det voteres alternativt mellom innstillingens A I § 2-16 annet ledd og forslag nr. 6, fra Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«§ 2-16 annet ledd skal lyde: Befruktede egg skal lagres til kvinnen egget stammer fra er fylt 46 år. Kvinnen kan samtykke til en kortere lagringstid.» Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 89 mot 80 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.21.14)

Presidenten: Det voteres over A I § 2-15, som også omhandler eggdonasjon.

Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 92 mot 77 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.21.50)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«§ 2-15 nytt annet og tredje ledd skal lyde:

Ved assistert befruktning til enslige, må egget være hentet ut fra den enslige kvinnen selv.

Ved assistert befruktning til par, er det ikke tillatt med samtidig egg- og sæddonasjon eller donasjon av befruktede egg.»

Høyre, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble bifalt med 90 mot 78 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.22.16)

Presidenten: Det voterer over A I § 2-17 – fortsatt knyttet til eggdonasjon.

Senterpartiet og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 142 mot 27 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.22.43)

Presidenten: Heretter vil voteringene gjelde øvrige paragrafer under A I.

Det voterer over § 2-11, § 2A-1 annet og tredje ledd, § 2A-2, § 2A-3, § 2A-4, § 2A-5, § 2A-6, § 2A-7, § 2A-9, § 3-2 annet ledd, § 3-4 første ledd, § 4-2 andre ledd, § 6-1, § 6-2 annet ledd, § 6-3.

Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 91 mot 77 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.23.38)

Presidenten: Det voterer over A I § 7-1 første ledd.

Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 91 mot 78 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.24.02)

Presidenten: Det voterer over resten av A I samt II.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid. Den som er født ved hjelp av sæd som er donert før ikrafttreden av endringene i bioteknologiloven § 2-7 annet ledd, har ikke rett til opplysninger om donors identitet før etter fylte 18 år.

Presidenten: Denne voteringen gjelder lovens ikrafttredelse.

Det voterer alternativt mellom innstillingen og forslagene nr. 9 og 10, fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 9 lyder:

«Loven trer i kraft 1. juli 2020, unntatt bestemmelsene i § 2-4, § 2-7 første ledd og annet ledd, første punktum, § 2-8, § 2-9, § 2-10, § 2-11, tredje og fjerde ledd, § 2-12, § 2-14 tredje ledd, annet punktum, § 2-15, § 2-16 annet ledd, § 2-18, § 2-19, første ledd og § 3-4, annet ledd, som trer i kraft når kongen bestemmer, likevel senest 1. januar 2021.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Non-invasiv prenatal test (NIPT) blir tillatt i Norge fra 1. juli 2020.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti ble forslagene bifalt med 91 mot 78 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.24.52)

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Senterpartiet og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 140 mot 27 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.25.15)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Videre var innstilt:

B.

I

Stortinget ber regjeringen sikre at bioteknologiloven i framtiden kan evalueres mer dynamisk og løpende for å holde tritt med den raske utviklingen i bioteknologien.

II

Stortinget ber regjeringen endre Medisinsk fødselsregisterforskriften med sikte på å registrere alle behandlinger med assistert befruktning i Medisinsk fødselsregister, uavhengig av utfall.

III

Stortinget ber regjeringen jobbe for å endre Biomedisinkonvensjonen eller forståelsen av den, for å sikre at mitokondriedonasjon kan bli tillatt i Norge når metoden er trygg og faglig forsvarlig.

IV

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en utredning av markedet for genetisk selvtesting, som skal danne grunnlag for lovregulering av dette markedet. Utredningen må blant annet ivareta hensynet til personvern, retten til egne helsedata og helsekonsekvenser ved villedende testresultater.

V

Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag som sikrer at genetisk testing av barn utenfor helsetjenesten blir forbudt.

VI

Stortinget ber regjeringen utarbeide retningslinjer ved kompensasjon av donasjon av kjønnsceller, som reflekterer belastningen og tidsbruken for donor. Kompensasjonen settes på et moderat nivå, som ikke driver opp det generelle kompensasjonsnivået i nordiske land. Dokumenterte reiseutgifter dekkes i tillegg.

VII

Stortinget ber regjeringen sikre at arbeidsgivere unntas fra plikt om å dekke sykepenger for kvinner som ønsker å donere egg.

VIII

Stortinget ber regjeringen utforme en prioriteringsveileder for donasjon av egg, som i stor grad harmoniserer med prioriteringsveilederen for donasjon av sæd.

IX

Stortinget ber regjeringen sørge for en gjennomgang av vilkår og retningslinjer for preimplantasjonsdiagnostikk og fosterdiagnostikk, slik at disse kan ses i sammenheng og gi et helhetlig og sammenhengende tilbud for kvinner og familier som har særlig risiko for alvorlig sykdom eller skade hos fosteret. Gjennomgangen skal vektlegge lidelse og tappt livskvalitet ved lindrende og livsforlengende behandling i gjennomgangen av vilkårene for å få innvilget PGD. Regjeringen bes legge frem forslag til de nødvendige lovendringer som følge av denne gjennomgangen.

X

Stortinget ber regjeringen sørge for at ultralyd med tilleggsundersøkelser som kan avdekke alvorlig sykdom eller skade hos fosteret, blir et tilbud til alle kvinner i før-

ste trimester gjennom den offentlige svangerskapsomsorgen.

XI

Stortinget ber regjeringen sørge for at aldersgrensen for å få tilbud om fosterdiagnostikk senkes fra kvinner som er >38 år ved termin, til kvinner som er >35 år ved termin.

XII

Stortinget ber regjeringen sørge for at Non-invasiv prenatal test (NIPT) tilbys alle kvinner som har krav på fosterdiagnostikk, eller ved funn på tidlig ultralyd med tilleggsundersøkelser, uavhengig av kvinnens alder.

XIII

Stortinget ber regjeringen sørge for at Non-invasiv prenatal test (NIPT) blir tillatt å utføre i Norge for alle gravide kvinner.

XIV

Stortinget ber regjeringen sikre at Norge arbeider aktivt i internasjonale sammenhenger for å bekjempe utnyttelse av kvinner i den internasjonale surrogatiindustrien.

XV

Stortinget ber regjeringen innarbeide de økonomiske konsekvensene av endringene i bioteknologiloven i statsbudsjett for 2021.

Presidenten: Det voteres over B III, som gjelder mitokondriedonasjon.

Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 90 mot 79 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.25.44)

Presidenten: Det voteres over B VI og VII som gjelder kompensasjon ved donasjon av kjønnsceller.

Høyre, Senterpartiet, Venstre, Kristelig Folkeparti og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 91 mot 78 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.26.13)

Presidenten: Det voteres over B VIII, som gjelder prioriteringsveileder for donasjon av egg.

Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble bifalt med 93 mot 76 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.26.37)

Presidenten: Det voteres over B X, som gjelder tidlig ultralyd.

Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble bifalt med 91 mot 78 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.27.00)

Presidenten: Det voteres over B XII, som gjelder tilbud om NIPT-test.

Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble bifalt med 90 mot 79 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.27.26)

Presidenten: Det voteres over B XIII, som gjelder at NIPT-test blir tillatt å utføre i Norge for alle gravide kvinner.

Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble bifalt med 91 mot 78 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.27.54)

Presidenten: Det voteres over B XIV.

Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble bifalt med 109 mot 60 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.28.15)

Presidenten: Det voteres over B I, II, IX, XI, XV.

Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble bifalt med 90 mot 77 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.28.40)

Presidenten: Det voteres over B IV og V.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Vi går til sak nr. 26, som er referat.

Sak nr. 26 [16:28:54]

Referat

1. (349) Statsministerens kontor melder at
 1. lov om endringer i markedsføringsloven mv. (gjennomføring av forordning (EU) 2017/2394 om forbrukervernsamarbeid) (Lovvedtak 81 (2019–2020))
 2. lov om endringer i kringkastingsloven mv. (tiltak mot markedsføring av pengespill som ikke har tillatelse i Norge) (Lovvedtak 89 (2019–2020))

– er sanksjonert under 20. mai 2020
Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (350) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Solfrid Lerbrekk, Audun Lysbakken, Torgeir Knag Fylkesnes og Kari Elisabeth Kaski om å sørge for at alle arbeidstakere får feriepengene sine (Dokument 8:112 S (2019–2020))
3. (351) Midlertidig lov om kompensasjonssystem for selvstendig næringsdrivende og frilansere som har mistet inntekt som følge av utbrudd av covid-19 (Prop. 116 L (2019–2020))
Enst.: Nr. 2 og 3 sendes arbeids- og sosialkomiteen.
4. (352) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Gisle Meininger Saudland, Sylvi Listhaug, Jon Georg Dale og Terje Halleland om å stanse utbygging av vindkraft etter gammelt konsesjonssystem, inntil rettssystemet har endelig avgjort klager som er brakt inn for domstolene (Dokument 8:114 S (2019–2020))

Presidenten: Dette forslaget foreslås sendt energi- og miljøkomiteen.

Terje Halleland har bedt om ordet.

Terje Halleland (FrP) [16:29:30]: Fremskrittspartiet ønsker å opprettholde forslaget om hurtigbehandling av Dokument 8:114 S.

Presidenten: Da har representanten anmodet om behandling etter forretningsordenens § 39 annet ledd c om at det legges ut til gjennomsyn for representantene i minst én dag og deretter føres opp på dagsordenen til behandling.

Lars Haltbrekken (SV) (fra salen): SV støtter opp om Hallelands forslag.

Presidenten: Det er da å anføre at presidenten innstiller på at saken sendes energi- og miljøkomiteen da det ikke er noe i forslaget som tilsier at komitébehandling ikke kan gjennomføres, og at komiteen kan arbeide raskt dersom saken krever det.

Det voterer over behandlingsmåten. Det voterer alternativt mellom presidentens forslag om komitébehandling og representanten Terje Hallelands forslag om hastebehandling.

Votering:

Ved alternativ votering mellom presidentens forslag og forslaget fra Terje Halleland ble presidentens forslag bifalt med 129 mot 39 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.30.45)

Videre ble referert:

5. (553) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hanne Dyveke Søttar, Kari Kjønaas Kjos, Silje Hjemdal og Roy Steffensen om nødvendige regelendringer om politiattest for ansettelsesforhold i skoler og barnehager (Dokument 8:113 S (2019–2020))

Enst.: Sendes utdannings- og forskningskomiteen.

Man fortsatte behandlingen av sakene på dagens kart.

Sak nr. 14 [16:31:10]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nicholas Wilkinson, Audun Lysbakken, Karin Andersen og Lars Haltbrekken om å rette opp urettferdige helsekutt (Innst. 288 S (2019–2020), jf. Dokument 8:47 S (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte

tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Kjersti Toppe (Sp) [16:32:17] (ordfører for saka): Sosialistisk Venstreparti har fremja fleire forslag om det dei kallar «å rette opp urettferdige helsekutt». Eit forslag handlar om å reversera kutta i gratis fysioterapi for visse grupper. Det var ved behandling av statsbudsjettet i 2017 at dette regelverket vart endra og den såkalla diagnoselista for gratis fysioterapi vart avvikla. Samtidig vart eigendelstak 2 redusert, og aldersgrensa for skjerming av utgifter vart heva frå 12 til 16 år. No har regjeringa varsla at det vert arbeidd med å slå saman eigendelstak 1 og 2, noko som vil kunna gi betre skjermingsordningar for dei gruppene som har store eigendelsutgifter til helsetenester. Ut frå dette vil ikkje regjeringa opna for ei ny skjermingsordning basert på spesi- fikke diagnosar.

Arbeidarpartiet, SV og Senterpartiet fremjar i innstillinga forslag om å gjennomføra ei evaluering av opptrappingsplanen for habilitering og rehabilitering, under dette konsekvensane av å avvikla diagnoselista for fysioterapi.

Så til forslaget om å innføra gratis tannhelsesjekk for eldre over 75 år: Dette var ei ordning den raud-grøne regjeringa innførte, men som vart avvikla hausten 2013. Ein samla komité viser til stortingsvedtak om at regjeringa skal fremja ei eiga sak om styrking av norsk tannhelse med mål om å jamna ut sosial ulikskap, og korleis vi i større grad kan hjelpa dei som ikkje har økonomisk moglegheit til å gjennomføra nødvendig tannbehandling. Komiteen viser òg til at regjeringa har uttalt at ho følgjer opp dette vedtaket i samband med oppfølginga av NOU 2018: 16, om prinsipp for prioritering i den kommunale helse- og omsorgstenesta.

Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV har ein merknad om at eldre som i dag har rett til gratis tannbehandling, gjerne ikkje får det fordi det er for dårleg informasjon om dette. Dette er eit fylkeskommunalt ansvar. SV fremjar òg forslag om ei løpande gransking av ABE-kutta, og på dette punktet fremjar dessutan Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV eit forslag om å be regjeringa skjerma sjukehussektoren for ABE-kutt.

I statsbudsjettet for 2020 fremja regjeringa forslag om å leggja om stønad til kjeveortopedisk behandling. I ettertid kom det ei fagutgreiing der det vart føreslått ei omlegging, men der fleire barn ville få rett til behandling, og alle skulle få individuell vurdering. Ved behandlinga av statsbudsjettet føreslo Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV å be regjeringa leggja til grunn denne fagrapporten for å sikra at barn som har eit klart behov for tannregulering, framleis vil få støtte.

Med det tar eg opp forslaga som Senterpartiet er ein del av.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Hege Haukeland Liadal (A) [16:35:40]: Arbeiderpartiet er glad for at SV setter lyskasteren på regjeringens urettferdige helsekutt. Dette oppleves ute i landet. Én etter én blir ordninger og tilbud forringet. Jeg håper flest mulig av dem dette rammer, ikke har stemt fram høyre regjeringen.

SV kommer nok til å redegjøre fint for kuttene. Jeg vil derfor spesielt trekke fram øyehelse, som i utgangspunktet ligger i en annen komité, arbeids- og sosialkomiteen, men det er i aller høyeste grad et helsespørsmål. Nå er det kun barn opptil 10 år som får støtte til å se godt om de har sterkt nedsatt synsevne. Tidligere var det opptil 18 år, og barn blir skadelidende av dette.

Optiker Hedegaard i Haugesund forteller mange triste historier. En av dem fikk jeg i går. Det er barn som har behov for briller, der refusjonskrav er sendt, men brillene hentes ikke – for i lovverket i dag kan man få refundert satsen uten at man har hentet ut brillene. Det er en svakhet i loven som må rettes opp. Barn blir skadelidende av dette. Briller blir liggende hos optikerne, og refusjon er utbetalt til foreldre. Det er vanskelig for meg å forstå at dette skulle forenkle et allerede godt system, der man tidligere sendte refusjonskravet fra optikeren og ikke fra de mange foresatte.

Dette er villet politikk. Regjeringen lurer ikke glutenallergikere og revmatikere. Demente kan en kanskje lure, men ikke deres pårørende. Når ble det et politisk mål å ta bort dagaktivitet for eldre med demens? Det har det faktisk vært for denne regjeringen, i likhet med alle de andre kuttene de har gjort. Forstå det, den som vil.

Vi er på vei til et samfunn med større forskjeller mellom de svake og de sterke, et samfunn jeg som folkevalgt vil kjempe med nebb og klør for å jobbe mot.

Camilla Strandskog (H) [16:38:51]: Regjeringen vil behandle flere pasienter i sykehusene, øke kvaliteten på behandlingen i hele helsetjenesten og få ned ventetidene. Det er våre mål. Derfor har også penger til sykehusene vært prioritert av regjeringen gjennom mange år.

Så vet vi også at økonomien blir krevende framover. Vi kommer til å bruke mer penger på helse, men lave oljepriser, koronasituasjonen og færre arbeidstakere per pensjonist vil føre til at vi er nødt til å prioritere hardere framover. Det gjelder innenfor alle områder.

Tidligere var det kun personer som hadde sykdommen sin på diagnoselisten, som fikk tilbud om gratis fysioterapi. Høyre mener det er riktig at det er pasientens behov for behandling som skal avgjøre om man skal få tilbud om gratis fysioterapi, ikke diagnosen i seg selv. Endringen har gitt en mer rettferdig fordeling mellom ulike pasientgrupper. Regjeringen har samtidig fjernet egenandelen for barn opptil 16 år.

Tannhelse handler også om prioriteringer. Høyre mener det er bedre å prioritere pasienter med dårlig tannhelse framfor å gi gratis tannhelse til alle over 75 år uavhengig av deres økonomi eller tannhelse for øvrig. Det handler om å prioritere, og da mener Høyre vi skal prioritere de svakeste og de som har sterkest behov, først.

Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen ble innført i 2015. Den forutsetter at alle statlige virksomheter gjennomfører tiltak for å bli mer effektive. Det er imidlertid helt feil å omtale ABE-reformen som et kutt for sykehusene, for spesialisthelsetjenesten har fått vekst i de økonomiske rammene hvert år, også etter at ABE-reformen er trukket fra. Sykehøkonomi har vært prioritert av denne regjeringen siden første statsbudsjett i 2013.

Karin Andersen (SV) [16:41:20]: Er det noe vi vet om helse og økonomisk og sosial situasjon, så er det at det henger ganske nøye sammen. Vi vet at den som har lite penger, også har mye større risiko for å oppleve sykdom og dårlig helse. Derfor er SV så uenig med regjeringen. Når de skal finne måter å spare på, går de systematisk etter folk som er syke, har dårlig helse og er arbeidsløse. Mens i den andre enden av skalaen har regjeringen alltid masse penger å gå på. Der er man i stand til å dele ut milliarder til folk som har mer enn sitt på det tørre, for å si det slik, og som burde bidra mer til fellesskapet.

I stad diskuterte vi bioteknologiloven. Nå diskuterer vi om utviklingshemmede, folk som har amputert, og andre som har store problemer, skal få gratis fysioterapi. Ja, det er mange flere som burde inn på den lista, og det var det fullt mulig å gjøre, å putte flere inn på lista og gi flere tilgang på nødvendig behandling – uten å fjerne det for noen av dem som står på lista, eller sto på lista, og trengte behandlingen. Og nå, etter koronanedstengingen, vil jo dette problemet øke.

Tannhelsesjekk for eldre over 75 år: Den aldersgruppa som er over 75 år i dag og de nærmeste årene, har problematisk tannhelse. Noen av dem har god råd, det er helt riktig, men veldig mange har veldig dårlig råd, og tannhelse er veldig dyrt. Så det i hvert fall å kunne få en sjekk av tennene sine er ikke så veldig mye, for å si det sånn. Og det hadde vært veldig lurt å få gjort det, for folk

sparer seg for ganske mye andre utgifter og problemer hvis de klarer å beholde tennene utover i alderdommen.

Så er det de berømte effektivitetskuttene. Det er jo en måte å skyve ansvaret for de for trange rammene man har, nedover i systemet og ikke ta ansvar for hva som blir kuttet. Jeg var med på det da jeg satt i kommunestyret for mange år siden. Det var sånn: Spar tre millioner, men la det ikke gå ut over noen, og så fikk forvaltningen det tredd nedover ørene og skulle finne ut hva det var, og så skulle de få skylden for de kuttene som ble gjort. Jeg har respekt for at noen mener at budsjettene er for høye, men da får de være så snille og legge også de kuttene på bordet, slik at vi kan ta stilling til de faktiske kuttene og ta ansvaret for dem.

SV vil rette opp disse helsekuttene. Derfor tar jeg opp de forslagene som er i innstillingen.

Presidenten: Da har representanten Karin Andersen tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Bent Høie [16:44:53]: Jeg er glad for at regjeringen fikk avvirket den såkalte diagnoselisten for gratis fysioterapi fra 2017. Denne framsto som veldig urettferdig for brukere som ikke hadde en diagnose som sto på listen, og det var ikke nødvendigvis sammenheng mellom diagnosen og behovet for fysioterapi. Personer med en diagnose som ikke sto på listen, kunne ha mer alvorlige plager og større behov for fysioterapi enn personer med diagnoser som var på listen. Jeg mener det er en mye mer rettferdig ordning å skjerme brukerne for store helseutgifter gjennom egenandelstak enn via navnet på en diagnose.

Stoltenberg-regjeringen innførte gratis tannhelseundersøkelse for eldre over 75 år. Jeg mener imidlertid det var viktigere å ha en målrettet innsats mot dem som har dårligst tannhelse og særskilte problemer, og dermed også de store utgiftene til tannhelse. Jeg er spesielt stolt av det kombinerte behandlingstilbudet vi fikk etablert for utsatte for tortur eller overgrep og personer med alvorlig angst for tannbehandling.

I innstillingen er flertallet enig med Helsedirektoratet i at personer med hjemmesykepleie må beholde sine lovfestede rettigheter til tannhelsehjelp, selv om ny teknologi erstatter besøk av ansatte i hjemmesykepleien. Den problemstillingen synliggjør at rettigheter til tjenester som bygger på mottak av andre helsetjenester, kan skape vanskeligheter. Dette er blant de utfordringene vi er nødt til å vurdere framover. For tannregulering til barn og unge er det ikke aktuell politikk for regjeringen å reversere den innstrammingen som ble gjennomført fra 1. januar i år.

Jeg er glad for at en samlet komité har merket seg de nye kriteriene som er innført i regelverket fra 2020, og at det er lagt vekt på om de lavest prioriterte tilstandene

medfører risiko for funksjonelle problemer eller vansker med psykisk eller sosial mestring.

Regjeringen innførte avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen i 2015. ABE-reformen forutsetter at alle statlige virksomheter gjennomfører tiltak for å bli mer effektive. Det er ikke riktig at effektiviseringskravet i denne reformen er et kutt for sykehusene. Regjeringen har tvert imot prioritert sykehusene i hvert statsbudsjett som er lagt fram siden 2013, og sykehusene har hvert år fått en vekst i sine økonomiske rammer. I budsjettet for 2020 ble sykehusbudsjettet styrket med 1,58 mrd. kr etter at ABE-reformen er trukket fra, og er selvfølgelig nå ytterligere styrket i forbindelse med revidert budsjett.

Skal vi sikre en bærekraftig helsetjeneste framover, må vi bruke kompetansen hos medarbeiderne våre best mulig, utnytte mulighetene teknologien gir, og organisere oppgavene våre bedre. ABE-reformen understøtter nettopp disse målene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kjersti Toppe (Sp) [16:47:57]: Eg har eit spørsmål om tannregulering eller kjeveortopedisk behandling til barn. Statsråden viste til dei nye takstane. Men det kom ei fagutgreiing etter at statsbudsjettet vart lagt fram, som Helsedirektoratet hadde utarbeidd i samarbeid med fagorganisasjonane, og ho hadde ei anna innretning enn det regjeringa la fram i statsbudsjettet – det gjekk ikkje så langt, og det var meir akseptert ute.

Spørsmålet mitt er om det er den fagutgreiinga og den anbefalinga som no vert lagd til grunn for omlegging av stønad til kjeveortopedisk behandling, eller om det er det som regjeringa fremja i statsbudsjettet.

Statsråd Bent Høie [16:48:44]: Det som ble lagt til grunn for innretningen av dette, var den fagutredningen som vi hadde igangsatt, og som også Tannlegeforeningen var med i arbeidet om. Den ble igangsatt før statsbudsjettet ble lagt fram, men vi hadde behov for å legge dette fram i statsbudsjettet, og de innsparingene som vi anga i statsbudsjettet, forventer vi i 2020 som følge av dette.

Kjersti Toppe (Sp) [16:49:15]: Men no er det jo sånn at det som fagutgreiinga la til grunn, hadde ei anna innsparing som ein konsekvens, og iallfall viss ein ser nokre år fram i tid, hadde forslaget frå regjeringa eit mykje høgare tal på kor mange millionar ein meinte ein skulle spara på dette, mens fagutgreiinga hadde eit mykje lågare tal. Er det sånn at innsparingstiltaket står ved lag, eller snakkar no statsråden berre for statsbudsjettet førre året?

Statsråd Bent Høie [16:49:52]: Det er alltid usikkerhet om de anslagene som går lenger fram i tid, selv om

vi også redegjør for dem i statsbudsjettet. Men det jeg snakket om, er hva som skulle være effekten nå i 2020. Så vil vi gjøre nye vurderinger av hva som blir effektene for hvert år som går. På dette området har vi stort sett sett at når vi har gjort denne typen endringer, har faktisk innsparingene blitt større enn det beregningene i forkant har lagt til grunn.

Tellef Inge Mørland (A) [16:50:34]: Tannhelse er for mange en stor utfordring. Hvis vi snakker om sosial urettferdighet i helse, er kanskje tannhelsefeltet et av de mest forsømte i så måte.

Nå snakket statsråden om at han er særlig stolt av det tilbudet som er gitt til tortur- og overgrepsofre, og statsråden skal ha for at man har styrket bevilgningene der. Samtidig er ventetidene en god del steder i landet altfor lange. Det viser et skriftlig svar som statsråden selv har gitt meg – opptil to år kan det kanskje ta før man får en skikkelig behandling som man trenger. Har statsråden tatt grep for å gjøre noe med den type ventetider i tannhelsetjenesten for noen av de aller mest sårbare?

Statsråd Bent Høie [16:51:23]: Ja, det er jo nettopp å prioritere denne gruppen. Det har vi gjort i flere budsjetter på rad, bygd opp dette tilbudet, nettopp for å sørge for at flere får hjelp. Det viste seg da vi etablerte dette tilbudet, at det var et stort behov, et behov som har økt. Derfor har det vært viktig for regjeringen å styrke dette tilbudet i flere budsjetter på rad.

Tellef Inge Mørland (A) [16:51:47]: Jeg fikk vel for så vidt ikke noe svar på den utfordringen, om at det er fryktelig lange ventetider for en del pasienter, avhengig av hvor i landet de bor. Det er i hvert fall noe som må følges opp for at de skal få et skikkelig tilbud.

En annen sak på tannhelsefeltet gjelder representantforslaget som handlet om styrking av norsk tannhelse, der det ble et flertall i denne salen før Kristelig Folkeparti gikk inn i regjering, og det begynner jo å bli en stund siden. Det er fortsatt ikke levert på det. Fra FriFagbevegelses undersøkelse kunne man få rede på at nesten én av tre hadde latt være å gå til tannlegen for nødvendig tannhelsebehandling fordi man oppfattet at man ikke hadde råd. Den type ting tok representantforslaget fra Arbeiderpartiet opp i seg.

Jeg har forståelse for at i denne perioden med koronaviruset tar denne typen saker kanskje litt tid, men likevel, det har vel nå gått halvannet år siden det forslaget ble vedtatt her. Når kan vi forvente at regjeringen kommer med en sak og en oppfølging av det vedtaket som ble fattet i Stortinget?

Statsråd Bent Høie [16:52:48]: Det må jeg komme tilbake til. Vi redegjør jo for oppfølging av de flertalls-

vedtakene som er gjort i Stortinget, i de årlige budsjettproposisjonene.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tellef Inge Mørland (A) [16:53:10]: Jeg har veldig stor sans for mye av det som SV har tatt opp i representantforslaget her. I mange av våre alternative budsjetter har vi fra Arbeiderpartiets side prøvd å rette opp i de urettferdige kuttene som er blitt gjort, og et av de områdene regjeringen gang på gang har strammet inn på, er nettopp innenfor tannhelse.

Jeg synes ikke vi kan være fornøyd med en situasjon der en kan se på tennene til folk hva de har i lommeboka. År for år ser vi at refusjonssatsene enten har stått stille eller har blitt underregulert. Tannreguleringsstøtten ble dramatisk kuttet nå sist. SV har et punkt om tannhelsesjekk for dem over 75 år, som vi ser at denne regjeringen har fjernet. Innstrammingene har tidligere blitt beregnet til totalt sett å være opp mot i størrelsesordenen 500 mill. kr, selv om de samlede refusjonsutgiftene på feltet i perioden har økt, naturlig nok – det har stort sett skjedd på alle felt med tanke på lønns- og prisvekst og det som har vært.

Jeg synes det er veldig alvorlig at vi ser at de med dårligst råd i større grad dropper nødvendig tannhelsebehandling. Det handler om at man faller utenfor et helsetilbud som på alle andre områder sørger for at det ikke er lommeboka di som skal avgjøre om en får det helsetilbudet en trenger. FriFagbevegelse hadde en sak om Mette på 44, som manglet elleve tenner i munnen, og som måtte tygge på gommen, og som hadde trukket en og en tann etter hvert. Det er slik – og det har også Fattignettverket Norge pekt på i forbindelse med budsjettbehandlingen i helse- og omsorgskomiteen – at en god del folk har ikke råd til å reparere tennene sine, de velger å trekke dem isteden, for det er mye billigere enn en fylling. Slik kan vi ikke ha det. Vi kan ikke ha det slik at nesten 50 pst. med en inntekt under 300 000 kr unnlater å gå til tannlegen, og 14 pst. sier at de har tatt opp lån for å gjennomføre nødvendig tannhelsebehandling, ut fra den undersøkelsen som FriFagbevegelse gjennomførte for relativt kort tid siden.

Derfor er Arbeiderpartiet utålmodig når det gjelder å få saken som handler om en styrking av norsk tannhelse, der vi får en skikkelig gjennomgang av refusjonsordninger, forenklinger der, men ikke minst klarer å treffe, slik at folk har muligheten til en nødvendig tannhelsebehandling. Det handler om å ikke falle utenfor i samfunnet vårt, og det kan til og med handle om mulighetene for å få seg en jobb, for å stå i en jobb. Det har både den enkelte stor glede av at man får til, og ikke minst er

det også en gevinst for samfunnet. I tillegg handler det om verdighet, og det er flere av de elementene i den saken vi behandler i dag, som handler om verdighet, som handler om at vi må bruke de store pengene for å sørge for at folk har så like muligheter som mulig når det gjelder helsefeltet vårt.

Nicholas Wilkinson (SV) [16:56:28]: SV har fremmet forslag om å rette opp urettferdige helsekutt.

Regjeringen kuttet gratis fysioterapi for brannskadde, folk med utviklingshemning, folk som har amputert, og alle de andre som var på lista. Nå må de betale for denne viktige behandlingen.

Vi kan velge – skattekutt for de rike eller hjelpe folk som trenger det mest. Regjeringen og Fremskrittspartiet stemmer imot å gjeninnføre gratis fysioterapi. SV stemmer for.

Regjeringen kuttet tannhelsesjekk for eldre over 75 år.

Vi kan velge – skattekutt for de rike, eller hjelpe eldre som trenger det mest. Regjeringen og Fremskrittspartiet stemmer imot tannhelsesjekk for eldre. SV stemmer for.

Fremskrittspartiet har lovt at eldre skal få god omsorg. Kanskje Fremskrittspartiet har glemt at eldre også trenger god helsehjelp? Regjeringen har kuttet til sykehusene landet over med ostephøvelkutt.

Vi kan velge å kutte til sykehusene og bruke pengene til skattekutt for de rike, eller vi kan kutte ABE-kuttene. Regjeringen og Fremskrittspartiet stemmer imot å skjerme sykehusene mot ostephøvelkutt. SV stemmer for.

Regjeringen har svekket ordningen for barn og unge som trenger tannregulering. Regjeringen og Fremskrittspartiet stemmer imot å sende pengene tilbake til unge og barn. SV stemmer for at barn og ungdom skal få bedre hjelp.

SV vil rette opp urettferdige helsekutt. Valget kommer, og SV er klare for at ressursene ikke skal gå til de rike. Vi vil bygge et samfunn for de mange, ikke bare for de få.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Sakene nr. 15 og 16 vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 15 [16:58:51]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Ingvild Kjerkol, Tuva Moflag, Tellef Inge Mørland, Tore Hagebakken og Hege Haukeland Liadal om en opptrappingsplan for bemanning i eldreomsorgen og tiltak for å forebygge demenssykdom (Innst. 281 S (2019–2020), jf. Dokument 8:51 S (2019–2020))

Sak nr. 16 [16:59:14]

Innstilling frå helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Kjersti Toppe, Bengt Fasteraune og Per Olaf Lundteigen om å leggje til rette for auka grunnbemanning og lågare vikarbruk i den kommunale helse- og omsorgstenesta (Innst. 267 S (2019–2020), jf. Dokument 8:73 S (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Sveinung Stensland (H) [16:59:59] (ordfører for sak nr. 15): Jeg er saksordfører for sak om representantforslag Dokument 8:51 S for 2019–2020. Jeg vil takke komiteen for et godt samarbeid – så godt at vi faktisk klarer å slå sammen to saker og fikk avgitt innstillinger før tidsfristen. Det var nok en sak med hurtigbehandling i Stortinget.

Høyres mål er å sikre en god og verdig eldreomsorg som er tilpasset individuelle behov. Fremover vil befolkningens alderssammensetning endres, og kompleksiteten i oppgaveløsningen vil øke. Om vi fortsetter å arbeide akkurat som i dag, vet vi at det ikke vil være nok personell i fremtiden til å dekke de behovene som vi vet kommer.

Økt kompetanse, endringer i tjenesteorganiseringen og økt bruk av velferdsteknologi skal bidra til bedre kvalitet og valgfrihet i omsorgen. Det er kommunesektoren som skal levere gode omsorgstjenester til alle innbyggere som har behov for det. Eldre skal få muligheter til å mestre livet lenger, ha trygghet for at de får god hjelp når de har behov for det, og pårørende skal kunne bidra uten at de blir utslitt.

Med Høyre i regjering har vi hatt en økning i bevilgningene til kommunene. Kommunesektoren er styrket med om lag 30 mrd. kr siden 2013. Kommunesektoren har hatt gode overskudd, og antall kommuner som er registrert på ROBES-listen, er historisk lavt. Dette har gitt resultater. Siden 2017 har det vært en vekst i årsverk i den kommunale helse- og omsorgstjenesten på 5 000 årsverk. Selv om tallene fra 2018 ikke er sammenlignbare av statistiske årsaker, ser vi at sektoren vokser også i 2018. I 2008 var årsverksinnsatsen 121 000, i 2013 var den ca. 123 000, og nå er den på 143 000. Så kan vi

legge til at det er litt urettferdig å sammenligne, for utfordringsbildet endrer seg stadig, men det er feil å si at det ikke har blitt tilført mer midler. Diskusjonen blir jo hvordan en bruker dem best mulig.

God omsorg handler ikke bare om nok folk. Det handler også om rett kompetanse på rett sted. Derfor har regjeringspartiene og Fremskrittspartiet satset på grunn-, videre- og etterutdanning. Med tilskudd fra Kompetanseløft 2020 har nærmere 14 000 ansatte i omsorgstjenesten tatt en grunn- eller videreutdanning, og over 70 000 ansatte har tatt en etterutdanning bare i perioden 2016–2018.

Fordi dette har vært en suksess, vil vi fortsette kompetanseløftet for den kommunale helse- og omsorgstjenesten når dagens plan avsluttes. Det nye kompetanseløftet vil bli lagt frem i statsbudsjettet for 2021. Vi vet at hvis man øker kompetansen, får folk det bedre, og det jobbes bedre, og vi vet at det er nøkkelen til en fremtidsrettet helsesektor. Vi vil også gjøre alt vi kan for å styrke helsefagarbeiderne oppi dette, og vi legger til rette for flere lærlingplasser. Alt dette henger sammen.

Vi vet at stadig flere rammes av demens. Noe av det som kan gjøre hverdagen mer meningsfull for disse, er å ha et godt dagaktivitetstilbud å gå til. Derfor har vi også bestemt at kommunene skal ha en plikt til å tilby nettopp dagaktivitet for hjemmeboende med demens.

Til slutt et par ord om reformen Leve hele livet: Det er en innholdsreform som ble lagt frem for et par år siden. Den handler om mye av det som disse forslagene tar opp i seg. Vi deler utålmodigheten etter å bygge kompetansen i kommunene, og vi har faktisk en del enighet rundt veien videre, men vi må bygge på kompetanse, og vi må fortsette å styrke den kommunale helse- og omsorgstjenesten for å få et godt tilbud til eldre i hele landet.

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Nicholas Wilkinson (SV) [17:03:47] (ordfører for sak nr. 16): Jeg er stolt av å være ordfører for denne viktige saken, hvor vi behandler et representantforslag fra Senterpartiet om økt bemanning og lavere vikarbruk i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Flere av partiene er bekymret over lav bemanning på sykehjem, i hjemmetjenesten og i alle de kommunale helse- og omsorgstjenestene.

SV har tidligere foreslått å sikre grunnleggende menneskerettigheter og kompetansebaserte bemanningsnormer i eldreomsorgen og andre kommunale omsorgstilbud, men regjeringen og Fremskrittspartiet stemte imot.

Arbeiderpartiet har fremmet et representantforslag om en opptrappingsplan for bemanning i eldreomsorg-

en og tiltak for å forebygge demenssykdom. I innstillingen til den saken står Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV sammen om flere forslag.

Også i innstillingen til denne saken om representantforslaget fra Senterpartiet, som jeg er saksordfører for, har vi tre partiene et forslag sammen. Folk i Norge vet at sykehjemmene og de kommunale helse- og omsorgstjenestene trenger flere folk på jobb.

I de tre sakene jeg har omtalt, har SV, Arbeiderpartiet og Senterpartiet til sammen fremmet tolv forslag. De rød-grønne partiene fremmer forskjellige forslag, men regjeringspartiene og Fremskrittspartiet stemmer imot alle forslag som tar sikte på å bedre omsorgen til de eldre.

Jeg er skuffet. Når kampen står mellom skatteuttak for de rike og eldre som trenger mer omsorg, vinner alltid skatteuttak når høyrepartiene styrer. Min venn Jan som bor på sykehjem, er redd hver dag. Han vet at helsepersonell er dyktige og gode folk, men at de ikke har ressurser til å hjelpe alle når de trenger det mest. SV vil alltid stå på for å få flere folk på jobb i helsevesenet i hele, faste stillinger.

Jeg tar opp alle forslag som SV er med på i begge sakene, om Senterpartiets representantforslag og Arbeiderpartiets representantforslag.

Presidenten: Representanten Nicholas Wilkinson har tatt opp de forslagene han refererte til.

Tore Hagebakken (A) [17:07:12]: Jeg vil konsentrere meg om det forslaget som vi fra Arbeiderpartiet har fremmet.

Folkhelseinstituttet anslår som kjent at det i dag er mellom 80 000 og 100 000 mennesker med demens i Norge. Tap av kognitive og motoriske funksjoner og psykiske tilleggssymptomer som angst og vrangforestillinger fører til mye lidelse for dem som rammes. Det er slik at det er ca. 300 000 nære pårørende dette også handler om. Mange opplever gradvis å miste sine nærmeste, i tillegg til at omsorgsbyrden ofte er tung. Og utfordringen for folk og samfunn blir ikke mindre i framtiden, slik det åpenbart ser ut.

I 2050 vil det kunne bli dobbelt så mange med demens som det var i 2015. Veldig mange må i framtiden bære krevende omsorgsoppgaver – i familiene, av ansatte i helse- og omsorgssektoren – og hver dag er det faktisk i snitt 36 voldshendelser i norske sykehjem. Fire av fem beboere i norske sykehjem har demenssykdom, og det handler om vold, trusler og utagering mot andre medbeboere eller ansatte.

Med vårt representantforslag vil vi i Arbeiderpartiet understreke viktigheten og nødvendigheten av å ruste opp eldreomsorgen i Norge, og vi går konkret til verks med forslag og politikk som vil utgjøre en klar forskjell,

mener vi, både nå og på lengre sikt. Arbeiderpartiet vil ha en opptrappingsplan for bemanning og kompetanse i eldreomsorgen og tiltak for å forebygge demens. Vi må bedre grunnbemanningen av mange grunner, ikke minst for å avverge og håndtere slike situasjoner som jeg her har beskrevet, og for å skape trygghet for ansatte, de eldre sjøl og deres pårørende. Vi er også ihuga tilhengere av hele stillinger og tror det har stor verdi på veldig mange vis.

Kulturelle og sosiale aktiviteter og fysisk aktivitet kan åpenbart forebygge og begrense utviklingen av demens. Den kulturelle spaserstokken var et flott tiltak. Da bevilgningene ble en del av fylkeskommunenes trange økonomiske rammer, gikk det galt. Nå varsles det kutt flere steder i landet når det gjelder frivilligsentralene, etter at ansvaret for dem ble flyttet til kommunene. Nå har vi tro på både fylkeskommuner og kommuner, men det er ikke slik som regjeringspartiene ynder å framstille det, at kommunesektoren bugner av penger. Nei, det er slettes ikke slik – utfordringene er svært store for mange kommuner, noe vi ikke minst ser i våre dager. Fagfolk, lokalpolitikere, ledelse av forskjellig slag sliter veldig med å kunne gi det tilbudet og den verdigheten eldre omsorgstrengende har behov for, og – la meg legge til – faktisk også i mange tilfeller har krav på og kanskje ikke får, slik de skulle.

Jeg vil peke på at dette også gjelder en annen gruppe som kommunen har et stort ansvar for: de funksjonshemmede – om ikke saken her har det som tema. Jeg passer på å minne om det ved alle anledninger hvor det ikke virker direkte snålt. Vi må se de funksjonshemmede. Det er også mange eldre som er funksjonshemmet, og det kan være en krevende kombinasjon.

Gode dagtilbud til mennesker med demens ble sterkt utfordret i mange kommuner som hadde vært aktive med å bygge opp slike tilbud, gjennom tilskuddsordninger fra staten og i spleiselag med kommunene – senest med oppfordringer i fjor høst, hvis jeg ikke husker feil. De pengene havnet i kommunerammen, så de kommunene som virkelig her hadde tatt i et tak og bygd opp og fått til mye og hadde gode resultater, fikk de største utfordringene. Men fordi dette har betydd så mye og blitt så gode resultater, har noen av disse kommunene klart å finne penger andre steder. Men noen har funnet pengene i helse- og omsorgssektoren, og da går det egentlig ut over noen andre. Og det er uheldig. Skal en komme med et lovverk som skal gjelde hele landet, må en sjølsagt legge mer penger i potten. Da hadde vi kanskje kommet ut på en annen måte. For når dette skjer, og når vi kun er halvveis i forhold til målsettingen om 920 slike dagplasser for demente, går det galt. Det skal jeg komme tilbake til i replikkrunnen.

Dessverre er det slik at vi nok må vente til etter neste års valg før vi klarer å få gjennomslag for det som vi legger fram i dag, for det er nei, nei, nei hele veien, men det er av midlertidig karakter.

Presidenten: Vil kanskje representanten ta opp Arbeiderpartiets forslag?

Tore Hagebakken (A) [17:12:19]: Ja, gjerne. Representanten Wilkinson tok vel opp noen forslag som vi er med på, men det ene forslaget er bare Arbeiderpartiets, og det er såpass genialt at det vil jeg gjerne få lov til å ta opp.

Presidenten: Representanten Tore Hagebakken har tatt opp det forslaget han refererte til.

Kjell-Børge Freiberg (FrP) [17:12:53]: Intensjonen om en opptrappingsplan for bemanning i eldreomsorgen og tiltak for å forebygge demens er selvfølgelig i utgangspunktet god. Likevel er det behov for å oppklare enkelte ting som det virker som om forslagsstillerne kanskje ikke har fått med seg.

Da Fremskrittspartiet var i regjering, økte man bevilgningen til kommunene, slik at de kan gi eldre og andre som trenger det, gode omsorgstjenester – selvfølgelig dersom kommunepolitikere prioriterer omsorg i sin kommune. I tillegg har man bidratt til en historisk satsing på heldøgns omsorgsplasser, flere årsverk og økt kompetanse hos ansatte. Det er også lagt til rette for en ytterligere styrking av kvaliteten og kapasiteten på tjenestetilbudet i 2020.

Eldre skal ha en trygg og verdig alderdom. Dette skal vi få til bl.a. gjennom tilskudd til flere og bedre heldøgns omsorgsplasser og en satsing på økt kompetanse. Kompetanseløft 2020 har som mål å bidra til en faglig sterk kommunal omsorgstjeneste og sikre at sektoren har tilstrekkelig og ikke minst kompetent bemanning. Flere av tiltakene i Kompetanseløft 2020 er innrettet mot eller inkluderer ansatte og fagmiljøer i sykehjem og bidrar til å styrke kompetanse og holdninger som virker forebyggende med hensyn til overgrep i sykehjem.

Fremskrittspartiet er opptatt av at personer som rammes av demens, skal få delta på gode dagaktivitets-tilbud. Dagaktivitetstilbud gir mening, det gir mestring, det gir gode opplevelser for den enkelte og også avlastning for de pårørende. Gjennom budsjettframleggelsen fra 2012 til og med 2019 ble det lagt til rette for i overkant av 8 900 dagaktivitetsplasser. Likevel har ikke tilskuddet blitt utnyttet i like stor grad som man forventet at det skulle bli fra kommunenes side. Det er nettopp derfor tilskuddet fra 2020 ble overført til rammetilskuddet til kommunene, uten at kommunene behøver å søke om disse midlene. Det skaper også mindre byråkrati og

papirmølle. Men la meg bare understreke at kommunene fra januar i år har en plikt til å tilby dagaktivitetstilbud til hjemmeboende med demens.

Til slutt vil jeg trekke fram prosjektet med statlig finansiering av omsorgstjenestene. Alle midlene som bevilges i dette forsøket, er øremerket og må derfor benyttes innenfor omsorgstjenesten i forsøkskommunen. Det innebærer at midlene bl.a. går til økt kvalitet og til å heve de ansattes kompetanse. Kommunene som deltar i forsøket, melder selv om bedre brukervedvirkning og raskere og bedre vedtak om tjenester for den enkelte.

Alle kommunene som deltar, har gjennom prosjektet hatt mulighet til å sette i gang med betydelige satsinger innenfor kompetanseutvikling, forebyggende tiltak og velferdsteknologi. Å utvide forsøket med seks kommuner vil gi ytterligere kunnskap og erfaring med hvordan vi kan styrke kvaliteten i hele omsorgstjenesten, og disse erfaringene vil igjen kunne bidra til at kvaliteten også øker i andre kommuner.

Kjersti Toppe (Sp) [17:17:43]: Den kommunale omsorgstenesta står overfor store utfordringar. Det er stort press på dei tilsette i tenesta. Helse- og omsorgssektoren toppar statistikkane over sjukefråvær i det norske arbeidslivet, og problemet er størst i kommunane. Samtidig har kommunane problem med å rekruttere tilsette til helse- og omsorgstenesta, og i KS sin arbeidsgivarmonitor for 2019 oppgav tre av fire kommunar at det var «Ganske» eller «Meget» utfordrande å rekruttere sjukepleiarar.

Eit sentralt krav frå desse fagorganisasjonane har vore nettopp retten til heile og faste stillingar. Ifølgje Norsk sykepleierforbund sitt heiltidsbarometer var 42 pst. av alle utlyste stillingar i 2019 deltidstillingar. I tillegg kjem høg vaktbelastning på relativt ulempelege arbeidstider for dei tilsette, som kan gjera det vanskelegare å rekruttere. Samtidig har vikarbruken i kommunane auka kraftig dei seinaste åra. Ei undersøking viste at kommunane totalt brukte 1,2 mrd. kr på å leiga inn vikarar i 2018. Det var nesten ei dobling frå 2012. Låg og ustabil bemanning går òg ut over kvaliteten i tenestene.

Mange kommunar har leita etter løysingar på problemet som følgje av låg og ustabil bemanning i helse- og omsorgstenesta. I nokre kommunar er det gjennomført prosjekt der ein har overført pengar frå vikarbudsjetta for å auka grunnbemanninga. Dette inneber at grunnbemanninga ligg høgare enn minimumsnivået som trengst for å yta ei forsvarleg teneste, og det vert dermed ikkje alltid nødvendig å setja inn vikar ved fråvær. Auka grunnbemanning gjer det enklare å tilby heile og faste stillingar, og dermed er det ein del av løysinga på utfordringane med å rekruttere til kommunane.

Auka grunnbemanning reduserer òg arbeidspresset på dei tilsette og kan vera med på å bidra til lågare sjukefråvær. Redusert vikarbruk betyr òg at brukarane får færre å halda seg til, leiarane vil bruka mindre tid på å administrera det å leiga inn, og det vert billigare fordi timeprisen for vikarar er relativt høg.

Sveio og Sauherad er kommunar som har gjennomført eller gjennomfører sånne prosjekt for å auka heiltdskulturen i einingane for pleie og omsorg. Vi meiner at Stortinget må bidra til at fleire kommunar tør å gjera liknande satsingar, sånn at ein kan både auka grunnbemanninga, få mindre vikarbruk og auka kvaliteten utan at det kostar meir. Vi føreslår difor å be regjeringa om gjennom eit samarbeid med KS og arbeidstakarorganisasjonane å oppretta eit nasjonalt program for å auka grunnbemanning og rekruttering til den kommunale helse- og omsorgstenesta. Det er viktig at prosjekta må vera lokalt forankra.

Til representantforslaget frå Arbeidarpartiet: Senterpartiet er med på forslag om å greia ut og fremja forslag om ei ny tilskotsordning for å oppretta fleire dagaktivitetsplassar for eldre i kommunane. Vi fremjar òg forslag om ei tilskotsordning for stillingar som kan sikra auka tverrfagleg kompetanse og meir frivillig arbeid ved norske sjukeheimar og i heimetenesta. Dette er eit forslag som er fremja før. Vi støttar òg forslaget frå Arbeidarpartiet om eigne skjermingstilbod for eldre med demenssjukdom med utagerande åtferd, men vi føreset at dette er eit tilbod som må fullfinansierast frå staten si side.

Statsråd Bent Høie [17:22:20]: Regjeringa har bidratt til en historisk satsing på heldøgns omsorgsplasser, flere årsverk og økt kompetanse hos ansatte i helse- og omsorgstjenesten. Tall fra SSB viser en vekst på over 12 000 årsverk i omsorgstjenesten i perioden 2017–2019.

Vi har økt bevilgningene til kommunene, bl.a. for å sette dem i stand til å gi gode omsorgstjenester til alle som har behov for det. I 2020 har vi lagt til rette for en ytterligere styrking av kvalitet og kapasitet i tjenestetilbudet. Gjennom investeringstilskuddet til heldøgns omsorgsplasser og et nytt tilskudd til økt kontinuitet, kompetanse og aktivitet ønsker regjeringen å sørge for gode og trygge tjenester til eldre.

Regjeringen og KS har inngått avtale om å etablere 19 helsefelleskap mellom kommuner og helseforetak. Målet er å skape mer sammenhengende helse- og omsorgstjenester. Skrøpelige eldre er en av målgruppene for helsefelleskapene. Regjeringen følger også opp stortingsmeldingen *Leve hele livet – En kvalitetsreform for eldre*. Målet er at eldre kan mestre livet lenger og ha en trygg, aktiv og verdig alderdom.

«Leve hele livet» skal bidra til at kommunene lærer av hverandre og implementerer gode løsninger innen aktivitet og fellesskap, mat og måltider, helsehjelp, sammenheng i tjenestene og et aldersvennlig samfunn. Jeg forventer at kommunene nå lager planer hvor også aktivitet og fellesskap inngår. De kommunene som omstiller seg i tråd med reformen, vil bli prioritert ved en rekke relevante tilskuddsordninger fra 2021.

Videre satser regjeringen på å styrke kompetansen hos de ansatte gjennom Kompetanseløft 2020. Regjeringen har varslet at vi vil legge fram et nytt kompetanseløft i budsjettproposisjonen for 2021.

Regjeringen har også økt bevilgningen til grunn-, videre- og etterutdanning av ansatte i omsorgstjenestene med 170 mill. kr, til en samlet bevilgning på om lag 360 mill. kr. I perioden 2016–2018 har om lag 84 000 ansatte i omsorgstjenestene fullført grunn-, videre- eller etterutdanning med støtte fra Kompetanseløft 2020.

Kommunene har innenfor dagens lokaldemokratiske ordning stor frihet til å organisere tjenestene etter lokale prioriteringer og behov, deriblant bruk av vikarer.

Regjeringen er opptatt av å utvikle en heltidskultur i helse- og omsorgstjenestene og redusere bruken av deltid. Regjeringen har gjennom endringer i arbeidsmiljøloven åpnet for at det skulle bli enklere for partene å etablere vakter på opptil 12,5 timer, og for at deltidsansatte kan ha fortrinnsrett til en del av stilling.

Jeg har nylig lagt fram en egen handlingsplan for allmennlegetjenesten som skal bidra til å realisere en bærekraftig og framtidsrettet allmennlegetjenesteordning.

Dagaktivitetstilbudet gir brukerne mening, mestring og gode opplevelser. Samtidig får pårørende avlastning. Når vi nå har lovfestet en plikt om å tilby dagaktivitetstilbud, var det også naturlig å innlemme tilskuddet, slik det ble signalisert allerede i 2012. Vi har ikke fjernet pengene, men lagt dem inn i kommunerammen, noe som innebærer mindre forvaltning og gir kommune anledning til å prioritere i tråd med de lokale behovene.

Regjeringen vil i løpet av året legge fram en ny demensplan, som bl.a. vil omhandle aktivitetstilbud og forebygging.

Representantene fra Arbeiderpartiet etterlyser en egen ordning for skjermingstilbud for utagerende personer med demens. Dette finnes allerede i kommunene, og det er gjennom investeringstilskuddet krav om at bygninger og teknologi skal være tilrettelagt for personer med kognitiv svikt. Jeg har også gitt Husbanken i oppdrag å vurdere om det bør settes krav til teknologisk type løsninger.

Videre ber representantene om at regjeringen ikke inviterer flere kommuner inn i forsøket med statlig finansiering av omsorgstjenestene. Per i dag deltar fem

kommuner. I forbindelse med behandlingen av budsjettet for 2020 stilte Stortinget seg bak regjeringens forslag om å utvide med seks kommuner. Dette følges opp, men oppstart for de seks kommunene er foreslått utsatt til 1. januar 2021 på grunn av koronasituasjonen. Forsøket skal etter planen pågå ut 2022.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tore Hagebakken (A) [17:26:34]: Det jeg oppfatter normalt er hensikten med et forsøk, er at man skal lære noe, noe som en skal gjøre mer av, eller som en kanskje skal gjennomføre på en slik måte at alle skal gjøre det. Hvis en da skal statliggjøre på sikt, eller etter forsøket, helse- og omsorgstjenestene, noe tilsvarende som med skole og undervisning – jeg er egentlig litt interessert i å høre hva som foregår når regjeringen sitter bak lukkede dører og har kvalitetstid. Hva tenker en om framtidens kommunesektor?

Statsråd Bent Høie [17:27:21]: Representanten stiller nå et spørsmål som han vet han ikke kan få svar på. Men jeg kan prøve å svare på det som han innleder spørsmålet med, slik jeg oppfatter det, nemlig hva som er hensikten med dette forsøket. Det er slik at Fremskrittspartiet, som var en del av regjeringsgrunnlaget da dette forsøket ble satt i gang, har en annen løsning på dette området som de har hatt et ønske om å få prøvd ut. Det har de fått støtte til fra de andre regjeringspartiene. Det er det som nå pågår. Jeg mener at dette forsøket, uansett om dette blir en framtidig modell eller ikke, kommer til å gi både oss og kommunene nyttig kunnskap. Vi ser allerede fra evalueringsrapporten og tilbakemeldingene fra de kommunene som er med, at det er læring fra dette forsøket som er relevant, selv om en velger ikke å gå videre og gjøre eldreomsorgen statlig finansiert.

Tore Hagebakken (A) [17:28:17]: Nå skal jeg være litt grei med statsråden, for jeg skal gi ham mulighet til å svare på følgende spørsmål: En periode var det en annen som var ansvarlig for eldrepolitikken, men statsråden har vært i regjeringen ganske lenge – i sju år. Jeg lurer på: Hva er det statsråden synes er den største utfordringen? Hvor er det han føler at man står mest igjen på stasjonen, for å si det slik, når det gjelder eldreomsorgen i Norge p.t.?

Statsråd Bent Høie [17:28:52]: Det er egentlig de utfordringene som jeg beskrev i reformen Leve hele livet, som vi nå starter gjennomføringen av, nemlig at vi har de største manglene på de områdene som gjerne er viktigst i livet – det å ha aktivitet og fellesskap, det å oppleve at ting henger sammen, at pårørende ikke må slite seg ut før kommunen kommer med sine tilbud, men at

pårørende kan være med og spille en rolle hele veien, men sammen med kommunen. Dette er godt beskrevet i kvalitetsreformen, og vi mener at reformen har et innhold som gjør det veldig realistisk å gjøre noe med dette, fordi vi tar utgangspunkt i løsninger som har vist seg å fungere i mange kommuner. Så jobber vi sammen om å prøve å gjennomføre de samme løsningene i alle landets kommuner. Og som varslet vil også kommunene som har utviklet sin egen Leve hele livet-plan, ha tilgang på statlige midler neste år.

Tore Hagebakken (A) [17:30:00]: Hvis vi går tilbake til tida før koronautbruddet – da ble den omleggingen gjort som jeg sa noe om i mitt innlegg, der en kuttet tilskuddsordningen. Jeg er klar over at det var varslet at det skulle legges inn i rammen etter hvert, men etter som en bare hadde kommet halvveis i forhold til målsettingen og noen kommuner hadde vært så dyktige til å søke, på sterk oppfordring fra staten, og bygd opp gode tilbud, skapte det store problemer når det plutselig ble en omlegging og alt ble smurt utover uten at det ble mer penger. Skjønner statsråden hvor krevende dette ble for enkelte kommuner, som kanskje måtte finne fram 4–5 mill. kr for å kunne fortsette med de tilbudene, ofte også fra helse- og omsorgssektoren, da det ikke er så lett å finne penger andre steder når det er trange tider?

Statsråd Bent Høie [17:30:54]: Ja, det skjønner jeg veldig godt. Men så er det jo slik, som representanten var inne på, at allerede i 2012, under Stoltenberg-regjeringen, ble det varslet at denne øremerkede ordningen kom til å bli innlemmet i rammen. Den var ment, som de aller fleste andre øremerkede ordninger, som et stimuleringsstilskudd. Regjeringen satte jo hvert år av betydelig mer penger enn det kommunene søkte om, men det viste seg at denne ordningen ikke fungerte godt nok, og det var også årsaken til at regjeringspartiene gikk inn for at kommunene istedenfor skulle ha en lovmessig plikt til å tilby denne typen tjenester.

Nå har vi brukt gulrot i mange år, nå bruker vi mer pisk og sier at dette skal på plass. Den omleggingen som øremerkede ordninger alltid innebærer, er noe som jeg håper representanten tar med seg, for det er en advarsel til oss alle sammen om at det å innføre øremerkede ordninger virker veldig fint når en gjør det, men det skaper ofte store problemer når en skal over i ordinær finansiering.

Kjersti Toppe (Sp) [17:32:14]: Det gjeld det same, det gjeld dagaktivitetsplassar for heimebuande med demens. Eg er einig i det som har vorte sagt, at det var eit investeringstilskot som vart innført av den raud-grøne regjeringa, og det er ikkje urimeleg at dette vert lagt

inn i ramma. Det er heller ikkje det Senterpartiet kritiserer iallfall. Men vi er bekymra for det som skjedde i dei åra, at investeringstilskotet ikkje verka sånn som ein hadde tenkt. Det var altfor mange kommunar som ikkje brukte det. Det vart ikkje oppretta på langt nær så mange plassar som var det skisserte behovet, omtrent berre halvparten. Og det er det som er vår bekymring. No er det inne i ramma, det har kome ei plikt, ja vel, men er ikkje målet at vi skal auka talet på dagaktivitetsplassar for heimebuande med demens, slik at ein skal sleppa å venta på det ute i kommunane?

Statsråd Bent Høie [17:33:12]: Jo, det er det absolutt. Derfor er nettopp denne type tilbud en del av hele tenkningen som ligger i kvalitetsreformen Leve hele livet. Jeg deler representantens frustrasjon over at denne ordningen ikke ble brukt nok av kommunene. Det er ingenting som er mer frustrerende for en statsråd enn først å få penger på statsbudsjettet til en ordning som man er veldig for, og så blir de ikke brukt, slik at man må levere dem tilbake igjen når året er omme. Derfor hadde jeg også flere gjennomganger av ordningen for å sjekke ut om det var noe med ordningen, fleksibilitet eller andre ting, som ville gjort det mer attraktivt for kommunene å bruke den. Alle gjennomgangene viste, for de kommunene som brukte ordningen, at det var stor fleksibilitet, men det var rett og slett for få kommuner som var villig til å bruke den ordningen som en begrunnelse for å satse på dette. Derfor mener jeg at vi måtte bruke lovkravet som trådte i kraft 1. januar.

Bengt Fasteraune (Sp) [17:34:23]: Jeg har vært ordfører i en kommune hvor vi har gjennomført en systematisk jobbing med å gjøre små vikarstillinger om til hele stillinger for å få redusert vikarbudsjetten og samtidig få kvalitativt vesentlig bedre tjenester. Det er ikke nødvendigvis store dokumenter som sier noe om kompetanseløft eller Leve hele livet, eller andre typer dokumenter, som løser problemene der og da. Det forslaget som vi nå har fremmet, er veldig konkret. Mitt spørsmål er: Hvorfor vil ikke statsråden gå aktivt inn og prøve å stimulere til de prosjektene som man vet har blitt gjennomført ute i kommunene med stor suksess?

Statsråd Bent Høie [17:35:14]: Derfor har vi i statsbudsjettet lagt inn penger til nettopp den type stimulering. Det håper vi vil bli brukt til det. Jeg er helt enig med representanten i at hans erfaring fra ordførertiden viser at dette er det store muligheter for kommunene til å gjøre noe med. Jeg håper at mange kommuner gjør noe med det, både de som får midler som er satt av til eventuelle ulike prosjekter, og – ikke minst – også andre kommuner som ser at dette er det noen kommuner som har fått til uten å ha fått statlige penger. De har

gjort det ut fra en politisk vilje og forhåpentligvis ut fra en overbevisning som jeg er helt enig i, nemlig at det å tilby flere heltidsstillinger har stor betydning for både rekruttering og kompetanse og kvalitet i tjenestene. Derfor håper jeg at vi gjennom disse ordningene skal bidra til at enda flere av kommunene gjør det som representantens kommune gjorde da han var ordfører.

Karin Andersen (SV) [17:36:30]: Kommunene har fått veldig mange nye oppgaver i tida nå. Det er en finansieringsordning for særlig ressurskrevende tjenester, som er tenkt å skulle dekke noe av det som er positivt, nemlig at folk overlever alvorlige ulykker og sykdommer og lever lenger, men de trenger krevende oppfølging veldig lenge. Den ordningen har regjeringen kuttet med 1 mrd. kr til kommunesektoren, og det mange kommuner sier, er at det er dette som går ut over det lille overskuddet som de har til å kunne ha f.eks. disse gode dagaktivitetstilbudene, disse rehabiliteringstilbudene som også trengs, og som man også tar fra dem som trenger litt, fordi man må finansiere opp de som trenger veldig mye.

Det andre er at sykehusene nå også varsler at de skal skrive ut enda flere, og at kommunehelsetjenesten skal overta enda flere av de oppgavene som i dag utføres i spesialisthelsetjenesten. Har regjeringen tenkt å finansiere dette gjennom økte rammer eller gjennom tilskuddet for særlig ressurskrevende tjenester?

Statsråd Bent Høie [17:37:37]: Jeg er helt enig i at tilskuddet for særlig ressurskrevende tjenester er en veldig god ordning. Den ble i sin tid innført av Erna Solberg som kommunalminister, og det har vært en stor suksess. Den har bidratt til at kommunene har fått mer penger for nettopp å gi et godt tilbud til denne gruppen, og til at det har blitt mer rettferdig, fordi dette har fungert som en utjevning mellom de kommuner som har mange innbyggere som har behov for ressurskrevende tjenester, og de som ikke har det, og det er veldig bra. Bruken av ordningen har økt betydelig. Den statlige finansieringen til kommunene gjennom denne ordningen har økt betydelig hvert eneste år, og det viser hvor viktig ordningen er.

Vi har selvfølgelig også styrket kommunenes økonomi hvert eneste år, og det har bidratt til, som jeg også sa i mitt innlegg, at det har blitt 12 000 flere ansatte i disse tjenestene bare på noen få år.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Karin Andersen (SV) [17:38:53] Jeg leder kommunalkomiteen og er godt kjent med kommuneøkonomi-

en. Kommuneøkonomien har blitt noe styrket fram til 2019. Det er stort sett økte skatteinntekter og ikke regjeringens økninger som har bidratt til det. I 2019 ble det verre, og i 2020 vet vi slett ikke hvordan det går. Innenfor disse rammene er det ikke rom for verken noe kompetanseløft eller bedre tjenester til kommunesektoren.

Jeg har også registrert at regjeringens kommuneøkonomi til neste år ikke akkurat er et håndslag til alle heltene i omsorgen. Det er det ikke lagt opp til en eneste krone i lønnsøkning til dem som nå skal gjøre disse viktige jobbene, og som også skal skaffe seg mer kompetanse. Dette henger ikke sammen.

En av de tingene som jeg har vært opptatt av, er at det er så lite bemanning på sykehjemmene at pasienter blir medisinerert når de egentlig trenger omsorg og trøst og noen som har tid til å snakke med dem. Dette er ikke noe jeg har funnet på sjøl – det er flere undersøkelser som viser dette, bl.a. i Sykepleien for to år sia. En av tre sjukepleiere gir hver måned eller oftere angstdempende og beroligende midler når det faglig sett er menneskelig tid og omsorg som er det riktige. Ved medisinerer risikerer vi også å påføre folk som er syke fra før, nye lidelser – angstlidelser, andre problemer – som om det ikke var nok fra før. Dette er ikke mulig å løse uten at det blir flere ansatte, at de ansatte også har hele stillinger, sånn at demente og andre veldig syke slipper å forholde seg til veldig mange mennesker.

Jeg tenker ofte når vi diskuterer her: Hvordan ville jeg hatt det? Jeg er i hvert fall sikker på at hvis jeg blir så skrøpelig at jeg ikke klarer å ta vare på meg sjøl, vil jeg gjerne ha mulighet til å dusje hver dag. Jeg vil gjerne ha noen som kan komme hjem og hjelpe meg med å ha det rent i huset mitt hvis jeg ikke klarer det sjøl. Nå sitter mange og får kanskje to timer hjelp til rengjøring hver tredje eller hver fjerde uke. Påførende sliter seg ut med å hjelpe sine. Det er kanskje lange reiseavstander, kanskje folk er demente, kanskje det rett og slett blir konflikt rundt dette, som skulle være gode familierelasjoner. Det er et verdivalg om vi ønsker å bedre dette, eller om man ønsker å bruke pengene til noe annet. SV prioriterer omsorgen for både eldre og andre som trenger velferdsstøtten.

Bengt Fasteraune (Sp) [17:42:24]: Vi foreslår i den ene saken som blir behandlet i dag, at regjeringen, gjennom et samarbeid med KS og arbeidstakerorganisasjonene, oppretter et nasjonalt program for å øke grunnbemanningen og å rekruttere til den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Det er svært viktig at dette er lokalt forankret. Jeg har registrert at komiteen har hatt skriftlig høring med innspill fra mange som er svært positive til akkurat den ordningen.

Det er svært positivt å øke heltidsstillinger innenfor pleie- og omsorgstjenesten. Et enkelt grep er å utvide mindre vikarstillinger til større stillinger som ikke er øremerket til en avdeling, noe som også blir gjort i dag, men som en absolutt trenger å systematisere, og ikke minst at man stimulerer til at det skjer.

Erfaringer fra flere prosjekter og kommuner viser at den gjennomsnittlige stillingsprosenten øker betydelig. Kommuner rapporterer om lavere sykefravær, økt fagkompetanse, flere kjente fjes for brukerne og ikke minst – det er oppsiktsvekkende resultater når en ser reduksjon i totale kostnader samtidig som en ser at antall pleiere har økt, og at behovet for pleie har blitt større. Det er en vann-vinn-situasjon.

Den kommunale helse- og omsorgstjenesten står overfor store utfordringer. Det er stort press på de ansatte i tjenesten. Helse- og omsorgssektoren topper statistikken over sykefravær i det norske arbeidslivet. Kommunene har bl.a. problemer med å rekruttere sykepleiere, helsefagarbeidere, vernepleiere, leger og psykologer.

Slike prosjekter for å øke grunnbemanningen i helse- og omsorgstjenesten vil være attraktivt for mange kommuner. Det er likevel en kortsiktig økonomisk og praktisk utfordring å sette i gang slike prosjekter. Prosjektet krever ledelse i starten, og det kan være en terskel for kommunene at det ikke ligger en økonomisk pott i bunnen. Det kan være en terskel for politikere som skal ta beslutninger, fordi de ikke vet om dette vil redusere kostnader.

Kommunene har i dag stor frihet – en frihet som de bruker, og de favner også sine tjenester og organiserer dem ut fra det behovet den enkelte kommune har. Allikevel er det svært viktig at staten organiserer en slik tjeneste, slik at de som har hatt gode erfaringer og høstet gevinster av dette, blir motivert til å fortsette med den type tjenester.

Det er ikke omfattende dokumenter som kompetansekrav i kommunene, handlingsplan for fastlegeordningen, Leve hele livet eller Kompetanseløft 2020 som løser disse utfordringene. Flere kommuner har gjennomført prosjekter der de har redusert vikarbudsjetten. Vårt forslag vil føre til at det blir flere.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 15 og 16.

Sak nr. 17 [17:45:35]

Redegjørelse av barne- og familieministeren om situasjonen i barnevernet

Statsråd Kjell Ingolf Ropstad [17:45:56]: La meg først få lov til å takke Stortingets presidentskap for muligheten til å holde en redegjørelse om situasjonen i

barnevernet. Min ambisjon er å gi et nyansert og helhetlig bilde av situasjonen og samtidig beskrive hvordan regjeringa møter de dokumenterte utfordringene i tjenesten. Jeg vil også ta for meg koronasituasjonen, med særlig vekt på de konsekvensene denne har hatt for sårbare barn.

Barnevernet er avhengig av å ha samfunnets tillit og et godt omdømme for å kunne nå fram til barn og foreldre som har behov for hjelp. En rekke demonstrasjoner og medieoppslag har, i tillegg til sakene som er behandlet i Den europeiske menneskerettsdomstol, EMD, bidratt til å skape et ensidig negativt inntrykk av tjenesten. Dette er bakgrunnen for at jeg har bedt om å få holde denne redegjørelsen.

Jeg frykter at en vedvarende negativ oppmerksomhet vil kunne få flere uheldige konsekvenser – for barn og familier med behov for hjelp fra barnevernet, for tjenestens omdømme, for befolkningens tillit til barnevernet, for rekrutteringen av ansatte – og også gi videre omdømmeutfordringer for Norge internasjonalt.

I landets små og store barnevernstjenester jobber det dyktige fagfolk med varme hjerter og kloke hoder. Dette er ansatte som iherdig står på for at alle barn og unge skal få en trygg og god oppvekst. En ensidig negativ oppmerksomhet om tjenesten er særlig urimelig overfor disse. Framfor alt er det allikevel de utsatte og sårbare barna dette går ut over. For disse barna vil barnevernet ofte være det viktigste sikkerhetsnettet.

Det har vært en spesiell vår for oss alle. Smitteverniltakene som følge av covid-19 har ført til store endringer i alles hverdag. Usikkerhet, nedstenging og isolasjon er noe de færreste av oss lever godt med over tid. Særlig belastende har denne våren vært for de av oss som allerede

var i en vanskelig situasjon. For å bedre situasjonen for sårbare barn og unge har regjeringa satt i verk en rekke tiltak, og vi foreslår også en rekke tiltak i revidert budsjett. I tillegg til store bevilgninger for de ordinære tjenestene har vi foreslått tiltak for over 400 mill. kr på ulike departementers ansvarsområder. Forslagene omfatter bl.a. tiltak i skole-, helse- og barnevernssektoren.

For å ivareta utsatte barn, unge og familier i denne krisa har barnevernstjenestene på kort tid vært nødt til å omstille seg. Mitt inntrykk er at mange har klart dette på en god måte.

Under krisehåndteringen har mange barnevernstjenester mottatt færre bekymringsmeldinger enn vanlig. Det er viktig for meg å si at det aldri er galt å melde fra om en bekymring for et barn. Derfor er jeg glad for at vi nå har åpnet Nasjonal portal for bekymringsmeldinger, der alle kan melde bekymringer digitalt. Vi har også lagt til rette for at Alarmtelefonen skal være lettere tilgjengelig for barn og unge. Det er utviklet en chatte-

funksjon, som senker terskelen for at barn og unge tar kontakt. Både Alarmtelefonen og chattefunksjonen har utvidet åpningstid og er nå døgnåpne. I revidert forslår regjeringa å styrke bevilgningen, slik at Alarmtelefon kan opprettholde den døgnåpne driften ut året.

Regjeringa etablerte våren 2020 en koordineringsgruppe på direktoratnivå for å sikre både oppmerksomhet og kunnskap om sårbare barn og unge i denne kritiske perioden. Gruppen, som rapporterer jevnlig til meg, har anslått at om lag 20 pst. av barn og unge i Norge regnes som særlig utsatte.

Det ble tidlig i krisehåndteringen avklart at barnevernet har samfunnskritiske oppgaver, og dette har vært viktig for å opprettholde tilbudet i tjenesten. Vi var også tidlig ute med informasjon til alle kommuner om hvilke oppgaver barnevernet må prioritere ved kapasitetsutfordringer. Der ble det også gitt tydelige råd om at kommunene ikke må gi føringer om at barnevernsansatte skal unngå fysiske møter med barn og familier. Det er også utarbeidet en smittevernveileder for barnevernet. Retningslinjene er utviklet i samråd med Folkehelseinstituttet. For å unngå at fylkesnemndene for barnevern og sosialsaker blir en flaskehals i systemet, er det vedtatt en midlertidig lov som gir nemndene mer fleksibilitet i saksavviklingen og mulighet til å behandle saker uten fysisk oppmøte.

Selv om kartlegginger har vist at barnevernet i stor grad har ivaretatt de viktigste oppgavene i hele perioden, har mange opplevd barnevernstjenestene som mindre tilgjengelige. Den foreløpige siste kartleggingen av tilstanden i barnevernet ble gjort i utgangen av april. Denne tyder på at det kommunale barnevernet i stor grad har tilpasset seg den nye situasjonen og funnet gode løsninger for å kunne utføre sine lovpålagte oppgaver. De lykkes bl.a. bedre med å opprettholde hjelpetiltak og å gjennomføre samvær, men det kommer fortsatt inn færre bekymringsmeldinger enn det normalt gjør på denne tida av året.

Nylig hadde jeg møte med Landsforeningen for barnevernsbarn og andre brukerorganisasjoner på barnevernsfeltet. Organisasjonene beskrev store forskjeller i hvordan barn i barnevernet har hatt det under koronakrisa. Mange barn som bor på institusjon, har fått nye regler og rutiner å forholde seg til. Blant annet har de måttet ha hjemmeundervisning på institusjonen.

For meg har det hele tida vært viktig at skolene og barnehagene åpnet så raskt situasjonen tillot det. Barn gikk ikke på skolen, i barnehagen, på fotballtreningen, til fastlegen, til tannlegen eller til helsestasjonen. Det gjorde at mange av dem som vanligvis melder bekymring til barnevernet, ikke gjorde det i denne perioden.

Jeg er glad for at skolene og barnehagene nå har åpnet igjen, og at vi alle gradvis kan ta hverdagen vår tilba-

ke. Det blir en annerledes sommer, men jeg håper og tror at tjenestene for utsatte barn og unge snart vil være tilbake for fullt.

Jeg er opptatt av at barn og foreldre skal få riktig hjelp tidlig nok. Mitt utgangspunkt er at foreldre er de viktigste omsorgspersonene i barns liv. Små og store hendelser kan likevel sette familielivet på prøve og utfordre foreldrenes mulighet og evne til gi barn den omsorgen de trenger. Da skal samfunnet støtte, veilede og avlaste. Politikken vår er å styrke forebyggende tiltak, slik at flest mulige barn kan vokse opp i sin familie.

Samtidig må det aldri være tvil om at vi legger barnets beste til grunn. Norge har vært, og skal fortsatt være, et foregangsland i arbeidet med å beskytte barns rettigheter og i å gi disse rettighetene et reelt innhold. Vi kan være stolte av at vi ser på barn som selvstendige individer, med egne rettigheter og rett til å bli hørt. Vi må stå fast ved at barnas beste er det førende prinsippet i alt arbeid for en barndom uten omsorgssvikt.

Barnas rett til trygghet og beskyttelse skal alltid prioriteres. Barnevernet er en av de viktigste og kanskje mest komplekse velferdstjenestene vi har. Barna og familiene som mottar hjelp fra barnevernet, er blant de mest sårbare i samfunnet vårt. Nettopp derfor er det så viktig at sakene blir forsvarlig behandlet, og at barn og familier i barnevernet får god og riktig hjelp.

Antall barn og unge som får hjelp av barnevernet, har økt de siste årene. Fra 2014 til 2018 var økningen på om lag 5 pst. I løpet av 2018 fikk omtrent 55 000 barn hjelp av barnevernet. De aller fleste av disse barna fikk hjelpetiltak mens de bodde hjemme. De fleste barn og unge som ikke kan bo hjemme, flytter til et fosterhjem. Noen bor i institusjon eller i bolig med oppfølging. Til sammen bodde 15 140 barn og unge i fosterhjem eller institusjon ved utgangen av 2018.

Etter min vurdering har Norge et godt barnevern. Utviklingen de siste årene har vært positiv. Flere barn får hjelp, og rapporteringer fra kommunene tyder på bedre oppfylging av lovkrav. Samtidig er det fortsatt store kvalitetsforskjeller mellom kommunene.

Tilsyns- og forskningsrapporter har pekt på kvalitetsmessige og strukturelle utfordringer, bl.a. i form av svakheter i samhandlingen mellom ulike tjenester, både i den enkelte kommune og mellom forvaltningsnivåene. Det vises bl.a. til at hjelpa som gis, kan oppleves som fragmentert, og at den i altfor liten grad er tilpasset barnas og familienes behov.

Det er også avdekket betydelige utfordringer i deler av institusjonstilbudet. Dette er alvorlig. Institusjonene skal hjelpe de aller mest risikoutsatte barna, der fallhøyden er størst. Forsatt kommer vi noen ganger til kort overfor de barna som har de største hjelpebehovene,

ofte i skjæringspunktet mellom rus, kriminalitet og psykisk helse.

Vi må lære av feil, enten det er gjennom enkeltsaker for domstolen eller gjennom nærmere undersøkelser av ulike områder. Vi vet at det er kvalitetsutfordringer i flere kommuner, og at det er for store variasjoner i den hjelpa barna får. Det gjelder både den hjelpa som gis til barn som bor hjemme, og tilbudet til dem som bor i fosterhjem eller institusjon. Vi vet også at tjenestene som skal ivareta utsatte barn og unge, ikke alltid samarbeider godt nok, verken med hverandre eller med dem som trenger hjelp. Barnevernstjenesten har et særlig ansvar for å bidra til at barn får den helhetlige hjelpen de trenger. De skal samarbeide med det øvrige hjelpeapparatet og bidra til at barn får nødvendig hjelp og oppfølging også fra andre tjenester.

Barnevernssaker har blitt en belastning for Norges omdømme i en rekke land. Kampanjene foregår i sosiale medier og på nettet for øvrig og er ofte preget av hatefulle og grove beskyldninger mot norske myndigheter. Vi samarbeider tett med UD og ambassadene for å imøtegå slike kampanjer og bidra med korrekt informasjon om barnevernet. Norge deltar i flere internasjonale nettverk og organisasjoner der arbeidet mot desinformasjon og falske nyheter står på agendaen. Norge har også et tett samarbeid med Norden og andre land i Europa, bl.a. gjennom Europarådet og OSSE.

EMD har konstatert krenkelse av Den europeiske menneskerettskonvensjon, EMK, i sju barnevernsdommer mot Norge. Jeg vil innledningsvis adressere disse dommene mot Norge. Jeg vil deretter gjøre rede for pågående endringer i tjenesten som vil styrke barn og foreldres rettssikkerhet og bedre kvaliteten i tjenestens tilbud.

EMD har fra 2015 hatt til behandling 37 saker som alle reiser spørsmål om barnevernstiltak har krenket retten til familieliv i Den europeiske menneskerettskonvensjon, EMK, artikkel 8. Av ni dommer avsagt hittil har EMD ment at retten til familieliv var krenket i sju saker. Én av domfellelsene er avsagt i EMDs storkammer. Tre av domfellelsene er ikke rettskraftige.

I alle sakene der EMD har funnet at det har skjedd en krenkelse, har det vært begrunnet i svakheter ved barnevernets eller domstolens konkrete beslutningsgrunnlag eller begrunnelse. EMD har ikke funnet at barnevernlovens regler om særlige tiltak som sådanne strider mot EMK. Domstolen har også vært tydelig på at de norske rettssikkerhetsgarantiene er betryggende.

Det domstolen derimot har vist til, er at begrunnelsene for valg av barnevernstiltak ikke har vært tilstrekkelige, og at det ikke har blitt lagt tilstrekkelig til rette for at barnet kan gjenforenes med sine foreldre.

Jeg ser alvorlig på dommene fra EMD, og vi jobber for å følge opp læringspunktene fra disse. Et viktig tiltak er å formidle kunnskap om dommene til barnevernssektoren. Dette gjelder både kommunene, fylkesmenne og fylkesnemndene. God kjennskap til disse læringspunktene vil bidra til å gi riktig retning for norsk barnevernspraksis framover. Jeg har kontaktet ulike aktører på barnevernsområdet om dette. Bufdir samarbeider med fylkesmennene for å få kunnskapen ut til kommunene. Jeg vet også at fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker er opptatt av å følge opp EMD-dommene.

Norges Høyesterett har i storkammer i mars vurdert om den norske rettstilstanden er i samsvar med EMK, barnekonvensjonen og Grunnloven. Også Høyesterett har kommet til at barnevernlovens regler som sådanne er i samsvar med EMK.

Høyesterett gir viktige retningslinjer for hvordan barnevernloven skal praktiseres innenfor rammene av EMK, og peker på at det er behov for justeringer i norsk barnevernspraksis. Blant annet understreket Høyesterett at samvær må fastsettes ut fra omstendighetene i den enkelte sak. Høyesteretts avklaringer vil også bli formidlet til kommunene.

Det iverksettes altså en rekke tiltak for å bidra til god etterlevelse av dommene fra EMD og Høyesterett, fra både departementets, direktoratets og nemndenes side. Disse tiltakene vil hjelpe oss med å gjøre det norske barnevernet enda bedre, både for barn og foreldre.

Selv om dommene fra EMD gir viktige læringspunkter, har regjeringa besluttet å anmode om fornyet behandling i EMDs storkammer av de to siste dommene som EMD har avgitt mot Norge. EMD har også besluttet å ha en fornyet behandling av en annen norsk barnevernssak, som ble avgjort i kammer i desember 2019.

Barnevernssaker innebærer vanskelige avveininger der hensynet til de biologiske foreldrene må veies opp mot hva som er det beste for barnet. Det er grunnleggende i norsk rett at en omsorgsovertakelse er midlertidig, og at målet på sikt er at barnet skal gjenforenes med sine biologiske foreldre. Men barnevernet må til enhver tid vurdere hva som er barnets beste, og det mener vi må være avgjørende. Prinsippet om barnets beste står sterkt i norsk rett og er et anerkjent prinsipp også internasjonalt. Dette vil bety at vi i noen tilfeller må legge større vekt på barnets selvstendige rett til vern om sin helse og utvikling og mindre vekt på å bevare den biologiske familiens enhet.

Terskelen for å få storkammerbehandling i EMD er høy. Jeg mener likevel det er viktig at vi benytter oss av de mulighetene EMK gir for å bidra til at barnets beste gis tilstrekkelig gjennomslag for EMD, i tråd med barnekonvensjonen og norsk rettstradisjon. Barnets beste må

være det grunnleggende hensynet i barnevernssaker, og vi vil be EMD tydeliggjøre vurderingene som må gjøres ved vektlegging av barnets beste.

Jeg er opptatt av at regelverket skal være tilgjengelig for brukerne og et godt redskap for barnevernstjenesten. Noe av det første jeg gjorde da jeg ble barne- og familieminister, var å sende et forslag til ny barnevernslov på høring. Den nye loven skal være enklere, mer tilgjengelig og bedre tilpasset dagens samfunn. Målet er at den nye barnevernsloven skal føre til bedre faglig arbeid og økt rettssikkerhet for barn og foreldre.

Det er et grunnleggende prinsipp at barns språklige, kulturelle og religiøse bakgrunn skal ivaretas i barnevernet. Dette gjelder for alle med minoritetsbakgrunn i Norge. I den nye barnevernsloven foreslår vi å lovfeste at barnevernet skal ta hensyn til dette i arbeidet sitt.

Barnets beste er det overordnede hensynet i barnevernet. Forslaget til ny lov bygger videre på endringene fra 2018, da barnevernsloven ble en rettighetslov. I forslag til ny lov settes barnets behov i sentrum, og det legges ytterligere til rette for at barnet skal kunne forklare seg mest mulig fritt i sin sak. Vi vil bygge på de ressursene som finnes rundt barnet, og legge til rette for å involvere barnets familie og nettverk. Dette er viktig både for å kunne sette inn tiltak som er godt tilpasset det enkelte barns og familiens behov, og for å ivareta viktige relasjoner for barnet dersom det er behov for tiltak utenfor hjemmet. Den nye loven skal bidra til økt vekt på forebygging og tidlig innsats. På denne måten vil loven bli et bedre faglig verktøy for barnevernstjenestene og andre aktører i barnevernet. Dette vil kunne bidra til å øke kvaliteten i barnevernet og styrke rettighetene til de barna som trenger det aller mest.

Forslaget til ny barnevernslov var på høring i 2019. Jeg er glad for at et stort flertall av høringsinstansene gir overordnet støtte til forslaget til ny lov. Høringsinstansene har likevel en rekke innspill. Flere etterlyser mer omtale av menneskerettslige avveininger. I tillegg vil den nye barnevernsloven bli lagt fram samtidig med at det fortsatt er flere saker til behandling i EMD. I lys av dette er det spesielt viktig at den nye loven inneholder gode menneskerettslige vurderinger.

Jeg ønsker at forslaget til en ny lov skal gi gode retningslinjer for hvordan barnevernsloven skal praktiseres innenfor rammene av menneskerettslige forpliktelser. Jeg tar sikte på å legge fram forslag til ny barnevernslov våren 2021.

Selv om en ny barnevernslov skal legges fram neste år, har jeg i Prop. 84 L, som ble lagt fram 24. april i år, allerede fremmet forslag til enkelte lovendringer. Vi har hatt vellykkede forsøk i fylkesnemndene med samtaleprosess, og jeg foreslår å innføre det som en varig ordning. Dette er en saksbehandlingsform der nemndlede-

ren inviterer partene i saken til samtaler for bl.a. å undersøke om det kan oppnås enighet om en løsning som er til barnets beste. Bruk av samtaleprosess vil bidra til mindre tvang og kan også senke konfliktnivået mellom barnevernstjenesten og foreldrene. Jeg håper dette vil skape større trygghet for barnet og færre belastende rettsprosesser.

I samme proposisjon foreslår jeg å heve aldersgrensen for ettervern, slik at færre som har opplevd omsorgssvikt, faller utenfor som unge voksne. I tillegg vil vi sørge for at kvaliteten og bemanningssituasjonen i den enkelte kommune blir vurdert jevnlig. Det skal bli mer synlig hvilke kommuner som ikke prioriterer barnevernet tilstrekkelig. Jeg foreslår å innføre et krav om årlig tilstandsrapportering fra barnevernstjenesten til kommunestyret. Dette gjør at kommunen jevnlig må vurdere om kvaliteten og bemanningen i barnevernstjenesten er god nok.

Kommunene har ansvar for en rekke tilbud og tjenester til barn og unge, herunder barnevernet. Stortinget behandlet i 2017 Prop. 73 L for 2016–2017 om barnevernsreformen. Målet med reformen er å styrke tidlig innsats og forebyggende tiltak, slik at flere barn kan vokse opp i sin familie og sitt nærmiljø. Barnevernsreformen er en kvalitetsreform. Den skal heve kvaliteten på tjenestetilbudet til barn og familier gjennom endringer i ansvarsdelingen mellom stat og kommune, gi en tydeligere regulering av private aktører, i tillegg til ulike digitaliserings- og kompetansetiltak.

Ansvarsendringene skal tre i kraft i 2022. Kommunene vil få et større finansieringsansvar for barnevernet enn de har i dag. Dette vil de bli kompensert for gjennom en økning i frie inntekter. Kommunene vil på den måten få et større økonomisk handlingsrom til å bygge opp gode hjelpetiltak. Et økt finansieringsansvar ved bruk av statlige barnevernstiltak, som institusjon, vil forsterke kommunenes insentiver til å prioritere tidlig innsats og forebyggende hjelp.

Vi er allerede godt i gang med kvalitetshevede tiltak. Disse tar utgangspunkt i at de ansatte er barnevernets viktigste ressurs. Dersom vi skal lykkes i å møte utfordringene, må de som jobber i tjenestene, ha gode arbeidsforhold. De må oppleve å få tillit og støtte i sin yrkesutøvelse. De må ha tilgang til moderne digitale verktøy og nødvendig kompetanse, slik at de kan gi riktig hjelp til rett tid.

Opposisjonen har flere ganger pekt på innføring av bemanningsnorm og øremerking av midler til flere stillinger som de viktigste virkemidlene for å heve kvaliteten i barnevernet. Jeg er enig i at gode arbeidsforhold og tilstrekkelig kapasitet er nødvendig for at de ansatte skal kunne gjøre en god jobb. Samtidig har jeg vært skeptisk til løsninger som innebærer sterk detaljstyring.

Jeg mener det er viktig å peke på at det er den enkelte kommune som har ansvar for barnevernet. Jeg vil at kommunene skal ta det ansvaret de har. Da må de også ha frihet til å styre og organisere barnevernet ut fra lokale forhold og behov. Kommuneledelsen må være tett på sin egen barnevernstjeneste og følge opp både kvaliteten og kapasiteten. Kommunene må også se barnevernet i sammenheng med andre tjenester som tilbyr familiestøtte og foreldreveiledning.

Det er viktig at bemanningsbehovene blir vurdert lokalt av dem som vet hvor skoen trykker. Regjeringa har iverksatt flere tiltak for å øke oppmerksomheten og kunnskapen om barnevernet i kommunene, slik at prioriteringene blir gode. Vi har sørget for nettløsninger som gjør at kommunene har tilgang til nøkkeldata om egen barnevernstjeneste og mulighet til å sammenligne seg med andre kommuner.

Fylkesmennene har gjennomført dialogmøter med ledelsen i alle kommuner for å drøfte situasjonen og bemanningen i barnevernstjenestene, og vi har lagt fram forslag for Stortinget om å innføre krav om årlig tilstandsrapportering til kommunestyret. Siden 2013 har stillingsveksten vært betydelig, og det skyldes at kommunene i større grad prioriterer barnevernet. Det er bra. Jeg vil fortsette å følge med på bemannings situasjonen og legge til rette for at den positive utviklingen fortsetter.

Det har gjentatte ganger blitt pekt på at kvaliteten på faglige vurderinger og begrunnelser varierer for mye. Ofte mangler det grundige vurderinger av barnas behov og hva slags hjelp de trenger.

Det må stilles høye krav til de ansattes ferdigheter og skjønnsutøvelse. Også de ansatte selv har etterlyst mer kompetanse. Kompetanseheving har derfor vært blant mine aller viktigste prioriteringer. Vi har sendt forslag til kompetansekrav på høring. Her foreslår vi bl.a. krav om mastergrad for ledere og for dem som utfører kjerneoppgaver i det kommunale barnevernet. Dette vil innebære et betydelig løft. Mer kunnskap vil gjøre de ansatte bedre rustet til å løse oppgavene sine. Høyere kompetansekrav vil også bidra til økt status og gjøre barnevernet mer attraktivt som arbeidssted for dyktige fagpersoner. Nye kompetansekrav kombineres med tiltak for å styrke barnevernsutdanningene. Vi har også sørget for en kraftig forbedring av etter- og videreutdannings tilbudet for dem som allerede jobber i tjenestene. Over 90 mill. kr er satt av til kompetansehevede tiltak i 2020.

Det er et viktig mål å øke tilliten til barnevernet i familier med minoritetsbakgrunn. Det legges derfor stor vekt på å øke de ansattes relasjonskompetanse og kulturforståelse.

Et viktig siktemål er at barnevernstjenestene gjennom et godt og tillitsfullt samarbeid med familiene skal

kunne finne fram til hjelpetiltak som familiene opplever som nyttige og verdifulle. Gode tiltak og tidlig hjelp vil bidra til at behovet for omsorgsovertakelse kan gå ned. Et av kompetansetiltakene i denne sammenheng er et nytt videreutdanningstilbud ved VID vitenskapelige høgskole i Stavanger, som startet høsten 2019.

Det er også utviklet et etterutdanningstilbud i minoritetskompetanse som vil bli tilbudt utvalgte kommuner og virksomheter innenfor det statlige barnevernet fra våren 2020.

I ny forskrift om læringsutbytte i barnevernsutdanningen, bachelor i barnevern, er det bl.a. presisert at studentene skal få kunnskap om urfolks, etniske minoriteters og flyktningers livssituasjon og rettigheter. Vi vurderer også hvordan kulturelle brobyggere, eller linkarbeidere, kan bidra til å styrke tilliten og samhandlingen mellom offentlige tjenester og brukere.

Det er igangsatt flere andre tiltak for å bedre minoritetsfamiliers tillit til tjenesten. Flere av disse inngår i Bufdirs «Handlingsplan for å bedre tillit mellom etniske minoritetsmiljøer og barnevern 2016–2021». Planen inneholder bl.a. tiltak for å videreutvikle barnevernstjenestens kompetanse, øke brukermedvirkningen, bedre bruken av tolk og informere om barnevernets arbeid.

I 2020 er det også bevilget rundt 11 mill. kr for å styrke barnevernets hjelpetiltaksarbeid. Midlene skal gjøre hjelpetiltaksarbeidet mer systematisk og bedre tilpasset individuelle behov. Utprøving av den nye modellen starter i høst. Vi jobber samtidig med å videreutvikle innholdet i Bufetats spesialiserte tiltak til sped- og småbarnsfamilier og hjelpetiltak til barn og unge som trenger omfattende oppfølging.

Vi er også godt i gang med å gi det kommunale barnevernet et sårt tiltrengt digitalt løft. I dag utnytter ikke barnevernet godt nok mulighetene som ligger i digitale verktøy og løsninger. Dette gjør Bufdir og KS nå i fellesskap noe med, gjennom satsingen DigiBarnevern. Regjeringa har satt av 30 mill. kr til DigiBarnevern i 2020.

Den første leveransen fra DigiBarnevern er den nye digitale portalen for bekymringsmeldinger. Portalen ble åpnet i april og gjør det mulig å melde bekymring for et barn digitalt, på en enkel og trygg måte. Digitale bekymringsmeldinger kan styrke barns rettssikkerhet ved at meldingene kommer raskere fram og har et mer relevant innhold, og at terskelen for å melde fra om bekymringer senkes.

Flere digitale løsninger vil bli lansert i perioden fram til 2023. Det utvikles bl.a. løsninger for innsamling av data til statistiske formål og løsninger for trygg elektronisk meldingsutveksling mellom tjenester. Dette forenkler arbeidsprosesser og sikrer bedre styringsdata. Med mer effektive arbeidsprosesser og bedre faglig støtte integrert i IKT-systemet skal de ansatte få mer tid til å

følge opp barn og familier. Gode styringsdata er viktig for staten og kommunene i arbeidet med å videreutvikle barnevernet. Kvaliteten på tilbudet skal bli bedre, og vi skal ha mindre uønsket variasjon mellom kommunene.

Bedre helsehjelp til barn i barnevernet er høyt prioritert av regjeringa. Barn i barnevernet får ikke kartlagt sine behov for helsehjelp godt nok. Tjenestetilbudet er ofte ikke tilpasset at mange barn har behov for omsorg fra barnevernet og behandling fra helsetjenesten samtidig.

Vi har allerede iverksatt en rekke tiltak på dette området. Målet er at barn og unge i barnevernet blir kartlagt og raskt får nødvendig helsehjelp. Bufdir og Helsedirektoratet har nylig ferdigstilt en utredning om helsekartlegging av barn i barnevernet. I Bufetat region sør og region nord prøves det også ut et nytt institusjonstilbud for barn som både har behov for langvarig omsorg utenfor hjemmet og et stort behov for helsehjelp. Tilbudet utvikles i et nært samarbeid mellom helseforetakene og Bufetat.

Noen barn og ungdommer utøver så alvorlig vold og kriminalitet at de må beskyttes mot seg selv. Iblant må også samfunnet vernes mot dem. Dette er gjerne barn og ungdom som ikke har fått den hjelpa de hadde hatt behov for i oppveksten. Jo større utfordringene deres har rukket å bli, desto vanskeligere er det å komme i posisjon til å hjelpe dem. Mange av disse har selv vært utsatt for vold, overgrep eller omsorgssvikt. God hjelp forutsetter felles innsats fra flere instanser. Samtidig må vi være ærlige på at barn som begår alvorlig og gjentatt kriminalitet, utfordrer samfunnet og rettssystemet vårt. Det er krevende å hjelpe disse barna, og vi har så langt ikke lyktes i tilstrekkelig grad.

Regjeringa jobber på tvers av sektorer for å få en målrettet og helhetlig innsats på dette området. Vi innhenter mer kunnskap om hva som virker. Vi vil deretter vurdere behovet for endringer, slik at barn og unge som begår kriminelle handlinger, får best mulig hjelp.

Regjeringa har øremerket 10 mill. kr til en styrket innsats i barnevernet i Oslo rettet mot barn i alderen 12–15 år som begår eller står i fare for å begå kriminalitet. Midlene går til tiltak som skal hjelpe barn ut av kriminelle miljøer, og skal også bidra til tettere samarbeid mellom barnevern og politi.

Barnevernet har et ansvar for å hjelpe barn og unge som begår alvorlig eller gjentatt kriminalitet. Det er likevel viktig at tiltak i barnevernet skal gis på grunnlag av barnets behov for omsorg og behandling, ut fra hensynet til det enkelte barnets beste. Tiltak som begrunnes ut fra samfunnets behov for beskyttelse, inngår ikke i barnevernets mandat.

Politikken vår bygger på at det beste for barn er å vokse opp i en familie. Derfor er også fosterhjem det

mest brukte tiltaket for barn som ikke kan bo hjemme. Av barn og unge med hjelp fra barnevernet mottok ved utgangen av 2018 60 pst. hjelpetiltak i hjemmet. Om trent 80 pst. av barn og unge som ikke kan bo hjemme, bor i fosterhjem.

Det er krevende å rekruttere tilstrekkelig med fosterhjem som passer ulike barns behov. Det er også en utfordring at for mange fosterhjemsopphold ender i brudd. Mitt mål er at alle barn skal ha et trygt og stabilt hjem. Mitt viktigste grep er her å styrke det kommunale fosterhjemsarbeidet. Vi kan i enda større grad skaffe fosterhjem i barns slekt og nettverk. Her har det vært en positiv utvikling siden 2013, men det er fortsatt for store forskjeller mellom kommunene. Derfor legger vi nå opp til mer trykk på dette arbeidet gjennom veiledning og annen oppfølging av kommunene. Jeg vil også mobilisere frivillige organisasjoner i en felles dugnad for å skaffe flere fosterhjem.

Styrkingen av det kommunale fosterhjemsarbeidet handler også om veiledning og oppfølging. God støtte er ofte avgjørende for at fosterfamilier skal klare oppgaven. Det er avsatt 25 mill. kr til utvikling av kommunale veilednings- og oppfølgingstilbud til fosterhjem. Midlene benyttes til samarbeidsprosjekter mellom kommuner. Fylkesmennene har fått en sentral rolle i å følge opp utviklingsarbeidet i kommunene. Dette arbeidet fortsetter i årene framover.

Vi vil også arbeide for å rekruttere fosterhjem som kan ivareta hensynet til barnas språk, religion og kultur i tråd med forpliktelsene i barnevernloven. Plasseringen av barnet vil likevel være avhengig av hva som er det beste for det enkelte barn.

Vi jobber nå med å følge opp forslagene fra Fosterhjemsutvalget, som leverte sin NOU i 2018. Vi vurderer om det bør stilles tydeligere krav til fosterhjemsarbeidet i forskrift. Bufdir er godt i gang med å utvikle faglige verktøy som skal være til hjelp for både kommunene og Bufetat. Vi jobber også med å utvikle tydeligere kriterier for godtgjøring og frikjøp av fosterhjem, slik at det skal bli lettere for både kommunene og fosterforeldrene å vite hvilke vilkår som gjelder.

Ikke alle barn kan få den hjelpa de trenger, i en familie. For noen barn er et opphold i barnevernsinstitusjon det beste tilbudet i en periode. Ofte er dette barn og unge med alvorlig atferdsproblematikk, psykiske vansker eller rusutfordringer.

Til tross for tung bagasje og store utfordringer har alle barn ressurser, meninger, drømmer og muligheter. De ansatte på barnevernsinstitusjonene skal bidra til at barna som bor der, får utvikle seg, uttrykt sine meninger, realisert sine drømmer og lagt et godt grunnlag for å stå stødig i eget liv.

Institusjonene skal tilby trygghet, forsvarlig omsorg og behandling og sikre at barns rettssikkerhet blir ivare tatt under oppholdet. De ansatte pålegges et stort og døgnkontinuerlig ansvar for barn og unge i en svært sårbar livssituasjon. Dette stiller store krav til kvalitet og faglighet hos den enkelte.

Institusjonsbarnevernet har mange svært dyktige ansatte, men også en stor andel ufaglærte. I forslag til nye kompetansekrav, som vi nå har sendt på høring, foreslår vi at de som ansettes i en barnevernsinstitusjon, skal ha en relevant bachelorgrad, og at institusjonslederen skal ha en relevant mastergrad.

Institusjonene rapporterer om en økning i antall barn med komplekse behov. De trenger ofte skreddersydde tiltak og høy bemanning rundt seg. Det er noe av bakgrunnen for at vi har styrket Bufetats budsjett de siste årene, og for veksten i enetiltak vi har sett de siste årene. Jeg legger til grunn at når enetiltak velges, er det ut fra hensynet til barnets beste. Det må likevel legges til rette for at barn så langt det er mulig, kan leve sammen med andre barn. Bufdir er derfor gitt i oppdrag å gjennomgå bruken av enetiltak.

Institusjonstilbudet er et tiltaksområde der hensynet til kvalitet og rettssikkerhet står særlig sterkt. Jeg er derfor glad for at vi har et omfattende og grundig tilsynsapparat som bidrar til å peke på lovbrudd, feil, svakheter og mangler. Dette er viktig for vårt forbedringsarbeid på dette området.

Vi jobber kontinuerlig med å styrke kvaliteten på institusjonstilbudet, men vi må samtidig erkjenne at dette er et krevende arbeid. Institusjonsbarnevernet befinner seg i kjernen av offentlig

myndighetsutøvelse. Lovverket åpner for bruk av tvang og makt mot barn i en særlig sårbar situasjon. Risikoen for svikt er derfor stor. Området er komplisert, med samhandlingsutfordringer og fare for uklare ansvarsforhold mellom ulike tjenester. Dette gjelder spesielt helsetjenesten og kriminalomsorgen. Dette er utfordringer jeg er opptatt av å finne gode løsninger på, sammen med helseministeren og justisministeren.

Det er helt nødvendig at vi jobber grundig og kunnskapsbasert, og at beslutninger tas på et solid faglig grunnlag. Både departementet og direktoratet har iverksatt forskning og utredninger som berører institusjonsbarnevernet. Jeg kan ikke utelukke at det vil bli nødvendig å iverksette tiltak for ytterligere å styrke kunnskapsgrunnlaget.

Private aktører bidrar vesentlig i både kommunalt og statlig barnevern. Vi må være sikre på at de tilbyr gode og kostnadseffektive tjenester. Regjeringa har derfor sendt på høring et forslag til endret regulering av private aktører i barnevernet, med sikte på lovendringer fra 2022. Her foreslår vi bl.a. å begrense barnevernets ad-

gang til å la seg bistå av private aktører i oppgaver som innebærer offentlig myndighetsutøvelse.

For å bidra til et mangfold i tilbudet ønsker jeg å styrke de ideelle leverandørenes posisjon. Dette står også sentralt i regjeringsplattformen og er bakgrunnen for at vi i 2019 videreførte samarbeidsavtalen med ideelle leverandører om helse- og sosialtjenester. Avtalen anerkjenner, synliggjør og styrker de ideelle aktørenes rolle. Vi har også fått på plass nye rammeavtaler for ideelle sentre for foreldre og barn, og Bufdir har fått i oppdrag å utforme en strategi for gjennomføring av Stortingets anmodningsvedtak om å øke andelen ideelle institusjonsplasser. Bufdir er også bedt om å prioritere ideelle aktører framfor kommersielle der det lar seg gjøre.

Jeg vet at mange brenner for å bidra til å styrke barnevernet. Vi ser det gjennom de ansatte som hver eneste dag står på for å gi barn og unge en best mulig oppvekst. Vi ser det også gjennom en ideell sektor som er tydelig til stede i barnevernet, og gjennom bidrag fra mange andre som hver dag gjør en innsats i barnevernet. Det er jeg både glad og takknemlig for. Jeg er glad for at så mange er opptatt av og viser et stort engasjement for barnevernet.

Jeg er også glad for at vi har et tilsynsapparat som bidrar til at oppmerksomhet rettes mot risikoområder. Dette er viktig for vårt kontinuerlige forbedringsarbeid. Som en av de viktigste velferdstjenestene for barn og unge er det avgjørende at det rettes kritisk oppmerksomhet mot arbeidet som gjøres. Vi må tåle kritikk, og vi må bruke den konstruktivt for å skape et enda bedre barnevern. Ikke minst må vi lytte til erfaringene fra dem som mottar hjelp fra barnevernet. Her har brukerorganisasjonene en viktig rolle.

Det gjøres mye godt arbeid i barnevernet. Vi hører bare ikke så mye om det. Det er ikke sakene som ender bra, som blir belyst i EMD. Derfor er det viktig å understreke at enhver kritikk mot barnevernet må settes inn i en større ramme. Helhetsbildet er at vi har et godt barnevern, men også et godt barnevern kan bli bedre. Det pågår derfor mange endringsprosesser i barnevernet. Disse endringsprosessene viser et barnevern som ønsker å lære av sine feil, som viser vilje til forandring, og som er opptatt av å tilegne seg kunnskap for å hjelpe barn og foreldre på en best mulig måte.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utgreiinga til barne- og familieministeren om situasjonen i barnevernet vert lagd ut til behandling i eit seinare møte i Stortinget. – Det er vedteke.

Sak nr. 18 [18:30:48]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i allmenngjøringsloven (innhenting av opplysninger om lønns- og arbeidsvilkår) (Innst. 293 L (2019–2020), jf. Prop. 60 L (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve høve til seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Gisle Meininger Saudland (FrP) [18:31:34] (ordfører for saken): Det har vært mye oppmerksomhet rundt Stortinget i dag, men det er en glede å presentere en helt annen, men også viktig sak. Jeg vil starte med å takke komiteen for et godt samarbeid og romslighet i utarbeidelsen av dette dokumentet.

Vi behandler Innst. 293 L for 2019–2020, Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i allmenngjøringsloven. Forslaget har vært på høring, og samtlige av dem som har sendt inn høringsinnspill, har uttalt seg positivt. Det viser at forslaget har bred støtte, men at det også har vært et krav og et ønske fra bransjeorganisasjonene.

I proposisjonen fremmes forslag om endringer i allmenngjøringsloven som gir Statens vegvesen myndighet til å innhente opplysninger som Arbeidstilsynet trenger for sitt tilsyn med de forskjellige aktørenes etterlevelse av allmenngjøringsforskrift for veitransporten og igjen å kunne dele informasjon med Arbeidstilsynet.

På bakgrunn av alvorlige og sammensatte arbeidsmiljøutfordringer har Arbeidstilsynet siden våren 2015 hatt en nasjonal satsing på transportnæringen. For å effektivisere tilsynet med allmenngjøringsbestemmelsene er det ønskelig og nødvendig med en bedre samordning av den tilsynsinnsatsen som Statens vegvesen og Arbeidstilsynet gjør, og et tettere samarbeid om ressurser og kompetanse.

Det er viktig å være klar over at allmenngjøringsbestemmelsene gjelder for både norske og utenlandske arbeidsgivere som driver innenlands transport i Norge – så klart. En samlet komité er enig i at det er problematisk og uønsket at det for utenlandsk godstransport som opererer i Norge, kun ble utbetalt lovlig lønn i 46 pst. av tilfellene. Det betyr at i mange av tilfellene vil norsk og utenlandsk transport ikke ha like konkurransevilkår.

Når jeg selv møter bransjen, f.eks. Norges Lastebileier-Forbund eller andre, ønsker de også sterkere tilsyn,

sånn at man kan luke ut useriøse aktører. Det å gi Statens vegvesen større myndighet er hensiktsmessig, all den tid Statens vegvesen også har et apparat innrettet for å utføre kontroller langs veien.

På Sørlandet, hvor jeg selv kommer fra, er det hvert eneste år stillestående trafikk, ofte fordi utenlandske trailere som kommer med ferja fra Danmark, ikke er skodd for norsk vinterføre. Når vi luker ut useriøse aktører, er jeg også overbevist om at det vil få en trafikksikkerhetsskjerpene effekt.

I tillegg til proposisjonens forslag til lovvedtak har komiteen samlet seg om et forslag som lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide og legge frem for Stortinget forslag om at Statens Vegvesen skal gis håndhevingsrett til å stanse kjøretøyer etter vedtak fra Arbeidstilsynet.»

De forskjellige partiene er enige om mye av virkelighetsbeskrivelsen og tiltakene, men selvsagt ikke alt. Jeg skal ikke redegjøre for de andre partienes syn i saken, det regner jeg med at de kommer tilbake til i løpet av debatten.

Med det vil jeg ta opp forslaget undertegnede står bak.

Presidenten: Representanten Gisle Meininger Saudland har teke opp det forslaget han refererte til.

Arild Grande (A) [18:35:14]: Arbeiderpartiet ønsker et trygt og rettferdig arbeidsliv, med hele, faste stillinger og en lønn å leve av. Et av områdene der dette tydelig er under press, er transportsektoren, særlig den grenseoverskridende delen av bransjen. Vi har sett mange stygge eksempler på det, og vi har hørt mange historier fra transportarbeidere og fagforeninger om uverdige forhold som rammer den enkelte, de seriøse aktørene, og som truer sikkerheten langs veiene våre.

Arbeiderpartiet, fagbevegelsen og de seriøse arbeidsgiverne har lenge forsøkt å presse på for styrket tilsyn, både på utstyr og ikke minst på arbeidsforholdene i bransjen. Regjeringen har lukket øyne og ører, men etter en stund kommet nølende etter – så også i denne saken.

Endringene vi i dag vedtar, har vært langvarige krav fra bransjeorganisasjonene gjennom treparts bransje-program for transport. Det er gledelig at det endelig kommer, men det må være lov å påpeke at det har tatt veldig lang tid. Disse tingene kunne vært i drift for lenge siden dersom regjeringen hadde lyttet og handlet tidligere.

Selv om det som i dag vedtas, er bra, er vi langt fra i mål. Vi forventer rask iverksettelse og at det settes av ressurser til tilsynsarbeidet. I tillegg vil vi skjerpe regelverket ytterligere gjennom å innføre solidaransvar for bestillere av transport, og vi vil lette tilsynsarbeidet gjen-

nom bedre registrering av hvilke aktører som trafikkerer veiene våre.

Når det gjelder solidaransvar, er det fint at høyresiden igjen kommer luskende etter. Etter å ha avvist solidaransvar over flere år innser de nå at det ikke lenger går an å komme seg unna. Spørsmålet skal riktignok bare utredes; det ligger ingen forpliktelser fra regjeringspartiene om at de faktisk vil foreslå et sånt ansvar. Her er de nok, tror jeg, kun ute etter å skaffe seg en lynavleder for å unngå å få støt. De skriver selv at dette forslaget er lansert helt tilbake til 2014, så her har regjeringen vist at de ikke akkurat er handlekraftige. De holder igjen i det lengste. Derfor ser vi oss nødt til å fremme en viktig presisering om at vi faktisk vil ha et forslag til Stortinget om dette. Det faktum at det i dag stemmes ned av høyresiden, gjør meg usikker på om vi noen gang vil se et sånt forslag fra regjeringen.

Komiteen er samlet om å be regjeringen legge fram forslag om at Statens vegvesen skal gis håndhevsrett til å stanse kjøretøy etter vedtak fra Arbeidstilsynet. Det er gledelig, selv om vi har måttet foreslå det mange ganger før høyresiden nå erkjenner at dette må på plass dersom tilsynet faktisk skal fungere.

Arbeiderpartiet har dessuten, sammen med fagbevegelsen, ledet an for å få et digitalt transportregister for all godstransport inn og ut av landet og for oppdragene som utføres. Dette vil gi oversikt over alle aktører og bedre kontroll med brudd på norske lover og forskrifter. En sånn løsning vil lette kontrollatens arbeid med å sikre at allmenngjøringsforskriften blir etterlevd. Regjeringspartiene var selvsagt ikke enig, men vi er glade for at stortingsflertallet har satt skapet på plass og sørget for at regjeringen nå må levere. I innstillingen peker vi på hva som må til for at et sånt register kan fungere, og vi framholder, gjennom merknadene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV, at en elektronisk webløsning må komme på plass så raskt som praktisk mulig.

Til slutt: Kabotasje er i ferd med å utkonkurrere norske turbusselskap. Det er innført viktige begrensninger i muligheten for kabotasje med turbuss i Danmark, der det ikke er anledning til å foreta kabotasje i mer enn sju dager per måned. Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV mener tilsvarende begrensninger bør innføres i Norge, noe Arbeiderpartiet også fremmet forslag om i fjor.

Med dette anbefaler jeg innstillingen og de forslagene Arbeiderpartiet står bak. Arbeiderpartiet lover å fortsette å sitte i førersetet på dette området, så får regjeringen nøye seg med fortsatt å sitte i baksetet.

Margret Hagerup (H) [18:40:25]: Jeg må først få takke saksordføreren for godt arbeid med en viktig sak og komiteen for effektiv behandling i en hektisk periode.

Forslagene vi behandler i dag, vil være en betydelig styrking av tilsynsinnsetningen til Statens vegvesen og Arbeidstilsynet, og vi tar nå ytterligere skritt i arbeidet med å bekjempe arbeidslivskriminalitet. Det kan være på sin plass å minne representanten Grande om at Høyre i regjeringssiden 2013 har bidratt til en betydelig styrking av arbeidet for å bekjempe arbeidslivskriminalitet og bl.a. opprettet syv sentre for arbeidslivskriminalitet. Dette gir resultater, og en fersk rapport fra Arbeidstilsynet viser at a-krim er redusert siden 2015.

Arbeidslivskriminaliteten er grenseoverskridende, og transportbransjen er én av flere bransjer som er utsatt for konkurranse fra utenlandske aktører. Det har i de senere år vært en økende bekymring for aktører som ikke ivaretar grunnleggende krav til arbeidsforhold og sikkerhet i veitransporten, både blant myndigheter og blant partene i arbeidslivet. For utenlandsk godstransport som opererer i Norge, ble det kun utbetalt lovlig lønn i 46 pst. av tilfellene. Det er alvorlig. Det bidrar til skjev konkurranse, og det svekker norsk transportnæring.

Arbeidstilsynet har siden 2015 hatt en nasjonal satsing i transportnæringen, og tilsyn har utgjort hoveddelen av denne satsingen.

3. april la regjeringen fram et lovforslag om å styrke og effektivisere tilsynet med allmenngjøringsbestemmelsene, med mål om å utnytte ressursene til Statens vegvesen og Arbeidstilsynet på en bedre måte.

Departementet foreslår å gi Statens vegvesen myndighet til å innhente opplysninger som Arbeidstilsynet trenger for et mer effektivt tilsyn. Dette vil være en betydelig styrking og systematisering av arbeidet mellom etatene. På denne måten vil Arbeidstilsynet kunne få kjennskap til langt flere tilfeller av kabotasje eller kombinert transport, og en vil kunne vurdere om det er grunn til å følge opp.

Løsningen i lovforslaget gjør det mulig å bruke Statens vegvesens særlige fortrinn, ved deres tilstedeværelse langs vei og deres kompetanse når det gjelder å avdekke tilfeller av kabotasje, for å styrke og effektivisere tilsynet med allmenngjøringsbestemmelsene.

Alle høringsinstansene har gått inn for departementets forslag. Yrkestrafikkforbundet foreslo i tillegg at Statens vegvesen bør få myndighet til å stanse biler som ikke overholder Arbeidstilsynets vedtak om stans eller brudd på allmenngjøringsforskriftene, da dette vil gjøre Arbeidstilsynets virkemidler mer effektive. Dette er et forslag som en samlet komité har valgt å gå inn for.

Den framlagte proposisjonen skal bidra til å snu den negative utviklingen i lønns- og arbeidsvilkår for arbeidstakere i transportsektoren. Det vil samtidig styrke konkurransevilkårene for de seriøse virksomhetene. Det skal videre være vanskelig å unndra seg ansvar og straff

ved medvirkning til useriøs transportvirksomhet. Det er derfor behov for å se på ansvarsforholdene i transportkjeden og eventuelt klargjøre disse.

I en rapport om kabotasje på vei i Norge fra den partssammensatte kabotasjearbeidsgruppen i 2014 var et av forslagene en bestemmelse om objektivt medvirkeransvar for tilfredsstillende lønns- og arbeidsforhold for transportkjøpere og transportbestillere. En slik bestemmelse ville tydeliggjort medvirkningsansvaret. Vi fremmer derfor forslag sammen med regjeringspartiene og Fremskrittspartiet om å utrede et objektivt juridisk og økonomisk medansvar for transportkjøpere og transportbestillere og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Komiteen deler seg i spørsmålet om hvorvidt en skal utrede og fremme forslag, eller om man skal utrede for så å komme tilbake til Stortinget på egnet måte. Høyre ser på det siste som en helt naturlig saksgang. En utredning er ment for å gi et godt kunnskapsgrunnlag før man beslutter videre framdrift.

Høyre skal fortsette kampen for å bevare et trygt og anstendig arbeidsliv også i framtiden. Et godt trepartssamarbeid er avgjørende for å lykkes i arbeidslivspolitikken, og regjeringen nyter godt av et reelt trepartssamarbeid der alle parter bidrar. Vi er glade for at alle organisasjonene støtter opp om disse forslagene, og at en samlet komité går inn for essensen i forslagene. Dette er et nytt skritt i retning av et trygt og anstendig arbeidsliv, der ni av ti tross alt trives på jobben.

Men det er et kontinuerlig arbeid å sørge for at vi har det sånn også i framtiden. Høyre går i front i dette arbeidet.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [18:45:13]: Etter å ha hørt siste taler kan en jo lure på hvorfor vi diskuterer dette. Representanten Hagerup sier at Høyre skal fortsette sin kamp for å være i front for et trygt og anstendig arbeidsliv innenfor transportsektoren. Det har kommet lignende uttalelser fra Arbeiderpartiet. Likevel er vi i en situasjon der det som var velansette yrker innenfor langtransport og turbuss for kort tid siden, i dag er yrker der folk som er bosatt i Norge, i stor grad blir utkonkurrert.

Det er sjølsagt EØS-avtalen som er årsaken til at vi har kommet i en sånn situasjon. Det tiltaket regjeringa nå fremmer med samarbeidet mellom Statens vegvesen og Arbeidstilsynet, er helt riktig. Det som imidlertid er spørsmålet, er om det er mulig å få den effekten en ønsker av det, når vi vet at det er utrolig vanskelig å kontrollere og kreve inn bøter og gebyrer for grensekryssende transport.

Vi er i en situasjon der seriøse virksomheter i Norge blir utkonkurrert av en ureal internasjonal konkurranse som jo er iscenesatt av en EØS-avtale der den frie, ukon-

trollerte flyten av arbeidskraft og tjenester er hele poenget.

Det er viktig å rydde opp på dette området. Senterpartiet støtter her som ellers forslag som er mest mulig presise og konkrete. Det snakkes om arbeidslivskriminalitet, men for at noe skal være kriminelt, må det jo være presise lover og bestemmelser som gjør at en kan skille mellom det som er lovlig, og det som ikke er lovlig. Her er vi inne på en bransje som kjennetegnes av uklare regler som gjelder, og det er manglende oppfølging av instansene som skal følge opp dette.

Vi i Senterpartiet er glade for at dette har kommet et lite skritt videre. Vi vil ikke ta dette fram som at det kommer til å endre seg grunnleggende, men det som foreslås, er positivt. Senterpartiet står bak B I, III og IV i innstillinga, sammen med SV og Arbeiderpartiet. Noe av det viktigste der er at vi skal få en utredning om det videre innholdet – en vurdering av innretningen av et register med virksomheter som oppfyller kravene for å drive med transporttjenester, etter modell av f.eks. renholdsregisteret. Vi snakker her om å vurdere innretningen av registeret. Vi har avklart at vi skal ha et register; det er bare spørsmål om hvordan det skal utformes.

Regjeringspartiene er ikke med på en tilsvarende presis beskrivelse i sitt mindretallsforslag – forslag 1. Vi i Senterpartiet er glade for et lite skritt, men det er EØS-avtalen som er hovedproblemet – en avtale som har gjort at mange sterke fagfolk i transportbransjen har og har hatt sånne konkurranseforhold at de vanskelig kan opprettholde en attraktivitet i yrket som gjør at interesserte ungdommer tar tak i turbuss eller langtransport, fordi en blir utkonkurrert av virksomheter som ikke har det norske flagget på skiltene sine, eller virksomheter som har det norske flagget, men som er bemannet med folk fra land som finner seg til rette med lønns- og arbeidsvilkår som er langt lavere enn det en trenger for å leve et anstendig liv i Norge.

Solfrid Lerbrekk (SV) [18:50:01]: Det er bra at regjeringa no fremjar forslag om å utvida myndigheita til kontrollorgana på området, som har store utfordringar med sosial dumping og kabotasje, men me skulle ønska at både komiteen og ikkje minst regjeringa gjekk lenger, spesielt når det gjeld medansvar, men òg avgrensingar i kabotasjeøyering, som tidlegare har vore nemnt frå talarstolen, med eksempel frå Danmark.

Medansvar er noko eg meiner burde seia seg mykje meir sjølv for dei som kjøper transporttenester, enn det som i dag er praksis. Sjølsagt bør dette òg vera regulert av staten. Dette har lenge vore på dagsordenen i fagbevegelsen, og mange store bedrifter med godt samarbeid med fagforeningane i eiga bedrift har ein betre praksis og moral når det gjeld kven ein kjøper transporttenester

av, enn det reglane tilseier. Men det at medansvar ikkje er regulert i denne samanhengen, med for stor konkurranse frå utanlandske transportselskap, fører til eit veldig uønskt press på løns- og arbeidsvilkår.

Lastebil- og trailersjåfør var for ein del år tilbake eit mykje meir ettertrakta yrke enn det er i dag. Til liks med ei anna sak me har til behandling i komiteen no, bør det for mange fleire enn venstresida i norsk politikk no vera klart at meir regulering som sikrar gode løns- og arbeidsvilkår og meir like konkurransevilkår, er heilt nødvendig dersom ein ønskjer at fleire tiandeklassingar skal velja yrkesfag, deriblant yrkessjåfør.

Vidare synest eg det er på grensa til useriøst at regjeringspartia og Framstegspartiet fremjar eit forslag som inneber å vurdere eit behov for verksemdsregister i transportbransjen, noko som allereie er vedteke – for kort tid sidan, i slutten av mars – skal fremjast, og som Framstegspartiet stemte for og gav fleirtal til. Det vert dumt å gå tilbake på noko som for kort tid sidan vart vedteke, då dette skaper unødig forvirring for aktørane på feltet.

Torill Selsvold Nyborg (KrF) [18:53:08]: Eg vil takka saksordføraren og komiteen for entusiastisk arbeid med denne saka.

Bakgrunnen for forslaget om endringar i allmenngjøringslova støttar opp om satsinga regjeringa har på å betra arbeidsmiljøet i transportnæringa. Undersøkingar viser at det er store forskjellar mellom norske og utanlandske verksemder i denne næringa. Forslaget om å gje Statens vegvesen mynde til å innhenta og dela opplysningar som Arbeidstilsynet treng for å handheva regelverket på området, vert difor sett på som viktig for å styrkja og effektivisera tilsynet på norske vegar. Kristeleg Folkeparti har saman med andre parti sett at det er ganske alvorleg, det som skjer når 54 pst. av utanlandske godstransportørar i Noreg får utbetalt ulovleg låg løn. Dette svekkjer norsk transportnæring i eit konkurranseperspektiv.

Utviklinga med fleire utanlandske operatørar på norske vegar gjer det påkravd med hyppig kontrollverksemd, både for å styrkja norsk transportnæring og for å auka trafikktryggleiken på vegane. Sidan Arbeidstilsynet har avdekt ei rekkje brot på regelverket om løns- og arbeidsvilkår, som f.eks. krav på minsteløn, ynskjer Kristeleg Folkeparti å styrkja kontrollaktiviteten ved at Statens vegvesen får utvida fullmaktene sine. I dag har Statens vegvesen heimel til å kontrollera og handheva brot på vegtrafikklova, noko som m.a. inkluderer brot på køyre- og kviletidsreglane.

Å gje Statens vegvesen fullmakt til å innhenta opplysningar om løns- og arbeidsvilkår vil styrkja og effektivisera tilsynet med allmenngjøringsreglane i vegtrans-

portsektoren. Det vil også gje Arbeidstilsynet eit meir treffsikkert grunnlag for å utføra kontrollar og dermed gjera det enklare å luka ut useriøse aktørar. Særleg der transportørar ikkje er heimehøyrande i Noreg, vil treffsikre kontrollar vera krevjande utan eit systematisk samarbeid som det her vert lagt opp til.

Kristeleg Folkeparti er difor positive til å innføra reglar som kan bidra til å hindra arbeidslivskriminalitet på norske vegar, og som medverkar til å styrkja konkurranseevna til transportørar som driv i samsvar med regelverket. Ei samordning mellom Statens vegvesen og Arbeidstilsynet vil betra ressursar og kompetanse i respektive etatar og gjera det enklare for tilsynsmynde å avdekkja dei grove tilfella. På bakgrunn av erfaringane etatane har med at transportørar som bryt vegtrafikkreglane, også bryt allmenngjøringsreglane, vil deling av informasjon vera til stor nytte. Ei oppheving av teleplikta på dette området vil dermed kunna bidra positivt til ei effektivisering av tilsynet med vegtransportsektoren.

Kristeleg Folkeparti stiller seg dermed bak endringsforslaget til allmenngjøringslova slik det er lagt fram i A. Når det gjeld forslag om nærare utgreiing av eit skjerpa ansvar for oppdragsgjevarar, transportkjøparar og bestillarar av transporttenester, vil Kristeleg Folkeparti avventa utgreiinga før vi tek stilling til forslaget.

Høgre går i front i dette arbeidet, men dei er ikkje åleine.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [18:57:18]: Arbeidstilsynet har siden våren 2015 hatt en nasjonal satsing i transportnæringen. Bakgrunnen for satsingen er at deler av næringen har hatt alvorlige og sammensatte problemer med arbeidsmiljø og arbeidslivskriminalitet. Brudd på allmenngjøringsregelverket er, sammen med utfordringer knyttet til høyt sykefravær, ensidig arbeid, arbeidsulykker og brudd på arbeidstidsregler, sentrale stikkord i denne sammenhengen. Deler av næringen er preget av aktører som bevisst omgår arbeidsmiljø- og allmenngjøringsregelverket og slik oppnår en urettmessig konkurransefordel.

Som det vises til i lovproposisjonen, er det i dag to allmenngjøringsforskrifter på transportområdet. Arbeidstilsynets tilsynstall viser at brudd på kravene til allmenngjort minstelønn er utbredt blant utenlandske transportørar og i mindre grad blant norske. Samtidig er det en erfaring at det er vanskelig for Arbeidstilsynet å nå særleg de utenlandske transportørane som ikke har et fast forretningssted i Norge. Statens vegvesen har på sin side et apparat som er innrettet for å utføre kontroller langs vei, og som utfører et stort antall slike kontroller.

Arbeidstilsynet kan som tilsynsmyndighet etter allmenngjøringsloven kreve fremlagt de opplysningene som er nødvendige for å føre tilsyn med at virksomhete-

ne etterlever forskriftsfestet minstelønn. Gjennom lovproposisjonen foreslår regjeringen at Statens vegvesen, innenfor sitt område, nå skal kunne få samme myndighet. Det foreslås videre en uttrykkelig hjemmel for at Statens vegvesen skal kunne overføre slike opplysninger til Arbeidstilsynet. Det er bra at en samlet arbeids- og sosialkomité støtter forslagene.

Lovendringene vil gi grunnlag for et systematisert tilsynssamarbeid der kontrollører fra Statens vegvesen, når de er ute på sine kontroller, også innhenter opplysninger og dokumentasjon som Arbeidstilsynet trenger for kontroll av minstelønn og diett. Den videre oppfølgingen og saksbehandlingen er det fremdeles Arbeidstilsynet, med sin spesialkompetanse på allmenngjøringsreglene, som skal stå for.

Arbeidstilsynet vil dermed få kjennskap til langt flere transportoppdrag som er omfattet av allmenngjøringsforskriftene, og et bedre grunnlag for å følge opp minstelønnskravene. Selve samarbeidsordningen avtales nærmere mellom Statens vegvesen og Arbeidstilsynet, med sikte på en mest mulig ressurseffektiv samordning av etatenes tilsynsinnset.

Gjennom forslagene i proposisjonen styrkes og effektiviseres tilsynet med allmenngjøringsbestemmelsene. Dette er et nytt eksempel på at vi hele tiden må videreutvikle både samarbeid og informasjonsutveksling mellom de ulike etatene imellom for å bekjempe arbeidslivskriminalitet.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Arild Grande (A) [19:00:05]: I innstillingen ber høyrepartiene om at et solidaransvar skal utredes, men det står ingenting i den merknaden og den anmodningen om at det faktisk skal leveres et forslag til Stortinget. Kan statsråden si noe om hvordan han ser for seg tidsperspektivet i denne saken? Hvor lang tid vil en slik utredning ta, og akter statsråden å legge fram en sak om dette til Stortinget?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [19:00:37]: Jeg tror ikke jeg tør å si noe om hvor lang tid det vil ta. Det vil, for å være helt ærlig, også komme litt an på situasjonen i samfunnet for øvrig, og hvordan kapasiteten er i departementet. Men dette er et prioritert arbeid i departementet, og det passer også veldig godt inn i det arbeidet vi gjør med revisjon av strategien mot arbeidslivskriminalitet, som etter planen skal legges frem tidlig neste år. Så antar jeg selvfølgelig at når to av regjeringspartiene og Fremskrittspartiet ber om at dette skal utredes, som det også står i merknaden, er det fordi man mener at forslaget er interessant nok til at hvis det ikke dukker opp store problemer, er man også interessert i å gjennomføre det. Det er i hvert fall sånn jeg leser det.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Arild Grande (A) [19:01:33]: Da noterer vi oss det. Det kommer ikke noen tilbakemelding til Stortinget før tidligst i forbindelse med revideringen av strategien mot arbeidslivskriminalitet, og da forholder vi oss til det.

Når det gjelder elektroniske fraktbrev, som ble vedtatt av Stortinget med et flertall bestående av bl.a. Fremskrittspartiet den 31. mars, ønsker vi også der fortgang i arbeidet. Kan statsråden si noe om hvor langt regjeringen er kommet med det, og om han ser hen til de merknadene som de rød-grønne partiene har lagt inn om hva den slags fraktbrev bør inneholde?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [19:02:12]: Når jeg svarer, er det en fordel å høre etter på alt det jeg svarer. Jeg sa ikke at det ikke var aktuelt å komme til Stortinget før det, men jeg sa at det var en naturlig del av det arbeidet vi skal gjøre opp mot den strategien.

Når det gjelder det siste spørsmålet, ble det vedtatt i mars, som representanten Grande påpeker. Det gjelder delvis Samferdselsdepartementet, men det er naturlig at også vi er koblet på. Der er det heller ikke noen tidsplan, og det må sies at selv om arbeidslivskriminalitet og arbeidet mot det har veldig høy prioritet, både i Samferdselsdepartementet og hos oss, har det vært noen litt spesielle måneder i Norge, også i departementene, som gjør at en del utredningsarbeid som man kanskje ville ha startet på, kanskje er blitt noe forsinket. Men dette er en av de viktigste prioriteringene for meg, generelt, i tiden fremover.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [19:03:21]: Jeg merket meg statsrådets start på innlegget, hvor han sa veldig tydelig at det er store deler av bransjen som bevisst omgår allmenngjøringsregelverket. En skal ikke ha vært mye ute i transportbransjen for å kjenne seg igjen i den uttalelsen. Det er forhold som har vært allment kjent lenge; det er bare å følge litt med på de selskaper og de personer som er involvert i bransjen, så ser en dette i dagliglivet.

Så sier statsråden at han vil videreutvikle bekjempelsen av kriminaliteten. Her er det allmenngjøringsbestemmelser som er sånn og sånn, og det å bryte dem er å være kriminell.

Vi fra opposisjonen går inn for at en skal fremme forslag knyttet til medansvar, knyttet til register og knyttet til solidaransvar for å få orden i dette. Spørsmålet er: Hvorfor er ikke statsråden med på det, når han har en så klar ansats til hva som er situasjonen?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [19:04:29]: For det første er det stortingspartiene som vedtar. Det er jo sånn – og sånn er det uansett hvilken regjering som sitter – at enhver regjering, og det ønsker for øvrig ofte også stortingsflertallet, vil ønske å utrede saker først og så legge dem frem for Stortinget, og det er fornuftige grunner til at det er sånn. Da får man belyst saker på en god måte.

Jeg ser at Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti også nevner at man skal vurdere en avgrensning av oppdragsgivere som skal omfattes av medansvaret. Da mener jeg det er helt naturlig at man også gjør en utredningsjobb på det, før man bestemmer seg for hvorvidt det skal vedtas.

Men det er klart at det er ikke ukjent i denne salen at hvis det er forslag som partier mener er totalt uspiselige, som er uaktuelle å stemme for, så ber man ikke sin egen regjering om å utrede det – i dette tilfellet Fremskrittspartiet, som tidligere satt i regjering.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [19:05:31]: Det som er kjernen i saken, er jo å få til en rettfærdig konkurranse. Det er fortsatt en del virksomheter som lønner etter norske allmenngjøringsbestemmelser, som følger det norske regelverket. Det vi får beskjed om fra dem, er at de får mer og mer trøbbel med å greie å konkurrere fordi konkurrentene jukser.

Vi er klare på at en må utrede forslagene. Men når statsråden har en så klar analyse, at her er det svært negative forhold, burde den logiske konsekvensen, hvis en mente noe med det som blir sagt, være at en da setter i marsj, utreder konkrete forslag og kommer til Stortinget, for her er det ingen av representantene som har sagt at en ikke må rydde opp.

Så hvorfor ikke gå rett på målet når analysen er så klar på at det ikke er rettfærdig konkurranse?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [19:06:32]: For det første diskuterer vi i dag en sak som handler om nettopp å bedre kontrollen – riktig nok kanskje ikke en enorm sak, men allikevel en veldig viktig sak, som gir betydelig styrke til den kontrollen som pågår.

Når det gjelder det å utvide solidaransvar til kjøper, er det jo bransjer, f.eks. renholdsbransjen, der man i praksis har gjort det. Det er et veldig uvanlig virkemiddel å bruke. Jeg mener at det kan være gode grunner til å gjøre det i denne sammenhengen, nettopp fordi det er en bransje hvor tallenes tale er klar. Vi har et regelverk her, det er allmenngjort, man skal betale norske lønninger, men bare 46 pst. av de utenlandske gjør det. At man først har en utredning, er vanlig kutyme, og jeg klarer ikke å se noe feil med å be om det, for å være helt ærlig.

Arne Nævra (SV) [19:07:44]: Jeg sitter i transportkomiteen, og vi har hatt mange av disse sakene oppe og diskutert denne tematikken, og disse spørsmålene overlapper veldig mye i disse to komiteene. Jeg har sjøl vært veldig mye ute på disse veistasjonene og fulgt med, og det jeg har sett, og det de har sagt, de som er ansatt der, bl.a. i Vegvesenet, er at sjøl om de nå får denne myndigheten – og det synes jeg for øvrig er et veldig bra forslag – mangler de ofte virkemidler. De får altså ikke tillatelse til å stoppe kjøretøy som bryter dette regelverket. Nå ligger det et forslag i regjeringa om å utrede og komme med forslag tilbake til Stortinget om å bruke gebyrer i større grad enn å gjøre det til politisaker. Et klekkelig gebyr vil virke mye bedre enn henlagte politisaker, for å si det slik. Kjenner statsråden til dette, og hvordan det ligger an hos regjeringa?

Torbjørn Røe Isaksen (H) [19:08:40]: Jeg kjenner ikke til akkurat den saken og hvordan den ligger an i regjeringen, men jeg kjenner til det arbeidet, hvor både Samferdselsdepartementet, Justisdepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet er involvert, hvor vi også diskuterer om man trenger nye straffereaksjoner, administrative gebyrer. Det er jo en lavterskelreaksjon, som gjør at man da slipper å belaste straffesakskjeden. Det kan ha noen prinsipielle problemstillinger ved seg at man har en for utstrakt bruk av gebyrer, men for Arbeidstilsynet fungerer det veldig godt.

Min ambisjon er fortløpende å klarere og levere tiltak for å bekjempe arbeidslivskriminalitet og useriøse aktører i norsk arbeidsliv. Hvorfor det? Jo, fordi det er utnyttning av arbeidstakere, men også fordi det utkonkurrerer seriøse norske bedrifter, særlig de små og mellomstore.

Arne Nævra (SV) [19:09:41]: Det er bra, jeg liker den holdningen fra statsråden, og jeg synes at denne statsråden, samferdselsministeren og også justisministeren burde samarbeide godt om disse spørsmålene, fordi dette overlapper saksfeltene. Det vi i hvert fall har sett, er at det er flere land som har tatt i bruk skikkelige midler; de har «klampet» hjulene hvis de bryter de bestemmelsene som vi snakker om her, og ikke hvis det f.eks. bare er for liten mønsterdybde på dekkene. Slike ting er helt avgjørende virkemidler hvis en skal ta vare på de seriøse aktørene. Så jeg ber inderlig om at statsråden snakker med de to andre kollegene sine, for her er det overlappende saksfelt, for å ta skikkelige grep.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [19:10:26]: Jeg snakker med kollegaene mine og kommer til å fortsette å gjøre det også videre.

Nå er det jo et forslag som berører noe av det siste som representanten Nævra er innom, som ligger her,

som fremmes av en samlet komité, nemlig at «Statens vegvesen skal gis håndhevingsrett til å stanse kjøretøyer etter vedtak fra Arbeidstilsynet». Det handler nettopp om det som er utgangspunktet også for den saken regjeringen leverer i dag, nemlig at regelverket her er på plass, det er ingen som egentlig er i tvil om regelverket. Vi har allmenngjort lønnsområdet, men håndhevingen må bli bedre.

Det er for øvrig viktig, som det blir nevnt, at Justisdepartementet er med. Der har det kommet en del innskjerpinger nylig som også gir mulighet til f.eks. å bortvise utenlandske sjåførere. Det mener jeg også er nyttig i kampen mot arbeidslivskriminalitet.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Bård Hoksrud (FrP) [19:11:34]: Det er ikke tvil om at hvis man reiser litt rundt i landet og ser på en del av de vogntogene som står rundt omkring, ser man definitivt at det er utfordringer med at mange ikke følger norske lønns- og arbeidsvilkår, og at det er brudd på kabotasjereguleringen.

Så registrerer jeg at opposisjonen nå synes at ting tar tid. Ja, det kan for så vidt være. I åtte år da det var rødgrønt, skjedde det knapt noen ting på dette området. Men det er ikke det viktige. Det som faktisk er det viktige nå, er at noe av det første Fremskrittspartiet gjorde da vi kom i regjering, var å gå løs på dette, sørget for at man styrket utekontrollene, nettopp fordi det er viktig med kontroller. Vi sørget for at man kunne sette på den klemma på hjulene som representanten Nævra var opptatt av, for å holde igjen hvis man bryter lover og regler. Vi hadde krav om vinterdekk i Norge. Og nå kommer også denne saken om å styrke Statens vegvesens tilsynsmyndighet, og Arbeidstilsynets, for nettopp å fortsette jobben med å fjerne de useriøse aktørene som driver innenfor transportnæringen. Der tror jeg vi er ganske enige.

Så mener jeg at det egentlig er veldig liten forskjell på de to forslagene som ligger her. Jeg tror alle er enige om at man må følge opp det også statsråden sier, nemlig å fortsette å jobbe for å fjerne de useriøse og komme med gode tiltak til hvordan man skal få til det.

Jeg mener at dette er bra. Jeg synes det er kjempebra at man har stort trykk på det fra arbeids- og sosialkomiteen, og transportkomiteen har definitivt dette høyt oppe på agendaen. For egen del, som kjører mye att og fram, ser jeg på mange av de aktørene som står langs veien, at det er svært sjelden norske skilter på bilene. Det viser at vi har noen store utfordringer innenfor kabotasjeområdet. Den kampen vil jeg i hvert fall fortsette å være med på. Med de forslagene som ligger her, enten det er opposisjon eller posisjon, tror jeg fortsatt jobben må

gjøres framover for å luke ut de useriøse, fjerne dem og sørge for at de ikke får lov til å drive useriøst i Norge. Da må vi sørge for at kontrollmyndighetene har de verktøyene de trenger.

Derfor er jeg veldig glad for, noe Fremskrittspartiet også jobbet med i regjering, at man får til å gå over til gebyrer istedenfor bøter, fordi det vil gjøre det mye enklere, og man vil unngå at useriøse som bare fortsetter å være useriøse, stikker av fra regningen og ikke er en del av det seriøse. Derfor er det også viktig å fortsette den jobben. Jeg håper at regjeringen ganske raskt kan komme tilbake til Stortinget så man får gebyr istedenfor bøter, for det er et mye, mye bedre tiltak. Og med høye gebyrer kan man også luke bort useriøse, for det er penger som betyr noe for mange av disse.

Arne Nævra (SV) [19:14:54]: Jeg håper ikke det blir oppfattet som ukultur, heller som en styrke, at det også er folk fra andre komiteer som deltar her, for dette er avgjørende viktig for norsk transportnæring, for norske selskaper og for arbeidsfolka som er i transporten. Det jeg hadde lyst til å si, er at den store endringen innenfor dette ikke skjedde da Fremskrittspartiet gikk inn i regjering, men faktisk da de gikk ut. Men det var også taktet være Fremskrittspartiet, for de kom oss i møte rett etterpå og var med på å kreve opprettelsen av et transportregister. Det er et helt avgjørende virkemiddel. Hver eneste dag er det noe sånt som 3 000–4 000 utenlandske vogntog på norske veier, men vi har aldri visst hvor mange det har vært, hva de gjør, når de laster og loss, hvor mange oppdrag de har. Ingenting har vi klart å følge med på. Nå kan vi få det verktøyet. Det er helt avgjørende. Det har transportbransjen og mange av organisasjonene bedt om i årevis, og så løsnet det, og det er jeg veldig, veldig glad for. Jeg er også veldig glad for det tiltaket som er gjort nå, at Vegvesenet kan gjøre en jobb for Arbeidstilsynet. Det betyr også veldig mye, for det er et godt fotfolk.

Det er bare én ting som står igjen når det gjelder det som i hvert fall jeg har vært veldig opptatt av, og jeg har sett hvor skoen har trykket, og det gjelder digitale fraktbrev. Det betyr også veldig mye. De burde vært obligatoriske. Regjeringa foreslår nå at det skal være frivillig. Man skjønner jo hva det betyr. Er det da de seriøse eller er det de useriøse aktørene som sitter i førerhuset med kopi-blyanten og skriver på nye fraktbrev? Vi tror vi vet svaret. Det er ikke de seriøse som gjør det. Det er de seriøse som kommer til å bruke digitale fraktbrev. Det er veldig synd. Det skulle vært obligatoriske digitale fraktbrev også. Da hadde vi kanskje hatt det siste verktøyet, når alt dette kommer på plass, til å få orden på denne i stor grad utenlandske transporten, som vi ikke vet noe særlig om. Så jeg sier igjen at jeg håper inderlig at regjeringas i hvert

fall tre–fire statsråder som dette gjelder, snakker sammen om dette, så man etter hvert også får obligatoriske digitale fraktbrev.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [19:17:35]: Det var representanten Bård Hoksrud som inspirerte meg til å gå videre i diskusjonen, for han sa at det er liten forskjell mellom partiene. Ja, det kan synes som at det er liten forskjell, men faktum er at det er betydelig forskjell. Det er veldig mange velmenende ord, det er veldig mange hyggelige ord, og det er mange som ikke har gjort det de skulle gjennom de siste stortingsperiodene. Men etter hvert som problemene har blitt så store, og ved at flere av oss har vært nær på folk og snakket med dem det angår og virkelig fått en klar virkelighetsforståelse av hva en står oppe i, er jo erkjennelsen at her må en både kontrollere, som det vi nå legger opp til, og en må sikre gebyrer som gjør at det virkelig slår, og som gjør at de som får gebyrene, må betale før de reiser ut av landet, ellers er det ikke sikkert at en får gebyrene. Det siste er at vi må ha avskrekkende virkemidler som gjør at de som bruker de transportselskapene som jukser, sjøl kan få en betydelig belastning. Da snakker vi altså om dem som kjøper tjenesten, det selskapet som står for det. Når vi i opposisjonen går inn for at vi skal få utredet dette, og at regjeringa skal komme tilbake til Stortinget med forslag som går på det, inkludert bl.a. medansvaret, registeret og solidaransvaret, er det de nødvendige tiltakene.

Statsråden var inne på renholdssektoren i stad. Der var det så lugubre forhold at vi greide å få støtte for radikale, nødvendige tiltak for å rydde opp i bransjen. Når det er gått så langt som det er i transportbransjen – langtransport og turbuss – må en virkelig skjære djupt og grundig, som Carl I. Hagen sa det i sin tid, for å få ut svineriet. Det er det vi står oppe i nå, at en er nødt til å gjøre en grundig jobb, og en er nødt til å få et avskrekkende virkemiddel som gjør at vi kan få forandring. Og det retter jeg til representanten Bård Hoksrud. Han må være med på dette området, sammen med opposisjonen. Fremskrittspartiet bryter nå ut av regjeringa på viktige punkter. Det må de også gjøre på dette området for å få ryddet opp.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 18.

Sak nr. 19 [19:20:16]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i lov om Statens pensjonskasse, samordningsloven og enkelte andre lover (innfasing av nettoberegnet ektefellepensjon) (Innst. 295 L (2019–2020), jf. Prop. 71 L (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikkordskifte med inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Heidi Nordby Lunde (H) [19:20:54] (ordfører for saken): Jeg hadde tenkt å takke komiteen for samarbeidet, men jeg har også lyst til å takke noen andre. Renholdstjenesten på Stortinget har gjort en fantastisk jobb hele dagen, og siden det er valgfritt hvilken talerstol vi bruker, tenkte jeg at vi i komiteen kunne bytte på, slik at det blir litt mindre stress og litt mer effektiv gjennomføring av møtet.

Det er nå snart 20 år siden ektefellepensjonen ble lagt om, fra offentlig tjenestepensjon til et enklere regelverk der pensjonen beregnes uavhengig av ytelse fra folketrygden. Men langvarige overgangsregler gjør at det fortsatt er noen som mottar ektefellepensjon etter de gamle reglene. Regelen for samordning av brutto ektefellepensjon fra offentlig tjenestepensjon er noe av det mest kompliserte regelverket i pensjonssystemet. Det ville blitt enda mer komplisert dersom samordningsreglene også skal tilpasses innfasingen av ny alderspensjon fra folketrygden fra og med 1954-kullet. For å unngå dette har regjeringen foreslått en raskere innfasing av nettoppensjonen enn det som ble foreslått for 20 år siden.

Det vil være vanskelig å utforme samordningsregler mot ny alderspensjon fra folketrygden med de samme egenskapene som dagens samordningsregler. Derfor vil personer som har rett på brutto ektefellepensjon, og som delvis tjener opp alderspensjon i folketrygden etter nye opptjeningsregler, få andre pensjonsnivåer enn eldre årskull. Det har vært generell enighet om at det vil være uheldig å komplisere regelverket for å beregne ektefellepensjoner med et nytt sett av kompliserte samordningsregler.

Flere av høringsinstansene anerkjenner at det er et paradoks at de ikke-behovsprøvde ytelsene gir størst utbetaling til etterlatte ektefeller som har egen inntekt og egenopptjent tjenestepensjon. Likevel etterkommer man organisasjonenes ønske om å øke den opprinnelig foreslåtte satsen for dem som har ikke-behovsprøvd ektefellepensjon, til trippel av ordinær sats. De fleste høringsinstansene har støttet departementets vurdering i å erstatte bruttoytelsen med en nettoberegnet ytelse fra 67 år og begrunnet dette med hensynet til å lage forståe-

lige regler, hensynet til rettssikkerhet og forutberegnelighet for pensjonistene.

Det er en samlet komité som står bak innstillingen, og jeg takker også komiteen for samarbeidet i saken.

Lise Christoffersen (A) [19:23:25]: Takk til saksordføreren som har loset komiteen gjennom en komplisert sak, og som har endt opp med en enstemmig innstilling i tråd med regjeringas forslag. Som det sies i innstillinga, og som saksordføreren også viste til:

«Reglene for samordning av brutto ektefellepensjon fra offentlig tjenstepensjon er noe av det mest kompliserte regelverket i pensjonssystemet.»

Og som om ikke det var nok, ville regelverket blitt ytterligere komplisert med enda et nytt sett av samordningsregler mellom brutto ektefellepensjon og ny alderspensjon fra folketrygden – delvis, for dem som er født mellom 1954 og 1962, og helt, for dem som er født fra 1963 og seinere.

For alle som har fulgt de årelange debattene om «gull-enker», «null-enker», lovendringer med eller uten tilbakevirkende kraft – og midt oppi det hele – en pekefinger fra EU om menn og kvinners like rettigheter, må dagens forslag til forenkling komme som en befrielse. Det gjelder forhåpentligvis også framtidige mottakere av ektefellepensjon fra offentlig tjenstepensjon. De kan ha et visst håp om å skjønne hva de får i samlet pensjon, og hvorfor.

Som saksordføreren har redegjort for, går forslaget ut på å gjøre kort prosess og erstatte brutto ektefellepensjon, behovsprøvd eller ikke, med netto beregnet ektefellepensjon fra 67 år, og som fases gradvis inn med ny alderspensjon fra folketrygden for dem som er født fra og med 1954. At netto ektefellepensjon i realiteten ble innført for de aller fleste allerede i 2001, taler også til fordel for at vi ikke innfører nye, kompliserte samordningsregler for en tallmessig liten gruppe, som dessuten har to sett samordningsregler alt i dag, gunstigere for dem med ikke-behovsprøvd enn for dem med behovsprøvd ektefellepensjon.

Med omlegging til netto ektefellepensjon slipper vi å lage nye regler for samordning av to typer brutto ektefellepensjon med ny folketrygd, og vi slipper å lage nye regler for avkortning av brutto ektefellepensjon for dem som selv har alderspensjon fra offentlig tjenstepensjon. Det er også verdt å merke seg at arbeidstakerorganisasjonene i en felles uttalelse støtter det framlagte forslaget. At det foreslås to ulike satser, høy sats for dem som hadde en ikke-behovsprøvd brutto rettighet, og lav sats for dem som hadde en behovsprøvd brutto rettighet, ivaretar samtidig det som tidligere har vært et problem når man har forsøkt å forenkle regelverket for ekte-

fellepensjon – nemlig grunnlovsbeskyttede, allerede opparbeidede rettigheter.

Arbeiderpartiet stiller seg bak komiteens innstilling i likhet med alle de andre partiene, og skulle jeg i dette innlegget ha kommet i skade for å ha sagt noe feil, regner jeg med at det er veldig lett å få tilgivelse for det.

Torill Selsvold Nyborg (KrF) [19:26:40]: Pensjon er ikkje lett, men eg vil takka saksordføreren som har guida oss flott gjennom, og komiteen som har gjort ein god jobb.

Då den offentlege ektefellepensjonen vart fristilt frå ytingar frå folketrygda i 2001, gjekk ein ut frå at dette ville forenkla berekningane i ytingane, men med langvarige overgangsreglar og ei pensjonsreform innført i 2011 ser vi framleis eit klart behov for ytterlegare forenklingar av regelverket.

Det framlagte lovforslaget inneber bl.a. innfasing av nettobereknare ektefellepensjon frå Statens pensjonskasse. Dette vil medføra at ytingane vert berekna heilt uavhengig av reglane i folketrygda, noko som også vil føra til at ytingane ikkje kan samordnast med kvarandre.

Pensjonsreforma som vart innført i 2011, har gjort det nødvendig å tilpassa andre pensjonsordningar. I staden for å innføra eit nytt sett med kompliserande samordningsreglar vil forslaget om å fristilla ektefellepensjonen frå ytingane i folketrygda medføra ei forenkling av regelverket. Endring frå bruttobereknare til nettobereknare av ektefellepensjon frå 67 år vil verta innført for årskullet frå og med 1954.

Innfasing av nettobereknare ektefellepensjon vil fylgja innfasing av nye oppteningsreglar for alderspensjon etter folketrygda. Ei nettobereknare av ektefellepensjon utan samordning med ytingane i folketrygda vil gjera berekninga enklare og dermed meir føreseieleg. Rettstryggleiken for den enkelte mottakaren vil også vera avhengig av at ein er i stand til å berekna sine rettmessige ytingar.

Omsynet til å betra forståinga av pensjonssystemet bør vega tungt ved vurdering av lovforslag på dette området, og Kristeleg Folkeparti ynskjer velkomen ytterlegare forenklingar på pensjonsområdet, slik at både pensjonistar som skal ta imot pensjonen, og dei som skal berekna pensjonen, forstår å gjera det rett.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 19.

Sak nr. 20 [19:29:10]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Solfrid Lerbekk, Freddy André Øvstegård og Karin Andersen om tydeliggjøring av folketrygdlovens regler og forpliktelser

til internasjonale avtaler (Innst. 292 S (2019–2020), jf. Dokument 8:80 S (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikkordskifte med inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Heidi Nordby Lunde (H) [19:29:45] (ordfører for saken): Selv om det er en samlet komité som er enig om viktigheten av å tydeliggjøre folketrygdlovens regler og forpliktelser til internasjonale avtaler, er det likevel en delt innstilling.

Flertallet går inn for å vedta et forslag om at regjeringen skal komme tilbake til Stortinget med forslag om lovrevisjoner nå, mens mindretallet i komiteen vil avvise dette, da vi mener det bør inngå i arbeidet til et varslet lovutvalg, som nettopp skal se på den norske trygdelovgivningen opp mot EØS-regelverket. Det er dog en samlet komité som uansett mener at mandatet for et slikt lovutvalg også bør se på andre internasjonale avtaler.

Komiteen mener det er viktig at vanlige folk skal kunne orientere seg i sine rettigheter og plikter, og at staten også har plikt til å legge til rette for det. Ikke minst ser vi dette etter at vi høsten 2019 ble klar over at vi sto overfor en historisk skandale, der folketrygdens regler har vært feilpraktisert i en årrekke. Selv om Nav har fulgt opp Stortingets intensjoner i folketrygdloven, gjorde en fortolkningsfeil at folk har blitt utsatt for en feilpraktisering som har fått store konsekvenser for den enkelte. Når ikke engang trygdejurister har kunnet tolke lovverket riktig, er det for mye å forlange at andre skal kunne mer om sine rettigheter og plikter. Ikke at det hadde hjulpet i denne sammenheng, så lenge feilpraksisen både var systematisk og systemisk gjennom alle instanser. Sånn kan vi ikke ha det, og akkurat det er komiteen skjønt enig om.

Komiteen viser til at Norge er bundet av en rekke internasjonale instrumenter som regulerer trygdekoordinering, altså hvordan løse de utfordringene knyttet til trygd som kan oppstå dersom en person har bodd og/eller arbeidet i mer enn ett land. Komiteen mener det er grunn til å vurdere om dette bør reflekteres i nasjonal lovgivning i større grad enn i dag, av hensyn både til privatpersoner og til profesjonelle lovanvendere. For folk flest er imidlertid det viktigste ikke lovteksten i seg selv, men at deres rettigheter og plikter er enkelt tilgjengelig og forståelig. Derfor mener mindretallet i komiteen at

forslaget om å komme tilbake med ny lovrevisjon nå ikke treffer helt.

Men komiteen viser til at regjeringen allerede har varslet at de vil sette ned et lovutvalg for å se på den norske trygdelovgivningen opp mot EØS-regelverket. Mandatet for et slikt lovutvalg bør pålegge utvalget å se på forholdet mellom norsk trygdelovgivning og andre avtaler som Norge har inngått med betydning for trygdekoordinering. Det forventes selvsagt at saken blir forelagt for Stortinget på egnet måte når lovutvalget har levert sin utredning.

Lise Christoffersen (A) [19:32:30]: Takk igjen til saksordføreren, og takk til forslagsstillerne for å ha fremmet en sak som er viktig for mange brukere av Nav. Som statsråden selv sier i sitt svarbrev til komiteen, er det all mulig grunn til å se på hvordan folks rettigheter etter de internasjonale avtalene Norge er bundet av, enten det er den europeiske trygdeforordningen, den nordiske trygdekonvensjonen eller våre mange bilaterale trygdeavtaler, kan gå tydeligere fram av folke-trygdloven.

Statsråden viser til hensynet til både privatpersoner og profesjonelle lovanvendere. Jeg vil påstå at det er to sider av samme sak. Når profesjonelle lovanvendere ikke skjønner loven, rammer det først og fremst de som er avhengige av Nav for å få rett ytelse til rett tid.

Feil lovanvendelse har i årevis rammet brukere av Nav hardt. Mange har ikke fått den ytelsen de har krav på. Andre har urettmessig blitt pålagt tilbakebetaling, noen til og med anmeldt, tiltalt og straffet for noe de aldri skulle vært anmeldt for i utgangspunktet.

Jeg skal ikke trekke opp igjen hele debatten vi hadde i kontrollsaken 5. mars 2020, basert på tidligere statsråd Hauglies redegjørelse 5. november 2019 om Nav-skandalen, men bare minne om at det er denne skandalen som ligger bak representantforslag nr. 80 fra SV, og som komiteens flertall, inklusiv Arbeiderpartiet, har sluttet seg til. En samlet komité understreker imidlertid behovet for en nærmere gjennomgang av forholdet mellom folketrygdloven og våre internasjonale forpliktelser. Forskjellen mellom komitéflertallet, SV, Senterpartiet og Arbeiderpartiet, på den ene side og regjeringspartiene og Fremskrittspartiet på den annen er at sistnevnte, i likhet med regjeringa, ikke synes å mene at saken haster så veldig.

Alle forstår at regjeringa på grunn av koronapandemien i en periode måtte sette noen saker på vent, også oppryddingen etter trygdeskandalen, men nå har vi lenge også behandlet ordinære saker, og da bør trygdeskandalen og forebygging av nye feiltolkninger stå høyt på lista over prioriterte saker. Men ennå er altså ikke det varslede lovutvalget som skal se på behovet for tydelige-

re regler, nedsatt, selv om tidligere statsråd Hauglie for sju måneder siden opplyste Stortinget om at hun allerede da hadde satt departementet i gang med å se på hvordan trygdellovgivningen kan gi bedre veiledning til både brukere og profesjonelle aktører.

Det eneste som hittil har skjedd, er at regjeringa i november 2019, midt oppi trygdeskandalen, la fram sak med nye krav til bosted og opphold i Norge, helt uten referanse til trygdeforordningen. Så her er det et åpenbart behov for at Stortinget dytter på for å få fortgang i dette lovarbeidet, som er så viktig for så mange.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [19:35:49]: Jeg vil takke SV for forslaget og engasjementet i saken.

Det er jo helt uvirkelig, det som vi erfarte med Nav-rettskandalen. Når det ble så alvorlig, var det sjølsagt fordi det hadde direkte konsekvenser økonomisk for en rekke personer, og ikke bare økonomisk, men også slik at en ble satt i fengsel. Det er derfor viktig at vi får klargjort saken i sin fulle bredde ved at granskingen går helt tilbake til forarbeidene som ble lagt fram for Stortinget i samband med inngåelsen av EØS-avtalen fra 1. januar 1994. For ut fra min erfaring – og det begynner å bli noen år – er det slik at det som har kjennetegnet ulike regjeringers behandling av konsekvensene av EØS-avtalen for norsk lov og norsk samfunnsorganisering, er at disse konsekvensene er tilslørte. De er systematisk blitt tilslørt fram til det var partipolitisk formålstjenlig å synliggjøre dem.

Hvorfor kan jeg si det så sterkt? Jo, fordi jeg har opplevd det sjøl. Den gangen jeg var statssekretær i Kommunaldepartementet, rundt år 2000, var det spørsmål om Husbankens regelverk var lovlig i henhold til EØS-avtalen. Bankforeningen innstevnet staten for ESA, at det ikke var lovlig, og vi som satt i politisk ledelse, var i audiens hos daværende president i EFTAs overvåkingsorgan for EØS-avtalen, som heter ESA, i Brussel. Det interessante som da skjedde – dette er ikke sagt fra talerstolen her før, men jeg finner nå anledning til å si det – var at president Almestad sa: Lundteigen, du kan bare slappe av, det blir ikke noe alvor i saken når det gjelder Husbanken, mens derimot det som går på differensiert arbeidsgiveravgift, det blir det alvor i nå.

Så gikk det noen få år, og det var partipolitisk opprørt å endre Husbankens regelverk, og så skjedde også det. Verken differensiert arbeidsgiveravgift eller Husbanken var sjølsagt noe tema da en inngikk avtalen i 1994. Det var grunnfestet viktig for den norske befolkningen. Først på et seinere tidspunkt ble det gjort.

Det som er saken, er at EØS-avtalen er en konstitusjonell katastrofe, og Nav-rettskandalen kunne vært unngått dersom norsk lov, bl.a. folketrygdloven, hadde blitt endret i tråd med EØS-avtalens forpliktelser med

en gang. Men det hadde skapt en politisk debatt, det hadde skapt en opposisjon til EØS-avtalen som ikke var ønskelig hos dem som forsvarer den.

Solfrid Lerbrekk (SV) [19:39:00]: Nav-skandalen, som slo inn som eit sjokk for veldig mange for snart eit år sidan, har vist store svakheiter ved lovverket slik som det er utforma i dag, sett i samanheng med at Noreg har veldig mange internasjonale forpliktingar, som f.eks. kjem av den svært omfattande EØS-avtalen. Det som verkeleg viser alvoret, er at så mange dyktige lovlesarar i advokatfirma, Nav og domstol ikkje klarte å sjå den ulovlege praksisen som viste seg i Nav-skandalen, og som førte til at mange tusen personar har vorte urett behandla, og fleire hundre har vorte dømde på feilaktig grunnlag.

Det hastar no med ei opprydding og klargjering av dette lovverket. Det er ikkje haldbart at me har eit så komplisert lovverk at ikkje eingong dei som skal forvalta loven, forstår omfanget av han. Eg må minna om at me enno ikkje kan vera heilt sikre på at den manglande tydeleggjinga av forholdet mellom norsk lov og EØS-avtalen i sjølve lovteksten ikkje har ført til andre uheldige domar, praksis og vedtak, som handlar om heilt andre ting enn den trygdeskandalen som me såg i haust.

Dette er grunnen til at me har fremja dette representantforslaget. Me ser det som heilt nødvendig å pressa på frå Stortinget.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [19:40:56]: Den såkalte EØS-saken er på ingen måte ferdig. Oppryddingen er godt i gang, og Stortinget kommer til å bli involvert i saken igjen – flere ganger. Vi vet at etter at granskingskommisjonen kommer, vil regjeringen komme tilbake med en redegjørelse til Stortinget, som varslet.

Så er det viktig også å gå gjennom lovverket for å se om det kan tydeliggjøres og speile bedre det som er de internasjonale forpliktelsene. Men jeg vil bare advare litt – ikke at jeg tror at noen av representantene mener det, men hvis man uforvarende hører på, kan det høres ut som om at hvis ikke lovteksten endres, vil ikke rettsstilstanden endres. Det er jo ikke tilfellet. Det er helt utvetydig, det er ingen som er i tvil om at det som har vært her – det har jo vært diskusjoner, men EØS-retten står over norsk lov – er en feil praktisering av EØS-retten. Så har det vært diskusjon om de juridiske betingelsene for det, og hvorvidt det var en feil, og på hvilken måte, men granskingsutvalget, som kom med sin første runde nå for noen måneder siden, pre korona, var enig i departementets og Navs vurdering av dette. Det er altså ikke sånn at praktiseringen eller regelverket ikke er endret frem til lovene er endret. Det er veldig viktig, ikke minst hvis det er folk som hører på, som kanskje kan bli usikre på det.

Så er det fornuftig å foreta en nærmere gjennomgang av forholdet mellom den norske trygdelovgivningen og de internasjonale instrumentene for trygdekoordinering som Norge er bundet av. Jeg varslet allerede 5. mars i år – under Stortingets debatt om tidligere arbeids- og sosialminister Anniken Hauglies redegjørelse om arbeids- og velferdsetatens feilaktige praktisering – at regjeringen skulle sette ned et lovutvalg for å se på den norske trygdelovgivningen opp mot EØS-regelverket.

Det er, som flere har nevnt, naturlig at mandatet for et slikt lovutvalg også pålegger utvalget å se på forholdet mellom norsk trygdelovgivning og andre avtaler som Norge har inngått med betydning for trygdekoordinering. Vi er bundet av en rekke slike internasjonale instrumenter som regulerer trygdekoordinering. Det er derfor grunn til å vurdere om disse instrumentene i større grad enn i dag bør reflekteres i nasjonal lovgivning av hensyn til både privatpersoner og profesjonelle lovanvendere. Samtidig må det, som komiteen også peker på, veies opp mot hensynet til Norges plikt etter EØS-avtalen til å gjennomføre forordninger «som sådan» i norsk rett, hvilket innebærer at forordninger som hovedregel skal gjennomføres ved såkalt inkorporasjon. Det betyr at etter at lovutvalget har levert sin utredning, og eventuelle forslag har vært på ordinær høring, vil saken bli forelagt for Stortinget på egnet måte.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lise Christoffersen (A) [19:44:05]: Jeg merket meg med interesse det statsråden sa i sitt innlegg om at det kan høres ut som om opposisjonen tror at hvis ikke lovteksten endres, vil ikke rettstilstanden endres. Jeg kan berolige statsråden på det punktet – det tror vi ikke. Det vi er mest opptatt av, er at folk flest skal ha en rimelig sjanse til å skjønne hva som gjelder, og ikke være avhengig av advokater og andre lovkyndige for å drive sin sak fram. Det er heller ikke veldig lett å få fri retts hjelp i slike saker, og statsråden vet selv at antall klagesaker øker, antall saker til trygderetten øker.

Det jeg lurer på, er: Hvorfor har det tatt så lang tid å få nedsatt det lovutvalget? Når tenker statsråden at utvalget blir nedsatt, og når kan vi vente å få en sak til Stortinget?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [19:45:06]: Det er selvfølgelig ett blant flere mål at lovtekster skal være mulig å forstå og forholde seg til. Men det er nok ikke sånn at vi klarer å lage alle lovtekster slik at lekfolk kan klare å lese seg frem til hva som er lov og rett av lovteksten. Det er også noe av det komiteen selv problematiserer, at det er ikke mulig å la alt som påvirker en rettsstilstand, fanges i lovparagrafer. Derfor er det også en god idé å bruke et lovutvalg til å gjøre dette systematisk

og grundig, i stedet for at departementet nærmest skulle gjøre det. Eller «nærmest», det er gode juridiske miljøer i departementsfellesskapet i både Arbeids- og sosialdepartementet og Justisdepartementet, men det er fornuftig å gjøre det på den måten.

Vi tar sikte på å sette ned det utvalget så raskt som mulig – forhåpentligvis i løpet av kort tid. Så må vi vurdere hvor lang tid de trenger for å gjøre dette på en god og grundig måte, rett og slett.

Lise Christoffersen (A) [19:46:07]: Jeg takker for svaret. Da får vi se om vi har sammenfallende definisjoner av hva som er «så raskt som mulig», og hva «kort tid» betyr.

Mens vi venter, får også vi som stortingsrepresentanter mange spørsmål om trygdeeksport, og det er enda skumlere for oss å begynne å gå inn i slike saker og svare. Et eksempel: En tyrkisk statsborger, ufør etter yrkesskade, tilstått etter unntaksbestemmelsen i folketrygdloven § 12-2 tredje ledd bokstav b, om manglende botid etter fylte 16 år. Første saksbehandler sa han kunne ta med seg uføretrygden til Tyrkia, og han flyttet i god tro. Så kommer kontrabeskjeden: Nei, den uføretrygden kan bare eksporteres til EØS, USA, Israel, Canada, India, Chile og Australia. Jeg har prøvd å finne hvor i trygdeavtalen med Tyrkia det står at vedkommende ikke kan ta med seg trygden. Tvert imot finner jeg at stønad ved uførhet ikke kan tilbakeholdes fordi den berettigede er bosatt i Tyrkia.

Jeg bruker det eksemplet bare for å illustrere poenget mitt. Skjønner statsråden at folk blir forvirret, og ser statsråden at det er viktig for mange at det nå settes fortgang i lovarbeidet?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [19:47:19]: Jeg skjønner at folk blir forvirret. Jeg ble forvirret selv av det representanten leste opp nå. Dette er vanskelig, og det er komplisert. Det er regler som er langt mindre komplisert enn dette som også staten av og til kan slite med å fremstille på en god, enkel og fornuftig måte, ref. klarspråkprosjektet vi har hatt gående lenge, og som det ikke er noen grunn til å stoppe.

Men jeg vil advare mot at det lages en forventning om at dette lovutvalget vil være i stand til å komme med forslag som gjør at lekfolk – eller du og jeg, i hvert fall jeg, som ikke er jurist – kan sette seg ned og automatisk forstå eller vurdere enhver rettstilstand basert på det. Det er veldig vanskelig. Men at vi skal ha lover som er klare, og derfor også vurdere om mer av det som gjelder både EØS og på annen måte internasjonale bindinger etter norsk lovgivning, burde speiles i lovteksten, er fornuftig.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [19:48:38]: Jeg skjønner at regjeringa er i et stort dilemma fordi det er tusenvis av forpliktelser fra EU som overstyrer Stortinget når Stortinget aksepterer dem. Dersom alle de skulle inn i norsk lovtekst, ville det bli et enormt lovarbeid kontinuerlig.

Når statsråden sier at dette bare i større grad skal reflekteres i nasjonal lovgivning, er det et svar på den Nav-rettskandalen vi nå står oppe i. Det Senterpartiet har skrevet i merknaden, er at Nav-rettskandalen kunne vært unngått dersom norsk lov, bl.a. folketrygdloven, hadde blitt endret i tråd med EØS-avtalens forpliktelser. På noen områder viser vel denne saken behovet for nettopp å endre lovtekstene, fordi det er så grunnleggende og avklarende viktig for å ha det opplyst?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [19:49:46]: Jeg vet ikke om jeg våger meg på et bastant svar på akkurat det spørsmålet. Men som det har blitt behørig opplyst og diskutert i Stortinget, er utgangspunktet her ikke en manglende erkjennelse av at det fantes lovgivning og regler for dette fra EØS, men en feil forståelse og praktisering av hva innholdet i de reglene var for Norges del, for å si det veldig enkelt, og at det er, som også representanten Nordby Lunde nevnte, en feil som gikk igjen i alle instanser og på alle nivåer.

Så er det sånn at jussen ofte ikke er finkirurgi. Det er selvfølgelig også sånn at rettstilstanden kan endres, men i dette tilfellet var det en feilpraktisering. Men et av læringspunktene jeg og regjeringen har sagt at vi skal følge opp, er hvordan EØS-kompetansen kan bli bedre i hele vårt offentlige system for å unngå at noe slikt skjer igjen.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [19:50:52]: Det er klart at EØS-kompetansen må tilkjennes betydelige ressurser, hvis vi skal ha et så komplisert system som det vi har i dag. Jeg trodde at regjeringa var opptatt av å ta vekk tidstyver, som det ble sagt så kjekt, altså at man skulle ha entydige regelverk som gjorde at administrasjonskostnadene ble mindre. Årsaken til den situasjonen vi er oppe i, er ikke at det var finkirurgien som sviktet, men grovkirurgien. Det var overskriftene, som kunne gjort at både Nav-systemet, rettsvesenet, politiet og alle hadde noe enkelt å forholde seg til. Da blir jeg veldig overrasket over at statsråden ikke er villig til å si at på dette området må det en klargjøring til, sånn at det blir et mye mer entydig og enkelt regelverk som alle kan praktisere uten å ha lang juridisk utdanning.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [19:51:59]: Hvis representanten hadde sluttet før de siste tilleggene, er det jo nettopp det jeg sier. Grunnen til at vi setter ned dette lovutvalget, er nettopp for å se på og komme med forslag til hvordan det kan gjøres. Det er litt av respekt for det lovutvalget at jeg ikke sier at her er det helt åpen-

bart at det og det må skje. Når vi setter ned et utvalg, er det fordi vi nettopp trenger tung juridisk fagkompetanse for å gjøre dette. Det er også et godt og viktig prinsipp at i en såpass tung sak bruker man juridisk fagkompetanse.

Helt til slutt må jeg bare sånn malapropos nevne at det er jo ikke sånn at Stortinget overstyres av EØS. Det er Stortinget som vedtar EØS. EØS-avtalen er demokratisk forankret og har full demokratisk legitimitet i Norge, på lik linje med andre internasjonale forpliktelser vi påtar oss. Det er klart at alt ville vært enklere hvis vi hadde meldt oss ut av EØS, men det å melde oss ut av vårt største marked er ikke denne regjeringens politikk.

Karin Andersen (SV) [19:53:17]: Nav-skandalen var en forferdelig oppvekker for mange. Jeg stusser litt over at det på en måte høres ut på statsråden som om han er ganske overbevist om at dersom det hadde stått en henvisning til EØS-avtalen i denne loven, og man hadde endret den delen av lovteksten som omhandler det som EØS-avtalen pålegger oss, kunne det vært en like stor mulighet for at man hadde feiltolket dette. Statsråden tviholder liksom på at dette er en rein feiltolkning.

Ville det ikke i hvert fall ha vært mer mulig for både saksbehandlere, den det gjelder, og de som skulle hjelpe dem, hvis det hadde vært en henvisning der, som man kunne ha brukt i forhandlingene om det man var uenig om?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [19:54:20]: Jeg oppfatter ikke at jeg tviholdt på noe som helst. Jeg var vel snarere så ærlig at jeg sa til representanten Lundteigen at det skal jeg ikke begi meg inn på å svare på. Det kan hende, men jeg har ikke noen forutsetninger nå for å kunne svare at hvorvidt, dersom eller hvis man hadde gjort noe annet, så hadde EØS-saken kunnet vært unngått.

Jeg kan derimot si noe om hva denne saken handler om. Det er en del av den store oppryddingen etter EØS-saken, som departementet på ingen måte er ferdig med – selv om vi er godt i gang – og som Stortinget på ingen måte er ferdig med, og som kommer til å komme tilbake også som flere saker. Min spådom er at det vil ta mange år, bl.a. fordi EØS-kompetanse og opprustning av det ikke er noe man kan bli ferdig med etter den runden som kommer etter granskingskommisjonen i høst.

Karin Andersen (SV) [19:55:13]: Hvis det er slik, synes jeg kanskje at statsråden skulle ha uttrykt seg litt annerledes enn bare å gjenta at dette kun er en feiltolkning og ikke en følgefeil av at man ikke har endret regelverket.

Det andre spørsmålet er: Når forvaltningen opplever å få saker sendt tilbake, med dom, enten det er fra Trygderetten eller vanlig rett, mangler det også en systematisk oppfølging av det, altså systemer som sier at da må man ikke rette opp bare den saken, men også– i hvert fall hvis det handler om feil lovanvendelse – se på hele systemet og se om man har laget et system som evner å rette opp egne feil. Jeg vet at dette mangler mange steder. Det mangler i veldig mange systemer.

Ser statsråden at det er nødvendig å etablere slike systemer, slik at saker ikke kan rulle og gå lenge uten at feilen blir både tatt opp internt i organisasjonen og løftet opp på politisk nivå?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [19:56:18]: Ja, det gjør jeg, og det har jeg også sagt til Stortinget i forbindelse med kontroll- og konstitusjonssaken. Bare for å ta to eksempler: Det har blitt ganske godt dokumentert, vil jeg si, at kommunikasjonslinjene internt i Nav burde ha vært bedre, nettopp for å fange opp når det er ikke bare en endring av rettstilstand. Det kan skje. I et rettssystem skal det være slik at forskjellige dommer kan peke i litt forskjellige retninger, men på et eller annet punkt er det en endring av rettstilstand – i dette tilfellet fordi man hadde en gal praktisering.

Det andre eksemplet er koblingen mellom Nav, Riksadvokaten og Trygderetten, hvor vi også har vært veldig tydelige og gitt dem i oppdrag å se på hvordan kommunikasjonen mellom dem kan bli bedre.

Det er viktig for meg ikke å skape forhåpninger om at vi nå kan få et regelverk som er enkelt å lese for alle som ikke har tatt juss. Det kan jeg ikke love.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [19:57:45]: Når jeg ber om ordet, er det for å følge opp det svaret som statsråden ga meg om forholdet mellom EU og Stortinget. Det jeg sa, var at vi har tusenvis av forpliktelser fra EU som overstyrer Stortinget når de er akseptert av Stortinget. Med det menes at når de forpliktelsene er akseptert av Stortinget, legger de rammene for Stortingets kommende handlingsrom. Det er kjernen. På det viset vil EUs regelverk på område etter område begrense denne folkevalgte forsamlingens mulighet til å gjennomføre nødvendige tiltak som det er bred forståelse i den norske opinionen om at burde ha vært gjennomført.

Det som da er viktig, er at det norske folk blir orientert om at nei, sorry, dette kan vi ikke gjøre, for vi har påtatt oss forpliktelser i et rammeverk som heter EØS-avtalen, som gjør at vi ikke lenger har den handlefriheten. Det er her vi har hatt og har et grunnleggende problem:

Denne overstyringen er systematisk blitt tilslørt, sånn at det norske folk har altfor liten kunnskap om hva som egentlig er konsekvensen av det samfunnssystemet som Norge gjennom EØS-avtalen har koblet seg til når vi ikke har tatt dissens eller tatt avstand fra det. Vi er da, som flere jurister har sagt, inne i et system som er en konstitusjonell katastrofe. Det er vi i Senterpartiet enig i. Her har vi fått den konstitusjonelle katastrofen til de grader belyst i saksområdet som er Nav-rettsskandalen.

Det som da er vesentlig, er å få en ærlig og åpen debatt om konsekvensen av EØS-avtalen på alle samfunnsområder. På trykdeområdet vil det være nødvendig at i hvert fall hovedstolpene som går på forpliktelsene, er formulert sånn at det framgår tydelig hva EØS-avtalen innebærer på det området. Det er Senterpartiets kjernepunkt her: Vi må få en folkeopplysningsdebatt gjennom åpne og ærlige vedtak som viser hvilke forpliktelser vi påtar oss, og hva det norske folk ikke kan få gjennomført så lenge vi er medlem i den tvangstrøya som heter EU og EØS.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 20.

Sak nr. 21 [20:00:40]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Årsmelding 2019 for pensjonsordninga for stortingsrepresentantar og regjeringsmedlemmer (Innst. 291 S (2019–2020), jf. Meld. St. 21 (2019–2020))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 22 [20:01:02]

Innstilling fra næringskomiteen om Noregs fiskeriavtalar for 2020 og fisket etter avtalane i 2018 og 2019 (Innst. 299 S (2019–2020), jf. Meld. St. 13 (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Cecilie Myrseth (A) [20:01:43] (ordfører for saken): Norge er en rik og viktig havnasjon når det kommer til fiskeriresurser. Det gir oss mange og viktige arbeidsplasser, og ikke minst gir det store inntekter til landet vårt. I 2019 satte vi ny rekord når vi eksporterte villfanget fisk og fiskeprodukter for så mye som 30,9 mrd. kr.

Den meldingen vi nå har til behandling, redegjør for de fiskeritavtalene som vi har inngått med andre land for 2020, og for fisket som er gjort etter avtalene i 2018 og 2019. Disse avtalene er veldig viktige, da det er slik at vi deler hele 90 pst. av de fiskeressursene vi høster, med andre land. Det er også interessant lesning, så jeg vil gi ros til departementet for også i år å ha laget en interessant melding til oss. Jeg vil også takke komiteen for samarbeidet i saken, som – i år som i fjor – har ført til en enstemmig innstilling, noe som må kunne sies å være en litt sjelden vare om dagen når det kommer til fiskeripolitikken.

Fiskeritavtalene skal fremme bærekraftig forvaltning av de marine ressursene, basert på best tilgjengelig kunnskap og en økobasert tilnærming. De skal også sikre Norge sin rettfærdige andel av kvotene. Og ikke minst: En bærekraftig høsting forutsetter også at vi har kontroll med fisket. Det er utfordrende og krever stor grad av internasjonalt samarbeid. I den forbindelse er det viktig og riktig å vise til at fiskerikontrollutvalget i november 2019 leverte sin utredning om framtidens fiskerikontroll, hvor det har blitt identifisert flere utfordringer for dagens ressurskontroll. Det arbeidet blir det også viktig for Stortinget å følge opp.

Det er også positivt at Norge har en aktiv rolle i det internasjonale havsamarbeidet. Det er også næringskomiteen opptatt av at skal prioriteres fremover. For eksempel er arbeidet mot overfiske av viktige fiskebestander et internasjonalt problem, hvor det er viktig at Norge bruker sin innflytelse aktivt.

Havmiljøspørsmålene har de siste årene fått økt interesse, også hos FN og i andre globale miljøkonvensjoner og i opinionen. Det er viktig at vi fortsetter å bidra aktivt her, fordi det påvirker også vårt eget handlingsrom for egen forvaltning av ressursene i havet.

Et av landene vi har et utstrakt fiskerisamarbeid med, er Storbritannia, som komiteen også besøkte tidligere i vinter, og det er kjent at Norge nå i etterkant av brexit skal forhandle fram en egen fiskeritavtale med Storbritannia. Det vil være en avtale av stor betydning, og komiteen forventer at dette arbeidet prioriteres for å sikre norske interesser på en god måte.

Med det anbefaler jeg komiteens samlede innstilling.

Ingjerd Schou hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Odd Emil Ingebrigtsen [20:04:58]: Norge skal ha en aktiv rolle i internasjonalt havsamarbeid. Vi blir lyttet til i internasjonale fora fordi vi har funnet en god balanse i egen utnyttelse av våre levende marine ressurser, og vi fremmer budskapet om kunnskapsbasert og bærekraftig bruk og viser i praksis at det er den

beste måten å ivareta et levende og produktivt økosystem på. Jeg vil også gi ros til et godt embetsverk, som har lyktes i å bygge et godt samarbeid internasjonalt gjennom mange tiår.

Komiteens medlem fra SV mener det er problematisk at Norge bytter fiskeslag som de mindre flåtegruppene kan fiske på, mot fiskeslag som er utilgjengelige for disse gruppene. Som komiteens flertall påpeker, stammer ordningen med bytte av kvoter gjennom forhandling med andre land fra 1970-tallet, fra da kyststater opprettet sine økonomiske soner. Det er ikke sånn at vi bytter bort noens kvoter; vi har et kvotebytte for at våre tradisjonelle fiskerier skal kunne opprettholdes.

Vi har utfordringer med å oppnå enighet med de andre kyststatene om fordeling av NVG-sild og kolmule. Kyststatavtalen om makrell omfatter bare Norge, EU og Færøyene. Det er et mål å inngå avtaler med alle berørte parter om delte bestander, men ikke for enhver pris. Slike avtaler må ivareta og berettiggjøre norske ressurser. Samarbeidet mellom Norge og Russland er fortsatt sterkt og godt. Siden 2006 har også næringen i Norge og Russland samarbeidet. Vi ser at det har stor verdi at organisasjoner samarbeider gjennom året med felles interesse i å vedlikeholde gode relasjoner og videreutvikle samarbeidet.

Storbritannia gikk ut av EU i februar i år, og når overgangsperioden med EU opphører, vil landet bli en betydelig fiskerinasjon i Nordøst-Atlanteren. Det må derfor på plass en ny samarbeidsplattform for Norge, EU og Storbritannia for fellesbestandene i Nordsjøen. Jeg har allerede hatt mitt første møte med min britiske og danske kollega, og vi er enige om å holde en tett og åpen dialog i tiden framover.

Overfiske er en global utfordring, og Norge har de siste tiårene engasjert seg tungt i internasjonalt samarbeid for å sikre en bærekraftig fiskeriforvaltning. Komiteen mener det er viktig at Norge prioriterer dette også i årene som kommer, og at vi fortsetter å legge stor vekt på arbeidet mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske og organisert kriminalitet i både nasjonale og internasjonale fiskerier. Dette er en marsjordre som vi tar imot med glede.

Vi vil følge opp komiteens påpekning bl.a. gjennom initiativet Blå rettferd, som skal tilrettelegge for internasjonalt samarbeid mot fiskerikriminalitet.

Vi er en av verdens fremste fiskerinasjoner, og vi har et ansvar for å sikre en bærekraftig forvaltning av ressursene i havet, nå og i framtiden. Det ansvaret tar vi.

Dette er det beste utgangspunktet for å videreutvikle en evig fornybar næring, og det er grunnlag for mer aktivitet og sysselsetting langs kysten.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 22.

Sak nr. 23 [20:08:03]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad, Jon Engen-Helgheim, Kari Kjønås Kjos, Åshild Bruun-Gundersen, Erlend Wiborg, Hans Andreas Limi, Silje Hjemdal, Tor André Johnsen, Bård Hoksrud og Bengt Rune Strifeldt om å avvikle fylkeskommunen for å kutte byråkrati og bringe tjenestene nærmere innbyggerne (Innst. 277 S (2019–2020), jf. Dokument 8:61 S (2019–2020))

Sak nr. 24 [20:08:40]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Arne Nævra, Freddy André Øvstegård, Audun Lysbakken, Nicholas Wilkinson og Torgeir Knag Fylkesnes om nødvendige endringer for å kunne oppløse tvangssammenslåtte fylkeskommuner (Innst. 278 S (2019–2020), jf. Dokument 8:46 S (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Heidi Greni (Sp) [20:09:52] (ordfører for sakene): Først vil jeg takke komiteen for godt samarbeid.

Vi behandler i denne saken to forslag – et forslag fra Fremskrittspartiet om å avvikle fylkeskommunen og et fra SV om å legge til rette for oppløsning av tvangssammenslåtte fylkeskommuner.

Først til Fremskrittspartiets forslag, der de ber regjeringen iverksette en prosess for å avvikle fylkeskommunen. Fremskrittspartiet hevder en avvikling vil styrke lokaldemokratiet, redusere byråkratiet og bringe tjenestene nærmere innbyggerne. De hevder også at avvikling av fylkeskommunen vil være et godt politisk virkemiddel i distriktspolitikken.

Senterpartiet følger ikke noen av disse resonnementene, og forslaget får heldigvis ikke støtte fra noen andre partier heller. Senterpartiet stiller seg uforstående til at Fremskrittspartiet, som var med på å presse gjennom tvangssammenslåing av fylkene, bare noen uker etter at sammenslåingen har trådt i kraft, foreslår å legge

ned hele fylkeskommunen. Det er brukt ufattelig mange millioner på sammenslåing. Lokalpolitikere har jobbet seg gjennom krevende prosesser for å få gjennomført sammenslåingen. De fleste var sterkt imot, og de ansatte har lagt ned enorme ressurser i denne prosessen. Forslaget burde i det minste ha kommet før regionreformen, ikke etterpå.

Det er et ufullstendig forslag, det sier ikke noe om hvem som skal løse fylkeskommunens oppgaver i framtiden. Er det staten som skal løse dem? I så tilfelle vil det medføre sentralisering av arbeidsplasser, makt og tjenester. Eller er det kommunen som skal løse dem? Skal det gås nye runder med tvangssammenslåing for å sikre at alle kommuner er store nok til å håndtere f.eks. kollektivtransport og videregående skoler selv? Jeg håper forslagsstillerne gjør rede for det i løpet av debatten. Det er uansett uaktuelt for Senterpartiet å støtte dette forslaget. Fylkeskommunen er en effektiv tjenesteleverandør som bør få flere oppgaver i framtiden og videreutvikles.

Senterpartiet mener tre forvaltningsnivå er mest hensiktsmessig for å løse oppgavene så nært innbyggerne som mulig. Vi ønsker et sterkt lokaldemokrati, god lokalkunnskap i beslutningsprosesser og tjenester nær folk – og arbeidsplasser i hele landet.

Så til SVs sju forslag, som går ut på å legge til rette for oppløsning av tvangssammenslåtte fylkeskommuner. En samlet komité mener imidlertid at inndelingsloven langt på vei ivaretar nødvendige mekanismer knyttet til deling av sammenslåtte fylker. Fylkeskommunen har initiativrett etter inndelingsloven til å fremme søknad om deling, og Stortinget har fullmakt til å følge opp et slikt vedtak. Senterpartiet mener lokaldemokratiet skal verdsettes høyt, og at det er lokalpolitikere på vegne av velgerne som må bestemme over egen fylkeskommune, også når det gjelder grensesettingen.

Til slutt vil jeg ta opp Senterpartiet og SVs forslag.

Presidenten: Representanten Heidi Greni har tatt opp de forslagene hun viste til.

Stein Erik Lauvås (A) [20:13:26]: Til det første først: Vi merket oss også at det ikke tok mange dagene før Fremskrittspartiet så seg nødt til å fremme et forslag som vel er mer for indremedisin å regne og også et forsøk på å distansere seg fra det de var med på, og ved flere anledninger entusiastisk var for fra denne talerstolen og mente var det klokeste man kunne gjøre. Men nå mener de altså ikke det lenger.

Vi i Arbeiderpartiet har lenge vært tydelig på at vi ønsker tre folkevalgte nivå. Vi mener det er fornuftig. Så er det ikke tid til å komme inn på alle gode argumenter for hvorfor det er fornuftig, men vi mener det er fornuftig at regionene tar oppgaver med tanke på næringsliv og statlig forvaltning. De burde ha oppgaver innen sam-

ferdsel, utdanning, forskning, næringsutvikling og miljø. Og de skal beholde sine oppgaver slik de er i dag, og ikke slik som den regjeringen vi har – og med dem som også var med da – som gjorde sitt beste for å forsøke å frata fylkene oppgaver.

Så er det heller ikke godtgjort, slik som forrige taler var inne på, hva som skal komme istedenfor. I praksis ville man da kanskje måtte tenke seg at Østfold uten et fylkesnivå ville måtte bestå av én kommune, kanskje to, for at man skulle kunne håndtere de tilbudene som ligger der.

Så til det neste: Der har Arbeiderpartiet, jeg tror det er fire ganger – det er i hvert fall tre – stemt imot denne tvangssammenslåingen. Denne regionreformen, som ikke var noe annet enn helt elendig politisk håndverk, og som var tvang fra a til å, hvor Fremskrittspartiet var med på det, og hvor de var med på å tvinge fylkene sammen, var en dårlig idé. Det har også vist seg. Det er også slik at man lenge etterpå ikke har klart å vise til at man overfører oppgaver til fylkene, slik som det var forutsatt.

Når vi kommer til forslaget om hvordan man eventuelt kan oppløse dette, mener vi at det egentlig er ivare tatt fra før. Det er opp til fylkene å sende melding om at de ønsker å oppløses, endre grenser – kall det hva du vil – til Stortinget. Og så er det et stortingsflertall som kan håndtere det. Men da trenger vi et nytt stortingsflertall, og det kan komme i 2021.

Norunn Tveiten Benestad (H) [20:16:50]: Mange tusen ansatte går på jobb hver dag i fylkeskommunene våre og arbeider for å gi innbyggerne best mulig tjenestetilbud. De trenger en forutsigbarhet for å klare dette. De stadige omkampene som tas i denne salen, bidrar ikke til det.

I Høyre mener vi det nå er riktig å se framover og sørge for at de nye fylkeskommunene får ro til å utvikles og finne sin form, og det er ikke gjort over natta. Det er ingen tvil om at de nye fylkeskommunene har vært gjennom ressurskrevende omstillinger og hatt sine utfordringer. Mange ansatte har lagt ned mye tid og gjort et godt arbeid for å håndtere disse prosessene, samtidig som de videreutvikler gode tjenester for innbyggerne og næringslivet. Det bør de få lov til å fortsette med.

Jeg viser til statsrådens brev til komiteen datert 20. februar 2020. Her kommenterer statsråden forslagsstillernes ønske om at regjeringen må

«etablere mekanismer der fylkeskommunen skal få innvilget sin søknad om å oppheve vedtak om tvangssammenslåing og inndeling i enheter etter eget ønske», samt «legge til rette for den prosessen fylket ønsker, og fremme de nødvendige forslag for å sikre en ryddig oppløsningsprosess dersom det er ønskelig lokalt».

I svaret fra statsråd Astrup legges det vekt på at dette langt på vei allerede er regulert i inndelingsloven. Det følger av loven at fylker kan fremme søknad om at det skal settes i gang utredning om deling. Dersom slik søknad fremmes, viser statsråden til at departementet vil sørge for at en sak med departementets vurdering og tilråding fremmes for Stortinget.

Jeg vil minne om at det allerede er utbetalt 225 mill. kr for engangskostnader for fylkeskommunene som gikk sammen i regionreformen. Samtidig er det ikke regler i inndelingsloven om kompensasjon fra staten for engangskostnader ved deling. Vil virkelig forslagsstillerne, som tidvis argumenterer med store kostnader i regionreformen, påføre fellesskapet enda større kostnader ved å reversere en reform som fortsatt er i implementeringsfasen?

Til forslaget fra Fremskrittspartiet: I Granavoldenplattformen slås det klart fast at landet vårt skal ha tre forvaltningsnivå. Derfor vil vi i Høyre heller ikke stemme for forslaget om nedleggelse av fylkeskommunen.

Jeg har sagt det i flere av disse reverseringsdebatterne: Tida for omkamper må være forbi. De nye fylkene trenger ro til å bygge opp og videreutvikle tjenestetilbudet til beste for innbyggerne, og det bør også vi i denne sal bidra til.

Helge André Njåstad (FrP) [20:19:50]: Det er litt merkeleg å stå her som forslagsstiller for eit forslag om å leggja ned eit forvaltningsnivå i Noreg når pressebenken er heilt tom, stortings salen er omtrent tom og engasjementet knytt til saka nesten ikkje er til stades. Det fortel oss éin ting – at det kanskje ikkje er så veldig mange som verkeleg synest at fylkeskommunen er så viktig at det er verdt å stilla opp her og få med seg debatten.

Fylkeskommunen er kanskje det forvaltningsnivået som har lågast legitimitet, eller ikkje berre kanskje – eg trur eg vil drista meg til å seia at fylkeskommunen er det forvaltningsnivået i Noreg som har lågast legitimitet. Staten og lokaldemokratiet gjennom kommunane har høg legitimitet, mens fylkeskommunen aldri har funne si form. Difor er forslaget frå Framstegspartiet heilt på sin plass, nemlig at me kan leggja ned det forvaltningsnivået og klara å organisera eit land med litt over fem millionar menneske med to nivå: kommunane, som er nær innbyggjarane sine, og staten – som stat.

Det er mange grunnar til at det er fornuftig. Den eine er at me ser det kontinuerlege svarteperspelet mellom stat og fylkeskommune knytt til økonomi. Då dei raudgrøne flytta store delar av vegnettet frå staten og ned til fylkeskommunane utan å setja vegane i stand og utan å senda med tilstrekkeleg med pengar, skapte dei eit svarteperspel der fylkespolitikarane seier at dei har for lite pengar og ikkje får gjort noko, og der taparane er

innbyggjarane som har eit dårleg vegnett fordi ein har prioritert annleis i fylkeskommunane – ein har brukt pengar på opera, politikarlønningar, elferjer og ting som innbyggjarane ikkje er like tente med, som eit godt vegnett og ein god vidaregåande skule. Og det same med ferjeansvaret: Ein flytta ferjene frå staten til fylkeskommunen, og me ser no resultatet: Me har eit ferjeopprør fordi det har vorte for dyrt fordi fylkeskommunane har prioritert annleis. Me er i ein situasjon som er krevjande.

Arealpolitikk er eit anna eksempel: Fylkespolitikarar opptrer som overkommunar og legg seg borti lokale prioriteringar, og det er eit stort problem. Difor er eg sikker på at det beste for landet vårt ville vore å følgja Framstegspartiet sitt forslag om å leggja ned dette nivået. Nokon spør kva som er erstatninga, og det står i overskrifta. Det er sterkare lokaldemokrati. Me vil flytta fleire oppgåver ned til kommunane og på den måten styrkja distrikta, slik at dei kan ta fleire avgjerder og ikkje treng ein overkommune, noko som fylkeskommunen i stor grad har vorte.

Det andre forslaget me debatterer, er jo å gå motsett veg i forhold til vårt ønske om å leggja ned fylkeskommunen, nemleg å erstatta 11 fylkeskommunar med 19. Det er ingen god idé å ha meir av noko me er imot, difor går Framstegspartiet imot omkampforslaget.

Me hadde heilt ærleg håpt på at me skulle få gehør for å leggja ned fylkeskommunen. Spesielt når regjeringa m.a. består av eit stort parti som har programfesta det, hadde me ikkje trudd at Kristeleg Folkeparti og Venstre skulle vinna den saka internt i regjeringa, og at me kunne fått eit fleirtal, men me ser at Høgre no lar dei to små bestemma, og Framstegspartiet står difor åleine om forslaget i dag.

Eg vil til slutt ta opp forslaget frå Framstegspartiet.

Presidenten: Representanten Helge André Njåstad har tatt opp forslaget frå Framstegspartiet.

Karin Andersen (SV) [20:23:24]: De to siste innleggene, fra Høyre og Fremskrittspartiet, viser jo med all tydelighet at denne såkalte regionreformen er bygd på sand, og at den slett ikke er noe godt håndverk for å bedre verken befolkningens velferdstjenester, nødvendige tjenester, eller for å styrke demokratiet. Det viser at både reformen og ikke minst det kartet som ble tegnet, er et kompromiss som ingen egentlig ønsker å forsvare.

Jeg må avlegge representanten Tveiten Benestad en visitt, som står og etterlyser forutsigbarhet. Ja, da forventer jeg at Høyre legger vekk sitt program, som sier at nå skal fylkeskommunen legges ned – for det er Høyres program. Det er også Fremskrittspartiets program. Hvis man har bidratt til å tegne norgeskartet om igjen for inngenting, for så å skulle legge det ned ved første anled-

ning, må jeg si at jeg vil ha meg frabedt taler om forutsigbarhet.

SV har alltid vært imot tvangsekteskap, enten det gjelder mennesker, fylker eller kommuner. Det er et dårlig utgangspunkt for å kunne leve godt sammen. Grunnen til at vi har tatt dette opp, er at det skal være mulig raskt for de fylkeskommunene som er blitt tvangssammenslått, å få mulighet til å oppløse seg. Derfor har vi også formulert ut det forslaget i dag som går ut på at de skal kunne få mulighet til å gjennomføre et nytt fylkestingsvalg sammen med stortingsvalget i 2021.

Ja, det er veldig dårlig tid, denne muligheten burde de hatt med en gang. Jeg hadde håpet at de partiene som har vært med på disse ulykkelige vedtakene, hadde innsett at det var feil, og åpnet denne muligheten.

Ja, dette har kostet mye, men det får jammen de partiene som har gjennomført dette, ta ansvaret for. Hvis man må rette opp feil, hender det at det koster noe, og det må Stortinget også kunne ta inn over seg.

Jeg var med da regjeringen hadde et forslag om å ta fra fylkeskommunen oppgaver som kollektivtrafikk og videregående skole – det var jo et forslag. Jeg husker den høringen i komiteen veldig godt. Der var i hvert fall et samlet næringsliv til stede og sa at dette måtte vi aldri finne på, at dette var dårlige løsninger som overhodet ikke ville tjene dem heller.

Her har regjeringen vært på feil kurs.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF) [20:26:58]: I dag er jeg vikartalsperson for representanten Bransdal, som møter til planlagt sykehusbehandling.

I forrige stortingsperiode hadde jeg gleden av å sitte i kommunalkomiteen, og jeg ser nå at man driver kontinuerlig omkamp. I dag er det to Dokument 8-forslag – ett fra de frigitte fanger i Fremskrittspartiet, som de selv har kalt seg. Jeg er ikke lite forundret, for Fremskrittspartiet var svært konstruktive og løsningsorienterte mens de var i regjering. Hva er det sanne ansikt – et konstruktivt og løsningsorientert samfunnsparti eller spillerens ansikt, som en nå ser oftere? Så har vi SVs forslag, som er en variant av Senterpartiets endeløse omkamper, som slår inn åpne dører. Inndelingsloven regulerer allerede på en god måte hvem som kan ta initiativ, og hvem som bestemmer. Skulle det være så galt at flere fylkeskommuner ønsker en omkamp, har de muligheten til søknad om utredning av ny sammenslåing eller deling. SV bruker dermed Stortingets ordning med representantforslag også som et spill, og det er vanligvis ikke kjennetegnet til SV som et seriøst opposisjonsparti.

Når det er sagt, kan jeg ikke fri meg for å la tankene gå tilbake til reformdynamikkene i 2015 og 2016. Hadde man da vært mer fokusert på å finne brede forlik for landets beste, hadde vi spart oss for alt dette.

Det er god tradisjon i Norge for at vi bygger videre på reformer som er innført av et stortingsflertall, helt eller delvis mot partiers vilje – dette fordi det anses nøkternt som best mulig for helhet, forutsigbarhet og offentlig ressursbruk. Flere partier enn dem som dannet flertall den gangen, var for en regionreform med større enheter enn de tidligere fylkeskommunene, men det var ingen vilje til bredt forlik, tross gjentatte invitasjoner. Det kan jeg selv bekrefte. Det gjaldt først og fremst Arbeiderpartiet og Senterpartiet, som både da og senere har sett seg mest tjent med å fiske i opprørt vann.

Regionreformen flytter makt til folkevalgt regional politisk styring. Gjennom regional skjønnsutøvelse får en mer tilpassede løsninger, bruker midlene mer treffsikkert, og det er ikke sikkert at det som var lurt i Troms og Finnmark, er det samme som er lurt i Agder. Helt fra starten av ble det sagt at reformen var en strukturendring som skulle utbygges videre. Dette arbeidet er nå påbegynt, og flere oppgaver må komme på plass. Det offentlige har investert store summer i reformen, og tusenvis av ansatte har vist stor omstillingsevne og fått ny arbeidsgiver og gjerne nytt arbeidssted også. Å sette prosessene i spill igjen nå vil være uansvarlig rett og slett.

Statsråd Nikolai Astrup [20:30:11]: Etter flere innlegg der kostnader er nevnt, er det fristende, når man skuer utover pleksiglassene, å si at ja, demokrati koster. Regionreformen har vært diskutert og behandlet flere ganger i denne sal. Den 1. januar i år ble reformen et faktum. Det er nå elleve fylker i landet. Men reformen har ikke engang fått fungere i fem måneder før den igjen er oppe til diskusjon.

Regionreformen handler om hvordan vi skal organisere vårt regionale folkevalgte nivå på en måte som gir best mulig tjenester for innbyggere og næringsliv, og som gir muligheter for vekst og utvikling i hele landet. Fylkeskommunene har fått større fagmiljøer og kan nå samle sine ressurser og kompetanse slik at de får økt kapasitet. Fylkeskommunene er dermed enda bedre rustet for å gi gode tjenester til innbyggere og næringsliv.

Vi har overført oppgaver og virkemidler til fylkeskommunene på sentrale områder: samferdsel, kompetanse, integrering, næring, miljø, folkehelse og landbruk. Dette er viktige områder hvor fylkeskommunene allerede har mye ansvar, og som fylkene nå kan se mer i sammenheng. På den måten blir fylkeskommunene sterkere samfunnsutviklere.

I dag behandler Stortinget to representantforslag – eller i grunnen mange flere enn det, men akkurat i denne saken to representantforslag: ett om at regjeringen skal etablere mekanismer for å oppheve fylkessammenslåinger for de fylkene som ønsker det, og ett om å av-

vikle fylkeskommunen for å kutte byråkrati og bringe tjenestene nærmere innbyggerne.

Vi har allerede en mekanisme som gjelder spørsmålet om deling av fylker – inndelingsloven. Inndelingsloven har de nødvendige regler om prosess for endring av grenser mellom kommuner og fylker. Det følger av inndelingsloven at det er Stortinget som gjør vedtak om sammenslåing og deling av fylker, og det er Stortinget som må vedta eventuelle endringer i fylkesstrukturen. Det følger også av loven at fylkene kan fremme søknad om at det skal settes i gang utredning om deling. Hvis departementet mottar en slik søknad, vil departementet sørge for at sak med departementets vurdering og tilråding fremmes for Stortinget.

Jeg mener det er viktig å respektere de vedtak som er fattet i forbindelse med regionreformen. Det er lagt ned et omfattende arbeid i fylkene for å følge opp Stortingets vedtak om fylkessammenslåinger. En avvikling av fylkeskommunen som forvaltningsorgan vil ha store konsekvenser for oppgavefordelingen i Norge. Siden det fortsatt er mange små kommuner i Norge og generalistkommuneprinsippet ligger til grunn, legger det begrensninger på hvilke oppgaver som kan overføres til kommunene. Fylkeskommunene har i dag ansvar for mange store oppgaver, og de har fra 2020 fått ansvar for enda flere oppgaver og virkemidler. Ved en avvikling av fylkesnivået vil flere oppgaver måtte flyttes til staten, ikke kommunene, og oppgaveløsningen vil dermed plasseres enda lenger fra innbyggerne enn i dag.

Det er på tide at vi setter sluttstrek for omkamper om flertallsvedtak i Stortinget om sammenslåing av fylkeskommunene. Så vil det komme en tid for evaluering og vurdering av om vi har nådd målene med regionreformen. Inntil da mener jeg at vi alle bør legge den nye fylkesstrukturen til grunn, se fremover og bruke kreftene på å sikre at alle får tilgang på gode tjenester uavhengig av hvor i landet man bor. Bare da får også fylkeskommunene ro til å utvikle fylket til det beste for innbyggere og næringsliv.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Stein Erik Lauvås (A) [20:33:18]: Nå er det slik at verken statsråden eller hans forgjenger har vært spesielt ivrige etter å kaste oppgaver etter fylkeskommunene. De har tvert imot måttet bli slept av gårde mot målet for at fylkeskommunene, disse regionene, i det hele tatt skulle få nye oppgaver.

I Innst. 278 S skriver komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti:

«Hele hensikten med reformen var å flytte makt til folkevalgt regional politisk styring, og derigjennom sikre både mer demokrati og treffsikker regionalpolitisk skjønnsutøvelse.»

Kan statsråden gi et par eksempler på hvordan det har blitt mer demokrati og treffsikker regionalpolitisk skjønnsutøvelse for innbyggerne i Viken?

Statsråd Nikolai Astrup [20:34:07]: Jeg kan fortelle representanten Lauvås hvilke oppgaver og virkemidler som er overført fra 2020, og så kan representanten gjøre seg opp sin egen mening om han mener det er tilfredsstillende.

Vi har overført administrasjon av fylkesveier, forvaltning av tilskudd til utbygging av bredbånd, eierskaps- og forvaltningsansvar for fiskerihavneanlegg, tilskudd til ikke-statlige lufthavner, arbeidsmarkedstiltak for bedriftsintern opplæring, tilskudd til fylkesvise partnerskap for karriereveiledning og tilhørende karriereentre, bosetting internt i fylkene og annen regional samordning av integreringspolitikken, tilskudd til Jobbsjansen del B, mentor- og traineeordninger, tilskudd til etablereropplæring for innvandrere, forvaltning av tilskudd til friskliv, læring og mestring, tverrfaglig innsats på rusfeltet, oppgaver innenfor Skjærgårdstjenesten og statlig sikrede friluftsområder, oppgaver på kulturminneområdet, oppdragsgiveransvar overfor Siva og Innovasjon Norge for fem næringsrettede ordninger, næringshageprogrammet, inkubasjonsprogrammet, bedriftsnettverk, mentortjenesten, landsdekkende etablertilskudd, forvaltning av tilskudd til utrednings- og tilretteleggingstiltak i landbruket, utarbeidelse av regionalt næringsprogram i landbruket, forvaltning av prosjektmidler i kystskogbruket. Arktis 2030 skal forvaltes av Troms og Finnmark fylkeskommune, sekretariat for regionalt nordområdeforum, forvaltning av tilskudd til kvensk språk og kultur er overført til Troms og Finnmark fylkeskommune.

Helge André Njåstad (FrP) [20:35:32]: Då eg høyrde på innlegget til statsråden, høyrdest det ut som om det var noko ein verkeleg syntest var ein god idé, det å ha fylkeskommunar. Det kan jo tenkjast at statsråden ikkje har same opplevinga som alle oss andre som har budd i ein kommune, og som har hatt fylkeskommunen over seg, all den tid han har hatt sitt virke i Oslo, som ikkje har ein fylkeskommune over seg, men har kunna hatt ansvaret for heile løpet i vidaregåande opplæring, kollektivtransporten og eigentleg levd etter tonivåmodellen.

Spørsmålet mitt er om det eigentleg er kompromisset i regjeringa, som statsråden no fortel om, eller om det er slik at Høgre oppriktig meiner det er lurt å organisera landet i tre nivå. Vil ein få ein debatt fram mot neste val om programformuleringar, eller meiner partiet Høgre framleis det ein har programfesta, og som me òg har programfesta, nemleg at å organisera landet i to nivå er tilstrekkeleg og rådeleg å gjera?

Statsråd Nikolai Astrup [20:36:23]: Det er fristende å minne representanten Njåstad om at Fremskrittspartiet satt i regjering da denne reformen ble igangsatt.

Mitt utgangspunkt er at det er mindre enn fem måneder siden vi fikk en ny regionstruktur i Norge. Det er gjort en kjempejobb lokalt, og mange har vært gjennom en stor omstilling. Da skylder vi dem som har vært gjennom den omstillingen, å gi dem sjansen til faktisk å kunne yte sitt beste for innbyggere og næringsliv i den nye strukturen.

Så er det ingen tvil om hvor Høyre primært står, det står i vårt program. Og så vil jeg legge til at forutsetningene for det forslaget som representanten har, vil nok være en helt annen type kommunestruktur enn det vi har i dag. For selv med kommunereformen er det fortsatt slik at veldig mange kommuner er små, og for små til å overta den type oppgaver som fylkeskommunene i dag forvalter.

Heidi Greni (Sp) [20:37:40]: Statsråden hadde en lang oppramsing i svaret til representanten Lauvås. En av utfordringene for fylkene er at de ikke har fått med midler til å utføre disse oppgavene.

Kan statsråden klargjøre hvor mange årsverk staten brukte på disse oppgavene, og hvor mange årsverk fylkene nå har fått midler til for å gjennomføre disse oppgavene som de har fått overført?

Statsråd Nikolai Astrup [20:38:09]: Fylkene har fått overført de samme midlene som staten brukte på oppgavene tidligere. Hensikten med denne oppgaveoverføringen er ikke å gjøre det dyrere å drifte de samme tjenestene, men å sørge for å at vi flytter tjenestene nærmere folk. – Så dette har ikke vært en reform for å spare penger for staten, fordi de samme pengene som tidligere ble brukt i statsbudsjettet, er overført og følger de oppgavene som er gått til fylkene.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Kari Anne Bøkestad Andreassen (Sp) [20:39:03]: Norges tre forvaltningsnivåer ble med Fremskrittspartiets støtte både bekreftet og befestet for knapt tre år siden. Etter det har vi vært utsatt for en regionreform, med sine fylkessammenslåinger, en reform som ikke alle har vært like begeistret for. Men fylkeskommunene har håndtert utfordringene med reformen på en god og ansvarlig måte, og de skal ha honnør for det.

Fylkeskommunene har pekt på noen umuligheter knyttet til sine nye porteføljer. Gjennomgående er det at de er overført nye oppgaver uten at det følger tilstrekkelig med midler med. Fra Nordland kan jeg som eksem-

pel igjen nevne ansvaret for fiskerihavner og kulturminneområdet. Samtidig ser vi nå at de store oppgaveoverføringene innenfor barnevern og kultur ikke blir noe av, og da kan man kanskje si heldigvis.

Selv om Senterpartiet er kritisk til tvangssammenlåing og flere andre sider av regionreformen, er ikke forslaget om å avvikle fylkeskommunene et bedre alternativ. Som nevnt tidligere her kan det virke noe uforståelig når et parti først er med på en svært inngripende og svært kostbar reform og en drøy måned etter at sammenslåingen er et faktum, foreslår å oppheve hele nivået. Fremskrittspartiet snakker gjerne om unødig bruk av midler i det offentlige, men dersom dette forslaget skulle få flertall, vil det stå igjen som et kron eksempelpå sløsing med offentlige midler.

Det er ofte lett å la seg villedes av fengende overskrifter. Også Senterpartiet ivrer for kutt i byråkrati og å bringe tjenestene nærmere innbyggerne, som er en del av forslagsteksten, men vi vil gjøre det på en mer troverdig måte. Vi må forstå at å kutte mellomnivået ikke minsker avstanden mellom innbyggere og myndigheter, heller tvert imot. Med all respekt for alle dyktige små og store kommuner rundt om i landet unner jeg dem ikke å overta alle fylkeskommunale oppgaver, sånn som samferdsel med hurtigbåt og ferje og annen kollektivtrafikk, ansvar for alle veier, for videregående utdanning og opplæring osv.

Forslagsstillerne fra Fremskrittspartiet forveksler manglende presseoppbud her i stortingsalen med at fylkeskommunene er overflødige, mens jeg tenker at det heller er et tegn på godt håndverk og stort sett – dog ikke alltid – at en kan utføre sine oppgaver uten at det skjer på en veldig opprivende måte.

Alle oppgaver som kommunene ikke vil kunne påta seg, må bli statlige. Jeg tror da at store deler av befolkningen i vårt langstrakte og mangfoldige land vil føle på en reell større avstand til beslutningstakerne og tilsvarende liten påvirkningsmulighet. For mange oppleves fylkene allerede som mer enn store nok i dag, mens det i dag allerede finnes en viss felles forståelse av virkeligheten som innbyggerne lever i, i hverdagen i egen fylkeskommune.

Camilla Sørensen Eidsvold (SV) [20:42:24]: Vårt demokrati er tuftet på at folket bestemmer hvem som skal representere dem. Alle i denne sal er valgt av folket og representerer dem på best mulig måte. Men tvang er et dårlig demokratisk verktøy. Tvang er etter min mening brudd på tilliten vi har mellom innbyggerne og de folkevalgte.

Etter å ha jobbet i to tiår som demokratiutvikler reagerer jeg veldig på dette vedtaket. Kommuner, fylkeskommuner, KS og storting har i mange år brukt tid, pen-

ger og kunnskap på å øke innbyggernes medvirkning for å bygge demokratiet, fordi et dynamisk demokrati er særs viktig for at vi ikke skal bli det motsatte. Den vanskeligste delen av medvirkning er medvirkning: Å gi fra seg makt er veldig vanskelig og en utfordring for politikere og mange andre. For partier som tilhører en ideologi som er tuftet på enkeltindividets rett til å velge, blir det i sterk kontrast til tvangsvedtaket.

Regionreformen skulle styrke fylkeskommunene med nye oppgaver og skulle gi fylkene en enda viktigere del av forvaltningen. Men hva skjer? Jo, fylkene har fått nye oppgaver, men verken driftsmidler eller lønnsmidler følger med oppgavene. Ett eksempel: Deler av Riksantikvarens område ble overført til fylkeskommunene, når det gjelder både kulturminner og vår kulturarv. For Viken – for å ta et eksempel – er det fem stillinger som er overført, men lønnsmidlene som er overført fra regjeringen, er på 292 000 kr. Kultur ble ikke overført. Barnevern ble ikke overført. Det ser mer og mer ut som om regionreformen er en god måte å spare penger på.

SV vil ha et demokratisk system, hvor tvang ikke hører hjemme. Vi vil gi fylkene friheten til å avgjøre framtiden sin. Det er det beste for vårt demokrati.

Arne Nævra (SV) [20:45:27]: Det snakkes om uholdbare omkamper i denne saken. Vel, når den første kampen vi hadde, var så mislykket, når det er så få som er fornøyd med resultatet av den kampen, er det vel representantenes plikt å se på dette på nytt.

Jeg har lyst til å si noe om en region, kanskje den mest ulogiske og uholdbare av dem alle sammen, nemlig den vanskapede smultringen Viken som ligger rundt Oslo på alle sider. Da det ble rød-grønt flertall i Viken ved siste valg, skrev en inn i den politiske plattformen at Viken var en lite hensiktsmessig konstruksjon. De sa det forsiktig, men de utdypet det ganske kraftig etter hvert.

SV har stemt mot alle tvangssammenslutninger av kommuner og fylker, men da Fremskrittspartiet gikk ut av regjeringa og det kom noen signaler fra Fremskrittspartiet om at de kanskje kunne støtte en reversering eller en ny løsning av disse tvangssammenslutningene, så SV en mulighet for et flertall for å få til en endring før et nytt stortingsflertall ser dagens lys neste år. Det er en av bakgrunnene for SVs forslag.

Men som kjent ville Fremskrittspartiet det annerledes. De kommer i stedet med et merkelig demonstrasjonsforslag de vet det ikke er noen støtte for i salen nå, nemlig å fjerne alle fylkeskommunene, altså dette mellomledet. SV og flertallet i komiteen mener sjølsagt at forslag om oppløsning bør komme fra fylkeskommunene sjøl – det skulle bare mangle. Meningen er ikke at vi nok en gang skal tre stortingsvedtak nedover hodet på folk, på de regionale politikerne. Vi ønsker å følge det

prinsippet nå som før, at det er fylkeskommunenes ønske som skal følges. Men med SVs forslag vil vi legge til rette for at dette kunne skje på et vis før et stortingsvalg.

Det er trist å se at så mye penger, så mye tid er blitt brukt på så mye ergrelser og slit, og kvelds- og nattetimer i administrasjonen er blitt nedlagt for å samle de tre fylkene til ett. Vikens 1,2 millioner innbyggere, en enorm region på begge sider av Oslofjorden, er så entydig ulogisk, og jeg må si at det er ikke samsvar mellom mange av disse etatene. Forvaltningsetatenes inndeling er helt forskjellig, helseregioner, politidistrikt, fylkesmannsembeter, kirkeregioner – og hele det sivile livet, for ikke å glemme det. Alle de tusener av organisasjoner har en annen inndeling enn Viken. Alle her i salen – jeg er sikker på det – alle partier må ha merket hvor utrolig tungt det er blitt å jobbe i denne regionen. Hva er langtidskostnadene? Jeg tror ingen forsvarer dette, utenom Venstre kanskje, men de er kanskje vant med å ha ett bein i hver leir, sjøl om det til og med er en fjord imellom.

Aud Hove (Sp) [20:48:54]: Representanten Njåstad frå Framstegspartiet etterlyste engasjement for fylkeskommunane, men eg vil då spørje om det kanskje kan ha noko med realismen i forslaget om å leggje ned fylkeskommunen å gjere, for det er det ikkje mange som meiner.

Njåstad snakkar om «svarteper i vegsaka», «ferje er eit problem», «auka takstar», «areal- og plansaker», og han seier at fylkeskommunane er overkommunar. Fakta er at denne regjeringa aldri har prioritert å styrkje fylkeskommunane økonomisk, trass i at det med fagre ord har blitt sagt at dei skal ha ei sterkare samfunnsutviklarrolle. Dei regionale utviklingsmidlane er i praksis nulla ut.

Viss ein skulle leggje ned fylkeskommunane, er eg spent på korleis Framstegspartiet ønskjer å organisere den vidaregåande skulen, kollektivtrafikken og vegplanlegginga. Skal det skje i kvar enkelt kommune? For meg, som kjem frå ein liten kommune med 2 300 innbyggjarar, er det ei utfordring. Svaret er sikkert at vi skal slåast i hop.

Eg kan love representanten Njåstad at engasjementet rundt regionreforma er aukande i mitt fylke. I Oppland og Hedmark, som med tvang blei slått saman til Innlandet, var det i desember 2019 ei meiningsmåling som viste at berre 29 pst. var positive til den samanslåinga.

Inndelingslova har blitt nemnd her. Det er bra, men kanskje burde det ha vore ei lov mot tvangssamanslåing òg, for eg reagerer litt på at ein lettvent seier at det er ei inndelingslov, så ein står fritt til å søkje, mens ein i utgangspunktet er slått saman med tvang.

Regjeringa brukar uttrykket «heile landet» tidt og ofte om dagen, både i utgreiingar og i anna. Kanskje ein heller skal lytte til heile landet i staden for å bruke fagre ord om at vi har ei styrkt rolle. Eg trur eg har nokså mange med meg på at fylkeskommunane ikkje føler at dei har det.

Stein Erik Lauvås (A) [20:51:30]: Tom stortingssal, tom pressebenk – det er et tegn på liten interesse for fylkeskommunen, tolker representanten Njåstad det som. Det er ikke riktig. At det er lite folk i salen, og at pressebenken er tom, tyder på at både stortingspolitikere og journalister har avslørt dette forslaget som en gigantisk bløff fra Fremskrittspartiet. Det kan det ikke herske noen særlig stor tvil om etter at Njåstad fortsetter å etterlyse et sterkt Høyre, som han kritiserer for å la småpartiene bestemme. Jeg lurer bare på hvem som lot småpartiene bestemme da denne regionreforma ble vedtatt, for da satt Fremskrittspartiet i regjering. Da så vi ingen forslag som dette, da hørte vi ingen slike flammende innlegg fra Fremskrittspartiet om dette. Nei, da var det heller flammende innlegg for en regionreform, som Fremskrittspartiet den gangen mente var helt suveren. De syntes det var veldig bra, og de sto helt og fullt bak den da de satt i regjering. Det var det vi hørte. Så spørsmålet om hvem det var som da styrte Fremskrittspartiet, melder seg jo.

Vi forstår jo alle at det er moro for Fremskrittspartiet nå å kunne bedrive litt selvrealisering, etter at de har kommet ut av en regjeringssperiode som de omtaler som å ha sittet i fengsel. Så jeg forstår at det er fristende å svinge seg litt, men det gjør ikke forslaget til en mindre bløff enn det er.

Vi vil ikke belæres av Høyre om å ta omkamper. Vi vil ikke belæres av Høyre om det, for hvis det er noe Høyre er gode på, er det å ta omkamper. Jeg skal nevne to eksempler som gjentar seg stadig. Det er omkampen om å få privatisert det norske helsevesenet. Det holder Høyre på med hele tiden. Og det er omkampen om å svekke lovverket i arbeidsmiljøloven. Det holder Høyre også på med hele tiden. Så hvis det er noen som driver med omkamper, er det Høyre. Vi vil ikke belæres av det partiet når det gjelder omkamper.

Jeg kan bruke anledningen til å etterlyse et svar på det jeg spurte om. Jeg spurte ikke om en opprømsing fra statsråden i replikkordskiftet av hvilke oppgaver som var levert. Jeg spurte om hvordan dette har styrket demokratiet og skjønnsutøvelsen i regionene. Det var nemlig et av hovedargumentene, og det står også omtalt i innstillingen. Representantene fra Høyre og Kristelig Folkeparti har skrevet det i Innst. 278 S for 2019–2020.

Karin Andersen (SV) [20:54:37]: Jeg merket meg statsrådens opprømsing av ulike oppgaver. Andre re-

presentanter var her oppe og forklarte at ja, det er greit å ramse det opp. Men når man får overført både oppgaver og stillinger, men ikke penger, er det neppe en styrking.

Vi har nettopp hatt høring i kommunalkomiteen om kommuneøkonomien, der dette går igjen: hvilke oppgaver man får, og at det ikke er finansiert, og det er en svekkelse av et nivå som får en oppgave, for da kan man ikke løse oppgaven godt. Jeg mistenker Høyre og Fremskrittspartiet for å ha det i tankene, at de vil at det skal se ut som om dette går dårlig, og så får de et argument for å legge ned fylkeskommunene, for det er det de vil.

Jeg har vært med på denne runden helt fra starten. Hva startet det med? Jo, forslag fra regjeringen om at fylkeskommunen skulle miste tannhelse, og at både videregående skole og kollektivtrafikk skulle over til kommunene. Jeg vet ikke helt hva som hadde vært igjen da, men det var altså regjeringens forslag til hvordan denne styrkingen av regionene skulle foregå.

Noen av de viktige oppgavene som et fylkesnivå er veldig godt egnet til, er nettopp disse oppgavene – fordi man må være stor. Og det var den høringen jeg refererte til i mitt forrige innlegg, der NHO Service og handel og mange av de som driver med kollektivtrafikk, var i stortingshøring og sa at dette faktisk var det mest tulleste de hadde vært med på. Skal vi nå sitte og forhandle med en masse kommuner, sa de. Det er galt nok med så mange det er nå, med de store ressursene som går til anbudsrundene på kollektivtrafikk.

Dette er oppgaver som krever store geografiske områder for at de skal kunne løses på en god måte. Det kreves også at de geografiske områdene har i seg både by og land, sånn at noen tar hensyn også til distriktene.

En annen viktig oppgave som fylkeskommunene kunne være veldig godt egnet til å løse, er regionalpolitisk utvikling – kompetanse- og næringsutvikling. Hva har skjedd der? Jo, regjeringen har halvert midlene og legger begrensninger på dem som gjør at fylkeskommunene ikke kan få gjort de oppgavene som de er veldig velegnet til. Og nå, under koronakrisen, hadde det vært helt ypperlig at de hadde hatt flere regionalpolitiske midler og kunne gått inn og finsiktet der statens virkemidler ikke treffer godt nok, både på utvikling av nye bedrifter og ikke minst også på å hjelpe bedrifter som er i krise. Men dette vil ikke regjeringen. De vil rett og slett ikke ha en regionreform. De bare later som, og disse tvangssammenslåingene er en del av den prosessen.

Katrine Boel Gregussen (SV) [20:58:07]: Jeg er inne som vara nå, til vanlig sitter jeg i Troms og Finnmark fylkesting. Selv kommer jeg fra Troms, men nå er jeg blitt ufrivillig troms- og finnmarking.

Det er en veldig krevende situasjon å være politiker i et tvangssammenslått fylke, og vi er veldig mange som er veldig klare for å komme tilbake til normalen igjen. For fylket vårt ble skapt mot folkets vilje, og nå synes vi det er viktig å oppheve den tvangen, sånn at folk igjen kan få tillit til politikk og samfunn.

For det første har ikke reformen fungert, for det var aldri hensiktsmessig å dele opp Norge på den måten som man gjorde, helt uten å ta hensyn til geografien. Finnmark alene er et enormt fylke, like stort som Danmark. Troms og Finnmark er enda mer enormt. Det blir vanskelig å ta inn over seg de store avstandene når man sitter her nede.

For det andre var hovedargumentasjonen for sammenslåing at man ønsket å gi fylkeskommunene flere og større oppgaver, og at man trengte større regioner for å få det til. Som fylkestingspolitiker har jeg sett lite til de nye oppgavene som ble ramset opp. Resultatet ser vi i dag. Enkelte fylker, som Møre og Romsdal med 248 000 innbyggere, fikk bestå, samtidig som nye Viken, med over 1,2 millioner innbyggere, er funnet på. Og hvor er de nye oppgavene blitt av?

Fakta er at fylkene har blitt så ujevne at regjeringen umulig kan gi alle fylkene flere og større oppgaver. Vi fra SV i Troms og Finnmark gikk til valg på å reversere sammenslåingen fordi vi mener det er en dårlig idé for begge parter. Vi ser at ingen vinner, og at vi alle har alt å tape.

Folket har jo talt. Det er ingen som vil ha denne regionreformen lenger – minst av alt innbyggerne, og veldig få i denne salen også. De som bor der og kjenner forholdene, er de som vet best hva slags utfordringer de forskjellige fylkene har, og de bør man lytte til.

Jeg har lyst til å være en god nabo med finnmarkingene, men jeg har ikke lyst til å være en tvunget sammenslåingskamerat. Vi har masse til felles som vi kan samarbeide om, men det må vi finne ut av selv. Det er ganske dårlig stemning når man tvinges i lag. Det er mye mer konstruktivt og trivelig når man selv kan ta initiativ til samarbeid.

De folkevalgte i nord fikk en soleklar beskjed fra velgerne i fjor: 39 av 57 representanter i Troms og Finnmark fylkesting vil ikke ha et storfylke i nord og jobber nå for oppheving. Nå inviteres vi til å sørge for at opphevingen gjøres på en bedre, mer ansvarsfull og tryggere måte enn sammenslåingen ble gjennomført på. Da blir det viktig med gode prosesser der man lytter til folket.

Et godt samfunn skapes ikke best av bare politikere. Med en forsvarlig opphevingsprosess kan vi sikre at det ikke koster mer enn det må, og at vi snart er tilbake til normaltilstander i nord. Det er aldri for sent å snu. Fylkene vil hjem igjen, og det synes vi er fornuftig og nødvendig.

Til slutt vil jeg bare si at vi heldigvis er rådet til å feriere i Norge i år, og da håper jeg at mange her tar turen nordover. Vi har dessverre ikke tog, men vi kan by på nydelig natur, trivelige folk, høye fjell, lange fjorder, god fisk og avstander som kan gi mer kunnskap om det store landet vi lever i.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Heidi Greni (Sp) [21:01:40]: I mitt første innlegg utfordret jeg representanten Njåstad til å klargjøre hvor disse nye fylkeskommunenes oppgaver skulle løses, og jeg forsto representanten sånn at det var kommunene som skulle løse de nye oppgavene. Men han gikk beheadig rundt hovedspørsmålet: Er det dagens kommuner som skal løse de oppgavene? Er dagens kommuner store nok til det? Eller ser Fremskrittspartiet for seg en massiv tvangssammenslåing til store regionkommuner som skal ta over de nye oppgavene? Eller er dagens kommuner i stand til å ta på seg videregående skoler, kollektivtrafikk osv.?

I innlegget sitt sa Njåstad at de som gikk for å reversere, altså si ja til oppløsning av tvangssammenslåinger, ville gå fra 11 til 19 fylkeskommuner. Det har Senterpartiet aldri foreslått, og jeg har aldri hørt noen andre som har foreslått det heller. Så hvor han har det fra, vet jeg ikke. Det vi har sagt, er at vi vil oppløse de fylkeskommunene som selv sier at dette er en dysfunksjonell struktur som ikke fungerer til den tjenesteproduksjonen som de er satt til å yte. Det er den som har skoen på, som best hvordan det skal organiseres.

Mange av disse sammenslåingene var frivillige, og det er vel ingen som har tatt til orde for at det skal gjøres noe med de frivillige sammenslåingene, som for øvrig er vellykket nettopp fordi de er frivillige, og fordi de er ønsket av lokalpolitikere.

Senterpartiet vil videreutvikle fylkeskommunen, ikke avvike den. Målet med regionreformen var å få mer makt til regionene og flere oppgaver til regionene. Nå er barnevernet avlyst, kulturoppgavene er avlyst, og jeg håper statsråden kan gjøre rede for hvilke nye oppgaver han har tenkt å erstatte det med, for det var noen av premissene også for de fylkene som slo seg sammen frivillig. Det skulle være mindre statlig overstyring og mer makt til fylkene. Da burde kanskje fylkene også få makt til å mene noe om strukturen i eget fylke. Ikke minst er jeg veldig skuffet over at staten nå har overkjørt fylkene ved at de har påtvunget alle fylker såkalt fritt skolevalg, noe som gjør at det blir krevende å opprettholde skolestrukturen, krevende å opprettholde linjetilbudet – de har bundet fylkene på hender og føtter.

Til slutt til finansieringen av disse oppgavene: Jeg tror ikke det var en eneste fylkeskommune på høringen

om kommuneproposisjonen i kommunalkomiteen som ikke påpekte at de var kraftig underfinansiert på de oppgavene de har fått. Det er vel også hovedårsaken til at fylkeskommunene kvier seg for å inngå avtale når det gjelder fiskerihavner. For de ser at når de får nye oppgaver, får de halvparten så mye å finansiere dem for som det staten har brukt da de gjennomførte den oppgaven.

Kari Anne Bøkestad Andreassen (Sp) [21:05:13]: Senterpartiet er helt klart av den oppfatning at selvstyret og lokaldemokratiet bør styrkes. Kommunene bør ha en større grad av råderett på mange områder, og vi må unngå at sentrale lover og forskrifter overkjører kommunene. Det er en sterk trang i dagens styresett til å få alle til å passe inn i samme boksen, og den uforståelige fascinasjonen for New Public Management gjør at mange tror at alt er bra bare det måles og rapporteres hyppig nok. Vi må generelt ha mer tillit til at folk faktisk gjør den jobben de sier de skal gjøre, og det gjelder ikke minst innenfor det offentlige.

Samtidig må vi ikke glemme at fylkeskommunene også er kommuner, og de leverer omfattende tjenester til befolkningen. Fremskrittspartiet mener tydeligvis at politikergodtgjørelser er bortkastede penger, men totalsummen for hele landet, som det vises til i forslaget, tilsvarer det Nordland fylkeskommune eksempelvis bruker årlig på kultur, miljø og folkehelse – og begge deler er vel anvendte penger. Hvor mye 300 mill. kr utgjør i prosent av totalkostnaden med regionreformen, må noen andre svare på.

Fylkespolitikere landet over gjør en stor og viktig jobb for sine innbyggere, og de har et stort ansvar. Det påstås at innbyggerne ikke har noe tilknytning til fylkeskommunen, men jeg tør i hvert fall å påstå at veldig mange har et sterkt forhold til de tjenestene som leveres. Utover det er den manglende x-faktoren til fylkespolitikere kanskje forståelig. Kommunepolitikere er veldig synlige i sitt lokalsamfunn. Stortingspolitikere – iallfall noen av den – er vel mest som kjendiser å regne, mens fylkespolitikere faller litt mellom to stoler. Det betyr ikke at de ikke gjør en viktig jobb.

Det er fylkespolitikere som får gjennomgå når tilbud må kuttes, men det er også de samme som står på barrikadene og kjemper for sine krav i møte med sentrale styresmakter. Jeg tror at kommuner i store deler av landet vil få store utfordringer med å få forståelse og støtte for sine krav, dersom de ikke også kan få drahjelp fra fylkeskommunen de samarbeider godt med. Vi har all erfaring med at fylkeskommunene jobber aktivt opp mot Stortinget, og det er lett å se at situasjonen vil bli vanskeligere for mange uten denne påvirkningsmuligheten.

Senterpartiet mener at dagens tre forvaltningsnivåer må videreføres. Men vi mener også at byråkratiet må reduseres. Vi mener at selvstyret må styrkes, og at tillit må bygges. Et levende lokaldemokrati styrker aktivitet i hele landet vårt, og er det noe vi trenger nå, er det å ta hele landet i bruk og verdsette de mulighetene som finnes, og som vi har.

Presidenten: Neste taler er Helge André Njåstad. Representantene kan også bruke talerstolen nede på gulvet, hvis det er ønskelig.

Helge André Njåstad (FrP) [21:08:12]: Nei, eg trivst best på denne talarstolen, og eg vil svara litt på dei spørsmåla Framstegspartiet har fått i debatten.

Viss eg kom i skade for å seia at ein automatisk skulle gå tilbake til 19 fylkeskommunar, kjem det av at eg er van med at Senterpartiet alltid vil ha ting slik som dei alltid har vore. Eg beklagar viss eg tilla dei meiningar i denne saka som ikkje samsvarer med det prinsippet. Men eg registrerer i alle fall at dei vil ha fleire fylkeskommunar enn me har i dag, og det er eit steg i feil retning.

Det er òg interessant å høyra representanten Lauvås seia at forslaget vårt er ein bløff. Det er ikkje usannsynleg at eit parti som har programfesta nedlegging av fylkeskommunen, føreslår det. Når det største partiet i regjeringa skal møta forslaget og har programfesta det same, kan ein ikkje seia at det er ein bløff. Når fire parti samarbeider, kunne programfestinga til dei to største vorte vedteken politikk, ikkje programmet til dei to minste.

Så registrerer eg òg at når ein skal fortelja historia om regionreforma i førre periode, gjev ein inntrykk av at me sat i regjering og difor hadde store følelsar for denne reforma. Reforma kom på initiativ frå Stortinget. Regjeringa føreslo ingenting. Det var eit initiativ frå Stortinget, og me var veldig tydelege på at det var Venstre og Kristeleg Folkeparti sitt initiativ og deira siger. Når ein sa at me forsvarte det med innleving, tenkte eg: Kan no dette stemma? Så eg gjekk inn i referatet og sjekka kva eg sa i den tida. Det var inga innleving å spora i innlegget, eg var faktisk veldig ærleg og tydeleg på at dette var Kristeleg Folkeparti og Venstre sin siger. Hadde det vore opp til oss, sa eg den gongen, hadde me klart oss med to nivå, og det var faktisk så lite entusiasme i innlegget at då eg vart utfordra på om eg eigentleg syntest det var ein god idé, sa eg at det var ei sak som var tapt, men at så lenge det ikkje var fleirtal for vårt primærstandpunkt då heller, var det betre med 11 av noko me var imot, enn 19.

I tillegg, når det gjeld historieforteljing, synest eg det er rart at dei raud-grøne gjev eit inntrykk av i debatten at dei ikkje har sete i regjering og hatt ein statsråd som heitte Åslaug Haga, som fremja regionalmeldinga, og som brukte fleire år på utgreingar med sikte på færre fylkeskommunar. Eg vil anbefala representantane å gå

inn i historieboekene og lesa historia om den raud-grøne regionreforma, som enda med masse utgreiing og at ein på oppløpssida fann ut at ein nærma seg eit val, og at ein då ikkje skulle føreslå noko som innbyggjarane ikkje vil ha. Dei hadde jobba for det i mange år, men så trekte ein seg på oppløpssida. Ein førte over nokre få oppgåver, og me kjenner historia – at det ein fekk, var vegar som var dårlege og ikkje vedlikehaldne, og ferjer som det var vanskeleg å forvalta nye kontraktar på. Historia til dei raud-grøne er på ingen måte slik at ein bør gjera seg høg og mørk og frå denne talarstolen teikna eit bilete av andre parti.

Ove Trellevik (H) [21:11:28]: Det er heilt korrekt som representanten Njåstad seier, at overføringa og reforma som omhandla fylkesvegar, har ridd mange fylkeskommunar som ei mare i mange, mange år. Heldigvis har det vore ei styrking også av fylkesvegnettet, slik at noko av vedlikehaldsetterslepet er teke igjen.

Så seier representanten Greni at me må lytta til dei som har skorne på. Det er heilt sant, det bør me faktisk gjera. Det er litt av grunnen til at eg tek ordet, for det er ein veldig unyansert debatt her. Når me har vore på komitéreise, har vi møtt tilsette, bl.a. i Viken, i Vestland og fleire andre plassar, som har sagt: No må de gje oss ro – ja, me er imot det, men de må gje oss arbeidsro, me må få sjansen til å få dette til, de må ikkje ta omkamp på omkamp. Så eg er heilt einig med Greni, me må lytta litt til dei som har skorne på og lata folk få sjansen til å få dette til å fungera på ein god måte.

Så nemnde representanten Karin Andersen at det hadde vore oppe på ei høyring her at mange klaga over inntektsnivået, og at oppgåvene var underfinansierte frå staten. Men ho nemnde ikkje at det i høyringane – me har jo hatt høyringar om ferjeøkonomi òg – òg kom fram at den største faktoren med omsyn til at fylka sleit med fylkesøkonomien og ferjeprisinga si, var at dei hadde innført AutoPASS, og dei hadde innført nye fartøy lenge før tida for å skifta fartøy gjekk ut, for å byggja grøne, nye fartøy. Noko kom av det grøne skiftet, men den aller største kostnaden kom av AutoPASS, som dei sjølve hadde valt, og som staten kanskje ikkje har pålagt dei.

Så det er ikkje slik at alt nødvendigvis er så underfinansiert. Det handlar veldig mykje om korleis fylket sjølv har prioritert, og det er ikkje kome godt fram i debatten.

Aud Hove (Sp) [21:13:57]: Eg må innrømme at det er vel meir ein replikk til siste talar. Det kan ikkje stå uimotsagt at det er fylkeskommunane sin dårlege skjøtsel av fylkesvegane som gjer at vi seier at vi har for lite skilling. Det er vel denne salen her, ut frå ei fleirtalsregjering, som vedtek budsjettet, og som vedtek overføringane, og når ein ser på forslaget til NTP, kan ein

ikkje akkurat seie at det fylket eg kjem frå, blir tilgode sett med så mykje skilling heller, som vi seier – det betyr pengar. Så eg kunne ikkje halde meg frå å kommentere det, for dette handlar rett og slett om kor mykje skilling vi har for å skjøtte dei oppgåvene vi har.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 23 og 24.

Sak nr. 25 [21:14:57]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Torgeir Knag Fylkesnes og Audun Lysbakken om å evakuere barn og sårbare flyktninger fra Hellas til Norge og å støtte og bidra til den humanitære løsningen varslet av den tyske regjeringen og Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om solidaritet med Hellas og hjelp til barn som er i flyktningleirer (Innst. 298 S (2019–2020), jf. Dokument 8:85 S (2019–2020) og Dokument 8:86 S (2019–2020))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [21:16:20] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke komiteen for en konstruktiv behandling, på tross av store politiske motsetninger. Det er slik at det ikke i noen av forslagene i saken er forslag til løsninger som kommer til å få flertall, og jeg vil overlate til de respektive partiene å snakke for sitt syn i denne saken. Jeg registrerer også at ansvarlig statsråd ikke er til stede i salen under denne viktige behandlingen, noe jeg synes er uheldig.

Jeg vil snakke for Fremskrittspartiets syn i denne saken. Det har helt utvilsomt vært et enormt press på de politiske partiene. Det er vanskelig å stå imot når mediene kjører en unyansert kampanjejournalistikk for å få fram bare én side av saken. Det kreves ryggrad å stå opp mot feilinformasjon og desinformasjon i disse vanskelige sakene, og jeg var veldig lenge glad for at de store partiene i Norge sto støtt på en ansvarlig og fornuftig politikk, nemlig at det ikke er en god løsning å hente asylsøkere fra Hellas til Norge. Dette har Norge prøvd for. Resultatet var at situasjonen ikke ble noe bedre. Situasjonen er nå verre enn tidligere.

Men ta først Arbeiderpartiet: De sto først på et ansvarlig og fornuftig standpunkt, men snudde trill rundt og gikk bort fra at vi skulle satse på kvoteflyktninger. De sa i mediene at de ville øke antall kvoteflyktninger, og de skulle hentes fra Hellas. Jeg vet at Arbeiderpartiets politikere har mer innsikt i denne saken enn som så. Det finnes ikke kvoteflyktninger i Hellas. Det er ikke kvoteflyktninger Arbeiderpartiet har tenkt å hente 500 stykker av, det er asylsøkere med et uavklart beskyttelsesbehov.

Vi er i denne salen vant med at vi har noen partier som alltid innehar en uansvarlig rolle eller en uansvarlig politikk på disse feltene, som alltid – ukritisk – vil hente flere, uavhengig av om det vil hjelpe eller ikke. Men når Høyre i dag varsler at de også snur trill rundt og går bort fra de ansvarlige og fornuftige standpunktene de har hatt, blir jeg opprørt og skuffet. Vi vet fra før at det er ingen hjelp at man ved å si ja til å hente asylsøkere lokker flere asylsøkere ut på en farlig reise for å ende opp i en håpløs situasjon i overfylte leirer.

Det verste er at det som regjeringspartiene nå har blitt enige om, er langt verre enn Arbeiderpartiets løsning, for partiene Høyre, Kristelig Folkeparti, Venstre og Senterpartiet ønsker nå å ta hjelpen fra dem som absolutt trenger det, nemlig kvoteflyktninger, og overføre den til asylsøkere med et tvilsomt beskyttelsesbehov.

Jeg har vanskelig for å trekke folks intensjoner i tvil, men det er helt åpenbart at her har noen partier blitt presset til å velge løsninger som de vet ikke er fornuftige. Å ta hjelpen fra dem vi vet trenger den mest, og gi den til asylsøkere med et uavklart beskyttelsesbehov, som bare vil føre til at flere blir lokket ut på en farlig ferd og flere vil ende opp i en håpløs situasjon, har ingenting med solidaritet å gjøre. Det handler om å tekkes helt andre interesser. Arbeiderpartiet har valgt sin løsning for å roe ned gemyttene i egne rekker etter protestene mot den ansvarlige linjen, og Høyre har valgt sin retning for å tekkes sine samarbeidspartnere. Det er urovekkende at vi har en regjering som lar partier som Rødt, Kristelig Folkeparti, Venstre og SV styre innvandringspolitikken.

Masud Gharahkhani (A) [21:21:44]: Asyl- og flyktningpolitikken er et av de mest krevende politiske områdene, som det noen ganger kan oppleves som en umulig oppgave for verden å løse. Det er dessverre ikke rom for mange nyanser i det offentlige ordskiftet heller, og uavhengig av politiske vedtak vil det være mange millioner mennesker som lever i en helt uverdigg og håpløs situasjon. For det er flyktningbarn i Bangladesh, det er flyktningbarn i Bekaadalen i Libanon, og det er flyktningbarn i Moria. Derfor må vi som ansvarlige politikere som ønsker en rettferdig flyktningpolitikk, bygge våre handlinger på noen bærende prinsipper. Norge skal tilhøre de land som vil bidra til en solidarisk flykt-

ningpolitikk. Det er både i vår interesse og vårt moralske ansvar. Vi skal være en tydelig stemme for dem som sitter nederst ved bordet. I en verden der 30 millioner mennesker er flyktninger, trenger vi også stemmer som snakker for de flyktningene vi ikke ser på tv. Norge skal stå i front for internasjonale løsninger som sikrer at flere land tar sin del av vårt felles ansvar, og vi skal stille opp for transittland i Europa, men også for mottakerland som huser millioner av flyktninger, for det er der det bor flest flyktningbarn i verden, det er der generasjoner går tapt.

Det er sunt med debatt om politiske løsninger og hvordan vi skal stille opp. Men det vi har sett fra regjeringen den siste tiden, er manglende handlekraft. For tre uker siden la vi i Arbeiderpartiet fram våre forslag. Våre løsninger bygger på våre prinsipper om en rettferdig og forutsigbar flyktningpolitikk. Hovedsporet skal fortsatt være kvoteflyktninger og de mest sårbare, i tett samarbeid med FN. Derfor ber vi regjeringen om å ta ansvar. Norge må i dialog med FN gjenoppta inntaket av kvoteflyktninger, som har stoppet opp. Dette handler om politisk vilje. Når det er historisk lave asylkomster, er det også rom for å øke antallet kvoteflyktninger noe. Sammen med FN må vi vurdere om en andel av økningen av kvoteflyktninger kan inkludere relokalisering av asylsøkere med beskyttelsesbehov fra Hellas, som Norges svar på anmodning fra FN. Og selv om FN sier ja, vil det fortsatt være mange mennesker på bakken som vil leve i en håpløs situasjon. Derfor ber vi regjeringen om en konkret plan for Norges internasjonale bidrag for å etablere verdige og rettighetsbaserte mottaksforhold i transittland som Hellas. Det innebærer kvalitetssikring av asylsaksbehandlingen, fri rettshjelp til sårbare grupper av asylsøkere, frivillig assistert retur og reintegrering av sårbare grupper.

Det at det er diskusjoner, er en del av vårt politiske ordskifte både i partier og mellom partier, men det eneste regjeringspartiene og deres støttepartier enstemmig har formidlet i denne saken, er kaoset som rår mellom dem. Høyre sier den ene dagen at de vil skrote hele ordningen med kvoteflyktninger, og den andre dagen at de vil beholde det høye antallet. Fremskrittspartiet stilte krav om et kutt i kvoteflyktninger for å støtte regjeringen videre, for så å si at det ikke var et ultimatum likevel. Kristelig Folkepartis Bondevik har pekt på alle andre enn eget parti, Kristelig Folkeparti sier de vil gå til opposisjonen, men vil ikke møte dem. I går varslet de at de ville levere et forslag mot egen regjering, men de trakk det i dag tidlig.

Regjeringen har også operert uærlig. De fortalte Stortinget at de trengte mer tid for å snakke med EU og FN, men det er tydelig at det var for å kjøpe seg tid – fordi de er totalt uenige. Og de har feilinformert ved å si at FN

og andre aktører ikke er på plass på bakken og kan bistå i Hellas, og ved å si at Norge ikke har muligheten til å sette noen kriterier for hvem som eventuelt skal relokaliseres. De legger nå fram en løsning i tolvte time, noe de kunne ha gjort for lenge siden.

Arbeiderpartiets forslag er lagt på bordet, og der har de vært en god stund. Til regjeringen vil jeg si: Det flyktningpolitikken trenger, er forutsigbarhet og brede løsninger i denne sal – og i en tid der landet og verden er i krise, må regjeringen slutte med å sitte handlingslammet. Vi har nok av utfordringer vi skal løse, både nasjonalt og internasjonalt.

Med dette vil jeg ta opp det forslaget Arbeiderpartiet er alene om, og de forslagene vi har sammen med SV.

Presidenten: Representanten Masud Gharakhani har tatt opp de forslagene han refererte til.

Ove Trellevik (H) [21:26:37]: Toretalen til representanten Engen-Helgheim er ikkje truverdilig. Han er grådlig flink til å prata, men kva dei har vore med på å forhandla fram, og som står skrive i Granavolden-plattformen, har han altså ikkje fått med seg. Det står der:

«Nivået på kvoteflyktninger må (...) sees i sammenheng med øvrige innvandrings- og integreringsutfordringer, herunder eventuell relokalisering fra EU.»

Det fell på steingrunn, det han seier i innlegget sitt.

Situasjonen i Hellas er heilt akutt. Det er ei humanitær krise, forårsaka av at det er altfor mange immigrantar som søker politisk asyl i Europa. Men på langt nær alle har behov for vern etter asylretten.

Det er lett å verta kjenslemessig engasjert. Ein vert prega av bileta og historiene ein ser og høyrer frå leirane i Hellas og andre delar av verda, for den delen. Høgre støttar regjeringas syn. Dersom Noreg skal bidra med relokalisering, bør det vera ein del av ei europeisk og langsiktig løysing, og at ein får ei varig og bindande ordning for ansvars- og byrdefordeling.

Så har det dei siste vekene vore ein prosess der fleire og fleire land har slutta seg til initiativet om relokalisering. For Høgre er det viktig å førebyggja at fleire legg ut på ei farleg reise mot Europa. Regjeringa skriv i sitt svarbrev til komiteen at det ikkje kan utelukkast at relokalisering kan gje ein tiltrekkingseffekt til Europa og dermed bidra til å oppretthalda smuglarmarknaden. Dette er særleg aktuelt og særleg uheldig for einslege mindreårige som er spesielt sårbare immigrantar.

Det finst om lag 5 300 einslege mindreårige i Hellas per i dag. 70 pst. av dei er frå Afghanistan og Pakistan, og meir enn 90 pst. er gutar over 15 år. Det er også verd å merka seg at det er svært få unge menn mellom 18 og 23.

Å hjelpa og beskytta barn som ikkje får nødvendig omsorg, er eit ønskje dei aller fleste av oss har. Det inter-

nasjonale samfunnet har eit moralsk ansvar overfor menneske som er på flukt. Men det er legitimt å spørja seg: Korleis og kor kan ein best hjelpa? Det er såleis lett å argumentera for at ei god løysing er å hjelpa flest mogleg av barna som er i leirane, ut av leirane. Spørsmålet er om det på lengre sikt er det rette. Vil ei slik løysing gje håp for andre immigrantar utan behov for vern?

Så er det slik at Noreg frivillig – med Framstegspartiet i regjering – deltok i eit relokaliseringsprogram i 2015–2016, der me relokaliserte 1 509 asylsøkjjarar frå Italia og Hellas til Noreg. Det vart ikkje særleg betre i Hellas av den grunn.

Ifølgje Europakommisjonen var det to EU-land, Irland og Malta, som faktisk relokerte like mange asylsøkjjarar som me var forplikta til under den midlertidige relokaliseringsordninga i 2015–2016. I tillegg deltok Noreg, Sveits og Liechtenstein frivillig.

Noreg bidrog også i ei adhocrelokalisering frå Malta sommaren 2018. Så Noreg har bidrege mange gongar, utan at Hellas og EU har fått på plass ei varig løysing for asylhandsamingssystemet i Hellas. Noreg har også bidrege ved å handsama asylsøknadene til 970 personar, som skulle ha vore handsama i Hellas. Det vil seia at 650 er handsama, men Hellas nektar å ta dei tilbake, og det er 250 som vert att her i Noreg, som Hellas ikkje ønskjer å ta imot, og som kanskje må få søknaden sin handsama her i Noreg. I den perioden har me også teke imot 24 einslege mindreårige asylsøkjjarar.

At regjeringa i dag varslar at ein vil bidra i det pågåande felleseuropeiske initiativet til å avlasta Hellas, bidreg til å betra utfordringa på kort sikt, men det er legitimt å stilla spørsmålet om dette er det rette på lang sikt. Ofte er det dei vala som er mest krevjande å stå i, som kan vera rette på lang sikt. Difor ønskjer Høgre ei varig løysing på utfordringa med asylhandsamingssystemet i Hellas.

Me treng felleseuropeiske løysingar, som sender signal om at om ein kjem hit utan grunn til opphald, kan ein ikkje rekna med å få verta her. Europa treng løysingar som inneber at dei som får avslag, må returnera til sine heimland eller til trygge transittland. Skal flyktningkonvensjonen og asylinstituttet fungera i framtida, er ein heilt avhengig av at systemet fungerer slik at me kan gje vern til dei menneska som treng det, og at dette systemet ikkje vert utnytta til andre formål.

Heidi Greni (Sp) [21:32:02]: Norge bidrar sterkt til mottak av flyktninger. De siste fem årene har Norge tatt imot 12 800 overføringsflyktninger, noe som er et svært høyt antall i forhold til folketallet. I tillegg bidrar Norge med midler til drift av leirene i Hellas og til drift og mottak for enslige mindreårige.

Senterpartiet er opptatt av å hjelpe flest mulig. Det innebærer å hjelpe i nærområdene samt å ta imot noen av de mest sårbare gjennom ordningen med kvoteflyktninger gjennom FN. Det er imidlertid ingen tvil om at situasjonen i mottaksleirene i Hellas gir grunn til bekymring. Leirene er overbefolket. I mars 2020 var det mer enn 37 000 personer i fem leirer i Hellas. De er dimensjonert for 7 000. Moria er den største av leirene. Der oppholder det seg nå 18 000 personer, og av dem er det 1 800 unger. Situasjonen er ekstra krevende for særlig sårbare grupper, og da tenker jeg spesielt på unger under 15 år som befinner seg i leirene uten omsorgspersoner.

Senterpartiet mener kvotesystemet gjennom FN bør prioriteres framfor andre relokaliseringsløsninger. Ansvaret for håndteringen av situasjonen i greske leirer er først og fremst greske myndigheters oppgave. Med den prekære situasjonen knyttet til covid-19 og den sprengte kapasiteten i leirene er det i en ekstremt kritisk situasjon imidlertid nødvendig at en bredde av europeiske land tar et medansvar, og Norge bør bidra.

På grunn av den humanitære situasjonen mener Senterpartiet at Norge gjennom en engangsløsning bør ta imot noen unger under 15 år. Med lave ankomsttall av asylsøkere har vi kapasitet til det. Smittevernhensyn må sikres. Det er viktig både for ungene og også for å ivareta den norske befolkningen for øvrig.

De mest sårbare ungene må prioriteres. Derfor foreslår Senterpartiet at Norge skal ta imot noen av de enslige mindreårige under 15 år uten omsorgspersoner under følgende forutsetninger:

- at det skal være en bredde av europeiske land som enes om en avtale for mottak
- at fordelingen beregnes etter folketall i mottakslandene
- at Norge tar imot enslige mindreårige under 15 år uten omsorgspersoner i leirene, fortrinnsvis jenter, som er de absolutt mest utsatte
- at Norge går i dialog med FN for å vurdere hvem som er de mest sårbare innenfor denne definerte gruppen

Senterpartiet mener innvandringspolitikken er tjent med en bred politisk enighet. Derfor tok vi til orde for en tverrpolitisk drøfting i komitébehandlingen, men det var ingen interesse fra regjeringspartiene for å få en tverrpolitisk dialog.

I dag har vi blitt kjent med gjennom media at regjeringen har blitt enig om relokalisering. Hva det går ut på, vet vi lite om. Det sies ikke noe om antall. Senterpartiet mener Norge skal relokalisere sin relative andel etter folketallet, dvs. mellom 25 og 40, litt avhengig av hvor mange land som bidrar.

Forslaget sier heller ikke noe om begrensninger i forhold til alder. Vi mener det er de yngste som er mest utsatt, og at de bør prioriteres. Det er også de som mest sannsynlig vil få opphold i Norge, og det vil være uheldig hvis vi f.eks. tar imot 16–17-åringer som bare får midlertidig opphold, og som i neste omgang skal tvangsretturneres når de blir 18.

Det sies heller ikke noe om hvor mange land som må delta for at regjeringen skal betrakte dette som en bred deltakelse fra Europa. Representanten Trellevik avklarte ingen av disse spørsmålene i sitt innlegg, så jeg håper statsråden vil klargjøre det i sitt innlegg.

Til de andre forslagene: Arbeiderpartiet ønsker å øke antall kvoteflyktninger på tross av at vi nå mottar et historisk høyt antall – tre ganger så mange som under den rød-grønne regjeringen. Senterpartiet mener vi ikke må ta imot flere enn at vi klarer å få til en god integrering, noe som er krevende også med dagens antall. Det er vanskelig å få alle i arbeid, og arbeidsledigheten i forbindelse med koronakrisen vil forsterke disse utfordringene. Derfor kan vi ikke støtte Arbeiderpartiets forslag.

SVs forslag om å ta imot 1 500 – og jeg oppfatter at det er i tillegg til de 3 000 kvoteflyktningene vi har forpliktet oss til – mener jeg er urealistisk. Her må flest mulig land i Europa bidra. Norge kan ikke ta ansvaret selv.

Til slutt vil jeg ta opp Senterpartiets forslag.

Presidenten: Representanten Heidi Greni har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Karin Andersen (SV) [21:37:26] (komiteens leder): Det er veldig mange flyktninger i verden, og de fleste av dem befinner seg i et fattig naboland. Noen av dem kommer også til Europa. Og la meg slå fast med en gang: Alle partier ønsker å hjelpe flest mulig. Det er ingen partier som ønsker at vi skal gi beskyttelse til mennesker som ikke har beskyttelsesbehov. Det er alle enig i. Men jeg må si at jeg forundrer meg litt over flertallet her, som sitter og vet så skråsikkert hvem som er i flyktningleirene, og som ikke har beskyttelsesbehov.

Jeg har vært i mange flyktningleirer, sammen med dem som representantene her forteller om, som har vært der og sett hvor ille det er. Ja, det er det. Men det er enda verre i leirene i Hellas. Det er også en humanitær katastrofe på europeisk jord. Da er spørsmålet: Er det i Norges interesse at Hellas bryter sammen – et land som har vært i økonomisk krise i ti år, som har blitt pålagt av EU og Verdensbanken å ikke ansette folk i offentlig sektor og å skjære ned på ytelsene til egen befolkning, som nå blir utsatt for påkjennningene med å måtte huse alle disse flyktningene?

Norge har sendt masse penger til dette, gjennom mange år, og vi har fått igjen over halvparten. Det vet denne forsamlingen godt. Det er for mye. Det er i Norges

interesse å avlaste lokalbefolkningen på øyene, som har fått nok. Det er i Norges interesse å være på den solidariske sida i Europa når et land holder på å knele under byrden, og mange unger sitter alene uten skolegang i flere år, med en helsetjeneste som stort sett er borte, ikke noe aktivitetstilbud, ingen sikkerhet og ingen omsorg. Det er veldig alvorlig, og Norge kan gjøre mer.

Jeg har slåss for dette lenge. Og jeg tenkte at kanskje kom det nå en løsning fra regjeringen som jeg kunne være litt glad for. Men så kommer det en løsning som sier: Nei, vi overlater igjen til andre europeiske land å bestemme om Norge skal gjøre dette.

Regjeringen sier at det må være så og så mange. Ikke vet jeg om det er åtte eller ti som gjelder, og hvis det da er sju, skal ikke Norge gjøre noen ting? Hva er det for slags begrunnelse for ikke å hjelpe? Er det i Norges interesse – at de som ikke vil, skal få lov til å styre retningen for hvilken rolle Norge skal ta? Jeg kan ikke forstå det.

Det står heller ingenting om hvor mange. Betyr det at det flertallet som har dannet seg her nå, kanskje mener at hvis man tar imot to, har man løst jobben sin? Ja, to er kanskje bedre enn null, men for å bidra i denne dugnaden må Norge gjøre mer, og det kan vi fordi det nesten ikke kommer asylsøkere til Norge nå.

Jeg – og SV – mener at det er i Norges interesse å gjøre det, også ut fra at vi skal styrke de forutsigbare ordningene som jeg hører flere i denne salen nå etterlyser. For hva slags rammeverk har vi rundt oss når det gjelder dette? Jo, det er FN-systemet. Og denne nasjonalforsamlingen har altså svekket det systemet ved å ikke si ja når FN ber oss om hjelp. FN har bedt oss om å ta imot 5 000 kvoteflyktninger. Det har blitt 3 000, litt mer enn før, men vi har ikke hørt på FN. FN sa til denne forsamlingen: Hvis dere fjerner rimelighetsvilkåret i flyktningpolitikken, bryter dere konvensjonen. Man hørte ikke på FN.

Man svekker det systemet for forutsigbarhet som man etterlyser. Ja, krig er forferdelig, og det kommer aldri til å bli forutsigbart for noen, men da må Norge være seg sin rolle bevisst som et av de landene som står fast på sine forpliktelser, både hjemme og ute. Nå søker Norge plass i Sikkerhetsrådet, og vi burde være i første rekke av dem som forsvare FN's konvensjoner og det skjøre, lille nettverket av sivilisasjon som det er, som prøver å fortelle oss hva vi skal gjøre når det er som vanskeligst – ikke for oss, men for de andre. Hva er riktig å gjøre da? Jo, da er det riktig å gi beskyttelse til dem som trenger beskyttelse. Det må Norge gjøre, og da må vi høre på FN.

Jeg tar opp de forslagene SV står bak i dag, og jeg håper den løsningen som regjeringen har kommet til, betyr at vi skal gjøre noe, men jeg frykter dessverre at det kan bety ingenting.

Presidenten: Representanten Karin Andersen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Solveig Schytz (V) [21:42:59]: Det er en humanitær krise i flyktningleirene i Hellas som Norge har et medansvar for at har oppstått, for Norge støtter EU–Tyrkiaavtalen, og leirene befinner seg innenfor det som er Norges Schengen-yttergrense i sør. Vi har derfor også et ekstra ansvar for å bidra til å løse situasjonen, både ved å bidra med hjelp til å bedre forholdene i leirene og ved å bidra til å bygge opp asylsystemet i Hellas, slik vi har gjort, og også til å relokalisere de mest sårbare flyktningene. Vi må hjelpe mennesker der de er, men også hjelpe dem som ikke kan hjelpes der de er. Fellesskapet må ta ansvar for å bidra til disse menneskenes frihet.

En rekke europeiske land, med Tyskland i spissen, har gått foran og tatt på seg å relokalisere og hjelpe ut av flyktningleirene noen av de mest sårbare barna. Jeg er svært glad for at regjeringen slår fast at det skal også Norge gjøre, sammen med mange andre europeiske land. Internasjonalt samarbeid er nødvendig for å løse de store utfordringene, ikke minst når det gjelder migrasjon. Europeisk samarbeid er nødvendig for å løse migrasjonskrisen i Europa, både på kort og på lang sikt. EU-kommisjonen og greske myndigheter har i samarbeid med FNs høykommissær for flyktninger, UNICEF og andre organisasjoner etablert prosedyrer for prosessen med relokalisering av de mest sårbare barna og familierne, og stadig flere land tar ansvar og ønsker å bidra.

For barna i Moria-leiren og i andre flyktningleirer står det om livet, både her og nå og i framtiden. Denne saken viser hvor viktig det er at noen alltid er villig til å stille de ubehagelige spørsmålene om og om igjen. Nå er vi blant dem som går foran i et europeisk samarbeid, og det er en investering i et samarbeid som vi i årene framover må styrke. Nå er vi på god vei.

Jeg legger ikke skjul på at vi har satt pris på det engasjementet enkelte opposisjonsparti har vist i denne saken, og med det gitt Venstre og Kristelig Folkeparti god backing på det som en samlet regjering nå stiller seg bak. Jeg er glad for at regjeringen har slått fast at Norge skal bidra, og legger til grunn at avklaringen om hvor mange barn som kan hentes, og når dette kan skje, kan komme raskt. Det vil ha mye å si for andre europeiske land som nå står og venter på hva Norge og andre europeiske land foretar seg, men det vil ha alt å si for de menneskeskjebene som berøres av de avklaringene som kom i dag.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [21:45:55]: Kristelig Folkeparti er i dag glad for at vi har fått et gjennomslag i regjeringen for en løsning som betyr at Norge henter sårbare barn og familier fra leiren i Hellas. Norge skal bidra i en felleseuropeisk løsning gjennom det relokaliseringinitiativet som nå foreligger. Vi har også fått en

tydeligere definisjon på hvordan en felleseuropeisk løsning skal forstås.

Kristelig Folkeparti har sammen med Venstre i regjering arbeidet hardt for en løsning i saken. Dette har vi gjort fordi vi har ment at det eneste rette å gjøre i den situasjonen som vi ser utspille seg på de greske øyene, er å hjelpe, ikke bare gjennom å bevilge midler for å bedre forholdene i leirene – det har vært viktig – men også ved å hente sårbare barn og familier til Norge.

Vi ville at Norge sammen med de andre landene involvert i relokaliseringinitiativet skulle stå samlet og bidra til en løsning. Vi ville at Norge skulle bidra med å ta sin del av ansvaret for å hjelpe de sårbare barna og barnefamilierne ved å relokalisere en rettferdig andel av disse til Norge. Vi ville at Norge skulle bidra med å relokalisere sårbare barn som er ofre for stormakters spill, voksnens valg og stor fattigdom, fra øyene i Hellas. Vi har fått en beslutning i regjeringen i dag som viser at også regjeringen vil. Det er vi glad for.

Denne saken er viktig, fordi et gjennomslag betyr at Norge fortsetter å ta en aktiv rolle for å finne gode praktiske løsninger som bidrar til både internasjonal solidaritet og innsats og stabilitet. Vi har ment at dette har vært et av sakens kjernemomenter. Den handler om sårbare barn og om de sårbare barnefamilierne, men den handler også om hvilken retning vi vil at Norge skal være med på å bevege Europa i i spørsmål som dette. Det handler om hvilket ansvar Norge velger å ta for å påvirke i en humanitær og solidarisk retning, som kan hjelpe land i krise, og som sikrer at menneskerettighetene etterlevs. Derfor har det vært viktig for oss at Norge viser med handling at vi er et land som ønsker å få til en felles byrdefordeling mellom de europeiske landene. Dette mener vi at Norge har hatt en lang tradisjon for å gjøre innen både bistand og innvandring.

Kristelig Folkeparti mener en felleseuropeisk løsning er viktig. I dag har, ifølge de opplysningene som vi har fått, 14 land gitt løfte om å hente sårbare grupper fra Hellas. Dette er et europeisk initiativ Norge ikke kan stille seg på siden av, men som vi må vise gjennom aktiv handling at vi er en del av. Samtidig mener vi at man bør fortsette å jobbe videre for en mer permanent og langsiktig løsning som kan få fram mer av styrken i det europeiske samarbeidet også utover krisen som utspiller seg på de greske øyene akkurat nå. For oss har det aldri handlet om å se den ene saken løsrevet fra det andre. For oss har perspektivet hele tiden vært at å delta i et europeisk samarbeid nå, som en del av en adhocløsning, også kan bidra til å løfte fram en mer langsiktig og en permanent europeisk løsning.

Denne saken har ligget Kristelig Folkepartis politiske hjerte nær – ja, faktisk ligger den helt i kjernen av vår primærpolitikk. Våre medlemmer og velgere har ikke

latt oss få fred ett minutt i denne saken, og jeg takker dem for det. Jeg vil også takke kommunene som har stilt opp, og som har bedt oss om å gjøre dette, enkeltpersoner, organisasjoner og alle andre som har bidratt til å sette lys på de ulike forholdene i denne saken. For saken har mange sider, men uansett hvilket spørsmål vi har stilt oss selv, uansett hvilket perspektiv vi har fått presentert, har svaret vårt vært: Det er riktig å relokalisere sårbare enslige asylsøkerbarn og sårbare barnefamilier fra leirene i Hellas til Norge gjennom et felleseuropeisk initiativ.

Vi har vist til tungtveiende grunner som vi har ment det har vært viktig å løfte fram i en sak som dette. Vi har en regjering som nå vil bidra til en felleseuropeisk løsning gjennom initiativet for relokalisering sammen med minimum åtte andre mottaksland, og vi har fått en realistisk, gjennomførbar og bærekraftig løsning som betyr at Norge vil hente sårbare barn og barnefamilier fra leirene i Hellas, som vil ha overveiende sannsynlighet for opphold i Norge.

Une Bastholm (MDG) [21:51:22]: I Moria-leiren sitter barn uten voksne, uten leker og uten trygge fang, uten noe annet å hvile øynene sine på enn søppel, betong og rekken av køyesenger overfylt med andre barn som gråter. De er sperret inne av vårt Europa, av avtalen vårt Europa har gjort med Tyrkia, som gjør at Norge nå knapt mottar asylsøkere.

Moria er nemlig ikke hvilken som helst flyktningleir. Migranter og flyktninger her er fanget på vei inn i Europa. Siden 2016 har EU–Tyrkia-avtalen, som Norge støtter, gjort at migranter og flyktninger må bli værende på greske øyer på ubestemt tid.

For syv måneder siden sendte den greske beredskapsministeren et brev til Norge. Han ba oss ta imot enslige barn fra Moria. Vi behøver å handle raskt for å ta hånd om dem, beskytte dem og hindre overgrep, skrev han. Norges regjering sa nei, og et hovedargument har vært at man heller ønsker en felleseuropeisk løsning. Det høres fint ut, og en bindende avtale om både ansvarsdeling og trygge flyktningruter i Europa er noe grønne grupper jobber hardt for i EU-parlamentet. Men det er nettopp fordi EU ikke har klart å enes om en felles forpliktende avtale, at land etter land nå forplikter seg bilateralt med Hellas, i samarbeid med FNs høykommissær for flyktninger, til å kunne evakuere barn som ellers ikke får hjelp.

Alternativet er at barna ikke får hjelp, mens voksne i dress sitter mette og svette og peker på hverandre. De mener, som Høyre har gjort, at barna kun skal evakueres dersom det først kommer på plass en avtale som alle vet det vil ta årevis å få på plass, om man i det hele tatt noen sinne får det til. Det er ikke bare å villede offentligheten,

det er også å gjøre barn til brikker i et storpolitisk spill i Europa.

Heldigvis har tolv europeiske land tatt lederskap og meldt at de vil bidra, og evakueringen er så smått i gang. I dag har også regjeringspartiene i Norge endelig åpnet for å ta imot barn fra Moria-leiren – men de sier ikke når, de sier ikke hvor mange barn, og de sier ikke engang om Norge faktisk kommer til å ta imot noen, for i stedet setter de som betingelse at et eller annet sted mellom åtte og ti andre land skal ta imot barn før Norge vil gjøre det.

Det er for meg helt uforståelig – jeg forstår det ikke. Vi er han der fyren som står bak vinduet, kikker ned på de andre i dugnaden i bygården i borettslaget og bare venter til alle de andre har møtt opp, før vi kanskje rusler ned, stabber føttene våre nedover og kanskje griper en rake bare for å vise at vi er til stede. Med all respekt: Hva slags nedrig melding vil det være å gå til Hellas med fra et rikt land i hjørnet av Europa, et land som kom eksepsjonelt heldig ut av den forrige finanskrisen, til et Hellas som fortsatt sitter med dyp statsgjeld, fra et land som nå under koronapandemien tross alt er heldig, til et Hellas hvor smitten sprer seg i flyktningleirene uten skikkelige sanitære forhold eller et offentlig helsetilbud – fra et land med masse kompetanse, kapasitet og vilje i kommunene til å ta imot flyktninger, gi dem oppfølging og muligheter, til et land som nå ber om vår hjelp?

Jeg må si at jeg stadig oftere fornemmer en holdning om en slags norsk eksepsjonalisme som jeg tar sterkt avstand fra, og som er det motsatte av den internasjonale solidariteten som har gitt oss FN, gitt oss menneskerettigheter, gitt oss fred i Europa og gitt nordmenn hjelp de gangene i historien det var vi som trengte hjelp – våre barn som trengte hjelp.

Representanter for regjeringspartiene har også brukt koronasituasjonen som argument mot å iverksette tiltak. Det er blitt sagt at det er praktiske vansker, at vi har nok med våre egne utfordringer. Men flere andre land har klart det, så hva gjør at det er vanskeligere for oss?

Norge har nå tomme asylmottak. Antallet asylsøkere i 2019 var det laveste på 22 år, og i år kommer det nesten ingen. På gode dager snakker Høyre om europeisk solidaritet. I denne saken bidrar de til å svekke den europeiske samarbeidsånden. I mellomtiden sitter barn alene eller med utslitte foreldre i Moria-leiren, og de har ventet lenge nok nå.

Gjør som over hundre norske kommuner nå ber om: Evakuer barna fra Moria nå.

Bjørnar Moxnes (R) [21:56:43]: Å hente ut mennesker som lider i Moria-leiren, er ikke noe vi bør gjøre i stedet for å ta inn kvoteflyktninger. Vi bør gjøre det fordi leiren er overfylt, fordi vi har plass og ressurser til det,

og fordi koronakrisen forsterker de uholdbare forholdene i leiren.

Havet utenfor Hellas er en del av vår felles europeiske yttergrense, og det var aldri meningen at Hellas alene skulle ta ansvaret for alle asylsøkere som kommer til Europa. Leirene er en konsekvens av en mislykket asylpolitikk i EU og en mislykket avtale med Tyrkia. Norge har et medansvar for situasjonen til barna som strander i flyktningleirer på greske øyer, og for at flyktninger ikke får reise videre til fastlandet fra disse leirene, fordi vi er en del av EU-Tyrkia-avtalen. Leirene befinner seg innenfor Norges Schengen-yttergrense i sør, og Moria-leiren er opprettet delvis av norske EØS-midler.

Vi vet at Hellas er i en veldig vanskelig økonomisk situasjon og en situasjon hvor fascistiske krefter vokser seg sterkere og angrepene mot flyktninger tiltar. Vi har et ansvar for å bekjempe disse kreftene. Dublin-avtalen, som sier at landet der asylsøkeren først er registrert, også skal ha ansvaret for å behandle asylsøknaden, fungerer ikke. Det ser vi nå når Hellas får den største belastningen fordi europeiske land, inkludert Norge, fortsatt sender mennesker tilbake til det første registrerte asyllandet, som oftest er Hellas.

Flere partier løfter fram at flyktningbarn har en vanskelig situasjon også i andre leirer og i andre land, og det er helt riktig. Men barns situasjon i andre deler av verden kan ikke frita Norge for ansvar for hva som skjer med barn i Moria-leiren, som er en konsekvens av avtaler og ordninger vi støtter politisk og økonomisk. Derfor er det en avsporing og ikke et argument for at vi ikke skal gjøre det vi kan for dem som lider i Moria-leiren.

Regjeringen etterlyser en felleseuropeisk løsning. Det kan ta lang tid siden vi vet at det er lite sannsynlig at alle europeiske land blir enige om en løsning. EU har vært handlingslammet overfor den menneskelige krisen som utspiller seg, og vi kan ikke vente på felleseuropeiske løsninger som kanskje aldri kommer. Regjeringen hadde heller ingen planer om å gjøre noe før koronakrisen brøt ut. Det bør de skamme seg over.

Dette er en varslet krise som har fått pågå altfor lenge allerede. Mens Norge og andre europeiske land har utsatt å gjøre noe for å få slutt på lidelsen, lever flere tusen barn under helt ekstreme, umenneskelige forhold. Nå har flere europeiske land bestemt seg for å være solidariske. Norge burde være blant disse landene.

Norsk Folkehjelp foreslår å ta ankomstsenteret i Råde i bruk for å evakuere fra Moria. Det er bygd for å sette folk i karantene og rommer ca. 1 000 personer. Vi kan på kort sikt også ta i bruk hoteller eller folkehøyskoler som på grunn av koronatiltakene ikke er i bruk, og vi kan ta i bruk den kompetansen Norge bygde opp under den såkalte flyktningbølgen i 2015.

Regjeringens begrunnelse for å ikke evakuere barn fra Moria-leiren er etter vårt syn ren og skjær trenering. Kommuner landet rundt har sagt at de vil stille opp. Et flertall i befolkningen støtter å evakuere barna. Regjeringen har ingen flere holdbare argumenter; de driver symbolpolitikk. Det er spesielt skuffende at Venstre og Kristelig Folkeparti ikke følger opp løftene sine om å hjelpe disse barna.

Rødt vil opprettholde to av forslagene våre:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for et europeisk samarbeid som avlaster Hellas ved å fordele flyktninger til andre land.»

«Stortinget ber regjeringen tilby Hellas avlastning gjennom å ta imot enslige mindreårige asylsøkere og barnefamilier fra flyktningleirene.»

Ingjerd Schou hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Vil representanten ta opp Rødts forslag?

Bjørnar Moxnes (R) [22:01:17]: Ja.

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes har tatt opp de forslagene han refererte.

Statsråd Monica Mæland [22:01:42]: Forholdene i mottaksleirene på de greske øyene gir grunn til bekymring. Dette rammer særlig sårbare grupper som barn, både med og uten nær familie. Regjeringen følger derfor situasjonen i Hellas tett. Det gjør vi for å kunne vurdere hvordan Norge best kan hjelpe.

Jeg oppfatter at det er bred enighet om at Norge skal bistå Hellas. Spørsmålet er hvordan. Utfordringene Hellas står overfor, er Europas utfordringer, og det er et krevende spørsmål hvordan Norge best kan bidra. Regjeringens syn er at den beste løsningen er å sikre langsiktige løsninger for Europa og Hellas.

Regjeringen mener det er avgjørende å bidra til en styrking av det greske asyl- og mottakssystemet. Sammen med EU og europeiske land har Norge de siste ti årene gitt omfattende bistand til Hellas i dette arbeidet. Gjennom EØS-midlene til Hellas har vi bidratt med mer enn 600 mill. kr for å bidra til en bedre og mer effektiv asylforvaltning og økt kapasitet i mottakssystemet. Mye av innsatsen er rettet mot sårbare grupper, som barn. Sentralt er etablering av om lag 300 mottaksplasser for sårbare migranter på fastlandet. Vi har også bistått Hellas med personell gjennom EUs støttetjenester og med utstyr til greske mottak.

Det kan altså ikke være tvil om at Norge stiller opp. Det gjelder også relokalisering. Norge deltok frivillig i EUs relokaliseringsordning i 2015 og 2016. Vi var da blant de veldig få land som faktisk fulgte opp det vi had-

de forpliktet oss til. Basert på denne erfaringen ønsker regjeringen et forpliktende europeisk kvotesystem som gir en permanent fordelingsmekanisme mellom alle europeiske land. Det var også enigheten i Granavolden-plattformen.

Det foreliggende initiativet er ikke en slik felleseuropeisk, varig og bindende løsning. Det vi diskuterer i dag, er et eget initiativ om å avlaste Hellas med den krevende situasjonen som de har på øyene. Rundt 10 av EUs 27 medlemsland har sagt seg villig til å relokalisere fra Hellas nå, og med såpass bred deltagelse har regjeringen kommet til at det er grunn for at Norge skal delta i dette initiativet. Forutsetningen for vårt bidrag er imidlertid at minst åtte–ti land som nå har sagt seg villig til å relokalisere, også faktisk relokalisere det antallet de har sagt. Vi vil da prioritere sårbare barn og sårbare familier som med stor sannsynlighet vil få oppholdstillatelse. Disse vil bli tatt innenfor rammen av det årlige antallet kvoteflyktninger Stortinget har sluttet seg til.

Det er et stort antall flyktninger i verden i dag, også sårbare grupper som er ytterligere utsatt som følge av covid-19. Regjeringens hovedprioritering er å ta imot 3 000 kvoteflyktninger i år og neste år. Av flyktningene vi tar imot på kvoten, er rundt halvparten barn. De har et avklart beskyttelsesbehov, de vil få opphold, de vil bli bosatt, og de vil bli integrert i Norge. Jeg mener vår hovedprioritet må være dette viktige arbeidet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Masud Gharahkhani (A) [22:05:20]: Kaoset i regjeringen har jo vært komplett i denne saken. Regjeringen har ikke vist politisk vilje til å gjenoppta uttak av kvoteflyktninger. Regjeringen har feilinformert Stortinget om at det ikke er mulig å hente dem med sannsynlig beskyttelsesbehov, en eventuell relokalisering fra Hellas.

Jeg har ikke lest EUs prosedyrer, men forholder meg til hva statsråden har svart, har Høyres innvandringspolitiske talsperson sagt. Regjeringen ba om to ukers utsettelse for å snakke med EU-kommisjonen, men nektet å møte dem, nektet å snakke med opposisjonen, nektet for at det skal komme en løsning, og etter snart en måned med kaos og interne stridigheter legger den fram en løsning i tolvte time som ikke trenger stortingsbehandling engang. Da må jeg få lov til å stille følgende spørsmål: Mener statsråden dette er god politisk ledelse, og hva er det regjeringen egentlig driver med?

Statsråd Monica Mæland [22:06:09]: Jeg kjenner meg overhodet ikke igjen i den virkeligheten som representanten beskriver, og jeg lurer nesten på om vi har levd i hver vår virkelighet de siste ukene. Det første møtet i EU om dette som jeg var invitert til, var 11. mars.

Det møtet var jeg på rett etter Stortingets spørretime. Den 12. mars stengte Norge ned. Det gjorde også nesten hele Europa, og kvoteflyktningarbeidet ble suspendert. Grensene ble stengt. Flyplasser ble stengt. Fly gikk ikke. Mennesker beveget seg ikke over grensene. UDs reiseråd til alle våre innbyggere var at ingen skulle reise med mindre det var strengt nødvendig. Det var den faktiske situasjonen.

Vi har hatt en koronakrise i dette landet. Det har vi hatt i Europa. Det har vi hatt i resten av verden. Det gjør at dette arbeidet ikke har kunnet bli gjennomført. Men vi har deltatt hver eneste uke i EUs ministermøter knyttet til både korona og migrasjonsprosessen. Så det er ikke riktig at vi ikke har deltatt i dette. Vi har også vært i jevnlig kontakt med UNHCR for å gjenoppta kvoteflyktningarbeidet.

Masud Gharahkhani (A) [22:07:18]: Jeg hører hva statsråden sier. Jeg registrerer også at regjeringen har sagt at det ikke er mulig å hente ut kvoteflyktninger, men vi vet at det handler om politisk vilje. Og jeg har registrert at regjeringen har sagt i flere uker at Norge ikke kan delta i en eventuell relokalisering av asylsøkere fra Hellas fordi det ikke er mulig å legge føringer for hvem vi ønsker å ta imot. Men UNHCR var raskt ute og sa at dette ikke stemmer, at regjeringen drev med feilinformering.

I dag har statsråden selv lagt fram en løsning om å hente de mest sårbare barna og dem med mest sannsynlighet for å få opphold. Da tror jeg det er viktig å få en avklaring her i dag. Mener statsråden at UNHCR lyver, eller har regjeringen feilinformert Stortinget i denne saken?

Statsråd Monica Mæland [22:07:58]: Jeg må ta sterkt avstand fra påstanden om feilinformasjon. Jeg har blitt spurt om UNHCR driver kvoteflyktningarbeid, kvoteuttak i Hellas. Det gjør de selvsagt ikke. Derfor er Arbeiderpartiets forslag i denne saken helt meningsløst. Vi kommer til å ha store problemer med å hente 3 000 kvoteflyktninger, og det Arbeiderpartiet da svarer, er at da henter vi 3 500.

Det er altså sånn at vi skal hente mennesker som sitter, og som er avklart, i leirer i Jordan og i Libanon, men vi må ha folk som kan utføre dette arbeidet. Vi må ha fly som går, vi må ha flyplasser som er åpne. Derfor kommer dette til å løse seg, men det tar tid, og vi er forsinket, og vi kommer til å få problemer med å hente ut 3 000 i år.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [22:09:02]: Statsråden sa i sitt innlegg at det foreliggende initiativet ikke er en felleseuropeisk forpliktende løsning, som man var enig

om i Granavolden-plattformen. Jeg lurer på hvorfor man går inn på det da.

Videre vil jeg vise til brevet fra statsråden 29. april, altså for en måneds tid siden. Der sto det bl.a. at det er ingen land som har tatt imot like mange kvoteflyktninger som Norge, og at statsråden mener vi fortsatt må prioritere kvoteflyktninger. Det står at en eventuell relokalisering i den nåværende situasjonen vil være en kortsiktig respons, mens statsråden i sitt innlegg sa at man ønsker en langsiktig løsning. Det står at i lys av koronasituasjonen i Norge kan vi ikke respondere på en slik forespørsel fra Hellas nå. Det står også at man ikke kan utelukke at relokalisering kan gi en tiltrekningseffekt til Europa – altså ganske gode formuleringer der.

Hva har endret seg på én måned, som gjør at statsråden nå likevel går inn for alt det hun argumenterte så sterkt imot for en måned siden?

Statsråd Monica Mæland [22:10:16]: Jeg vil vel til late meg å si at det å kreve lojalitet til Granavolden-plattformen på en dag som denne er litt spesielt.

Jeg har ærlig redegjort for at det initiativet vi i dag ser, ikke er et forpliktende og permanent opplegg, men et opplegg som har bredde. Det vi imidlertid har sagt, er at vi lærte noe av den relokaliseringen vi gjennomførte i 2016. Det var at Norge sto ganske ensom om å overholde våre forpliktelser. Vi var ganske alene – sammen med to andre land. Det ønsker vi ikke en gjentakelse av, for det gir ikke bærekraft, og det gir ikke gode løsninger for dem som oppholder seg i Moria.

Jeg er også veldig tydelig på at vår hovedprioritering er kvotesystemet. Det er et internasjonalt anerkjent system. FNs høykommissær for flyktninger hjelper og bidrar, bl.a. med å velge ut. Det er det systemet vi bør hegne om. Men vi vil delta dersom et stort antall europeiske land deltar, for å bidra til en løsning for Europa. Det må Norge bidra til, men vi skal ikke bidra til det alene.

Heidi Greni (Sp) [22:11:35]: Etter en relativt kaotisk behandling, der regjeringspartiene har helt forskjellige innganger til diskusjonen i komiteen, fikk vi i morges en pressemelding om at regjeringen nå hadde blitt enig om at de skal ta imot. Jeg hadde forventninger til at vi i denne debatten skulle få litt klarhet i hva det dreier seg om. Jeg forventer ikke et eksakt antall, men kan statsråden anslagsvis si noe om hvor mange det dreier seg om? SV har foreslått 1 500, Arbeiderpartiet har foreslått 500. Vi har sagt at Norge skal ta sin relative andel, dvs. i størrelsesordenen 25–40. Vi ser gjerne at det kommer en klargjøring av hva som egentlig ligger i den enigheten man har kommet fram til.

Statsråd Monica Mæland [22:12:25]: Jeg beklager at jeg ikke kan gi et tydeligere svar, men det er fordi de

svarene ikke finnes akkurat nå. Det er en veldig uoversiktlig situasjon. Det viser denne debatten også, hvor ulike representanter har kommet med helt ulike opplysninger om hvilke land som har sagt at de ønsker å relokalisere.

Det vi vet har skjedd, er at Luxembourg har hentet 12 personer, Tyskland har hentet 47 personer. Det er det antallet som faktisk er blitt relokalisert. Vi vet at det initiativet som har kommet, har omtalt rundt 1 600 totalt. Men Norge har ikke tatt stilling til dette, for vi må se på hvilke land, hvilke forpliktelser og hvilke antall dette handler om. Vi er veldig opptatt av å sikre at de vi eventuelt henter til Norge, skal få oppholdstillatelse. Vi skal jo ikke lure folk til en reise til Norge, for så at de skal oppleve å bli snudd når de kommer hit. Det ville være forferdelig.

Vi er nødt til å se hvordan denne situasjonen, som akkurat nå er uoversiktlig, utvikler seg. Og så vil vi delta hvis et tilstrekkelig antall land gjør det.

Karin Andersen (SV) [22:13:43]: Det er mye spill og spetakkel i denne saken man kunne kommentert. Jeg synes det er litt trist at statsråden gjentar og gjentar, som om det ikke har vært alles mening at de vi skal hente, er de mest sårbare og de som har et antatt beskyttelsesbehov. Det har alle ment hele tida. Det er ikke noe som regjeringen har funnet på. Det har stått i de samarbeidsavtalene som FN har hatt med både EU og Hellas hele tida.

Jeg er opptatt av om det skjer noe nå. Nå sier statsråden at det er bare to land som har evakuert. Andre sier det er litt flere. Spørsmålet er: Hvis det er sju land som har evakuert, skal vi da fremdeles vente? Er det da ikke akutt å evakuere kanskje noen av de barna eller kanskje den treåringen som mistet moren sin, som ble knivstukket i leiren, for to dager siden? Hvor lenge har regjeringen tenkt å vente med å gjøre noe?

Statsråd Monica Mæland [22:14:50]: Jeg er enig i at vi alle snakker om sårbare mennesker, men jeg har nok en følelse av at ikke alle er enige om hvem de er. Når vi snakker om mindreårige, vet vi at hoveddelen av de som befinner seg i leirene, er gutter på 15–18 år som er fra Afghanistan og Pakistan. Det er hovedparten av de mindreårige.

Vi avventer nå en situasjon som har vært uoversiktlig, og det er den fortsatt. Vi vet at Luxembourg har hentet 12, og vi vet at Tyskland har hentet 47. Det er alt som har skjedd disse ukene fordi vi har en koronasituasjon. Vi kan jo håpe at dette arbeidet nå gjenopptas. Vi er opptatt av at kvotearbeidet gjenopptas. Vi har 1 400 personer som er avklart, og som skal til Norge og bosettes. Det håper vi snart kommer i gang. Så må vi se an hvordan disse landene som sier at de ønsker å relokali-

sere, faktisk gjennomfører det. Det er ikke en utvikling vi alene kontrollerer, men vi skal selvfølgelig delta i samtaler om dette.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Lars Haltbrekken (SV) [22:16:14]: På ei øy sør i Europa sitter det barn – barn på flukt, barn som lever under de verst tenkelige forhold. Dag etter dag har folk i Norge slåss – slåss for barna i Moria. Dag etter dag har vi som landets folkevalgte blitt møtt av folk som i solidaritet med barna i Moria har stått utenfor Stortinget og gitt oss daglige påminnelser om hvem denne saken egentlig dreier seg om. Dette var en solidaritetshandling vi hadde håpet skulle smitte over i denne sal. Til dem som har stått på, vil vi i SV si tusen takk.

Tidligere i dag fikk vi vite at Venstre, Kristelig Folkeparti og Høyre ikke vil hente barna ut av Moria-leiren med mindre minst åtte andre land gjør det samme. Hva om kun sju land gjør det? Hva om seks land gjør det? Eller hva om alle land gjør som Norge og stiller de samme kravene som den norske regjeringen gjør? Da blir ingen barn hentet ut av Moria.

Skal vi virkelig bare sitte stille og se på lidelsene? Hvorfor skal antall land som vil yte hjelp til noen av de svakest stilte i verden i dag, være det som avgjør om Norge skal bidra? Vi kunne ha bidratt hvis vi ville. Over 100 kommuner i Norge har sagt at de er klare til å ta imot barn fra Moria. De kan. Vi kan også – hvis vi vil.

Det har vært mye snakk om personlig samvittighet på Stortinget i dag. Representant etter representant har brukt sin personlige samvittighet som rettesnor for stemmegivningen i saken om bioteknologi. Mitt spørsmål er: Hvor er det blitt av den samvittigheten? Hvor er samvittigheten for de svakest stilte i denne verden? Forsvant den ut av stortingsdørene nå i ettermiddag?

Katrine Boel Gregussen (SV) [22:19:37]: Dette haster. Unger og barnefamilier er fysisk innestengt i Hellas og lever under helt ekstreme forhold. Over 1 000 unger som er på flukt alene uten foreldre, har ingen til å hjelpe seg eller beskytte seg – tenk om det hadde vært våre unger.

En tredel i Moria-leiren er unger, og de fleste er yngre enn 12 år. Det er en grusom og umenneskelig situasjon, som vi kan gjøre noe med. Jeg står ikke her og mener at vi skal gjøre alt, men jeg ber om at vi i hvert fall gjør noe. Den humanitære krisen kan løses politisk hvis vi gjør en innsats. I Moria har ungene det grusomt, og det ser mørkt ut for dem. Samtidig sitter vi her bak pleksiglassene våre i trygge Norge uten å løfte en finger. Det

er så vidt vi tar imot flyktninger, til tross for at vi både har penger og kapasitet til å gjøre nettopp det.

De siste årene har asylsektoren blitt systematisk bygd ned, og det bekymrer meg. Asylmottak er nedlagt, og kommunene roper etter å få bosette flere flyktninger. Vi sitter på kompetanse som det knapt lenger er bruk for, og som kan komme til nytte hvis vi bare bruker den rett og henter hjem ungene fra Hellas nå. Vi kan ikke lenger sitte her i verdens rikeste land og lukke øynene. Vi kan gå foran som et godt eksempel, vise solidaritet, redde liv, redde unger – det er unger som har det fælt, og som vi kan hjelpe før koronaviruset kommer til en leir uten hygieniske eller medisinske forhold til å ta imot det.

Jeg synes det er ufattelig trist at man ikke tar et større ansvar for denne situasjonen. Kristelig Folkeparti og Venstre kan ikke kalle dagens løsning for en seier. Ikke før ungene er hentet hit, kan de partiene si seg fornøyd. Til da er dette ingenting annet enn et gigantisk nederlag for Norge og et enormt mageplask for dem i regjeringa som sier at de er opptatt av solidaritet. Så kan vi bare fortsette å sitte her bak pleksiglassene våre og snakke om ryggraden vår mens vi håper på det beste, håper at ingen flere liv går tapt, og at covid-19 ikke sprer seg blant de aller mest sårbare i verden akkurat nå. Og det er alt annet enn å være modig, det er å være feig.

Camilla Sørensen Eidsvold (SV) [22:22:28]: I mange år har vi fått varsel om en katastrofe som rammer de aller mest sårbare av oss. I Moria-leiren bor det 5 000 barn og unge under forhold ingen av oss har mulighet til å sette oss inn i. 1 600 barn lever uten omsorgspersoner – ingen mamma eller pappa, ingen fosterforeldre eller barnevern, ingen skole, mat, legehjelp, medisiner, ingen rettigheter eller beskyttelse, og ingenting av det vi har snakket så mye om i dag: menneskeverd.

De er også våre barn, for det er nemlig én grunn til at vi er flere mennesker på jorden, og det er for å hjelpe og stille opp for hverandre, ikke slå hverandre i hjel. Det er ikke flere sider av denne saken. Det er ikke pressen som gir et feil bilde. Det er ikke «fake news» om situasjonen i bl.a. Moria-leiren. Et barn alene er ikke en uavklart asylsøker. Det er et barn som trenger hjelp fra Europa, og vi er en del av det Europa.

Jeg er ikke uanstendig. Jeg representerer et parti som alltid vil kjempe for de mest sårbare barna, uansett nasjonalitet. Dette er en akutt krise. Den må vi løse i samarbeid med andre land, men vi har ikke tid til å vente lenger. Europa har rakt fram hånden. La oss for vår anstendighets skyld, selv i disse koronatider, ta den hånden og bidra nå.

Vi skulle vært først på banen, og nå mener regjeringen at vi må vente for å se om Europa mener alvor. For

hver dag som går, utsettes disse barna for alt det et barn aldri skal oppleve, uansett hvor det kommer fra. Det er uanstendig.

Norunn Tveiten Benestad (H) [22:25:16]: Da Granavolden-plattformen ble etablert, var det ett punkt jeg var særlig glad for når det gjaldt innvandrings- og flyktningpolitikken:

«Norge skal være en pådriver for å finne gode løsninger for verdens flyktninger, både gjennom hjelp i nærområdene og ved å ta imot kvoteflyktninger.»

Samtidig ble det i regjeringsplattformen slått fast at asylretten er en grunnleggende menneskerett og må ivaretas.

Vi trenger bærende prinsipper og verdier å legge til grunn for vår politikk for dem som er mest sårbare. Norge har tatt ansvar, og Norge skal ta ansvar for å bidra og hjelpe mennesker på flukt. Det er det enighet om i denne salen, og engasjementet som har vært rundt Moria-saken de siste ukene, viser også stor støtte for det i den norske befolkningen, og det er positivt.

Fra tusenårsskiftet har antall migranter og flyktninger på verdensbasis økt betydelig, og det er mange grunner til det: krig, befolkningsøkning, fattigdom, klimendringer. Det som selvsagt bekymrer oss alle aller mest, er de aller svakeste på flukt, med de farer det innebærer på alle plan.

Jeg oppfatter denne saken slik at det ikke er noen uenighet om Norge skal bistå Hellas i en vanskelig situasjon, men om måten å gjøre det på. Jeg hadde håpet at vi kunne debattere dette uten å trekke hverandres motiver i tvil. Det vi har sett i den senere tida, er et stort engasjement for én leir og ett land. Det er ingen tvil om at tilstanden i Moria-leiren, og da spesielt for barn og andre sårbare grupper, er uholdbar. I min landsdel har det vært stort engasjement for hjelpearbeidet på Lésvos, og det støtter jeg og har stor respekt for. Det er viktig at også sivilsamfunnet bidrar og engasjerer seg der vi ser naken nød. Der har vi alle et ansvar.

Høyre har ønsket et bredt europeisk samarbeid som forplikter. Statsråden understreket også det i sitt innlegg og orienterte om hvordan løsningen nå er blitt, og jeg er glad for det. Som nasjon må vi i tillegg ha et helhetlig fokus som står seg over tid. Det er vanskelig å sette svake grupper opp mot hverandre. Mange hundre kvoteflyktninger venter også på å komme inn i landet vårt, og jeg håper det kan gå raskt. Norge bidrar med humanitær bistand, og Norge har et tett samarbeid med Europa om å bidra til mer permanente ordninger som kan lette de strukturelle utfordringene i Hellas. Det er et pådriverarbeid Norge må styrke, slik jeg ser det.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [22:28:20]: Nei, det er ikke «fake news» at forholdene i Moria-leiren er grusomme. Det er ikke «fake news» at mange lider der. Forholdene i de aller fleste flyktningleirer er grusomme. Det eneste spesielle med Moria-leiren er at de aller fleste som er der, var trygge i Tyrkia, men valgte likevel å reise til Europa.

Det som er «fake news», er at det vil hjelpe situasjonen å hente asylsøkere med et uavklart og tvilsomt beskyttelsesbehov til Norge. Det vi vet, er at vi har gjort det før, og situasjonen ble verre. Vi vet at det vil bidra til at flere blir lokket ut på en farefull flukt.

Politikk handler om å prioritere. Partiene i flertallet i denne salen går på hver sine måter inn for at asylsøkere med et uavklart og tvilsomt beskyttelsesbehov skal prioriteres. Vi vet at 70 pst. av de enslige mindreårige i Hellas er fra Pakistan og Afghanistan. Hele 90 pst. av dem er gutter mellom 14 år og 17 år. Det er påfallende. Det har ingen ting med moral eller solidaritet å gjøre å prioritere å hente unge gutter fra Pakistan og Afghanistan, på bekostning av kvoteflyktninger som vi vet trenger hjelpen.

Vi vet også at de som kom til Norge som enslige mindreårige asylsøkere fra 2014 til 2018, var 591. Etter at familiegjenforeningssøknadene var behandlet, ble de til 2 400. De kom som enslige mindreårige, men hadde likevel familie som også kom til Norge. Vi vet at disse ble sendt ut på en farefull reise for å kunne sende penger tilbake til familien i hjemlandet. Vi vet også at for samme kostnad som det koster oss å ha 35 enslige mindreårige asylsøkere i Norge, kunne vi ha finansiert hjelp til 8 300 syriske krigsflyktninger i Jordan som ikke hadde noe valg om å bli et annet trygt sted.

Det har ingen ting med moral å gjøre å gå inn på sånne løsninger. Det er noen som mener å ha monopol på den rette løsningen på tross av at vi har prøvd det før. Vi vet at situasjonen blir verre av disse løsningene, ikke bedre. I mitt innlegg var det det jeg pekte på som «fake news». Dette er det motsatte av å hjelpe.

Karin Andersen (SV) [22:31:33]: Det er en fånytted jobb å få Fremskrittspartiet til å forstå at det er krig og forfølgelse og helt livsfarlige forhold for mange, mange steder, bl.a. i Afghanistan, men jeg hadde håpet at regjeringspartiene hadde sett at det er dette som er hovedårsaken til at folk flykter. Det er ikke slik at noen kan sitte her og si at de fleste har et tvilsomt asylgrunnlag når de sitter i noen av de flyktningleirene vi snakker om nå. Det har ingen noen grunn til å si, for det vet vi ikke. Men det som er helt sikkert, er at vi som har tatt til orde for å evakuere noen av de mest sårbare barna og familiene, har vært helt tydelige på at vi ønsker at det skal være de som er mest sårbare, og de som har størst sjanse til å få

opphold, slik FN gjør når de tar ut kvoteflyktninger, og slik de har sagt de kan gjøre det i Hellas.

Jeg må si jeg blir litt opprørt av at statsråden sier hun har en følelse av at noen mener noe annet. Det er feil – akkurat som det regjeringen sa om at FN ikke var til stede i Hellas, akkurat som at det ikke var utvelgelsesmekanismer der Norge kunne påvirke, akkurat som med møtet i EU, der man kunne finne ut om det var mulig å evakuere, som regjeringen valgte å ikke være på.

Spørsmålet er litt hva slags rolle vi skal ha nå. Hvis vi skal påvirke den felleseuropeiske løsningen som alle sier de vil ha, og som SV har foreslått i Stortinget mange ganger, og som de partiene som nå sier de vil ha, har stemt mot å bidra til, må vi vel sjøl i hvert fall melde inn og si at vi vil hjelpe, som flere land nå har gjort. Hvis ikke skjer det som representanten Haltbrekken sa, nemlig at kanskje alle gjør som Norge og sier: Nei, vi venter til det blir så mange. Da blir det ingen løsning. Norge må i hvert fall melde inn et antall som vi er villig til å ta imot, og ikke vente på alle andre.

Ja, det er riktig at sivilsamfunnet i Norge har engasjert seg sterkt i dette, og det har de også gjort på bakken i leirene i Hellas – ikke bare i Moria, men i mange av dem. Men hva har skjedd nå? Jo, de kan ikke være der lenger. Det er farlig fordi høyreekstreme er der og truer dem og truer flyktningene. Dette er en ekstremt farlig situasjon der Norge burde gjøre noe annet enn å sitte og vente på at andre skal evakuere noen av dem som er aller mest sårbare.

Torill Eidsheim (H) [22:34:52]: Balansen i ei sak som dette er krevjande. Det er fort gjort eller lett å plassere seg sjølv som den gode og stemple andre som dei kynisk kalde. Det løyer definitivt ikkje grunnleggjande problem, men det det gjer, er å nøre opp under ein konflikt.

Det er brei einigheit om at Noreg skal hjelpe, og vi har eit ansvar for å hjelpe. Regjeringa viser at dei tek det ansvaret, men den opplagt gode løysinga finst ikkje her. Det er mange flyktningleirar i verda og dessverre fleire med langt verre forhold enn i Moria også – folk som ikkje har hatt ressursar til å kome seg til Europa. Vi ønskjer opplagt å ta vare på dei mest sårbare, og det gjer vi best ved å ta imot kvoteflyktningar frå FN. Mange av dei som er i Moria, er migrantar utan rett til opphald, unge afghanske gutar og menn. Dette er òg fortvila menneske, menneske som vi sjølv sagt har lyst til å hjelpe.

Regjeringa har heile tida ønskt ei brei europeisk løysing, og Noreg tok i 2015 på seg å relokalisere 1 500 asylsøkjjarar frå Italia og Hellas. Dette var, som vi veit, ein del av ei større europeisk relokalisering, og i ettertid viste det seg at det nesten berre var Noreg som levde opp til sine løfte. Difor er det heilt avgjerande at andre europe-

iske land faktisk bidrar til å relokalisere saman med oss, no i denne situasjonen.

Orda vi bruker, har stor makt, stod det å lese i VG på leiarplass for nokre dagar sidan. Det er riktig.

«Snakker vi om flyktninger, familier og foreldreløse barn, som de asyl liberale alltid gjør, er instinkt vårt sympati og ønske om å hjelpe. Snakker vi om migranter og unge menn, som FrP ofte gjør, er det helt andre instinkter som slår inn.»

Og det er det som skjer. Orda som blir brukte, påvirker kva vi tenker som riktig. Handplukka flyktningar frå Moria kan synast som det hjartevarme, men det løyer ikkje det grunnleggjande problemet for dei altfor mange barna og vaksne som lever livet sitt i flyktningleirar. Vi treng felles europeiske løysingar for relokalisering som gjev vern for dei som treng det.

Presidenten: Representanten Karin Andersen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Karin Andersen (SV) [22:37:59]: Ord er viktige, men handling er enda viktigere.

Jeg må si at denne debatten preges litt av at noen setter fram stråmenn som de argumenterer mot – som om det er noen som har sagt at de er imot å ta imot kvoteflyktninger, som om vi som har kjempet for dette, ikke ønsker å hjelpe folk som er i en vanskelig situasjon andre steder. Tvert imot – vi har forslag om det også. Vi har forslag om de brede europeiske løsningene som flertallet her etterlyser.

Men hvis det er slik at det er bred enighet i denne saken om at vi faktisk skal hente noen av de mest sårbare med størst beskyttelsesbehov, så får vi gjøre det, da, og ikke sitte og vente på at andre skal gjøre det først, og ha en slags opptelling og en slags pekelek mellom landene i Europa, istedenfor å ta det ansvaret og bidra til å sørge for at det blir slike løsninger, og at flere blir med. Det gjør vi best ved å si fra nå, melde inn et antall asylsøkere og bli med på den dugnaden.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her gjeninn tatt presidentplassen.

Ove Trellevik (H) [22:39:19]: Eg tek ordet på grunn av at representanten Karin Andersen i sitt nest siste innlegg framstilte det som om det ikkje var tvilsamt at alle hadde eit asylgrunnlag. Eg vil visa til ein rapport som FN's utviklingsprogram nyleg har publisert. Oversikta viste kva grupper som reiste til Europa som båtgrantar, og undersøkinga har eit stort utgangspunkt, i ca. 2 000 intervju av migrantar frå 39 afrikanske land. Undersøkinga er basert på eit utval som sa at dei reiste av økonomiske grunnar, og det kom fram at heile

64 pst. av det totale utvalet sa at dei hadde andre grunnar for si reise enn krig og forfølgning. Vidare viser oversikta at det heller ikkje var arbeidsløyse og fattigdom som var hovudårsaka til at dei migrerte. 58 pst. av utvalet hadde både jobb og konkurransedyktig løn eller gjekk på skule. Den viktigaste motivasjonsfaktoren for å migrera var ønsket om å tena pengar som kan sendast til familiemedlemmer i Afrika. Så det er ikkje rart at Hellas, Kypros og Malta har store utfordringar når det har kome mange båtmigrantar som ikkje har behov for vern.

Det beste er å hjelpe FN-kvoteflyktningar før dei kryssar Middelhavet, og motiva for å leggja ut på risikabel flukt må reduserast så mykje som mogleg. Om alt går etter planen i år, vil me ta imot ca. 3 000 FN-flyktningar.

200 av dei er allereie evakuerte frå Libya til Romania, og 600 er evakuerte til flyktningleirar i Rwanda frå Libya. Dette vil bidra til at me kjem til å redusera katastrofen over Middelhavet for båtmigrantar. Eg har større tru på å jobba med FN med båtflyktningar og FN-kvoteflyktningar enn å motivera fleire til å leggja ut på farlege båtruter, for mange migrantar som faktisk viser seg ikkje å ha behov for vern.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 25.

Med dette er også dagens kart ferdigbehandlet.

Ber noen om ordet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 22.42.

